

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' צו • א • ח ניסן

תשפ"ג • שנה כ"ג • גליון כד (תתשע"ז)

בשעות הצהרים הגיע מרן שליט"א למאפיית 'היימישע מצות' פעיה"ק, שם אפו היום מצות עבור בני המשפחה לחג הפסח הבעל"ט. בהגיע מרן שליט"א אל המאפייה נתלו אליו הרבנים הגאונים רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א ורבי הלל דויטש שליט"א, אשר נתמנו על ידי כ"ק מרן שליט"א לשמש כראשי וועד הכשרות בקרייתינו הק' המפקחים על המאפייה, לאחר הסתלקותו הכואבת לפני מספר חדשים של הגה"צ מהרח"י שוורץ זצ"ל דינא רבא דקהילתינו הק', מי שהטביע חותמו על ניהול סדרי הכשרות המהודרת במאפיית המצות מאז הקמתו.

מרן שליט"א עקב אחר כל שלבי האפייה החל מלישת הבצק, רידוד וניקוב המצות, עד לאפייה בתוך התנור. ונתן מרן שליט"א מים אל תוך הקמח לתחילת הלישה ואמר 'לשם מצת מצוה'. כן הלך לחדר המיוחד במאפייה המיועד לאריזת המצות. והביע קורת רוחו המרובה מאופן עשיית ואפיית המצות אשר המה כפי הוראותיו בקודש של כ"ק מרן זי"ע, ואף הוסיפו עוד חומרות חדשות. כשמרן שליט"א אף הראה לנכדיו הרכים שהיו שם כמה מיני חומרות והידורים שהנהיגו בעת האפייה.

במהלך השהות במאפייה שוחח מרן שליט"א גם עם מנהל המאפייה הר"ר שלמה ברבר הי"ו מב"ב וכן המשגיח הר"ר חיים מנחם יעקובוביץ מפעיה"ק. אחר כמחצית השעה נטל מרן שליט"א ידיו, ואח"כ הפריש חלה בברכה 'על תרומת חלה'. מרן שליט"א הכניס החלה אל המקום המיועד שם מניחים כל הפרשות החלה שמפרישים במשך היום, ובסוף היום שורפים אותו בתנור האפייה.

שב"ק פר' ויקרא ג' ניסן

תפילת מנחה התפלל לפני העמוד - הגה"צ אב"ד

יום חמישי פר' ויקרא ר"ח ניסן

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יוסף שלמה נ"י בן הרה"ח ר' דוב משה ישכיל מפעיה"ק (ב"ר מרדכי מפעיה"ק, וח"ר בן ציון לוק מפעיה"ק). בתפילת שחרית התפלל מרן שליט"א הלל לפני העמוד, ועלה רביעי לתורה.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יקותיאל יהודה הרשקוביץ מאלעד (ב"ר שלמה נחמן מפעיה"ק, וח"ר חיים אליעזר וינברגר מאלעד).

אח"כ יצא מרן שליט"א לברכת האילנות בחצר ביתו, מרן שליט"א נעמד ליד ב' אילני פרי המלבלבים פרחים. ואמר מרן שליט"א:

יש ליתן טעם למה שנהגו לברך ברכת האילנות בימי חודש ניסן, דהנה מצינו שחטאה הארץ בזה ששינתה ממאמר הקב"ה שאמר (בראשית א, י) תדשא הארץ וגו' עץ פרי עושה פרי, שיהא טעם עצו ופריו שווה, והיא הוציאה רק עץ עושה פרי שלא היה טעם העץ כטעם הפרי.

ואמרו חז"ל (יומא פו, ב) כי בתשובה מאהבה זדונות נעשין לו כזכויות. ונודע מספה"ק כי עבודת ימי חודש ניסן הוא בבחי' תשובה מאהבה. וממילא נמצא שעצם החטא נהפך להיות כזכות. וענין זה מבקשים לעורר בימים אלו.

ויבואר בזה מאמר הפייטן (חזרת הש"ץ מוסף יום א' דר"ה) מה תיראו אדמה הריעו תחתיות ארץ, רצ"ל שלא יהיה תשובתה בבחי' תשובה מיראה, כי אם בבחי' הריעו תחתיות ארץ היינו בתשובה מאהבה. ולזה נמי הצירוף היוצא בחודש ניסן הוא מהפסוק (תהלים צו, יא) **ישמחו השמים** ותגל הארץ, לרמז שעיקר העבודה בחודש זה היא לזכות לבחי' תשובה מאהבה.

אח"כ בירך מרן שליט"א הברכה (כפי הנוסח בסידור כתר נהורא - בארדיטשוב).

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

ומזה דהקדים לומר לו מימר שפיר קאמרת, משמע דשני הדברים אזלי אהדדי, דמשום דשפיר קאמר לכך נתחייב מיתה, וקשה דהרי גם אילו לא היה אומר מימרא מעלייתא יש לחייבו מדין מורה הלכה בפני רבו, (עיין בזה בישמח משה ועוד רבים). עוד יל"ב דמשמע דשמואל נתעורר לומר שחיטה בזר כשרה רק אחר שראה דהוי מהדרי בתר כהן, והלא תיכף כשאמר עלי קראו כהן ליתי ולשחוט הו"ל לשאול למה לכו כהן שחיטה בזר כשרה.

ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדם מה שהקשו המפוי (עיין שו"ת חת"ס יור"ד סי' ס"ט) מפני מה נתחייב שמואל על שהורה הלכה בפני רבו, הרי קי"ל (שו"ע יור"ד סי' רמ"ב ס"א, והוא מגמ' דעירובין דף ס"ג ע"א עי"ש) דלאפרושי מאיסורא שרי להורות הלכה אפי' בפני רבו, והכא הלא הוה לאפרושי מאיסורא, דהרי לשיטת הרמב"ם (כלאים, פ"י הל"ב. כלי המקדש פ"ח הי"א) דכהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה לוקין מפני האבנט שהיא כלאים, וא"כ כיון דשחיטה בזר כשירה משום דלאו עבודה היא א"כ אין צריכה בגדי כהונה, ואילו היו מביאין כהן לצורך שחיטה כסברתם דהוי עבודה וכעי כהונה היה הכהן עובר על איסור כלאים, א"כ בהכרח היה על שמואל להודיעם דשחיטה לאו עבודה לאפרושי מאיסור כלאים.

אמנם כאמור קו' זו אינו אלא לדעת הרמב"ם דהלובש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה עובר משום כלאים, אבל לשיטת הראב"ד שם דפליג ע"ד הרמב"ם וס"ל דאפי' על שלא בשעת עבודה הותרה לבישת בגדי כהונה ניהא.

והבאנו זה מכבר מש"כ בספה"ק דברי חיים (חידושים עה"ס פר' בשלה) לבאר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד, דהנה לכאן יל"ע מאי דחיית כלאים איכא גבי בגדי כהונה, הא מבואר במשנה (כלאים פ"ט מ"ה) דמוכרי כסות מוכרין כדרך ובלבד שלא

קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א. קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הר"ר שמואל בנימין קנאפלער מפעיה"ק. אחר התפילה הכריזו לזכור לחזור לקרוא קריאת שמע בזמנה. כן הכריזו על זמן עריכת השוה"ט בשעה 10.50, זמן תפילת שחרית בשעה 8.45, וזמן תפילת מנחה בערש"ק ובשב"ק 10 דק' אחר זמן הדה"נ.

בשוה"ט לפני הרחת הבשמים, התיישב מרן שליט"א וקרא קריאת שמע.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ח ר' גרשון לידר מפעיה"ק יו"ר ועד הנאמנים של בית הרפואה מעיני הישועה בב"ב, מה ידידות - הרה"ח ר' חיים אליעזר ויינברגר מאלעד. וזמרו תנו שבח. בברהמ"ז על הכוס כובד - הרה"ג רבי משה נחמן זילברמן שליט"א ר"מ בישיבה"ק.

אח"כ נערך שמחת השלום זכר לרגל הולדת הבן להר"ר אברהם מרדכי וייצנער מפעיה"ק (כה"ר משה מתתי' מיוניאן סיטי, וחהג"ר משה זילברמן מפעיה"ק). ועברו הקהל לקבל פירות.

הפלפול היה ע"ד הגמ' ברכות (דף ל"א ע"ב) א"ר אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה שנאמר (שמו"א א, כה) וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי, משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי, אלא אמר להן עלי קראו כהן ליתי ולשחוט, חזינהו שמואל דהוו מהדרי בתר כהן למישחט, אמר להו למה לכו לאהדורי בתר כהן למישחט שחיטה בזר כשרה, אייתוהו לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא, אמר ליה מי כתיב ושחט הכהן והקריבו הכהנים כתיב, מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בזר, אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אתיא חנה וקא צווחה קמיה וכו'.

והאריכו המפוי לבאר מה שאמר לו עלי מימר שפיר קא אמרת מיהו וכו', דלכאן מיד כאשר שמע דשמואל אמר דשחיטה בזר כשרה, לאלתר היה לו לומר דהוא מורה הוראה בפני רבו וכו',

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ד נתן אריה לייב בן מוה"ד אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

טויביש במנחות (דף מ"א ע"ב) עי"ש.

נתבאר מדברי מרנא הדב"ח, דהא דס"ל להרמב"ם דלא אמרינן בבגד"כ הואיל ואשתרי בשעת עבודה אישתרי גם שלא בשעת עבודה, משום דבבגד"כ אין בלבישתם כלל איסור כלאים, דליכא בהו איסור כלאים דלגבי הכלאים הו"ל דשא"מ וכיון דליכא בהן איסור כלאים תו לא שייך לומר דאישתרי אפי' שלא בשעת עבודה.

והנה בטעמיה דרבי שמעון דמתיר דבר שאין מתכוון כתבו המפ"י משום דס"ל דאזלינן בתר המחשבה, ולכך כיון שאין מתכוון לשם איסור שרי, עי' בזה באגלי טל בהקדמה, וכן בכלי חמדה (פר' מקץ אות ג') הביא מה ששמע כיוצ"ב מהרה"ק מאלכסנדר זצ"ל דמה"ט שיטת הזוה"ק להחמיר מאוד בענין הכוונה, שמצוה בלא כוונה אינה כלום וכיוצ"ב, משום דרשב"י אזל לשיטתו בש"ס דס"ל דבר שאין מתכוון מותר, וכן מהאי טעמא ס"ל דכ"ש למלקות וביאר הריטב"א במכות (י"ז ע"א) שהוא מטעם אחשביה, עי"ש.

וכעין זה כתבו בספרי דרוש בפלוגתת ר' יוחנן ור"ל ביומא (דף ע"ג ע"ב) אי חצי שיעור אסור מה"ת, דתליא אם אזלינן בתר המחשבה, וזה לפימ"ש"כ בתשו' חכם צבי (סי' פ"ו) דאיסור חצי שיעור אינו אלא באיסורי אכילה דכיון דאחשבה באכילתו מיתסר, עי"ש, ולפי"ז י"ל דהי"ט דר' יוחנן דס"ל דחצי"ש אסור מה"ת משום דס"ל דאזלינן בתר מחשבה, אבל ר"ל דס"ל דמותר מה"ת אית ליה דאזלינן בתר מעשה, (ועיין בכלי חמדה שם).

ויבואר בזה מה דפליגי בגמ' (נויר דף כ"ג ע"א, הוריות דף י' ע"ב) ארכב"ח א"ר יוחנן מ"ד כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, משל לשני בנ"א שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם, א"ל ריש לקיש האי רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המוכחר פסח מיהא קא עביד (ובהוריות שם גרס פסח מי לא קאכיל) וכו'.

וי"ל דר' יוחנן ור"ל אזלי לשיטתייהו, דר' יוחנן

יתכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, הרי דאם כוונת הלובש הוא לדבר אחר אין בה איסור כלאים, וא"כ ה"ה נמי בבגד"כ דכהנים לבשו לקיים המצוה לעבוד עבודה ולא נתכוונו להנאת לבישה ליכא בהן איסור כלאים.

אלא דבלא"ה הקשו המפ"י סתירת המשניות, דלעיל מינה (משנה ב') איתא דלא ילבש כלאים אפי' ע"ג עשרה אפי' לגנוב את המכס, הרי דגם כשאינו מכוין ללבישה אסור, ופירש הר"ש דהך מתני' דאסור ללבוש אפי' להעביר המכס אתיא כרבי יהודה דדבר שאין מתכוון אסור, והא דמוכרי כסות אתיא אליבא דרבי שמעון דדבר שאין מתכוין שרי, וי"ל דה"ה נמי לגבי כלאים בבגדי כהונה דתליא בפלוגתא זו, דהרי כיון שלובשים לשם מצוה הו"ל לגבי כלאים דבר שאין מתכוין דאליבא דר"ש שרי.

והנה כבר הקשה השאג"א (סי' כ"ט) על הרמב"ם מפני מה לוקין על בגדי כהונה שלא בשעת עבודה, נימא הואיל ואישתרי אישתרי, ומזה הוכיח כשיטת הראב"ד דליכא איסור כלאים גם שלא בשעת עבודה, אכן י"ל דלמ"ד דבר שאין מתכוון מותר, א"כ ליכא כלל איסור כלאים בבגדי כהונה, וממילא דלא שייך לומר הואיל ואישתרי אישתרי, דכה"ג שאין בו איסור כלל לא שייך לומר הואיל ואילו לא חטא כמש"כ התוס' במכות (דף ח' ע"א ד"ה ואע"ג), ודו"ק.

וי"ל דזה טעמו של הרמב"ם דשלא בשעת עבודה לוקה, דאזיל לשי' דס"ל בריש הל' שבת (פ"א ה"ה) דדבר שאין מתכוין מותר, ולכן לא שייך לומר לגבי בגדי כהונה הואיל ואישתרי בשעת עבודה אישתרי נמי שלא בשעת עבודה, שהרי בשעת עבודה לא הוי בכלל איסור כלאים דדבר שאין מתכוין הוי היתר גמור. משא"כ למאן דס"ל דשא"מ אסור, וגם כשלוש לשם מצוה אכתי שייך בזה איסור כלאים, לדידיה שפיר י"ל הואיל ואשתרי בשעת עבודה שרי נמי שלא בשעת עבודה, עי"ש בדברי חיים. וכע"ז כתבו בישועות יעקב (או"ח סי' ט' סק"א), וכן בהגהות מהר"ש

בכדי אכילת פרס ויצטרף לשיעור שלם, ויש להבין דא"כ מפנ"מ לא חש ר"ל לכך, אלא דבאמת הק' חששא שיוסיף לאכול עוד לא עדיף משאר ספיקא דשריא רחמנא, ואדרבה ספק זה גרוע יותר, דבכל ספק איכא למיחש שמא דב"ז עצמו הוא אסור ואפ"ה הקילה בו התורה, ומכ"ש בחצ"ש שהוא עצמו היתר, א"כ מהיכי תיתי לחשוש שיוסיף לאכול עוד, אבל ר' יוחנן ס"ל דספד"א מה"ת לחומרא לכך שפיר חיישינן שיוסיף לאכול עוד חצ"ש, עי"ש, (וראה עוד בענין זה דדין חצ"ש תליא בספד"א, בשפע חיים פלפולים לירח האיתנים דרוש ל"ה אות ט').

והנה בזכרון יצחק (בפרשתן) ביאר דברי הגמ' בברכות שבפתח דבריננו, ותו"ד דהנה תוס' בזבחים (דף ל"ב ע"א ד"ה ת"ל) הקשו אמאי איצטריך למילף דשחיטה בזר כשירה מדכתיב והקריבו הכהנים מקבלה ואילך וכו', תיפוק"ל מהיקשא דוסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים כדיליף ר"ש (מנחות דף י"ט ע"א) מינה עי"ש.

ויש לתרץ דשפיר איכא נפק"מ בין הנך ב' ילפותות עפמ"ש הט"ז בכמ"ק (או"ח סי' תקפ"ח סק"ה, יו"ד סי' קי"ז סק"א, חו"מ סי' ב') דאין כח ביד חכמים לאסור נגד דבר המפורש בתורה להיתר כי רק בענין שאין מפורש בתורה להיתר יש בידם כח לגזור, והנה דבר הנלמד בגז"ש או בהיקש לא הוי כמו שמפורש בתורה, כדמוכח מהא דהרמב"ם בסה"מ (שורש השני) קורא לענינים אלה דברי סופרים, (עיין פ"א מהל' אישות ה"ב) עי"ש, ומעתה אי ילפינן הא דשחיטה בזר כשירה מהיקשא דסמיכה א"כ לא הוי כמפורש בתורה והיה רשות ביד ראשי חכמי הכהנים להחמיר שלא ישחטו כי אם הכהנים משום דזריזים ומומחים הם, (עיין תוס' קידושין דף ע"ו ע"ב ד"ה אין, שהנהיגו הכהנים דאפי' שחיטה לא עבדי לכתחילה כי אם כשרים ומיוחסים), אבל אי ילפינן לה מהא דשינה הכתוב בדיבוריה לומר והקריבו הכהנים א"כ הו"ל היתרא דשחיטה בזרים כאילו הוא מפורש להדיא בקרא דשוב אין כח ביד החכמים להחמיר בדבר להנהיג שלא ישחטו אלא

לטעמיה דס"ל דאזלינן בתר המחשבה ומה"ט קאסר חצ"ש דאחשביה, לכך אם אכל לשם אכילה גסה ולא נתכוון לשם מצוה לא עביד מצוה כלל, ולכן הו"ל בכלל ופושעים יכשלו בה, אבל ר"ל לטעמיה דס"ל דלא אזלינן בתר המחשבה, ולכן אית ליה חצ"ש מותר מה"ת ולית ליה סברת אחשביה, לכך אמר דרק מצוה מן המובחר הוא דלא עבד, ואף דר"ל מוקי לה להאי קרא דקאי על משל ללוט ושני בנותיו, הן שנתכווננו לשם מצוה צדיקים ילכו בה, הוא שנתכוין לשם עבירה וכו', התם משום דעצם המעשה היה דבר עבירה אלא דכיון שכוונתם היתה לש"ש הו"ל בכלל צדיקים ילכו בה, ודו"ק.

גודע מש"כ המפ' דהא דפליגי ר' יוחנן ור"ל ביומא בדין חצי שיעור דקמיפלגי בדין ספד"א, דבגמ' ביומא שם פריך ר' יוחנן לר"ל מהא דתנן כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור עי"ש, וי"ל דכיון דאיצטריך קרא לאסור כוי א"כ לא אייתר לרבות חצ"ש, וגמצא דאי נימא דספיקא לחומרא מה"ת ולא איצטריך קרא לאסור כוי דהרי בלא"ה הוי מחמירינן מספק, א"כ אייתר קרא לרבות חצ"ש, משא"כ אם בכל התורה ספיקא מה"ת לקולא שפיר בעינן קרא לאסור כוי ולא אייתר קרא לאסור חצ"ש, והיוצא מ"ז דר' יוחנן ס"ל דספד"א מה"ת לחומרא ולכן אייתר קרא לאסור חצ"ש, משא"כ ר"ל ס"ל דספד"א מה"ת לקולא ואיצטריך קרא לאסור חלב כוי ולכך חצ"ש מותר מה"ת ודו"ק, (עיין חוט המשולש פר' במדבר שער המים סוד"ה אכנ), וכ"כ בס' דברי אמת (להגאון אב"ד פרעמיסלא, דרוש ז' עמוד ק"ו) שכתב ג"כ בדרך זה, דהא דאמרינן בגמ' יומא שם לגבי כל חלב דקאי על כוי, וכי איצטריך קרא לאתויי ספיקא, דזה ניחא רק אי ספד"א מה"ת לחומרא, משא"כ אי ספד"א מה"ת לקולא שפיר איצטריך קרא להכי, עי"ש.

ובתבואות השדה (ח"ג שער או"ה אות י"ב) הוסיף עוד להמתיק בזה, דהנה לפי פשטות הדברים מה שאמר ר' יוחנן בטעם איסור חצ"ש משום דחזי לאצטרופי, דהיינו דחיישינן שיאכל עוד חצ"ש

להם לחכמים לאסור. עי"ש. וכ"כ בתוס' הרא"ש (סנהדרין דף י"ט).

וכ"כ בשיטמ"ק (כתובות דף ל"ד ע"א) בהא דתניא המבשל בשבת וכו' רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצ"ש לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים, ואמרינן, מאי טעמא דר"י הסנדלר כדדריש ר' חייא וכו' ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה אי מה קודש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך ולא בשוגג, וכתב בשיטמ"ק (ד"ה מ"ט דר"י הסנדלר) והכי קא בעי מ"ט דר"י הסנדלר דאמר מעשה שבת אסורים באכילה ומותרים בהנאה, פי' אמאי לא גזר הנאה אטו אכילה כי היכי דגזר שוגג אטו מזיד והרי שניהם שוגג וההנאה הותרה מן התורה לא נאסר אלא במזיד ובאכילה, ומשני כדדריש ר"ח וכו' והילכך כיון שהיתר ההנאה שמעינן מדכתיב לכם משלכם לכך לא גזר בה כיון שהתורה התירה להדיא, אבל בשוגג לא שמעינן לה אלא מדאסמכיה למחלליה לומר במזיד אמרתי לך ולא בשוגג וכיון שכן איכא למימר אי קרא לא אסרה יבאו חכמים כדרכם ויעשו משמרת למשמרתה של תורה וכו'.

ועיין בשו"ת מחנה חיים שמבאר עד"ז דברי הרמב"ם בפיה"מ (אהלות פ"ה מ"ה) דתנן התם היה כלי טהור לקדש ולחטאת, הכל טהור, ופי' הרמב"ם שהכל נאמנים על החטאת, רצ"ל על טהרת פרה אדומה שיחד זה הכלי לחטאת, הנה הוא אמרו בו שהוא טהור דאע"פ שהוא עם הארץ הוא נאמן, וסמכו בזה לאמרו יתברך והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא אמרו הכל נאמנים על שמירתה, וביאר במחנ"ח שם דבריו, דכוונתו דמה"ט לא גזרו חכמים שלא יהא נאמן ע"ה על אפר הפרה דהלא האיש בחזקת טומאה והיה השכל נותן שלא יהא ע"ה נאמן בה, רק יען דמפורש בתורה והיתה לעדת בני ישראל למשמרת וגו' א"כ אמרה התורה בפירוש שכולם

הכהנים, ולכן עדיף ליה למילף שחיטה בזר כשירה מהך דוהקריבו כי היכא דלהוי כמפורש בתורה.

ולפי"ז יובנו דברי הגמ' בברכות לנכון, דבוודאי לא נעלם מעלי הכהן הא דשחיטה כשרה בזרים, אלא דהם החמירו שלא ישחט אלא כהן בלבד, והיינו משום דסברו דילפינן לה מהיקש דוסמך ושחט ולא הוה מפורש בתורה ויכולים להחמיר ולהנהיג שלא ישחטו כי אם כהנים דזרזיין הם ביותר, אמנם שמואל אמר להם למה למיהדר בתר כהן, רצ"ל שאסור להחמיר בדבר, לכך שאלו עלי מג"ל הא, רצ"ל הרי אינו מפורש להדיא ומהיכי תיתי לומר שאסור להחמיר בכך, וע"ז השיבו שמואל דילפינן לה מדכתיב והקריבו הכהנים מקבלה ואילך דהו"ל כמפורש בתורה שאסור להחמיר, עכתו"ד יעו"ש.

והנה יסוד דברי הט"ז דלא יכלו חכמים לגזור נגד המפורש בתורה להיתר, מבואר גם במאירי (מגילה דף ד' ע"ב) שכתב לענין הא דגזרינן שמא יעבירונו ד"א בר"ה, וז"ל, ויש מתרציין שלולב ושופר ומגילה לא נאמר עליהם בפירוש שיהיו נעשין בשבת אלא שהותרו מן הדין מצד שאינן מלאכה ואחר שיש בהן חשש מלאכה דין הוא שידחו שלא יבואו לידי איסור תורה, אבל מילה להדיא הותרה בשבת כדכתיב וביום השמיני ימול ולא החמירו בקולא הכתובה בהדיא עיי"ש. הרי דס"ל להמאירי דבדבר המפורש בתורה אפילו לקולא אין כח ביד חכמים לגזור להחמיר, ומה שגזרו לגבי שופר לולב ומגילה היינו משום דלא עקרו כלום כיון דלא נאמר עליהם בפירוש שיהיו נעשין בשבת אלא שיש להתירם מן הדין מאחר שאינן מלאכה, ולכן מכיון שמצאו חכמים שיש בהן חשש מלאכה א"כ אין להתירם מן הדין אלא שוב דין הוא שידחו כדי שלא יבוא לידי אסור תורה. וכ"ה מפורש גם בלבוש (או"ח שם סעיף ה') עי"ש.

ועיין בתוס' (ב"מ, דף ע' ע"ב, ד"ה תשיך), בהא דפריך מקרא דכתיב לנכרי תשיך, דאע"ג דר"נ לא אסר אלא מדרכנן גזירה שמא ילמוד ממעשיו, משום דכיון דכתיב בהדיא לנכרי תשיך לא היה

נאמנין ע"ז לכך לא גזרו בה עי"ש.

ואמנם בשו"ת חוות יאיר (סי' קמ"ב) האריך לחלוק על הט"ז, והסכים עמו בשער המלך (הל' יסוה"ת פ"ה ה"ח), ובשדי חמד (כללים, מערכת יו"ד סי' י"ז עד כ"א, ח"ג עמוד ס"ט) קיבץ בזה הרבה עי"ש. ובשערי תורה (כללים בענין חוקה, כלל א' פרט ג', דף ב' טו"ב) דפליגי בה אמוראי בירושלמי ריש מס' פאה, דר"י ס"ל דאין החכמים יכולין להחמיר בדבר המפורש בתורה, ור' יונה ס"ל דשפיר יכולין חכמים לגזור אף במפורש בתורה עי"ש.

ובס' בנין יוסף (דרוש א', דף י"ז ע"א) כתב די"ל דפלוגת הראשונים לגבי ספד"א אם מה"ת להחמיר תליא בדב"ז אם יכולים חכמים לגזור ולהחמיר נגד דבר המפורש בתורה להיתר, דהנה הרמב"ם ס"ל דספד"א מה"ת לקולא משום דבכ"מ התורה דברה על הוודאי ומה דאסרה תורה מיירי במציאות וודאית ולא בספק כמו שביארו האחרונים בשיטתו.

אמנם שיטת הרשב"א דספד"א מה"ת לחומרא, וכתב הר"ן (סופ"ק דקידושין) דראייתו מדאיצטריך קרא להיתר בספק ממזר ש"מ דבכה"ת ספיקא להחמיר עי"ש, ואולם הרי י"ל דלעולם כל הספיקות לקולא והא דאיצטריך קרא בספק ממזר היינו כמ"ש בס' עין הבדולח (פסחים דף ה' ע"א תוד"ה למעוטי) כדי ללמד דלא יחמירו חכמים בספק זה, דהרי בשאר ספיקות החמירו לאסרן מדרבנן, ואם לא גלי קרא להקל בספק ממזר היו חכמים מחמירין בה כבכל הספיקות, מש"ה גלי קרא להדיא דספק ממזר שריא כדי שלא יוכלו חכמים להחמיר ולאסרו, וא"כ אין להוכיח מספק ממזר דשאר ספיקות לחומרא, אבל הרשב"א ס"ל דלא יתכן לומר דהתירא דספק ממזר אתיא להורות שלא יחמירו בה חכמים, שהרי גם במה שמפורש בתורה להיתר עדיין יש כח ביד חכמים לגזור בה ולאסרה, ולכן ע"כ דקרא אתי להורות דבכה"ת ספיקא לחומרא, ודו"ק, (ע"ע תשו' שאלת שלמה סו"ם ג"ב דהביא סברא זו די"ל שלכן פירש הכתוב היתר כדי שלא יאסרוהו חכמים).

וכבר קדמו הפנ"י בקידושין (דף ע"ג ע"א) ביסוד הדברים, בהא דאי' שם אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולין אצלה ואי אזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש, מאי אמרת דילמא אזלה איהי לגבייהו הוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והתורה אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא, בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא, ומה טעם אמרו שתוקי פסול וכו' אלא מעלה עשו ביוחסין.

וכתב הפנ"י לעורר ע"ד הגמ' ומה טעם אמרו שתוקי פסול כו', דאע"ג דבכמה דוכתי אשכחן שהחמירו חכמים אף במיעוט המצוי, כש"כ דיש להם להחמיר בספק השקול דמחצה על מחצה, אלא דאיכא למימר דכיון שהתירה התורה ספק זה בפירוש לא שייך להחמיר אף מדרבנן, עיין פ"ק דקידושין בסוגיא דבן בג בג, ואף לשיטת הרמב"ם וסייעתו דכל ספק השקול דמותר מה"ת ילפינן מספק ממזר דהכא ואפ"ה אסרו חכמים כל הספיקות, י"ל דבממזר גופא דכתיב להדיא לא שייך להחמיר אי לאו משום מעלה דיוחסין, עכ"ד, (ועיין בזה בשו"ת תורת חסד או"ח סי' י"א אות ז'). וצריך לפרש דבריו דהא דקאמר רבא דמעלה עשו ביוחסין, הוא בדרגה של חומרא בעלמא, ולא בגדר גזירה, ודו"ק.

היוצלמ"ז דמאן דסבר דספד"א לקולא, עכצ"ל דס"ל כסברת הט"ז דבדבר המפורש בתורה להיתר לא יכלו החכמים להחמיר בה, ומשו"ה אתיא קרא דספק ממזר כדי שלא יחמירו בה, עפי"ז א"ש דהרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא לקולא נקט כסברת הטו"ז וכנ"ל מהמחנה חיים ודו"ק. אבל מ"ד דספד"א מה"ת לחומרא, י"ל דס"ל דליתא לסברא זו כיון דיכולים חכמים להחמיר אפי' במה שמפורש בתורה, לכן מוכח מספק ממזר דשאר הספיקות לחומרא מה"ת, ודו"ק.

והשתא דאתינא להכא רווחא שמעתתא, דכאשר שמע שמואל דאמר עלי שיקראו לכהן עדיין לא חש לה, דסבר דמילתא בעלמא הוא

דקדק באוה"ח הק' יעו"ש. כן יש לדייק עוד מה שכפל לומר 'אדם כי יקריב מכם קרבן', ושוב 'תקריבו את קרבנכם'.

ובמדרש (ויק"ר א, ב) הסמיך הכתוב (הושע יד, ח) ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו כיין לבנון, ישובו יושבי בצלו אלו הגרים שבאין וחסין בצלו של הקדוש ברוך הוא וכו' נעשו עיקר כישראל, וצ"ב השייכות והסמיכות אהרדי.

ויבואר, ובהקדם עפ"י מה שעלה בדעתי לבאר דברי הרמב"ם הידועים בספרו מורה נבוכים (ח"ג, פרק מ"ז) בעניין הקרבנות שהמצרים היו עובדים מזל מלה, ומפני זה היו אוסרים לשחוט הצאן והיו מואסים רועי צאן, כדכתיב (שמות ה, כב) הן נזבח את תועבת מצרים, וכתוב (בראשית מו, לד) כי תועבת מצרים כל רועה צאן. וכן היו כיתות מן הצאבה עובדים לשדים והיו חושבים שהם ישובו בצורת העזים, ולזה היו קוראים לשדים שעירים, וכבר התפשט הדעת הזה מאד בימי משה רבינו וכדכתיב (ויקרא יז, ז) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים וגו'. ולזה היו אוסרים הכיתות ההם גם כן אכילת העיזים. אבל שחיטת הבקר כמעט שהיו מואסים אותו רוב עובדי עבודה זרה וכולם היו מגדילים זה המין מאד. ולזה תמצא אנשי הודו עד היום לא ישחטו הבקר כלל ואפילו בארצות אשר ישחטו שאר מיני בעלי חיים. ובעבור שימחה זכר אלו הדעות אשר אינם אמיתיות צוינו להקריב אלו השלושה מינים לבד מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם, עד שיהיה המעשה אשר חשבוהו תכלית המרי בו יתקרבו אל האלוה' ובמעשה ההוא יכופרו העוונות, עכ"ל הרמב"ם.

והמפ' הרבו להקשות על דבריו, שזה נראה כמעט מופשט ביותר, בעוד שידוע ענייני הקרבנות הם עניינים נשגבים וטמירין, וכן הרמב"ן בפרשתן הרבה לעורר עליו ונקט בלשונות חריפים נגד טעם זה, יעו"ש בדבריו הק'. עוד הקשו כי הרמב"ם גופיה בסוף הל' מעילה כתב (פ"ח ה"ח) שהקרבנות מכלל החוקים הם, וסוד יש בדבר, יעו"ש.

והרהרתי לבאר הענין עפ"י מ"ש הרמב"ן כאן בפרשתן (ויקרא א, ט) בענין עבודת הקרבנות אחר

שנהגו כך וכה"ג אין זה כעוקר היתר המפורש בתורה, אבל כאשר חזינהו דהוו מהדרי בתר כהן למישחט, והיינו דלא היה שם כהן וחזרו לבקשו והיתה שחיטה מתעכבת עד שיבא כהן לשחוט, והבין שמואל דהחמירו מצד גזירה שתיקנו שלא ישחוט אלא כהן בלבד, או אז נענה ואמר דלא יתכן שיגזרו על מה דמפורש בתורה.

ובכן יבוארו דברי הגמ', דאם לא היה מקדים לומר לו מימר שפיר קא אמרת לא היה יכול לדונו כמורה הלכה בפני רבו, דהרי היה מקום לומר דשפיר הורה שמואל כיון דהו"ל לאפרושי מאיסורא, דהרי ע"י דכשירה בורים א"כ לאו עבודה הוא וכהנים אסורים בבגד"כ שלא בשעת עבודה.

לכך הקדים לומר לו מימר שפיר קא אמרת, והיינו שיפה אתה אומר שאין ראוי להחמיר ולהדר בתר כהן כיון דאסור להחמיר בדבר המפורש בתורה, אלא דלפי"ז י"ל דהא דגלי קרא דספק ממזר שריא היינו להורות שלא יחמירו בה החכמים, ולעולם בכל התורה ספיקא מה"ת לקולא, מעתה בעינן קרא דכל חלב לאסור חלב כוי, וחצ"ש מותר מה"ת, והיינו דלא אמרינן סברת אחשביה, ומינה דלא אזלינן בתר המחשבה, וממילא דגם דשא"מ אסור מה"ת, וא"כ אין לומר דלא שייך איסור כלאים בבגד"כ מטעם דשא"מ, ובהכרח דגזיה"כ דהותרה כלאים בבגדי כהונה, ושפיר י"ל הואיל ואישתרי בשעת עבודה אישתרי גם שלא בשעת עבודה, מעתה אין בהוראתך שחיטה בזר כשירה משום אפרושי מאיסורא, כאשר לכך מורה הלכה בפני רבו את וכל המורה הלכה בפני רבו וכו', ודו"ק.

התורה היה עה"פ בפרשתן ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם, וידועים הדקדוקים בהאי קרא, מה שכפל לשונו 'דבר אל בני ישראל' ואח"כ שוב 'ואמרת אליהם' וכן

נגד עיני המצרים שראו שמבזים את אלוהיהם, ובזכות מסירות נפש זה שביזו את אלהי מצרים, וקבלו על עצמם להקריב קרבן לה' ולעבדו בלבב שלם זכו ובאו לבחי' תשובה מאהבה.

והנה קי"ל (יומא דף פ"ו ע"א) דבתשובה מאהבה זדונות נעשין כזכויות. ונמצא שעל ידי מסירות נפשם כעת בתשובה מאהבה שקיבלו על עצמם לעבדו ית"ש באמונה שלימה ותמימה באמת ובלבב שלם, הרי שכל אותם הטלאים שהקריבו לעבודה זרה משך כל השנים שנפלו לזוהמת מצרים, נהפכו הכל להיות כקרבן אשה לה', ונתברר עתה למפרע שכל מה שהקריבו בכל שנה ושנה לעבודה זרה נהפך להם לזכות כאילו הקריבו אותו קרבן לשם ה', ולפי זה לא היה זה להם חודש ראשון להקריב קרבנות לשם ה' כי כבר מאז הקריבו לשם ה' על ידי ששבו עתה בתשובה באותו מקום ובאותו זמן ובאותו דבר. אבל משה ואהרן שלא חטאו בעבודה זרה להם היה חודש זה 'ראשון'.

ומעתה יתבאר בטוב טעם מה שחילקה כאן התורה לב' חלקים, 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה', דייקא לכם שאתם לא נכשלתם בחטא ע"ז נמצא שכעת מקריבים אתם בפעם הראשון קרבן פסח לפני, אמנם 'דברו אל כל עדת ישראל' שאצלם אין זה בחי' ראשון, דהא נחשב להם כאילו כבר הקריבו כל אותם הקרבנות לשם ה', אותם תצוו 'בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה' וגו', כי על ידי שיטלו הטלה במסירות נפש יזכו וזדונות יעשו להם כזכויות ויחשב להם לרצון כל אותם הטלאים שהקריבו לע"ז כאילו הקריבום לפני הקב"ה, אתוד"ק הנפלאים יעו"ש.

ואפ"ל דזו כוונת הרמב"ם שרמז בדבה"ק בדרך רמז שרצה הקב"ה להרבות בזכויות בני ישראל, ולכן בהיות כי היה זה מנהג ארץ מצרים לשחוט כל מיני בעלי חיים לפני הבהמות האלו שהיו אליליהם, וישראל ישבו בתוכם וילמדו מעשיהם, והיו להומים אחר עניין זה, על כן עלה ברצונו ית"ש שכל חמאי ישראל במצרים ייהפכו לזכויות על ידי תשובתם, ואיך יתכן שיהפכו מעשים אלו לזכויות אם לא יצוה

שרחה דברי הרמב"ם וול"ק, שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו וכו', עכ"ל"ק.

כן ידוע מעוד ספה"ק ענין התשובה שהיא העיקר עם הקרבן, והתכלית הוא שיבוא האדם לידי תשובה מאהבה לפי שאז הזדונות נעשים להם לזכויות (יומא דף פ"ו ע"ב), וכבר הזכרנו כמ"פ מאמר יקר מהגה"ק החתם סופר זי"ע (תורת משה, פר' בא) דבר נפלא עד מאוד, ובתוד"ק עמד שם לבאר הפסוקים (שמות יב, א-ג) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. ע"ד מה שמצינו במדרש (מכילתא, פר' בא) עה"פ (שמות יב, כא) משכו וקחו לכם צאן, משכו ידיכם מעבודה זרה, והמקטרג קטרג ואמר הללו והללו עובדי ע"ז (ילקוט בשלה, רמז רלד). והנה אלילי מצרים היה הטלה כנודע, וכמו שאמר משה רבינו ע"ה לפרעה (שמות ח, כב) כי תועבת מצרים נזבח לה' אלוקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם וגו', והיו המצריים עובדים ומשתחווים לטלה ראש המזלות, וביותר בחודש ניסן שאז שולט מזל טלה שהוא מזל המצריים (עי' ש"ך עה"ת, שמות יב, ג; שערי אורה, שער א, ספירה עשירית; ספר הליקוטים, פר' בא; ועוד), וסברו כי כל האדם תלוי במזל שנוולד בו וכו', והיה מנהג המצריים בהגיע חודש ניסן לזבוח הטלה לעבודה זרה. ואף בני ישראל אשר התערבו בגוים וילמדו מעשיהם ונפלו למומאת מצרים עשו כמותם עד אשר שכחו כליל מקור שורש מחצבתם, ואף הם הקריבו טלה לעבודה זרה.

ואמנם בהגיע עת הגאולה, כשעמד משה רבינו ואמר לבני ישראל 'משכו וקחו לכם' משכו ידיכם מעבודה זרה, באותה השעה קיבלו עליהם בני ישראל עול מלכות שמים במסירות נפש, וכדאיתא בטור (או"ח, סי' תל) בטעם שנקרא שבת הגדול, שלפי שלקחו הטלה וקשרוהו לכרעי המיטה, ועשו זאת

לזכויות ויהיו מליצים טובים על ישראל.

וזהו פירוש, ראשון, הוא שנקרא החג הזה ראשון כי לו משפט להקרא ראשון על שיש בו מעלות חשבון העונות ואזי הוא משפיע לנו טובה וברכה כאשר רצונו יתברך להשפיע תמיד, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה בו, עכלה"ק.

ועפ"ז פי' שם בבני יששכר הפסוק המובא במדרש הנ"ל, ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן וגו', וע"ד דקיי"ל (ברכות דף ל"ח ע"ב) דכל הפירות שמשנתנים מברייתן, גריעותא היא גביהו ואבדו ברכתם הראשונה ומברכין עליהן שהכל, משא"כ דגן ויין משנתנים למעליותא וקובעין ברכה לעצמן לברך עליהם המוציא ובורא פרי הגפן.

וכן הוא בעל תשובה שעושה תשובה מאהבה, דאישתני למעליותא שזדונות נעשין לו זכויות. וזה שאמר הכתוב, ישובו, דמי שעושה תשובה, יושבי בצלו, רומז לסוכה שהיא צילא דקוב"ה צילא דמהימנותא (זוה"ק, פרשת אמור, ח"ג דף ק"ג ע"א), והיינו שעושה תשובה מאהבה כמו בחג הסוכות כנ"ל, הריהו נשתנה למעליותא כמו יחיו דגן ויפרחו כגפן, ששני אלו הדגן והגפן משנתנים למעליותא, והוא זוכה שהזדונות יתהפכו לזכויות.

והנה איתא במדרש (תנחומא האזינו, ד) כתיב (במדבר ו, כו) ישא ה' פניו אליך וכתיב (דברים י, יז) אשר לא ישא פנים, לא עשה תשובה אשר לא ישא פנים, עשה תשובה ישא ה' פניו, יכול לכל ת"ל אליך אליך ולא לאומות העולם, ע"כ. ונודע מה שהקשה המבי"ט בספרו בית אלקים (שער התשובה, פרק יד, ד"ה עוד יש) דלכא' מצינו באנשי נינוה שעשו תשובה ונתקבל תשובתם, כדכתיב (יונה ג, י) וירא אלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם אלוקים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה, הרי דגם בגויים שייך תשובה. ותי' דהאמנם דתשובה מועלת לכל יצור נוצר, אולם לבני ישראל נוספה מעלת התשובה מאהבה אשר מועילה להפך הזדונות לזכויות כאמור ובדבר זה לא יזכו בה ערלים, ורק לישראל עמו ניתן ענין זה שהעונות מתהפכין לזכויות, וזה הנשיאות פנים שמקבלין בני ישראל, עי"ש.

ובזה יתבאר היטב הפסוק דבר אל בני ישראל

הקב"ה על מצוות הקרבת קרבנות לשם שמים, ובפרט שיצוה אפי' קרבנות נדבה וכך יוכלו להתהפך כל זבחים אלו כקרבנות נדבה לשמים, ולכן צוה לנו יוצרנו על דברי עולה זוכת, ומאחר שנעשה זה מצוה ממצוות ה' ועל ידי שישבו בתשובה מאהבה בלב שלם, ממילא יתהפכו כל מה שזבחו לאילולי מצרים לזכות כאילו הקריבום לפני ה' לריח ניחוח לפניו, והבן.

והנה רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר י, אות כ; מאמרי אדר, מאמר ו, אות ח) הביא דברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בקדושת לוי (פרשת האזינו, ד"ה מי קל כמוך) לבאר מאמר חז"ל במדרש (תנחומא, פרשת אמור, אות כב) עה"פ (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עוונות, וזל"ק, באמת נכון הדבר שבימים האלו מר"ה עד יוה"כ כל איש ואיש בודאי עיניו פקוחות על כל דרכיו לשוב אל ה' איש לפי שכלו יהולל ולפי מדריגתו מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו לשפוט הארץ כי קרוב יום ה' ומי יכול להצטרק בדיון, ומי הגבר אשר לא ירא ואיזהו נפש אשר לא תעונה כי יבא להיות נשפט לפני שופט כל הארץ על כל מעשיו הלא החרד על דבר ה' יעשה במרום הר שכלו לתקן את אשר עוות והתשובה נקרא תשובה מיראה. ואחר יוה"כ כשעוסקין במצות סוכה ולולב וד' מינים וצדקה כיד ה' הטובה בנדבה וחובה לעבוד את עבודת ה' בשמחה וטוב לב, אזי התשובה הזאת תשובה מאהבה.

וידוע מאמר חכמינו ז"ל שע"י תשובה מיראה הזדונות נהפכו לשגגות וע"י תשובה מאהבה הזדונות נהפכו לזכויות וכו', והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנות השבים לפניו באמת ובאהבה כאמור (בתפילות הימים הק') ולא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מחטאיו וחיה, על כן בחג הזה שאנו באים לחסות בצל שדי ע"י מצות ומעש"ט מאהבת השי"ת אז מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות, משא"כ עד סוכות דהוא מיראה אזי לא ימנה כלל שעדיין הם שגגות, אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם אז השי"ת מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו

בישיבה"ק (כ"ר משולם פייש מפעיה"ק, וחתן להבחל"ח הג"ר שלום אליהו צבי זילבר ז"ל), שלישי - הרה"ג רבי ברוך הלברשטאם שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מרן שליט"א, רביעי - הבחור הבר מצוה יוסף שלמה נ"י בן הרה"ח ר' דוב משה ישכיל מפעיה"ק, חמישי - הרב שלום שטרן שליט"א מלונדון בן אב"ד ביליץ שליט"א ונכד רבוה"ק, שישי - מרן שליט"א, [אחר העליה נערך מי שברך וקריאת השם לרגל הולדת הבת להר"ר אברהם יאקאב מפעיה"ק (כ"ר דוד מאיר מצפת, וח"ר גדליה שלום ארנפלד מפעיה"ק)], שביעי - הר"ר מרדכי קלמן גולדין מפעיה"ק, אחרון - הרה"ג רבי יוסף שמואל דוד לייזער שליט"א מפעיה"ק - נכד כ"ק מרן שליט"א, מפטיר - הרה"ג רבי יצחק שימון שליט"א רא"כ אורח חיים במרכז התורה. הגבה - הרה"ח ר' גדליה שלום ארנפלד מפעיה"ק, גלילה - הרה"ח ר' דוב משה ישכיל מפעיה"ק.

תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הר"ר פנחס לוק מפעיה"ק.

התורה בשוה"ט דעתיקא קדישא היה עה"פ בפרשתן בפרשתן ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם אם עולה קרבנו וגו', וברש"י בקרבנות נדבה דבר הענין, אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. ונודע קו' העולם שהוא תמוה מה שנקט רש"י פסוק זה לדרשה לפסול מן הגזל, הלא בגמ' (בבא קמא דף ס"ו ע"ב) למדו זאת מקרבנו (ויקרא א, ג) ולא הגזל.

עוד עמדו המפו' (ראה כלי יקר, ובשפתי חכמים אות ה, ועוד) לבאר מה שהקדים רש"י לפרש תחילה מה שנא' 'כי יקריב', ורק אח"כ מפרש מה שנא' 'אדם' דזה רומז לאדם הראשון שלא הקריב מן הגזל, בעוד שבכתוב כתיב אדם ברישא.

ובפשטות אפ"ל דהיו יכולים למעות דהא דילפינן 'מקרבנו' דקרבן גזול פסול היינו לגבי קרבנות חובה, דמה שמחויב האדם להביא לכפרתו או לטהרתו וכדו' לא יוכל להקריב כי אם משלו, וזה על דרך במשנה במנחות, (דף כ"ב ע"א) מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין ת"ל וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר, והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ מה ת"ל צאן ובקר, להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח, מה פסח דבר

אבל ואמרת אליהם דייקא שרק אצלם יש מעלה מיוחדת זו שאין אצל האומות, שאדם כי יקריב מכם קרבן, שאם ירצה להתקרב לעבודת ה' אחר שהוא מרוחק מהקדושה, אזי אף שהוא במצב נחות ובשפל המדרגה, מ"מ מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, שחוטא ועושה מעשי בהמה, וכמו שדרשו חז"ל (חולין דף ה' ע"א) מן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה, וכמו שדרשו (סוטה דף י"ד ע"א) גבי סוטה שמקריבה מנחה משעורים, דהיא עשתה מעשה בהמה תביא מאכל בהמה, מכל מקום על ידי תשובה מאהבה הרי ממעשי הבהמה עצמם יתהפכו לזכויות ומהם גופא תקריבו את קרבנכם, כי כל המעשים ישתנו למעליותא.

ושפיר הסמיך המדרש את הפסוק ישובו יושבי בצלוי יחיזו דגן ויפרחו כנפן, שכאמור נדרש מפסוק זה על מעלת העושה תשובה מאהבה שהוא נשתנה למעליותא וזדונותיו נהפכין לזכויות, כמו הדגן והגפן שברכתם משתנה למעליותא כדברי הבני יששכר, ולכן דרשו שם חז"ל, אלו הגרים שבאין וחסין בצלו של הקדוש ברוך הוא נעשו עיקר כישראל, ורומז לבעלי תשובה כידוע מהאריה"ק, שגרים רומז לבעלי התשובה, וזהו שמתפללים 'ועל גרי הצדק' היינו על הבעלי תשובה, והגם כי היו מתחילה רחוקים מן הקדושה וכעת זכו והתקרבו לה' בתשובה מאהבה עד שנעשים עיקר כישראל, היינו שכל זדונם מתהפך לזכויות, וכאמור דגדולים בעלי תשובה מצדיקים גמורים.

ויובן בזה מה שנא' כאן אדם כי יקריב מכם דייקא, שקרבנות אלו שנעשים על ידי שהזדונות נהפכים לזכויות, הם אינם קרבנות שנצטוו מפי הגבורה, רק הוא בעצמו על ידי תשובתו מאהבה מהפך כל העבירות להיות זכויות וכקרבנות, והכל עולה לנחת רוח לפניו ית"ש.

יום שב"ק

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - הרב אלימלך ישראלי משגיח בישיבה"ק. בעליות התכבדו, כהן - הרה"ח ר' חיים אריה לוינשטיין מפעיה"ק, לוי - הבחור הבר מצוה שלום אליהו צבי נ"י בן הרב חיים יעקב לוי משגיח

לאין שיעור, והתוה"ק ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים.

עוד עמדנו לבאר כפילות הלשון, 'דבר אל בני ישראל' ושוב 'ואמרת אליהם' וגם מה מה שכבר אמר 'לאמר' שהוא נמי צווי לומר ולהגיד לבני ישראל. כן נמי מה שחזר וכפל 'אדם כי יקריב מכם' ושוב 'תקריבו את קרבנכם', דלכאו' הוא אך למחסור.

לעיל בסיום ספר שמות (מ, לח) כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. ויש לדרוש סמוכין לפרשתן 'ויקרא אל משה'. ובגוף הפסוק יש לדקדק מה שאמר לעיני כל בית ישראל, דיותר היה לו לומר 'לעיני כל ישראל' כדמצינו בסיום התורה הק', ומה רמז יש בזה במה שנא' כאן 'לעיני כל בית ישראל'.

בזוה"ק (דף ד' ע"ב) דרש עה"פ ויקרא אל משה וידבר ה' אליו ואודע ליה דזמנין ישראל למיחב קמיה ולאיתמשכנא האי אהל מועד בחוביה. וצ"ב אמאי דייקא כאן הודיע זאת הקב"ה למשה. [ובפשטות אפ"ל דאחר שאמר 'לאמר' דהיינו לדורות (תוס' חולין דף ב' ע"א ד"ה אבל), הודיע השי"ת שידעו כי בעוונותיהם יחרב הבית במשך הדורות, ועוד לאלו"ה מילין בגו].

במדרש (ויק"ר א, ב) ר' אבהו פתח ישונו יושבי בצלו (הושע יד, ח) אלו הגרים שבאים וחסים בצלו של הקב"ה, יחיו דגן, נעשו עיקר כישראל. ויש להבין שייכות הדרשה לפרשתן. וכן מהו שאמר 'נעשו עיקר כישראל'.

עוד להלן במדרש (ויק"ר א, ו) רבי תנחומא פתח (משלי כ, טו) יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת, בנהג שבעולם אדם יש לו זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה שבעולם וטובה, ודעת אין בו מה קנייה יש לו, מתלא אמר דעה קנית מה חסרת דעה חסרת מה קנית, יש זהב, הכל הביאו נדבתן למשכן זהב הה"ד (שמות כה, ג) וזאת התרומה וגו', ורב פנינים זו נדבתן של נשיאים, דכתיב (שם לה, כו) והנשיאים הביאו וגו', וכלי יקר שפתי דעת לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי, א"ל הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכולן לא

שבחובה ואין בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין, עי"ש, לכך הו"א דכמו"כ כל דבר שבחובה אינו יכול להביא אלא משל עצמו.

ברם קרבנות נדבה שפיר יכול לדמות דכשם שהוא חפץ לנדוב נדבה לה' ולהביא קרבן, כן נמי רעהו בוודאי משתוקק לעשות כן, וממילא אף אם יקריב מן הגזל ממה שגזל ולקח מזולתו ירצה לקרבן לפני ה', וכמו"כ הו"א דגזול פסול רק כשגזול עבור עצמו, אבל כשגזול כדי להביא נדבה שאין לו הנאה מכך, שהרי כתבו התוס' (שבת דף כ"ד ע"ב ד"ה לפי, פסחים דף מ"ו ע"א ד"ה לא תקרא) בטעמא דמ"ד דנדריים ונדבות אין קרבין ביו"ט, דאע"פ שיש בהם אכילת אדם מ"מ הו"ל בכלל לכם ולא לגבוה משום דהנאת ההדיוט בטל לגבי צורך גבוה עי"ש, על זה רמז הכתוב עוד במ"ש אדם מה אדה"ר וכו', להזהיר דשום קרבן אין להביא מן הזול, ואף קרבן נדבה גזול פסולה.

לכך דייקא אחר שהקדים רש"י לפרש דבקרבנות נדבה דבר הענין, שוב מפרש רש"י אדם למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל וכו', כי דרשה זו הוא כאמור ללמד לענין קרבנות נדבה, ולא לגבי קרבנות חובה דזה למדנו ממה שנא' 'קרבנו'.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הר"ר יקותיאל יהודה בינדר מפעיה"ק, לוי - הרב חיים יעקב לוי משגיח בישיבה"ק, שלישי - הרה"ג רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מרן שליט"א, גלילה - הר"ר ישראל חיים בלומנטל יו"ר מרכז 'שמחם'.

בזמירות בשוה"ט בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ג ר' יצחק מילר ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי ברוך פעיה"ק, דרוור יקרא - הרב לוי יצחק אסטרייכר מנהל רוחני בישיבה"ק, שבת היום - הר"ר צבי משה פרידלנדר מבארא פארק.

התורה בעידן רעוא דרעוין היה עה"פ בפרשתן (ויקרא א-ב) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. הנה תיבת ויקרא נכתב אל"ף זעירא, וכבר נאמרו בזה רמזים ענינים וטעמים

קרא הדיבור אלא למשה ויקרא אל משה.

לכא' דברי המדרש הללו היה צריכים לאמרם מיד בתרומת המשכן, אם בפרשת תרומה או בפר' ויקהל פקודי, ואמאי דרשו זאת דייקא כאן בפסוק 'ויקרא אל משה'. כן יש לבאר מה שניחמו הקב"ה בכך שדיבורו חביב עליו יותר מן הכל, והלא נפשו היתה עגומה עליו על שלא היה הוא בתוך המביאים נדבת המשכן.

בספה"ק (ראה מדרש יהונתן בפרשתו, ועוד) מובא מדרש בריש פרשתו ויקרא אל משה זה שאמר הכתוב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ויל"ב הקשר והשייכות להכא.

- אדם - באחדות השלם - כי יקריב מכם -

ואפשר לבאר כל זאת, ובהקדם מש"כ בספה"ק אורח לחיים בפרשתו עה"פ 'ויקרא אל משה' וגו', דעמד שם לבאר מה שפתח בלשון 'אדם כי יקריב מכם' שהוא לשון יחיד, וסיים 'תקריבו את קרבנכם' שהוא לשון רבים. וביאר בקדשו, דהנה האדם החפץ לקיים אחת ממצות ה' אשר תיעשנה, ואפי' אינו ראוי וכדאי לכך, העצה היעוצה לו היא להתחבר עם כלל ישראל, ואז כאשר הוא מאוחד ומחובר עם כל הקומה שלימה של כלל ישראל, אז בקל יבוא להתקרבות להשי"ת, ובוודאי לא ידחה, מאחר והוא חלק אחד עם עם בבני ישראל. ויעו"ש שביאר בארוכה ענין זה. והיינו טעמא דאיתא מהאריה"ק (שער הכוונות, דרושי ברכת השחר) לקבל על עצמו מצות ואהבת לרעך כמוך מרם יעמוד להתפלל, יעו"ש בארוכה.

וזהו שצוותה תורה אדם היחידי הרוצה להתקרב אל עבודתו ית"ש, כי יקריב מכם, רצ"ל יראה לכלול עצמו בתוך כלל ישראל, ומן הבהמה היינו בני אדם הדומין לבהמה, מן הבקר אלו הצדיקים המבקרים מעשיהן, ומן הצאן אלו הרשעים, ועל ידי כן שיכלול עצמו עם כלל ישראל, הגיבורים במלחמת ה' והחלשים, הקטן והגדול יחדיו ללא כל חילוק והבדל ביניהם, ויהיה לו אהבת ישראל אמיתית לכל אחד ואחד, ואפי' למי שהוא בכחי' 'חלכנה' שריחו רע, או אז יזכה ויקריב עצמו להבוכ"ע תקריבו את קרבנכם, אתוד"ק יעו"ש.

כעין דברים אלו ביאר מרן אאדמו"ר זי"ע במכתב

קדשו והיא לו נדפסה בספה"ק שפע חיים (מכתבי קודש הגדמ"ח, מכתב של"ד) עמד לבאר מה שנקט כאן הכתוב בפרשתו הלשון 'אדם' כי יקריב מכם, וברש"י אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. וביאר בקדשו, ובהקדם מאמר חז"ל (ברכות דף י"ג ע"א) הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ, שאני התם דהדר אהדריה קרא, ונלאו כל חכמי לב להבין טעמא מאי אכן אהדריה קרא לשם יעקב, ולא כשם אברם שנעקר לגמרי.

תורף דב"ק שם הוא, דהנה איתא בזה"ק (רעיא מהימנא פר' פנחס, דף רכ"ה ע"א) שאומות העולם הם מבחינת עלמא דפרודא, וכדמצינו בעשיו דכתיב ביה נפשות (בראשית לו, ו). ומעלת עם ישראל היא שהם באחדות, וכד"א (שמות יט, ב) ויחן שם ישראל נגד החר ובפרש"י כאיש אחד בלב אחד. וביעקב מצינו דכתיב ביה (שמות א, ה) ויהי כל יוצא ירך יעקב שבעים נפש, וכן כתיב (בראשית מו, כו) כל הנפש הבא ליעקב וגו', שכולם נפש אחת הם (וראה ויק"ר ד, ו), ובני ישראל נאצלים הם משורש האחדות, אשר קוב"ה ואורייתא וישראל חד (זוה"ק ח"ג, פר' אמור, דף ע"ג ע"א), ובקדושה אין שייך כלל פירוד.

ובזה ביאר שם מרן אאדמו"ר זי"ע דרשת חז"ל (יבמות דף ס"א ע"א) אתם קרויים אדם ולא עכו"ם קרויים אדם, והיינו טעמא כי גם התואר אדם אין לשון רבים נופל בו, ובשונה משאר השמות 'גבר' - 'גברים', 'איש' - 'אנשים'. וכיון שרק בני ישראל הם משורש האחדות על כן דייקא אתם קרויים אדם בלשון יחיד, ולא אומות העולם.

וכשנתבונן בשים לב נבחין כי החילוק בין שם יעקב לשם ישראל, כי השם יעקב אין שייך להמותו ללשון רבים לומר 'יעקובים' וכדומה, והוא נקרא רק בלשון יחיד, בשונה מהשם 'ישראל' ששייך לאומרו בלשון רבים לאמר 'ישראלים', וגם זה לרמז בא שעם בני ישראל המה אחד ביחודא שלים, ושם יעקב מורה על שלימות האחדות להיות כל ישראל כאיש אחד בלב אחד.

רק שבאורח לחיים מדבר על קרבת האדם לעבודתו ית"ש, ומרן אאדמו"ר זי"ע פי' דבריו על הקרבן עצמו]. (וראה עוד שפע חיים-רעוא דרעוין, פרשתו, מאמר יב באריכות).

- אף כי 'ויטוש משכן שילה' וחרבה בתינו מ"מ 'אהל שיבן באדם' כשבנ"י באחדות -

והנה נודע מספה"ק כי על ידי האחדות זוכים ישראל להשראת השכינה, וכד"א (דברים לג, ה) ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, וברש"י שם בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם אני מלכם. כי אין הבוכ"ע מיוחד עצמו על כלל ישראל רק כאשר המה באגודה אחת באחדות הגמור.

ובאלשיך הק' כתב לפרש באיזהו מקומן מה שנא' (תהלים עה, ט) ויטוש משכן שילה אוהל שכן באדם, דאף אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו ונחרב בית המקדש בעווננו, מכל מקום לא יטוש ה' את עמו והוא משרה שכינתו בתוך בני ישראל. וזהו ויטוש משכן שילה, דעם היות כי משכן ה' חרב בעווננו, אעפ"כ לא נטש כי אם המשכן, ואמנם אוהל שיבן באדם, והבורא ב"ה עדיין שוכן באדם עצמו, בבחי' מה שנא' (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכדדרשו חז"ל (ראה ראשית חכמה, שער האהבה, פרק ו; אלשיך הק', פר' תרומה, ועוד) בתוך כל אחד ואחד, כי בפנימיות כל נפש מישראל ישנו השראת שכינת עוון, אתו"ד.

ועפ"י אפשר לומר, דהנה איתא בחז"ל (יומא דף ט"ע"א) כי בית המקדש הראשון חרב בעון ג' עבירות חמורות, וכאשר פירט הנביא ואמר (יחזקאל טו, ב) הודע את ירושלים וגו', ואילו בית המקדש השני אשר בני הדור היו צדיקים ועובדי ה' לא חרב כי אם בעון שנאת חינם. והדברים מבהילים ונוראים, כי אף שהיו כלל ישראל שומרי משמרת עבודת ה', וכמפורש בחז"ל כמה בתי מדרשות היו בירושלים אשר בהם עסקו רבבות ישראל וישבו על התורה ועל העבודה, ומכל מקום בעון שנאת חינם שהיתה ביניהם גלתה שכינה מירושלים כדאמרו חז"ל (ראש השנה דף ל"א ע"א) עשרה מסעות גלתה שכינה וכו', כי כל זמן שהיה השראת השכינה בירושלים בוודאי לא יכלו ידי זרים להחריב בית מקדשנו ותפארתנו,

והנה נודע מהבעש"ט הק' זי"ע כי ג' אהבות יש, אהבת תורה אהבת ישראל ואהבת השם, וכולם תלויים זה בזה. שעל ידי אהבת ישראל יגיע לאהבת תורה, ומזה לאהבת השם. ולכן עיקר דרך הבעש"ט האמיתי היה אהבת ישראל. וככתפילת רבה"ק הרבי ר' אלימלך שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם וכו'.

ובאגרת הקודש שכתב בנו של רביה"ק הרר"א זי"ע ונדפס בסוף ספה"ק נועם אלימלך כתב אודות דרך הצדיקים, וזל"ק, ותמיד רואין חוב לעצמם וזכות לחבירו, וחבורתו נאה מאוד לשמים ולבריות, שיש ביניהם אהבה גדולה כל כך יותר מאהבת אב על בנו ובעל עם אשתו, ויש להם אחדות גמור זה עם זה כמעט כים א' לכולם, ואין חילוק ביניהם לבניהם אל בני חבריהם וכו', וזה הכל מרוב השתוקקותם ואהבתם להשלים רצון הבורא ב"ה בלב שלם וכו', עיי"ש בלשון קדשו.

ולזה בהקרבת קרבן, שמטרתה התקרבות האדם להשי"ת (עיין גבורות ה', פרק ח'), צריך שיהיה בבחינת האחדות. שרק על ידי כן יעלה הקרבן לריח ניחוח אשה לה'. ולזה מצינו גבי קין והבל שאמר הכתוב (בראשית ה, ה) ואל קין ואל מנחתו לא שעה וגו', וכבר עמדו בזה דלכאו' אז עדיין לא נמצא בו שום חטא, אלא מחמת מדת קנאה ושנאה שהיתה מושרשת בו, וכאשר הוכיח סופו על תחילתו, שהיתה עינו צרה באחיו כל כך, עד שקם על אח יחיד שהיה לו והרגו נפשו, לפיכך אל קין ואל מנחתו לא שעה ולא נתקבל קרבנו.

ולזה הזהיר כאן בריש תורת כהנים ענין פרשת הקרבנות, להורות לבני ישראל שאם יחפצו להקטיר ולהקריב אשה ריח ניחוח לה', או אז אדם כי יקריב מכם, היינו שצריך להיות בבחי' 'אדם' המורה על אחדות כנ"ל, ורק על ידי שיקשר עצמו עם הכלל כולו להיות לו אהבת ישראל באמת, ללמד עליהם זכות, להצטער בצרתן ולשמוח בשמחתן, וכן אף להיות נושא בעול עם חבירו, להעתיר בעבורו, או אז תקריבו את קרבנכם, ויזכה ויעלה קרבנו לריח ניחוח לה'. אתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע [וכאמור דבריו הק' המה כעין מה שפי' בספה"ק אורח לחיים,

ורק מאחר שנסתלקה השכינה ונתקיים בחי' 'עלית למרום', שוב היה כח ביד אומות העולם וחרבה עירנו ושמש בית מקדשנו.

זהו שרמז דוד המלך ע"ה ויפוש משכן שילה, ובעוונותינו מחמת עון שנאת חנם חרב בית מקדשנו, והעצה שבמהרה יבנה הבית הוא על ידי 'אהל שׂיכן באדם' הרמזו כאמור לאחדות, שעל ידי שיהיו בני ישראל באחדות הגמור כאיש אחד בלב אחד בבחי' 'אדם' המורה על יחיד, על ידי כן יזכו להשראת השכינה בתוכם כבתחילה.

- לי לשמי - ע"י האחדות שמו שלם -

והנה בתרומת המשכן מצינו שאמר הכתוב (שמות כה, ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי, והנה לכאן יש לבאר ענין תרומת המשכן, וכי כלום חסר לו להקב"ה בעולמו כסף וזהב, שהוצרך לבקש מבני ישראל להביא ולהרים תרומת ה', והלא כשם שהביא על ידי הענגים את אבני השוהם ואבני המילואים ושמן המשחה (ראה תרגום יונתן, פר' ויקהל) וכדכתיב (שמות לה, כז) והנשיאים הביאו וגו', כן נמי היה בידו להביא כל זהב וכסף הנצרך למלאכה, ומפני מה כאן ציוה צור לבניו אהוביו עם בני ישראל להרים תרומת המשכן.

ולהנ"ל יש לומר, דהנה כאמור התנאי הראשון להקמת המשכן ולהמשיך בו השראת השכינה הוא דייקא על ידי כח האחדות, ועל ידי שיתאחדו כל איש מישראל יחד בתרומת המשכן, על ידי כן יבנה המשכן על ידי כללות ישראל, ואז יזכו להשראת שכינתו בתוכם בבחי' 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

וזהו שביאר רש"י ואמר 'ויקחו לי - לי לשמי', ובהקדם הנודע מה שביאר מרן אאדמו"ר זי"ע (חורש"י פר' מטות תשל"ח, מובא במנחת יהודה וירושלים) אמרינו (כתפילת שב"ק) אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, עפ"י המבואר בספה"ק כי י"ב שבטי י"ה המה בסוד י"ב צירופי הוי"ה ב"ה וב"ש, כמ"ש המקובלים (משנת חסידים, חודש ניסן, פרק א; ועיין בני יששכר מאמרי ר"ח, מאמר א, אות יא, ומאמרי ניסן מאמר א, אות ג, ועוד) די"ב חדשי השנה המה נגד י"ב צירופי הוי"ה המאירים בכל חודש לשבט אחד,

נמצא שורש כל הצירופים כולם נאצל משם הוי"ה ב"ה, ועל כן כאשר עם בני ישראל באגודה אחת אז זוכים לשפע דלעילא וכל טוב. וזהו אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, כי כלפי ההנהגה למעלה בשמים ממעל הכל בתכלית האחדות, ורק בהשתלשלות מתחלקים האורות לפי המקבלים, ועל מנת שיהיו כל צירופי שם הוי"ה ב"ה אחד, הוא רק כשבני ישראל המה נמי בבחי' 'גוי אחד בארץ' באחדות השלם, שאז זוכים הם לשפע רב משם הוי"ה ב"ה.

היפוך הדברים רח"ל כאשר שורר שנאת חנם בין ישראל וישנו פירוד הלכבות, שאז אין צירופי שם הוי"ה מאירים יחדיו, ואז מתהווה בחי' אמרם ז"ל (מדרש תנחומא, פרשת תצא, אות יא) אין שמו ואין כסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, כי אין צירופי הוי"ה מאירים יחד.

וביותר עפ"י הנודע מש"כ הכלי יקר (שמות יז, ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, אותיות פרידים דע"י הפירוד והמחלוקת נגרם מלחמת עמלק עי"ש, וכיון שהיה פירוד הלכבות בין ישראל נסתלקה שכינה מעמהם, עד שאמרו 'היש ה' בקרבנו אם אין' (שמות יז, ז), כי כאמור רק בכח האחדות זוכים להשראת השכינה, והיפוך הדברים פירוד ושנאת חנם מסלקת שכינת עוזו רח"ל.

וזהו שאמר המקונן (איכה א, טז) 'כי רחק ממני' - דייקא - 'מנחם משיב נפשי', והיינו כי כל ענין חילוקי ההשפעות הוא רק בעולם התחתון ובעולמות העליונים אין כל הבדל ושינוי כנודע (ראה ישמח משה, סוף פר' תשא, ד"ה ה' ה'), ובגין שנאת חנם אין זוכים להשפעת י"ב צירופי הוי"ה והשפע הרב הנשפע משמות הק' הללו.

וכיון שכסאו של הקב"ה הוא 'ויכון בחסד כסאך' (עפ"י ישעי' טז, ה) בכח מידת החסד והאחדות שיש בין ישראל קדושים, שהם כולם יחד באהבה ואהוה ושלוה ורעות, על כן דייקא כשהמה באחדות אז כסאו שלם. ועד אשר לא יתוקן העון אשר בגינו בא עמלק להלחם עם ישראל, לא יהיה שמו וכסאו שלם. ובעוונותינו שרבו הגלות מתארכת עוד ועוד רח"ל.

ע"ז רמז רש"י ויקחו לי תרומה מאת כל איש

השלום והאחדות כי כשיש שלום בין ישראל אז הם בחי' בנים, ואם ח"ו פירוד ביניהם אז הם בבחי' עבדים, וזה פי' הפסוק אבי עד שר, רצ"ל דהנפק"מ אם יהא הקב"ה להם כאב או כשר, תלוי בכך, אם שלום ביניהם, עי"ש (וראה עוד נועם מגדים, פר' האוינו; שם פר' במדבר, ופר' נשא).

מעתה יבואר שפיר מה שנקט כאן הכתוב בריש תורת כהנים הלשון 'אדם' כי יקריב מכם, כי על מנת שלא יחשבו הקרבנות כשוחד חלילה, אלא יהיה מרוצה ומקובל לריח ניחוח לפני השי"ת, הרי שהעצה היעוצה היא אדם כי יקריב מכם, 'אדם' מורה על אחדות כנ"ל, וכאשר ישנו שלום ביניהם ממילא נקראים הם בנים, ואצל הבן אין שייך שוחד, דהאב לבנו קריבא דעתייהו גם בלא זה, ועל ידי כן תקריבו את קרבנכם לרעוא לפני ה'.

- התשובה מועילה כשמקדימים תחילה לתקן עניינים שבין אדם לחבירו -

וביותר אפ"ל, עפ"י מה ששנו חכמים בלשון המשנה בשלהי יומא (פרק ה, משנה ט) את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה וכו' עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו, ונודע מש"כ בעיון יעקב (יומא דף פ"ה ע"ב; וראה ברכי יוסף, אורח חיים, סימן תרו) שכל עוד שאין האדם מרצה את חבירו אזי גם עבירות שבין אדם למקום אין יום הכיפורים מכפר, והעבירות שבין אדם לחבירו מעכבים הכפרה גם על אלו, יעו"ש.

ובביאור הענין מה שגם כלפי מעלה אינו מרוצה, אפשר לומר, דהנה עפ"י מדת הדין אין מועיל תשובה על כל חטא, וכדמצינו כמ"פ בחז"ל ובמדרשים, וכהא דאמרו (ילקוט תהלים, רמז תשב; ירושלמי מכות, פ"ב, ה"ו) שאלו לחכמה ולנבואה נפש החוטאת מה תהא עליה, וענו נפש החוטאת היא תמות, וחטאים תרדוף רעה (משלי יג, כא), כי כאמור אין מועיל תשובה על כל חטא ועון. ורק הבורא ב"ה אבינו אב הרחמן הוא שהשיב יעשה תשובה ויתכפר לו, שנא' (תהלים כה, ח) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך, וכאשר יתוודה האדם לפני בוראו חטאתי עויתי פשעתי לפניך, או אז יתגוללו רחמיו

וכאמור דרומז כאן על אחדות ישראל, ואז אז לי לשמי היינו שבכח האחדות יושלם י"ב צירופי הוי"ה להאיר יחדיו בתכלית השלימות, בבחי' 'אתה אחד ושםך אחד' כנ"ל.

- ורב שלום - אז נקראים 'בניך' -

בכסף נבחר בפרשתן עמד לכאר בטעם הקרבת הקרבנות, דבזוה"ק (ח"ג דף ס"ג ע"א) כי הקרבנות הם דמיון דשוחד יעו"ש, והנה לכאו' קשה דהלא קי"ל (חומ"מ הל' דינים ס' ט' סעי' א) דאסור ליקח שוחד. אמנם קי"ל דאב מבנו מותר ליקח שוחד, כיון דטעם איסור נטילת שוחד הוא משום דזה גורם לקירוב הדעת, והאב לבנו קריבא דעתייהו גם בלא זה, וכיון שבני ישראל הם בנים למקום שפיר יש בידם להקריב קרבנות (וראה עיר דוד, ס' רס"א; וביושב אהלים, פר' האוינו).

והנה בספה"ק אמרות טהורות להרה"ק בעל נועם מגדים זי"ע (תהלים קיט, כה) כתב בתו"ד שע"י השלום והאחדות בין הכלל הוי ישראל בבחי' בנים למקום, עי"ש. ועד"ז פי' מהר"ח פלאג' מאה"כ (דברים יד, א) בנים אתם לה"א לא תתגודדו וגו', דכאשר יהיו באחדות ושלום ולא יעשו אגודות אגודות (יבמות דף י"ג ע"ב), אז יהיו בגדר בנים אתם לה"א.

וכן כתבו בספרי דרוש (ראה דרושי הצ"ח, דרוש יט לעש"ת) שאימתי בני ישראל נקראים 'בנים' למקום בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל והם שרויים באחדות, והעמיסו זאת בכתוב (דברים יד, א) 'בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו, ודרשו חז"ל לא תעשו אגודות אגודות, שכאשר יהיו כולם באגודה אחת הרי אתם 'בנים' לה' אלקיכם. לא כן אילו ישנו פירוד קנאה שנאה ותחרות ביניהם, אז המה בבחי' עבדים.

והגה"ק החיד"א זלה"ה (ראה ראש דוד, פר' קדושים) פי' בזה מה שנא' (ישעי' נד, יג) ורב שלום בניך, היינו שעל ידי שהשלום ביניהם והמה באחדות הגמור, על ידי כן המה בבחי' בניך ונקראים הם בנים למקום.

ובשם הרה"ק הדעת קדושים מבוטשאטש זי"ע (ראה בס' רבש השדה, אות ק"ו) הובא לפרש מאה"כ (ישעי' ט, ה) אבי עד שר שלום, כי ידוע בשעה שישראל נקראים בנים אז הקב"ה הוא להם כאב, ואם כעבדים הקב"ה הוא כשר עליהם, והנפק"מ מתי נקראים בנים ומתי נקראים עבדים, תלוי במדת

ית"ש על האדם כי רחמיו על כל מעשיו והוא רוצה בתשובה ומקבלו באהבה.

ומבואר בספה"ק (ראה מרגניתא דר"ב, הפטרה ליו"ב; דרוש לשבה"ג, בהגדמ"ח מכת"י) כי ענין התשובה הוא רק אצל הבורא ב"ה בעצמו, ולא על ידי מלאך ושליח, וכאשר מצינו כתוב בתורה (שמות כג, כ) אחר שחטאו בני ישראל במדבר, שאמר להם הקב"ה 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך וגו' השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם' וגו', והיינו כי המלאכים המה הולכים עפ"י שורת הדין דאין מועיל תשובה כלל. ורק אבינו מלכנו הוא מרחם עלינו והוא מלך מוחל וסולח. ומי שחפץ להתקרב אליו ית"ש להיות עמו בבחי' אב ובן ושימחול וירצה לו עווננו, הרי שבהכרח הוא שירצה תחילה את רעהו להיות שלם ובאחדות עם זולתו בכל העניינים שבין אדם לחבירו, ועל ידי כן יזכה להיות בבחי' בן למקום וממילא יעביר לו השי"ת אשמתו ויכפר לו כל חטאיו.

ענין זה הוא היפך מה שמבקש היצר הרע לבלבל לבב העובד, ומפילו ברשתו שמדמה האדם שתחילה יש לו להתחזק ולהתקרב אל השי"ת בעניינים שבין אדם למקום, ובכך הוא מזניח ואינו מתקן כל העניינים שבין אדם לחבירו. בעוד שדרך האמת הוא כאמור תחילה לרצות את רעהו ולהיות עמו באהבה אחוה ושלוש ורעות, וכאשר כבר הזכרנו כי לולי שנאת חנם לא נסתלקה שכינה מישראל ולא היה נחרב הבית.

אשר על כן בתחילת סדר הקרבנות המבואר כאן בתורה הק' כל ענין ההתקרבות להשי"ת ולהקריב לפניו קרבנות, ולזכות להשראת השכינה בתוכם, על כן הקדים ואמר אדם כי יקריב מכם, רמז בזה שירצה האדם תחילה את רעהו להתחבר עמו ולהיות עמו באחדות הגמור, ועל ידי כן תקריבו את קרבנכם היינו כל אותם הקרבנות הבאים לכפר על חטאים ושגגות, שכאמור לא ירצו זולת אם ירצה תחילה את רעהו תחילה. ואחר שיתחברו באגודה אחת כל איש ישראל כאיש אחד ובלב אחד, ממילא על ידי כן יזכו להיות בבחי' בניים למקום, וירצה קרבנם לרחמים ולרעוא לפניו ית"ש.

ויורמו עוד אדם מורה על אחדות כנ"ל כי יקריב מכם קרבן ל'הוי"ה', רצ"ל שעל ידי האחדות יאירו יחדיו כל צירופי הוי"ה ב"ה, עד שיהיה שמו שלם, כי כאמור בהעדר האחדות ובפירוד הלכבות נחלקים י"ב צירופי הוי"ה, ועל ידי השלום והאחדות יעשו הכל אחד באחדות הגמור. ובזוה"ק (זוה"ח, בראשית ג, ט"ד; וראה מנחות דף ק"י ע"א; ובספרי פר' פנחס; וברמב"ן ריש פרשתן) מבואר כי ענין הקרבנות נמשך דייקא משם הוי"ה ב"ה, ולהג"ל יבואר הענין בזה, כי על ידי הקרבת הקרבנות באחדות ובאגודה אחת, שוב מאירים על בני ישראל כל צירופי שם הוי"ה, וממילא זוכים הם לכפרה שלימה, ומרוצה להם הן העבירות שבין אדם למקום, והן העבירות שבין אדם לחבירו.

ובזה יובן מה שהקדים הכתוב לומר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, כי ענין האחדות שייך כאמור רק אצל בני ישראל אשר הם בבחי' נפש, לא כן אצל אומות העולם שהם מעלמא דפרודא, וביקש הקב"ה להודיע לישראל ואמרת אליהם שרק אצלם שייך ענין זה של כפרת החטא על ידי הקרבנות, מאחר והמה כולם יחד באחדות הגמור ביניהם והמה משורש האחדות.

- ע"י האחדות נשמר השפע העליון אצל האדם - עתה נבוא באר"ה לביאור הפסוקים בסוף ספר שמות, דהנה עבודת הקרבנות היה רק כל עת שבית המקדש היה עומד על מכוננו, וה' שוכן בציון (יואל ה, כא), שאז זכו ישראל ושם צוה הוי"ה את הברכה (תהלים קלג, ג), וזכו בני ישראל לקדושה עליונה בהיות כהנים בעבודתם ולווים בשירם ובזמרים וישראל במעמדם, ומשם נשפע שפע של רוח טהרה ורוח קדושה, וכנודע מש"כ התוס' (בבא בתרא דף כ"א ע"א, ד"ה כי מציון) מה שדרשו בספרי על הפסוק (דברים יד, כג) למען תלמד ליראה, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד ליראה שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, עיי"ש.

וזהו שרמו הכתוב כי ענן ה' על המשכן יומם, היינו כשבית המקדש על מכוננו בנוי, וישנו השראת שכינת עוון על ישראל, ומכל מקום גם אחר חורבן

וס"ד בגימטריא דין, שהם הקליפות הצרים על האדם, שהם בגימטריא דש"ן.

אשר על כן על האדם להתחזק ולהתאמץ להשיב אותיות ח"ן לנצר חסד, ובכך יושלם בחי' נוצר חסד, שהוא בגימטריא בי"ת, ותתחדש המידה של נוצר חסד לאלפים ר"ת נח"ל להוריק ברכה מנחל העליון להשפיע חסד ורחמים.

וזהו ירווין מדש"ן בית"ך, היינו שיתהפך מבחי' דש"ן בגימטריא צ"ר ס"ד, לבי"ת שבגימטריא נצ"ר חס"ד, ואז יהיה נח"ל - נוטריקון נוצר חסד לאלפים, 'עדניך תשקם' שיושפע עליו שוב מידה זו של חסד ורחמים, ויבוא אליו שפע רב מנחל עליון, ולא ילך חוצה שינקו מכך זדים ארורים, יעו"ש בדבכה"ק.

והנה אמרו חז"ל (שלהי עוקצין) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום, דאם ח"ו שורר מחלוקת ופירוד הלכבות, הרי שגם הברכה והשפע נרדפים מהם ולא נשאר בידם מאומה. כן פי' רש"י בפסוק (ויקרא כו, ו) ונתתי שלום בארץ, ושמא תאמרו הרי מאכל הרי משתה אם אין שלום אין כלום וכו', כי בהעדר השלום הרי כליו אבודים ושקו מחורר, ואין לו מקום להחזיק הברכה וליהנות ממנו. כי גם אם יושפע עליהם שפע דלעילא הרי שבקל יוכל הטומאה לחמום ולקחת כל השפע אליהם. ורק על ידי השלום מתהווה הכלי מחזיק ברכה שלא יאבד מהם.

ויפורש הכתוב (במדבר ו, כד) יברך ה' וישמרך, רצ"ל יברך הוי"ה שכאשר כל צירופי הוי"ה מאירים בשלימות, והיינו על ידי אחדות ישראל, הרי שממילא וישמרך יהיה השפע נשמר בשלימות אצל המקבל, ולא יוכל יד זרים לגעת בזה. על ידי האחדות כאשר שרויה בין ישראל אהבה ואחווה או אז מידת 'נוצר חסד' הוא בשלימות, והיינו שהחסד עליון ושפע דלעילא נשמר אצלם ואין יוצא חוצה חלילה.

זהו שאמר הכתוב בשלהי שמות כי ענן ה' על המשכן יומם, רומז על עת שבית המקדש על מכונו בנוי, שאז הוא בחי' יומם, ומכל מקום גם כאשר ואש תהיה לילה בו בחורבן הבית, יוכלו בני ישראל ליאור באור שכינת עוזו וזאת על ידי לעיני כל 'בי"ת'

הבית בעוונותינו כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתינו, ואין לנו לא כהנים בעבודתם וקרבות להקריב ולהקטיר על גבי המזבח לריח ניחוח אשה לה', כשהיום אנו בבחי' 'שולחן רבו ריקם', מכל מקום ואש תהיה לילה בו, לילה רומז לגלות כגודע (פסחים דף ב' ע"ב), שגם בחשכת הגלות יאיר אור שכינתו עלינו על ידי לעיני כל בית ישראל, רצ"ל שיהיו הכל באגודה אחת כאיש אחד בלב אחד, שאז ישרה שכינתו בתוכנו בכל מסעייהם היינו בכל הגלויות ובכל מצב שיהיו בו.

ויש לבאר עוד מה שאמר 'לעיני כל בית ישראל', ולא אמר 'לעיני כל ישראל', כפי שמצינו בסיום התורה הק' (דברים לה, יב), ובהקדם הנודע מהרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע (ראה ליקוטי עטרת צבי, עמוד שצה) עה"פ (תהלים לו, ט) ירווין מדש"ן ביתך ונחל עדניך תשקם, דהנה כל ההשפעות לבני ישראל הוא מי"ג מידות של רחמים. ואחד מי"ג מידות של רחמים הינו המידה של נוצר חסד לאלפים המשפעת חסד ורחמים, כי יש נח"ל עליון הרמוז בראשי תיבות נ'צ"ר ח'סד ל'אלפים (וראה בזה בתפארת שלמה, פר' חוקת, עה"פ ואשר הנחלים), וממנו נובעים כל האוצרות ושפע דלעילא ברכות וישועות בכל המצטרך, וכאשר זוכה האדם הרי שהאוצרות נמשכים ונובעים מלעילא לתתא.

אמנם ע"י החטא נשבר ונפגם צינור ההשפעה ומתהווה הפסק ומחיצה בין מקור השפע לעם ישראל, ואז באים הגויים בני אומות העולם והסמ"א והם יונקים מצינור השפע רח"ל. וזהו עיקר העבודה של עם בני ישראל בתורה ובמצוות ובקיום מעשים טובים, להשפיע על ידי כן לבני ישראל כל מיני השפעות טובות מאת אבינו אב הרחמן הבורא כ"ה אשר רצון הטוב להיטיב, ולהריק על זרע ישראל שפע ברכה ברוחניות ובגשמיות בנוף ובנפש, בני חיי ומזוני רויחי, וזהו על ידי שיזהרו לבל יסתם וישבר צינור השפע כנ"ל. וכשאינן זוכים וחוטאים רח"ל, או אז סר מאיתנו אותיות ח"ן, היינו נ' של נוצר וח' של חסד כי רק לענוים יתן ח"ן (משלי ג, לד). לא כן החוטא אשר סר חינו מעליון, ומנצר חסד נותר רק אותיות צ"ר וס"ד, צר רומז לכתוב (אסתר ז, ו) איש צר ואויב,

ישראל, והיינו שעל ידי שיהיו באחדות ממילא יתוקנו אותיות ח"ן מנצר חסד וכנ"ל מהרה"ק מזידיטשוב זי"ע, ואז ככל מסעיהם בכל גלות שיגלו שמה יהיה שכינה עמהם.

ועל זה סמך ענין לו ואמר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר וגו', ופרשה זו של פרשת הקרבנות נאמרה גם לדורות, ואמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם שרק לבני ישראל אשר הם בשורש האחדות ושייך בהם לשון אדם המה כי יקריב מכם קרבן להוי"ה שעל ידי שיהיו באחדות על ידי בן יאחדו כל צירופי הוי"ה שיאירו יחדיו, ועל ידי בן ירצה קרבנו לריח ניחוח אשה לה'.

ואכן כשאין שלום ביניהם רח"ל יהיה חרב הבית, וכאשר כן היה בבית שני, ועל זה הזהיר כאן בזה"ק בריש ענין הקרבנות ואודע ליה דזמנין ישראל למיחב קמיה ולאיתמשכנא האי אהל מועד בחוביה, ואמנם הגם כי לא יהיה להם מזבח להקריב עליו קרבנות לה', מכל מקום על ידי התאספותם יחד אני מלכם, ויזכו להשראת שכינתו ית"ש בכל הגלויות שיגלו שמה.

ולזה רמזו כאן במסורה ונמסר ויקרא באל"ף זעירא, דהנה האות אל"ף מורה על אחדות (ראה זרע קודש, פר' חיי, ועוד), והזהירה כאן תורתנו הק' שכאשר יקמן בעיניהם ענין האחדות ויחסר השלום ביניהם או אז עתיד לאיתמשכנא האי אהל מועד בחוביה, כי כל ענין הקרבנות הם רק כשהם בבחי' אדם כי יקריב' שהמה באחדות כאיש אחד בלב אחד, משא"כ בפירוד הלכבות עתיד לאיתמשכנא רח"ל.

- ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה -

בגמ' שבת (דף ל"א ע"א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו וכו', בא לפני הלל גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה וכו', ויעו"ש ברש"י מה שפי'.

ולזה"ל י"ל שבא הלל הזקן ללמד כי הכלל הראשון שזכה האדם להתקרב אל הבורא ב"ה בקבלת עול מלכות שמים, הוא על ידי הזהירות בכל העניינים שבין אדם לחבירו, והורה כי אין דורשים

ומבקשים מן האדם תעניות וסיגופים וכו', אלא ראשית העבודה היא מצות 'ואהבת לרעך כמוך', ועל ידי שיחבר עצמו אל הכלל, ויהיה עמהם באהבה ואחוה ושלות, או אז ממילא יוכל לקיים גם מצות 'ואהבת את ה' אלוך', כי על ידי האחדות והאחוה ממילא יזכה לבוא לידי טהרה ודביקות אמת בבורא ב"ה, ואידך פירושא זיל גמור, שזוכה לקיים כל התורה כולה.

וכזה יבואר מאמר המדרש שהבאנו בריש דברינו שהסמך לכאן הפסוק ישבו יושבי בצלו וגו', דאחר שלמדה כאן תורה על גודל מעלת האחדות, שיהיו בני ישראל כאיש אחד בלב אחד, שרק אז יזכו להקריב קרבנותיהם, ולולי זאת יחרב בית המקדש, ע"ז הביא ואמר ישבו יושבי בצלו אלו הגרים, וכאשר הורה הלל הזקן ולימד את הגר כי הכלל הראשון הוא בעניינים שבין אדם לחבירו, ולא ילך בגדולות ובנפלאות בענייני טהרה ופרישות וכו', כי אם שירבה במאוד מאוד במצות ואהבת לרעך כמוך בכל העניינים שבין אדם לחבירו, כי בלא זה לא יזכה לסיוע דלעילא שתהא התורה משומרת אצלו, ואף לא יעלה בידו להתגבר על יצרו הרע ולחוש קרבת אלוקים.

ועל כן תיכף בתחילת ספר תורת כהנים כשלומדים סדר הקרבת הקרבנות, הדגישו לנו חז"ל במדרש כי עיקר העבודה היא האחדות, ובאין שלום אין כלום, שרק על ידי שיזהר וכל דעלך סני לחברך לא תעביד, ורק על ידי שכולל עצמו עם הציבור על ידי בן נעשו עיקר בישראל.

ועפי"ז יובן מה שהיתה נפשו של משה עגומה עליו אחר שהביאו הכל נדבתם למשכן והוא לא הביא, והיינו לפי שאמרה תורה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, והיינו שכולם יהיו בכלל תרומת המשכן, כי כאמור עיקר השראת השכינה הוא על ידי כללות ואחדות ישראל, והנה הוא אין לו חלק עמהם. ומשה רבינו ע"ה אשר עליו העידה תורה (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאוד מכל האדם, ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, והיתה נפשו עגומה על שלא זכה להכלל עם בני ישראל המביאים נדבותיהם ותרומותיהם למשכן ה'.

קצהו תראה וכולו לא תראה, שכן אם יביט על עם ישראל בכללותם לא ימצא בהם שמץ פסול אלא יראה שהם מאירים באור יקרות, וזה שמרמוז המסורה וכולו לא תראה, וזאת יען אשר וכולו מחמדים, כי כאמור בכללות ישראל לא נמצא שום פגם וחסרון כלל, אתד"ק עיי"ש בארוכה.

ועפ"ז ביאר בקדשו מה ששנו חכמים בלשון המשנה (ברכות פ"א, משנה א) מאימתי קורין את שמע בערבין, שיכולין בני ישראל ליחד את שמו וזאת משום שהם בערבין מלשון עירוב ותערובת, שהם מאוחדים ומקושרים זה עם זה באגודה אחת, שאז משרה הקב"ה ומייחד את שמו גם על החיים, ובוה נעוץ סוף התורה לתחילתה, דסיים בשלהי עוקצין במאמר 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום', שעל ידי שישנו שלום בין ישראל על ידי כן יכולין לקרוא את שמע, עכתוד"ק יעו"ש.

עפ"ז יבואר מה שהסמיכו עוד במדרש הפסוק שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, דאמר הכתוב דבר אל בני ישראל ל שורש האחדות מגבהי מרומים, והיינו ע"ד מה שפי' בספה"ק ערבי נחל (פר' נצבים) בארוכה שכאשר שורר פירוד הלבבות בין בני ישראל, פוסלים בזה את ספר התורה, דהלא שישים ריבוא אותיות התורה מכוונים כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל, וממילא אם חסרה אות אחת נפסל ספר התורה, יעו"ש. ואין כל נפק"מ איזה אות חסרה, הן אם נחסר אות אחת משמו של הקב"ה, או אות ב' דבראשית ו' דעשו ומ' דמעלק וכיוצא בזה, כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה (ראה תניא, פרק ב), וקוב"ה ואורייתא וישראל חד, וממילא בהכרח שיהיו כל ישראל באחדות השלם, כי רק כששלום ביניהם זוכים שהקב"ה מייחד שמו עליהם והוא מלכם. ולזה סמכו לכאן הפסוק שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, להורות וללמד כי על ידי האחדות הקב"ה מייחד שמו עלינו ושורה בתוכנו.

- בניסן יגאלו בכח האחדות -

זהו עיקר העבודה בחודש ניסן, לקבל עלינו עול מלכות שמים בצירוף האחדות, להתחבר באגודה אחת זה עם זה, ובפרט כשאנו רואים את אריכות הגלות עוד ועוד, והיצר הרע עדיין מרקד בינינו, ואם

על זה אמר לו הקב"ה יש זהב ורב פנינים הכל הביאו נדבתן למשכן, זהב ופנינים מנדבת הנשיאים, ומהאי טעמא נצטוו בני ישראל על כך כדי לאחד את כל הכלל כולו יחדיו, ברם אתה אינך צריך לכך, כי הלא על ידי דיבורי תורה שאתה מלמד לישראל הרי אתה מאחד את הכלל כולו, כי קוב"ה ואורייתא וישראל חד, ובתורה הק' רמוזים כל ישראל, דישראל"ל נומריקון יש שישים ריבוא אותיות לתורה (מגלה עמוקות, פר' ואתחנן, אופן קפו), ולזה חייד שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שבזה גופא הוא מתאחד עם הכלל כולו. ופירשו חז"ל דבריהם הללו כאן בריש פרשתן, דכאן מיירי אודות ענין השראת השכינה על ידי חיבור הכלל יחדיו.

- ה' אלוקינו - כאשר בני ישראל אחד -

רביה"ק הישמח משה זי"ע בספרו הק' תפלה למשה (תהלים כט, יא, אות ד) כתב לבאר היאך כלל ישראל אומרים בכל יום שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, הלא איתא במדרש (תנחומא תולדות, ז) עה"פ (בראשית לא, מב) לולי אלוקי אבי אלוקי אברהם ופחד יצחק, שאין הקב"ה מייחד שמו על החיים, וא"כ איך איפוא אנו מייחדים שמו בכל יום.

וביאר בקדשו ותוד"ק, דהא דאין הקב"ה מייחד שמו על החיים, זהו רק ביחיד, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז, כ), והן במלאכיו ישים תהלה ואראלים לא זכו בעיניו, ולזה היחיד אף אם הוא צדיק גדול ביותר אין הקב"ה מייחד שמו עליו.

אבל על הציבור כאשר מתאחדים יחדיו באהבה אחוה ושלום ורעות אז שפיר מייחד את שמו. כי הכלל הוא זך נקי וטהור, וכנודע דברי רביה"ק הרר"א זי"ע (ר"פ דברים) כי ישנו עולם הנקרא 'כל ישראל' אשר שם אין שום פגם וחסרון והוא כולו טהור יעו"ש. וכאשר ביארו בזה (ראה ייטב לב, פר' בלק, ד"ה ויאמר) דברי המסורה ב' פעמים 'וכלו', חדא במאמר בלק לבלעם אפס קצהו תראה וכולו לא תראה (במדבר כג, יג), ואידך (שיר השירים ה, טז) וכולו מחמדים, כי בלק ידע שאם מסתכלים על כל אחד מישראל בפרטיות יכולים למצוא בו חסרונות ופגמים, אכן בכלליות ישראל אין שום פגם וחסרון, ועל כן יעץ לבלעם שאם חפץ הוא לקללם אזי אפס

יבנה המקדש במהרה והוי"ה שוכן בציון.

יעזור השי"ת ונזכה לחודש מאיר ושמחה, ובכל בתי בני ישראל ישכון האורה והשמחה, שומר ישראל שמור שארית כל אשר בשם ישראל יכונה, בשמירה דלעילא ברוחניות ובגשמיות, בגוף ובנפש, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, ונזכה להגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' דוד זלמנוביץ ר"מ בישיבת היכל התורה.

יום ראשון פר' צו ד' ניסן

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה נתנאל צבי נ"י בן הר"ר משה יונה כץ מחיפה (בהג"ר ישראל אריה מפעיה"ק).

בצהרים הגיע מרן שליט"א אל יד בית המדרש המרכזי אהל נחמיה, להשתתף בהלוויתו של הרה"ח ר' שרגא איצקוביץ ז"ל מזקני וחשובי אנ"ש פעיה"ק. מרן שליט"א ליווה את המיטה כבוד דרך, וחזר לביתו.

לפני תפילת ערבית הדליק מרן שליט"א ב' נרות, לרגל יומא דהילולא של הרה"ק מאפטא זי"ע, והרה"ק מבלאזוב זי"ע.

יום שני פר' צו ה' ניסן

לפני תפילת שחרית הדליק מרן שליט"א ב' נרות, לרגל יומא דהילולא של הרה"ק מאפטא זי"ע, והרה"ק מבלאזוב זי"ע.

יום שלישי פר' צו ו' ניסן

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הר"ר אברהם מרדכי וייצנער מפעיה"ק (בה"ר משה מתתי' מיוניאן סיטי, וחהג"ר משה זילברמן מפעיה"ק).

אחר תפילת מעריב, נקראו אל הקודש פנימה כמה מגבאי מפעל החסד והצדקה 'עזר לקהל', המצויים עתה בעיצומם של ימי 'פתחון לב' למען אחינו ובשרינו ברחבי ארה"ק, תחילה סקרו הגבאים בפני מרן שליט"א את תכנית התמיכות אשר בתקוותם לחלק עבור אלו מאנשי שלומנו הנצרכים לעזר וסיוע, על מנת להביא אור ורווחה לקראת יו"ט פסח הבעל"ט.

כן הביאו בפני הקודש בפרוטרוט את שאר המפעלות הברוכות למען כלל אנשי שלומנו, בארגון כל צרכי החג בהרחבה גדולה וכמו כן במלבושי כבוד כבני מלכים לכל מאן דבעי.

מרן שליט"א הביע קורת רוחו והנאתו המרובה ממפרכת הצדקה והחסד שמתחוללת בחצר קדשינו,

היו בני ישראל באחדות והיו רואים מעלת חבריהם ולא חסרונם, ממילא היו זוכים להשראת השכינה ביניהם ולקרבת אלוקים והיו ממשיכים הישועה השלימה ואור חדש על ציון תאיר. ברם כאשר שורר רח"ל שנאת חינם ופירוד הלכבות, על כן מתארכת הגלות עוד ועוד, וזהו עיקר התיקון בימי חודש ניסן להשליך מעלינו יצר הפירוד והמחלוקת, ולהרבות באהבה אחוה להיות באגודה אחת.

ומרן אאדמו"ר זי"ע (שפע חיים רעד"ר, פרשתו, מאמר יב, אות טו) האריך בענין זה כי ענין הפסח שאינו בא אלא בחבורה ובכנופיא (יומא דף נ"א ע"א), וצריך להתמנות על קרבן פסח וכמו שכתוב (שמות יב, ג-ד) ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרוב אליו וגו', ואמרו חז"ל (קידושין דף מ"א ע"ב) כל ישראל יוצאים בפסח אחד, בכדי שיהיה שלום ורעות ביניהם ולדוץ בחג החירות באחדות ובאגודה אחת.

ענין המחלוקת אפשר לתקן בקל, על ידי שיקשר האדם עצמו עם הכלל כולו, ויראה אך טוב על בני ישראל, ולא יסתכל חלילה עליהם בעין רעה, ואז נוכל לבקש מהשי"ת שיחוס ויחם עלינו ונזכה לקיום היעוד (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה. ובתפלה למשה לרביה"ק הישמח משה זי"ע על תהלים (קאפיטל כט) כתב לרמוז כי עש"ו עולה בגימטריא כמנין שלו"ם (וראה מגלה עמוקות, פרשת פנחס, ד"ה בפסיקתא), כי זה לעמת זה עשה אלוקים, ועל ידי השלום יכולים להכניע קליפת עשו, כי כשישראל באגודה אחת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, ועל ידי השלום יכניעו קליפת עשו ויבוא העת אשר יעלו מושיעים לשפוט את הר עשיו והיתה להוי"ה המלוכה כאשר יאירו כל י"ב צירופי הוי"ה בשלימות.

גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ובני ישראל חפצים לעשות רצון ה', ורק הבורא ב"ה רואה ויודע כמה חסד ישנו כהיום בכלל ישראל, והדבר ברור ומוסכם שמעולם לא היה חסד רב כל כך בעולם, ובזכות חסד שעושים אלו עם אלו יזכו הכל לטהרת הלכבות, שיהיה באמת אהבה ואחוה ביניהם, ועל ידי כן יזכו לתיקון השלם, אשר על ידה

הצדקה שעושין אלו עם אלו, זאלן אלע האבן א לעכטיגע יום טוב ברוחניות ובגשמיות, בגוף ובנפש, נחת פון די קינדער, און סייעתא דשמיא בכל". לאחמ"כ שוגרו בידי גבאי 'עזר לקהל' התשורות בשליחות קודש לכל ערי הארץ שם יחולקו לנדיבי הלב.

יום רביעי פר' צו ז' ניסן

בצהרים הגיע מרן שליט"א לניחום אבלים אצל הרה"ח ר' גרשון איצקוביץ מפעיה"ק, היושב שבעה על פטירת אביו הרה"ח ר' שרגא ז"ל, מרן שליט"א ניחמו בדברי תנחומים, וחזר לביתו.

יום חמישי פר' צו ח' ניסן

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יעקב נ"י בן הר"ר משה קנר מירושלים, ולהבחור הבר מצוה יוסף מרדכי נ"י בן הר"ר גבריאל שנק מירושלים (ב"ר מנחם מפעיה"ק, וחתן להבחל"ח ר' יונה וייסברגר ז"ל מירושלים).

עם הכפלת סכומי הסיוע וריבוי הפעולות לרווחת כלל אנשי שלומנו לקראת החג הבא לקראתנו לטובה. מרן שליט"א התבטא ואמר: "זהו דבר גדול מה שעושים, להביא שמחת יו"ט לאידישע קינדער - זו זכות עצומה לכולם, כל מי ששותף, זו זכות לכל כלל ישראל". כאן ניגש מרן שליט"א יחד עם בנו הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א אל חדר ההמתנה, שם היו מונחים על גבי השולחן מאות תשורות קודש אשר ישוגרו בשליחותו ובברכת קדשו אל נדיבי הלב שפתחו ליבם בסכומים הגונים למען עזרת אחינו ובשרינו, 'מה נשתנה ליכט' ארוכים ולבנים כנהוג להאיר בשולחן ליל הסדר, ו'וייסע קאפיל' מבד ארוג כנהוג ללבוש בגדי לבן בליל הסדר.

מרן שליט"א התעניין בפירוט למי משוגרים תשורות ההוד ואודות סכומי התרומות שנכנסים ב"ה מאת אנשי שלומנו בעין יפה ורוח נדיבה אשר מרנינה כל לב, מרן שליט"א סמך ידיו הק' על תשורות הקודש והאציל מברכות קדשו לכלל התומכים והמסייעים: **"בזכות**

סד נאכט

כולם נכריז' קודש' בעוד
 72 שעות, השאלה היא
 רק אם גם אח שלנו
 יחייך אז.
 הסדר
 נאכט
 שלהם -
 בידים
 שלנו
 עכשיו.
 פתחו
 את הלב
 ותערכו
 להם סדר
 שמה
 וחניני!

לא משאירים אחים לבד בחג!

מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

מפעל הצדקה והחסד
דחסידי צאנז בארה"ק
בושיות זית ודוחי נהדיק מניחא

1-700-720-750

קטעי שיחות בעת ביקורים בקודש פנימה אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בימי חול המועד פסח בשנים עברו בהם נידונו ונתלבנו עיני ודיני חג הפסח, שמחת יום טוב וספירת העומר

ביקור חדב"נ כ"ק גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א ובניו שליט"א יום א' דחזה"מ פסח תשע"ב במעון הקודש

והסביר שלא כולם יודעים בדיוק היכן צריכים להסתכל בשביל לראות את המקום המדוייק.
גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע בעצמו גם הלך פעם לראות את מקום המקדש?
מרן שליט"א: אכן, בשנים הראשונות בארץ ישראל.
גאב"ד קרית הבעש"ט: היה פעם שגם ביקש משקפיים מאחד המלווים, כדי לראות טוב יותר את המקום.
מרן שליט"א: לגבי חול המועד סוכות איתא בביכורי יעקב (סי' תרנ"ח) לנסוע לשם כדי לקיים ארבעת המינים מדאורייתא.
גאב"ד קרית הבעש"ט: מובא בכלי יקר (דברים ג, כה) שעל ידי ראיית השכינה שעל הכותל המערבי יכול האדם לקבל קדושה.
מרן שליט"א: הרי מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי (שמו"ר ב, ב).

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע היה נוסע לכותל המערבי בחזה"מ פסח?
מרן שליט"א: זכורני מהשנה הראשונה שהיו יכולים לנסוע, היינו פסח תשכ"ח, שאז נסע לכותל המערבי, משא"כ שאר השנים.
גאב"ד קרית הבעש"ט: מסתמא גם היה קשה לו לראות את הריקודים שעושים שם במיוחד בימי חול המועד...
מרן שליט"א: יתכן שגם מטעם זה, אבל בכלל לא היה דרכו להרבות בנסיעות.
הגר"ב מוטצען: ישנם אנשי ירושלים שנוהגים לילך בחול המועד למקום שאפשר לראות משם את ריצפת העזרה.
מרן שליט"א: היה פעם אחד שהלך למקום כזה לראות את מקום המקדש, אבל מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר על זה: וכי מה רואים, את הקלויסטער'ס?...

וראה עוד שם (פרשת ויחי, מאמר ה, אות ו): ותמיני על אלו הבאים אל הכותל המערבי ורוקדים ומכרכרים שם ברוב שמחה וצהלה, דלשמחה מה זו עושה, הרי אוי לנו שכך עלתה בימינו בראותנו כל עיר על תלה בנויה ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה וכולה מלאה בבתי עבודה זרה ועובדי אלילים, ונכרים מרקדים בהיכלו, הלא כל לבב דוי וכל ראש לחלי ונחלי דמעיה יש לנו לשפוך עד כך, עד אשר ירא ה' בעיני עמו וכו'.

² בענין זה ראה בשפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"ג, פרשת צו): שמעתי שיש שהולכים בערב פסח לומר סדר הקרבת קרבן פסח על יד כותל המערבי, ולפי האמור זהו מנהג טוב, כי הלא אליהו הנביא והמלאכים הקדושים באים להקריב שם את קרבן פסח, וכאשר השי"ת עוזר לאדם ויש לו אזנים טובות, בוודאי יכול לשמוע אותם ולומר עמם את ההלל. עכדה"ק.

וראה עוד בבטאון 'צאנז' הנ"ל מה שסיפר הגאון ראש הישיבה זצ"ל: בערב פסח באחד השנים אמר לי מרן זי"ע, שהוא משתוקק מאוד להיות בערב פסח בכותל המערבי ולומר שם סדר קרבן פסח. אך כיון שהזמן כבר לא יספיק לנסוע שמה, כי כבר היה מאוחר, ביקש מרן זי"ע שלשנה הבאה יזכירו לו זאת מוקדם יותר, בכדי שיוכל להתארגן ולנסוע. לשנה האחרת אכן הלכתי להזכיר למרן זי"ע את בקשתו מאשתקד, אך מרן זי"ע לא הגיב מאומה... כנראה היתה זו הוראת שעה...

¹ ראה עוד בבטאון 'צאנז' הנ"ל: זקני החסידים מספרים, כי בביקור הראשון של מרן זי"ע בארה"ק, בשנת תשט"ו, הלך מרן זי"ע לשכונת תלפיות, להשקיף משם אל מקום המקדש, אשר היה כבוש באותם הימים תחת שלטון הירדנים. מיד בראותו את מקום הר הבית, קרע קריעה בבגדו כדת, ובמשך שעה ארוכה עמד והתבונן, כשעיניו זולגות ושופכות דמעות כנחל.

² כן מסופר בבטאון 'צאנז' הנ"ל: היה זה בשנת תשכ"א לערך, כשנסע מרן זי"ע ל"הר ציון" בלוויית נאמניו ומקורביו, אנשי ירושלים, הרה"ח ר' משה מאיר שמרלר ז"ל, הרה"ח ר' בן ציון משה רייכמן ז"ל והרה"ח ר' יודא בעלז ז"ל. שם עלה על צריח מבנה נטוש וביקש לראות את מקום הר הבית. הרה"ח ר' משה מאיר, שהיה מבני ירושלים והכיר את המקום מלפני המלחמה, הביט אל כל סביביו ובמשך רגעים ארוכים ניסה למצוא את המקום, אך ללא הועיל. גם שאר המלווים ניסו את כוחם לשוא. לפתע פנה מרן זי"ע כשהוא חובש את משקפיו של הרה"ח ר' בן ציון משה, והצביע על מקום מסויים ואמר: "הנה, זהו מקום בית המקדש!". המלווים אימצו עיניהם ואישרו כי אכן, זהו מקום המקדש, ומיד החלו עיני מרן זי"ע זולגות דמעות במשך שעה ארוכה, ללא הפוגות.

³ ראה בבטאון 'צאנז' (גליון של"א) מה שסיפר הגאון האדיר ראש הישיבה זצ"ל: שנה אחת בחול המועד פסח, נסע מרן זי"ע לאחר תפילת שחרית, להתפלל תפילת מוסף ליד שריד בית מקדשנו, והתפלל אז בפנים - בחלק המקורה של רחבת הכותל המערבי, ולא כפי שנהג ברוב הפעמים להתפלל ברחבה בחוץ. זכורני שהיתה אז תפילת המוסף באריכות גדולה, ומרן זי"ע עמד בתפילת הלחש זמן רב ובדביקות מופלגת, עד אשר כל בר בי רב הבחין כי מראה זה לאו מעלמא הדין הוא. כשחזר מרן זי"ע מהכותל המערבי התבטא בתוך דבריו: "רק השה להקרבה היה חסר..."

² כידוע היה מרן זי"ע מביע מורת רוחו מהריקודין שעושים שם, ולהלן אחד מני רבות מדברות קדשו בענין זה (שפע חיים, רעד"ר ח"ב, פרשת ויצא, מאמר ו, אות ב): וכבר אמרתי על מה שראיתי פעם על יד כותל המערבי שעשו שם מחול וריקוד בשמחה וצהלה, ובוודאי נתכוונו לטובה כי אנשים כשרים וחרדים היו אבל מ"מ אין זה ראוי, והדבר דומה לאיש עתיר נכסין שהתנפלו עליו שודדים ובזזו כל רכושו והפשיטו את בגדיו והשאירו אותו בעירום ובחוסר כל, ובצר לו מצא זהוב אחד ונתמלא שמחה והתחיל לרקוד בצהלה, דהלא לחסר דעה יחשב כי איבד את כל אשר לו, ואין הנמשל דומה כי לזהוב אחד יש שווי וערך גם לעומת רכוש של רבוא רבבות זהובים שזה עכ"פ חלק אחד מני רבוא רבבות, אך לא כן בדבר הישועה שבזמננו שאין לה שום ערך ודמיון כלפי מה שהיה בהר הבית, תיקוני שכינה הקדושה ועוד ועוד, שאין לנו בהם שום השגה, וא"כ לשמחה מה זו עושה. וזהו חסד עליון שיכולים לילך שם ולהחזיק מעמד, וכמה מרבנן קמאי מהצדיקים תלמידי הבעש"ט הק' בדרות הקודמים אמרו שאינם עולים לדור בארץ הקודש ונימקו טעמם שיש להם געגועים גדולים לילך לכותל המערבי אולם הם לא יוכלו לשאת זאת ולהישאר בחיים בראותם את מקום הקודש והמקדש בחורבנו, ויודעים שללכת לשם עוד יוכלו אבל לחזור בוודאי לא יהיו יכולים בגלל אפיסת כוחם מגודל הצער. וכן ידוע המעשה מוה"ר אברהם הלוי כשהיה אצל כותל המערבי וראה השכינה בדמות אשה אלמנה לובשת שחורים ונתעלף מגודל הצער ועד שנתגלתה אליו בלבושין דנהירין וניחמה אותו (עי' קב הישר פרק צג). ובזמננו החורבן מורגש יותר מאשר לפני כאלף שנה שאז רק שועלים הלכו בו אולם לא חטאו שם, וגם היו בקיאים בגבולי העזרה והר הבית וכו', ועל דא יאות לן למככי ולא לרקוד ולשמוח בראותנו איך שיתמים היינו בלי אב ואם ובלי קרוב וגואל, ריקים וערומים מכל, והשרידים שמאמינים בה' ותורתו הם בזויים לחרפה ולכלימה אצל הגויים וגם אצל הערב רב שמכנים וקוראים עצמם יהודים.

הרנ"צ מוטצען: בשעות היום קשה להימישע אידן לנסוע לכותל המערבי...
מרן שליט"א: אכן ממליצים לנסוע לשם יותר בשעות הלילה.

גאב"ד קרית הבעש"ט: אנו נוסעים באחד מימי חול המועד להתפלל שם תפילת ותיקין, ואז יש קהל אלפים של היימישע אידן בלבד.

מסופר על הרה"ק רבי שלמה'קע מזוועהיל זי"ע שהקפיד לילך בכל יום לכותל המערבי, וגם בימים שחזר מנסיעות ארוכות כמו ממירון וכדומה, לא החסיר מלנסוע גם לכותל המערבי, ואמר ששם הוא ה'דואר הראשי'...

מרן שליט"א: ידוע מה שאמר הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע, ששומע מה שהכותל המערבי משיב לו...

מי האמין שבשנה זו עדיין נעמוד מבחוץ... אי אפשר לתאר את ההתרגשות שהיתה כאשר היו יכולים לילך לכותל המערבי, בשנת תשכ"ז, ומאז כבר עברו למעלה מארבעים שנה... הרה"ח רבי מנדל גפנר זצ"ל היה מתאונן תמיד ואומר: 'למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית'... למה אנו עומדים בחוץ ואילו בפנים מסתובבים הרוצחים הטמאים...

הגרמ"מ בן מרן שליט"א: ידוע מה שדרש מרן זי"ע בליל א' דסליחות של שנת תשכ"ז, שמה שנראה בעינינו כחסד, באמת הוא ממדת הדין, שקירבו אותנו עד לפני שער המלך אבל בתוכו פנימה אין מניחים אותנו להיכנס!

גאב"ד קרית הבעש"ט: ידוע מה שאמר פעם הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע על לשון הפיוט (יוצרות לשבת החודש) "הנה זה בא לפרקים", שהגאולה תבוא לפרקים, וכששמע מרן זי"ע מזה, התאונן על כך מאד!
מרן שליט"א: בזמננו עברנו כבר את כל ה'פרקים'...
גאב"ד קרית הבעש"ט: דייקא בחודש זה קורים

אסונות נוראים כ"כ... ושוחחו על כמה אסונות וטרגדיות שאירעו בתקופה האחרונה ה'.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: הרמ"ע מפאנו כתב (מאה קשיטה, סי' ע"ו) עה"פ (שמות י, ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וגו' וידעתם כי אני ה', דהנה נכדו של משה, יהונתן בן גרשום, היה כהן לעבודה זרה (ירושלמי ברכות, פרק ט, הלכה ב), וכשאמר לו הקב"ה ולמען תספר באזני בנך ובן בנך, נתבשר משה בזה שעתיד יהונתן לשוב למוטב, כי הקב"ה השווה אותם יחדיו, אותו ואת בן בנו, בידיעת ה'.

מרן שליט"א: הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע ביאר הפסוק הנ"ל ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי אני ה', דיש לדייק שבתחילה מדבר בלשון יחיד "ולמען תספר", ומסיים בלשון רבים "וידעתם כי אני ה'". ופירש כי לכאורה מצות סיפור יציאת מצרים חלה כבר על בני ישראל בשנה הראשונה לצאתם ממצרים, אך לא היה בתוך כלל ישראל אחד שיכול היה לקיים מצוה זו, שהרי כולם היו שם וכולם יצאו משם, זולת משה רבינו ע"ה שיכול היה לקיים מצוה זו בשלימות, כיון שבשעת יציאת מצרים היו אשתו ובניו במדין אצל יתרו, ולא נכחו שם והיה יכול לספר להם. והסביר שהיתה לכך סיבה מאת מסבב כל הסיבות ית"ש שסובב את הדברים כך, שמשה רבינו, שנשמתו כלולה מנשמת כלל ישראל, יהיה המספר הראשון של סיפור יציאת מצרים, כי בוודאי סיפר משה רבינו את סיפור יציאת מצרים באופן הנעלה ובשלימות הראויה, ועל ידי סיפורו השריש בבניו אחריו את אמונת הבורא ית"ש בבניו, ובכך עשה הכנה לדורות, שכל מי שיספר סיפור יציאת מצרים יוכל על ידי הסיפור להשריש בבניו אחריו את אמונת הבורא יתברך בשלימות. וזה פירוש

מצווה ועושה קם ר' יחזקאל לנסוע לשבת קודש לתל אביב, להתענג בצל הרה"ק מבעלזא. במהלך סעודות השבת אמר הרה"ק דברי תורה על מה שאומרים בפיוט, ביוצרות של שבת החודש, "הנה זה בא לפרקים", שהגאולה העתידה לא תבא בפעם אחת, אלא לפרקים, כמו גאולת מצרים, שלא היתה בבת אחת.

במוצאי שבת לא שכח ר' יחזקאל לתאם עם הגבאי את ביקורו של רבינו הק"א אצל הרה"ק מבעלזא, כפי שביקש, ביום שני, ומיד הזדרז לשוב לצפת. כשהגיע, ראה את רבינו הק"א עומד וממתין עליו. הוא חזר בפניו את דבריו של הרה"ק מבעלזא, שהגאולה וביאת המשיח לא יהיו בבת אחת אלא לפרקים. כששמע רבינו הק"א את הדברים פרץ בבכי, הוציא אנחה השוברת כל גופו של אדם ואמר: "אוי ווי, סברתי שכעת כבר יבוא משיח מיד, והנה הרבי מבעלזא אמר הנה זה בא לפרקים, ואם כן בוודאי יבא לפרקים... אוי ווי..."

ביום שני, כשהגיע רבינו הק"א אל הרה"ק מבעלזא, אמר לו: "שמעתי שהרבי אמר שמישיח יבא לפרקים... האמנם לא היה די במה שעברנו עד עתה? כל הצרות והפורענויות וחורבן כלל ישראל?..." ענה לו הרה"ק מבעלזא: "ראו נא מה שכתוב בהמשך, 'זמון לגאול רצוצים מארקים', וכי ראוי להביא את משיח בזמן כזה, כשבני ישראל שבורים ורצוצים, כשעדיין לא באו לתקומה אחר החורבן? צריכים קודם כל לקיים את הכתוב שם, 'חשרת מים למלאת ריקים, טעות לרוות וירקים, טלאים בו להקים', ורק כשנקומם את כלל ישראל כמעמדם הראשון ונשקם כל החורבות, נפעל להביא את משיח צדקנו..."

מסופר כן על הרה"ק רבי דוד'ל מלעלוב זי"ע מירושלים, שרצה לנסוע לקארלין אל הרה"ק הבית אהרן זי"ע, אולם אביו רבי אלעזר מענדל לא הניח לו לנסוע. אמר לו רבי דוד'ל, הרי אני צריך רבי, ויען לו אביו, יש לך את הכותל המערבי. אמר רבי דוד'ל שהוא צריך רבי שיכולים לדבר אליו, ושוב השיב לו אביו, הרי יש את הכותל המערבי. ואמר רבי דוד'ל, שהוא צריך רבי שיכול להשיב לו, ואמר לו אביו, מי שזוכה יכול לשמוע מה שהכותל המערבי משיב... (בצילא דמהימנותא, גליון ת"ר)

¹ ראה באריכות בשפע חיים, סליחות (דרוש י"ט).

² ראה בבטאון 'צאנז' (אב תשס"ז): אחרי מעמד הנחת אבן הפינה [לקרית צאנז, כ"א אדר תשס"ז], נסע רבינו הק"א למספר ימים לעיה"ק צפת, ואף עשה שם את שבת החודש - פרשת ויקהל-פקודי. ביום ערב שבת קודש, לפנות בוקר, ראה רבינו הק"א את איש-אמונו, הרבני החסיד מוה"ר יחזקאל רייך ז"ל, שהתלווה עמו מארצות הברית, יושב ומעביר את הסידרא. אמר לו רבינו הק"א: "ידעתי ר' יחזקאל כי ברצונך להיות בשבת קודש בבעלזא, אלא שאתה נמנע מכך מפני שהתלווית עמי. אך ראה, אין לי צורך בגבאים נוספים בשבת קודש, אם כן, סע תל אביבה, לשחר את פני הרבי מבעלזא. אך זאת בקשתי, שתקשיב היטב לדברי תורתו, וכשתשוב, ברצוני שתחזור לפני עליהם". כן ביקש ממנו רבינו הק"א שיאמר למשמשו של הרה"ק מבעלזא, הרה"ח ר' שלום פויגל, שהוא רוצה להיכנס אל הרה"ק מבעלזא אי"ה ביום שני הבעל"ט, לפני תפילת מנחה.

הפסוק, למען תספר - אתה משה רבינו, באזני בנך, ועל ידי זה וידעתם - כל הדורות העתידיים, כי אני ה', שתהיה אצלם האמונה בשלימותי.^ט

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע לא היה אומר בספירת העומר את המדות כמו חסד שבגבורה וכדו'...
מרן שליט"א: אכן, והיה רגיל על לשונו לומר שבילדותו היו הנערים שוחקים מאותם אנשים שבהגיעם לתיבות יתוקן מה שפגמתי בספירה, הולכים לשאול את הסובבים אותם באיזה מדה פגמו...
גאב"ד קרית הבעש"ט: היה אחד ששאל את הרה"ק מגארליץ זי"ע איזו מדה היום, ואמר לו 'שוואנץ שבשוואנץ'...
מרן שליט"א: אני מקשר בכל יום את המדות לתיבה מהפסוק של למנצח. הספירה של היום (כי לעומר) הוא פשוט מאד לקשר, תיבת 'יחננו' למדות 'גבורה שבחסד', שעל מנת להשיג זאת שגם הגבורות הם בעצם חסדים, צריכים להיות בחי' יחננו, היינו בעלי ההשגה, אבל פשוטי עם אינם יכולים להבין זאת. וכנודע מה שאמר פעם הרה"ק מראפשיץ זי"ע בהושענא רבה, שיהיה א גוט קוויטל, מיט גרויסע אותיות, שגם הנשים יוכלו לקרוא...
גאב"ד קרית הבעש"ט: ופירשו על פי זה מה שאומרים, מודה אני לפניך ה' או"א על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי, דלכאו' למה על העבר הוא אומר עמדי, ועל העתיד הוא מבקש על כל בני ביתו. אלא שעל עצמו הוא אומר שכל מה שעשה עמו הקב"ה הוא טובה וברכה, אולם על העתיד הוא מבקש שגם בני ביתו, הבנים והבנות הקטנים, יראו שזהו טובה וחסד ה'.

הגרנ"צ מוטצען: יש מהגר"ר דניאל פריש זצ"ל ספר שבו מבאר מה אפשר לתקן על פי פשטות בכל יום מימי הספירה.

מרן שליט"א: הרמ"ק בתומר דבורה גם מבאר את

התיקונים לפי המדות.
גאב"ד קרית הבעש"ט: השבוע של פסח הוא שבוע של מדת 'חסד'.

מרן שליט"א: הלא פסח הוא כנגד אברהם אבינו (טור או"ח, סי' תיז) שהוא עמוד החסד.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: אצל מרן זי"ע לא ראו כל כך שאכל בשר בהמה.

מרן שליט"א: אך לא משום שהקפיד שלא לאכול אלא שלא היה אז מצוי כל כך. לפני ראש השנה ופסח שחט השו"ב הרה"ח ר' אליעזר (וורובל) זצ"ל כבש שיהיה ליו"ט.

גאב"ד קרית הבעש"ט: ידוע מהרה"ק מגארליץ זי"ע שלא אכל בשר בהמה.

מרן שליט"א: זה היה בסוף ימיו שקיבל על עצמו שלא לאכול מפני מעשה שהיה, ואף כשרצו להאכילו ברמיה לא הצליחו'...

גאב"ד קרית הבעש"ט: היו צדיקים שלא אכלו בשר בהמה"א.
מרן שליט"א: ולעומת זה היו צדיקים שאמרו שטוב יותר לאכל בשר בהמה, כי רבים אוכלים מבהמה אחת ויש בזה זכות הרבים שלא יצא מכשול ח"ו, משא"כ בעוף.

גאב"ד קרית הבעש"ט: שמעתי מהשו"ב הרה"ח ר' יוסל ישראלי מיוניאן סיטי, שמרן זי"ע לא אכל בשר הודו.

הגר"ב מוטצען: גם הרה"ג רבי שלמה ישראלי שליט"א מספר כן, שמרן זי"ע לא התיר למכור זאת כאן בקרית צאנז, ופעם שוחח על כך מרן זי"ע עם הגאון רבי יעקב לנדא זצ"ל אב"ד ב"ב, ומאז התיר למכור זאת בקרית צאנז, אבל אצלו בביתו לא הכניסו זאת.

גאב"ד קרית הבעש"ט: מסתמא שלא היה ברור אצלו הסימנים והמסורות הנדרשים.

מרן שליט"א: היה כמה פעמים במשך הדורות שרצו להכשיר עופות שונים, אבל במקומות שלא היו עופות אלו במסורה, לא אכלו אותם, וכידוע פרשת

מעשה עם שוחטים באותה עיירה, וראו אז את רוח קדשו], ובשנתו האחרונה יעזו הרופאים שלהבראת גופו טוב לבשל בשבילו עצם מוח של בהמה, אמנם ביודעם שהחמיר על עצמו בזה לא הרהיבו לעשות זאת. אבל מיום ליום נעשה חלש ביותר והמצב היה בכי רע, עד שימים אחדים סמוך להסתלקותו החליט אחד מבניו במבוכתו שבמצב מסוכן כזה יש לשמוע לדברי הרופאים, וקם ועשה מעשה והשליך עצם לתוך קדרת המרק. כשהביאו לפני זקה"ק את המרק התחיל לבחוש בה עם הכף [ובעל המעשה כראותו זאת מיד יצא וברח מהחדר], ואח"כ שאל בקול גערה, מי עשה את המרק הזה. נענה אחד מהבנים שהיה שם ואמר בהתנצלות שמחמת גודל חולשתו שמו עצם של בשר בהמה בתוך המרק כדברי הרופאים. גער בהם זקה"ק ואמר: טפשים ושוטים, אותי אתם חושבים להטעות במה שאני לא רוצה לאכול?...

^ט מסופר כן על הגה"ק מאוסטרובצא זי"ע שגדר עצמו מלאכול בשר בהמה. בעת שהשיא את בנו הרה"צ רבי יחזקאל זצוק"ל עם בתו של הרה"ק רבי נפתלי ממעליץ זי"ע, התנו עם הגבאים במעליץ שהמאכלים בחתונה לא יהיו עם בשר בהמה, והסכימו לזה. בשעת החתונה הביאו מרק, והאוסטראווצער זי"ע טעם ומיד הניחו, ואחר ברור גדול נתברר שהיה שם מעט בשר בהמה שלא היה ניכר כלל. ואמר הגה"ק מאוסטרובצא שאין זה מופת כלל, אלא שבצעירותו ביקש ממנו הרה"ק משינאווא זי"ע שיאכל בשר בהמה [כיון שחש עליו רוצה שיתחזק בגופו] והבטיח לו שאם יאכל בשר בהמה יזכה למדרגות, ואמר הגה"ק שכאשר טעם מן המרק הרגיש שזוכה למדרגות והבין שזה מבשר בהמה ולכן לא אכל יותר...

^ט בספר שאול בחיר ה' מסופר על הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל מקאשוי שנסע לוויען לבקר אצל הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, ובהיותו שם, נודע לו שהגה"ק בעל "שבט סופר" שוהה גם בוויען לדרוש ברופאים. הלך רבי שאול לבקר למחרת השבת. כאשר נשאל רבי שאול לסיבת שהותו בוויען, סיפר שבא לשבות אצל הרב מבעלזא השוכב על ערש דוי בבית החולים בעיר. תמה ה"שבט סופר" על שעזב את ישיבתו ואת עירו ובא לכאן ופנה אליו בתמיהה רבתי: "מניחים תלמוד תורה דרבים ונוסעים לרבי?!". ענה רבי שאול: "פרעשבורג'ער רב, איתא בגמרא (עירובין יג, ב): רבינו הקדוש אמר, האי דמחדדנא מחבראי, מה שזכה להיות חריף יותר מחבריו, כי זכה לראות את רבי מאיר מאחוריו. והוסיף רבינו הקדוש, כי אילו זכה לראותו מלפניו, היה עולה בחריפותו יותר כדכתיב (ישעי' ל, כ): 'והיו עיניך רואות את מוריך'. הפטיר רבי שאול: אני, הסתכלתי על פני הרבי מבעלזא!..."

לימים סיפר רבי שאול, ראיתי, שהרב מפרעשבורג לא הבין אותי, ודבריו לא נתקבלו על לבו. בכל זאת רציתי להפיס את דעתו, על כן שאלתי אם רוצה הוא לשמוע מה שחידש מרן זי"ע בדברי תורתו בסעודה שלישית בשבת שעברה. הוא הנהן בראשו לאות הסכמה, ואני פתחתי בדבריו של הרב מבעלזא [וחזר על המאמר הנ"ל]. כששמע ה"שבט סופר" דבר תורה זה, נתלהב מאד, ופנה מיד למשמשו ואמר: "הזמן נא כרכרה, אנו נוסעים אל הרבי מבעלזא..." מתוך שיעור חורש"י פרשת תצוה תשל"ה: מעשה שהיה אצל זקה"ק מגארליץ זי"ע, אשר בסוף שנותיו יותר מעשרים שנה התנזר מאכילת בשר בהמה מחמת חשש על השוחטים [ואח"כ נתפרסם

מזה שכל המאכלים היום מורכבים ממינים שונים ומחדירים בהם חומרים על מנת להשביחם כביכול. **מרן שליט"א:** כי עשה האלקים את האדם ישר, והרשעים מקלקלים את הבריאה, את החי ואת הצומח, וזה משפיע על כלליות האדם. **אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב:** מקובל מצדיק אחד שאמר למה הים מסוגל לתוספת בריאות ורפואה, כי הים הוא הדבר היחיד שנשאר בשלימות כמו בששת ימי בראשית...

הגר"ב מוטצען: הרי רואים שהתורה אסרה הרכבה. **מרן שליט"א:** אפשר שמטעם זה המצה הוא מיכלא דאסוותא, כיון שאין מניחים להשתנות ממה שהוא... *

ושוחחו על מאשין מצות והחששות שישנם בזה וכו'. **גאב"ד קרית הבעש"ט:** שמעתי שהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לא הניח למכור 'מאשין מצות' לחמץ, ואף שלא התיר להחזיק זאת בבית בפסח... *

מרן שליט"א: זהו כי כך היה דרכו תמיד שלא להוציא שום דיבור שעלול לצאת מזה פגיעה באדם מישראל. שמעתי שאחר מרופאיו שהיה מגיע אליו בקביעות, לא בא אליו בפסח, ואמר הרה"ק מבעלזא שמסתמא ווייל ער וויל זיך נישט מישן... *

אף שבשנים האחרונות לא דיברתי כ"כ מענין מצות מכונה, אבל יש לידע שכאן בקרית צאנז שהוא אתרא דמר, דינו כחמץ כמו שסבר מרן הדברי חיים.

מרן שליט"א: חותני זצ"ל פירש, ואולי אמר זאת בשם צדיקים, לבאר נוסח הברכה 'כן ה' אלקינו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום', דהנה כל המועדים נתקנו אחר

עופות קפריסין שהיה בזמנו של מרן הדברי חיים שדן על כך באריכות... *

הגר"ב מוטצען: הוא כותב בתשובה שאף שמתיר לאחרים לאכול אבל מרחיק אותם מביתו (עי' שו"ת דברי חיים ח"ב, יור"ד סי' מו).

מרן שליט"א: מרן הדברי חיים ביקש שישלחו אליו עופות כאלו מקפריסין, לראות אם אלו הם העופות שהגיעו לפולין.

גאב"ד קרית הבעש"ט: וביקש זאת מנכדו הרה"ק רבי נפתלי חיים מדזיקוב זי"ע שהתגורר אז בארץ ישראל, והוא הביא את העופות הללו לצאנז, ועל פי זה הכשירו את העופות.

יצא לאחרונה ספר שבו מתואר על ההרכבות הגנטיות שעושים היום אצל בעלי חיים...

מרן שליט"א: ראיתי זאת, ולפי מה שכתוב שם כמעט אסור לאכול היום, כי מביא שגם העופות מורכבים...

הגר"ב מוטצען: הוא כותב שהרבה עופות כיום יש בהם סימני דריסה כמו של עופות טמאים, ושהראה זאת לגדולי ישראל, וכותב שאם משך כמה שנים לא יהיה פיקוח על זה, יתעוררו שאלות חמורות.

מרן שליט"א: אכן אלו שאלות חמורות.

גאב"ד קרית הבעש"ט: כבר היו דברים כאלו מלפנים, ובשו"ת חתם סופר (יורה דעה, סי' קי"ז) דן אודות שמן זית שעושים מחרצנים של ענבים שקונים מעכו"ם, אם יש בזה חשש יין נסך, ומציין דאף שנעשה מחרצנים של ענבים יש לו טעם של שמן זית ואי אפשר להבחין ביניהם.

מרן שליט"א: בביאת המשיח יראו עד כמה ארורים הרשעים שמאבדין את העולם עם כל הטכנולוגיה שלהם.

גאב"ד קרית הבעש"ט: אומרים שהרבה מחלות באים

מכונה המה חמץ גמור. והיו מי שאמרו שמרן זצ"ל חשש שאנשים לא ישימו לב שחג הפסח כבר עבר, יראו שבבית מרן זצ"ל משתמשים במצות מכונה, ויבואו לידי טעות, ואחר כך יעידו שראו במו עיניהם, שבחג הפסח השתמשו בבית מרן זצ"ל במצות מכונה. הרה"ק מבילגוריי שאל את פי קדשו של מרן זצ"ל, אבל תשובה ברורה הוא לא קיבל. הרה"ק מבילגוריי אמר שלפי דעתו, הסיבה שמרן זצ"ל סירב ולא הרשה שיביאו מצות מכונה, היא בגלל שהוא חושש לשיטת מרן מצאנז זצ"ל. אבל לא רצה להוציא מילים כאלו מפיו הקדוש, כי הלא רבים וטובים מאחב"י משתמשים במצות מכונה, לכן לא רצה להגיד כי בעיניו זה חמץ גמור ח"ו. והוסיף עוד הרה"ק מבילגוריי, שגם את הטעם השני אין לבטל.

י' תוכן העובדא הוא ברופא עינים, בשם ד"ר מוך מתל אביב, שהיה רגיל לבדוק את עיני הרה"ק מבעלזא זי"ע אחת לשבועיים. פעם נסע הרופא לחו"ל ושהה שם תקופת מה. כשחזר ארצה, היה זה בפרוס חג הפסח, בא מיד לבקר אצל הרה"ק, ובתוך הדברים סיפר שהיה לנפוש בשווייץ, וכשביקר בעיר באזעל הלך גם אל ה'סינאגאגע' (בית הכנסת). לאחר הטיפול, הודיע שבשבוע הבא, בחג הפסח לא יבוא, אלא יבוא מיד אחר החג. לאחר שיצא מן הקודש, הביע הרה"ק התפעלותו לפני משמשו הרה"ח ר' יצחק לנדא הי"ו, ששהה אז בחדר, ואמר לו: "מה אתה אומר על זה, שמעת, הוא היה בבאזל והלך אל ה'סינאגאגע'... עוד אמר, שלא יבוא אלינו בפסח. יודע אתה מדוע לא יבא בימי הפסח? מסתמא חושש הוא שמא כשיבוא אלינו אכבד אותו לטעום דבר מה, והוא אינו אוכל בפסח אצל אחרים, ער וויל זיך נישט מישן אין פסח... אבל - סיים הרה"ק בצחות - ביי מיר מישט מען זיך יא אין פסח... אך הוא משום 'לא פלוג' אינו רוצה בכך..." (הו' בגליון 'עלים לתרופה', רלה).

י' ראה באריכות בשו"ת דברי חיים ח"ב, אורח חיים סי' ב' וסי' ט; יורה דעה סימנים מ"ה-מ"ח; אבן העזר סי' פ"ב; חושן משפט סי' ל' וסי' נ"ב, ובליקוטים סי' מ"ב.

י' ראה בספר זכות ימות עולם (פרק כז) : ועוד מעשה שהיה, כמדומה לי שהדבר היה בשנת תש"ט, פסח חל להיות בשבת ושביעי של פסח ביום ו', היות והיתה אז תקופת הצנע, רבים מהאנשים שבאו להסתופף בצילא דמהימנותא [אצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע] נשארו ללא מצות לש"ק. כאשר בא"י כבר לא פסח, ואם לא היה חל בשבת כבר היו אוכלים חמץ. דאגנו מה יהיה עם האנשים שאין להם אפילו כזית מצה, מה יעשו בש"ק, הלא צריכים לפחות לחם משנה וכזית מצה. נזדמן שם באותו זמן בעל החנות המכילת שאצלו היינו קונים צרכי הבית, והציע למסור לנו כמה חבילות של מצות מכונה שיש לו בחנותו, ולכלל הקהל הקדוש תהיה הרווחה.

ברגע הראשון קפצתי על המציאה, שאלתי כמה חבילות יש לו, וכמעט שכבר בקשתי שילכו להביא את חבילות המצה, אבל ברגע האחרון נרתעת, אמרתי בליבי שדבר כזה לא אוכל לעשות מבלי לשאול את פי מרן זצ"ל, ואמנם מיד נכנסתי לקודש פנימה, אמרתי למרן זצ"ל שרוב האורחים נשארו בלי כזית מצה לש"ק, ומר כהן, בעל חנות המכילת, מוכן לתת לנו כמה חבילות של מצות מכונה. להפתעתי אמר לי מרן זצ"ל, "וואס פאל דיר איין, מעשין מצות". אמרתי למרן, הלא השבת היא כבר לאחר חג הפסח, אמר לי מרן זצ"ל, אל תשאל קושיות ובלש"ק "פרעיג נישט קיין קושיות, אין ברעינג נישט". ובה נגמר הספור, ואמנם עשינו כל מיני השתדלויות, ובקושי מצאנו לכל אחד לפחות כזית מצה.

אז התעוררה השאלה בהבנת כוונת מרן זצ"ל שסירב בתוקף שיביאו מצות מכונה לביתו, למרות שחג הפסח כבר עבר. היו מי שאמרו שמרן זצ"ל חושש לשיטת הרה"ק מצאנז שפסק שמצות

בזה את שאלת טורנוסורופוס הרשע את רבי עקיבא (מד' תנחומא, פרשת תזריע, אות ה) למה אין האדם נולד מהול אם רצונו של הקב"ה להוריד את הערלה.
גאב"ד קרית הבעש"ט: יש דבר נפלא ממון זי"ע (שו"ת דברי יציב, אבהע"ז, סי' פג) שכל ג' התפילות, שחרית מנחה וערבית, נתקנו על ידי האבות הק' בליל א' דפסח. כי תפילת שחרית למדו חז"ל (ברכות כו, ב) מהפסוק (בראשית יט, כז) וישכם אברהם בבוקר שהיה בעת הפיכת סדום, שזה היה בא' דפסח כמו שנאמר (שם ג) ומצות אפה, ופירש"י פסח היה. וכן מה שנאמר (שם כד, סג) ויצא יצחק לשוח בשדה, שמזה למדו חז"ל (ברכות שם) שתקן תפילת מנחה, היה גם בא' דפסח, לפי החשבון שהנישואין של יצחק ורבקה היו בליל ב' דפסח (עיי"ש בתשובה באריכות), וכן מה שנאמר ביעקב (בראשית כח, יא) ויפגע במקום, שמזה למדו תפילת ערבית, היה גם הוא בליל א' דפסח, כמ"ש הרבי ר' יהונתן זי"ע בתפארת יהונתן (פרשת ויצא עה"פ וישא יעקב) שבערב פסח ברח יעקב, עיי"ש.

שהיו לפנייהם צרות ופורענויות, ועל זה אנו מבקשים שה' יגיענו למועדים ולרגלים אחרים **הבאים לקראתנו לשלום**, שיבואו אלינו בשלום ושלחה ושמחה ולא שיהיו קודם לכן צער וצרה.

גאב"ד קרית הבעש"ט: איתא בחת"ס (דרשות חת"ס ח"ב, דף רנ"א טו"ד) שאכילת מצה לא נתקנה זכר ליציאת מצרים, אלא כיון שיש מצוה לאכול מצה, על כך סיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות שיארע כל המאורע, כדי שיאכלו המצות...

מרן שליט"א: בתיקון"ז איתא (תיקון לו) יהי אור דא פסח, אור לארבעה עשר וכו'. והיינו שכבר בבריאת העולם ידעו שיבוא פסח... והייטב לב (פרשת בראשית) מפרש דברי הזוה"ק.

הגר"ב מוטצען: בספר שפע קודש (פר' מצורע, אות ב; ועי' שפע קודש מנהגים, עמ' פ"ז) מובא ממון זי"ע שמבאר ענין המילה בסגנון זה, שהקב"ה לא צוה למול את האדם כדי להסיר את הערלה, אלא כיון שיש מצוה למול על כן בראו הקב"ה את האדם עם ערלה, וביאר

ביקור הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א גאב"ד חניכי הישיבות

אחר שמסר שיעור בבית המדרש המרכזי פעיה"ק, יום ב' דחווה"מ פסח תשע"ד

ולחד מ"ד שם נדרש הפסוק על שבת, שגם אין לו שייכות לשאר ימות השבוע...

מרן שליט"א: דגם שבת הוא למעלה מן הזמן.

הגר"מ גרוס: סיפרתי גם על מה שזכיתי לבוא אל מרן זי"ע, והיתה דלתו פתוחה לפני בזכותו של הרה"ג רבי געציל שיף זצ"ל, שהייתי שכן ומיודד עמו, והוא דאג שיקרבו אותי... הייתי לומד הרבה עם ר' געציל, בעיקר בחג הסוכות, ושמעתי ממנו הרבה עובדות וזכרונות ממרן זי"ע, שהרי למדו יחד ברודניק, וכיום נדפס כבר בספר לפיד האש. פעם האחרונה הייתי אצל מרן זי"ע בהיותו בהר כנען בצפת.

ב"ה שרואים כיום את ההמשכה הלאה, וזוהי התרגשות מיוחדת עבורי לבוא לדרוש במקום קדוש זה.

מרן שליט"א: הרי יש לכם זכות שאתם מזכים יהודים. אולי מה שאמר הקב"ה למשה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, נתכוון להורות לו דכיון שהתכלית והמטרה של יציאת מצרים הוא קבלת התורה, לכן אין לו להתנהג בענוה ולומר מי אנכי כי אלך אל פרעה, כי בנוגע להרצת תורה אין להצטנע אלא ללמד תורה לישראל. בכל ענין צריכים להתנהג בענוה, אבל לא בהרצת תורה...

הגר"מ גרוס (גאב"ד חניכי הישיבות): דברנו על כך שמצינו בשעה שמשה רבינו אמר מי אנכי כי אלך אל פרעה (שמות ג, יא), שאמר לו הקב"ה אהיה אשר אהיה (שם, יד), ולכאור' מה התשובה בזה. אלא שהשם הוי' ב"ה הוא היה הוה ויהיה, ואילו השם אהי"ה הוא מלשון עתיד, והיינו כי כל אדם מישראל עתיד להגיע לתכלית שלו, ובזכות זה יצאו ממצרים.

מרן שליט"א: בספרי חסידות (דברי אמת להרה"ק מלובלין זי"ע, פרשת שמות) כתבו דלכן שם אהי"ה הוא שם התשובה, כי הוא על שם העתיד^{טו}.

הגר"מ גרוס: והקב"ה אמר למשה, וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, והיינו שהוציא אותם בזכות העתיד, שהם עתידים לקבל התורה, והקב"ה צירף זאת כבר עכשיו.

גם היסוד של כפרת יום כיפור הוא על דרך זה, כי דרשו מהפסוק (תהלים קלט, טז) ועל ספרך כולם יכתבו ימים יצרו ולא אחד בהם, שהכוונה על יום כיפור (תנדב"א, פרק א), והיינו שיום כיפור לא היה בחשבון הימים והוא כדבר בפני עצמו וממילא אינו שייך לזמן, ואפשר לדון בו על שם העתיד, ולכן זוכים אז לכפרה ולסליחה.

^{טו} טאו ומקבל בלבו ואומר אהיה טוב מהיום והלאה, והיינו בבחינת אהיה, שם בינה וכו'.

וכ"כ במגן אברהם להמגיד מטריסק זי"ע (פר' מצורע): ואופן טהרתו מרומו בס"ת של תורת המצורע' שהם בגימ' כמנין עשר הוי"ת ועשר אהיו"ת, ואהיה הוא לשון תשובה שהוא לשון עתיד, שהאדם מקבל עליו שמהיום והלאה אהיה בתשובה לפניו יתברך וכו'.

^{טז} בהזדמנות אחרת אמר מרן שליט"א, דלכן אף שכאשר שלח הקב"ה את משה רבינו למצרים אמר שאינו ראוי לזה, מי אנכי כי אלך אל פרעה, מ"מ כאשר הקב"ה מינה אותו לשליח למסור

^{טו} ראה מאור ושמש (פר' בראשית): ושמעתי מאדמו"ר הרה"ק מו"ה רבי יעקב יצחק מלובלין זצלה"ה וכו' שלכן השם אהי"ה הוא שם של עולם התשובה, שלשון אהיה פירושו שמכאן ואילך אהיה עובד ה' וכו'.

וכ"כ באור לשמים (פר' בראשית): והנה האציל השי"ת ב"ה שם הקדוש שנקרא אהי"ה, דהיינו כשאדם עושה תשובה ואומר אהיה טוב מעתה, הוא בבחינת אהי"ה, ואח"כ ממשיך עליו הוי"ה ב"ה. וכ"כ בייטב לב (פר' בראשית): שם חכמה הוא הוי"ה ב"ה, המורה על בחינת היה הוה ויהיה, ומי שחטא הרי לא היה טוב, אלא שעוזב

כתבו התוס'...

הגר"מ גרוס: לשיטת הגר"א שיש מצוה באכילת מצה כל פסח, הגם שהיא רשות, אולי יהיו צריכים לאכול המצה לבדה כל הפסח, ולא עם תוספת שלא היא רשות מבטל מצוה.

מין שליט"א: על הכזית הראשון אי' שיאכלוהו לבד בכדי להרגיש טעם מצוה, דאז זהו בגדר לחם עוני. ולדעה זו שיש מצוה באכילת מצה כל הפסח, אכן אולי צריכים לאכול המצה לבד שירגישו בה טעם מצוה.

הגר"מ גרוס: ולאלו שסוברים שאין מצוה באכילת מצה כל הפסח, אולי יהיו צריכים כשאוכלים מצה בחוה"מ לכוון שאין אוכלים לשם מצוה, כדי שלא לעבור על כל תוסף, כמו בתפילין דר"ת לאלו שסוברים שרק תפילין דרש"י הוא הנכון.

מין שליט"א: לא מצינו כתוב חידוש כזה, שבשעת אכילת המצה צריכים לחשוב שאינו לשם מצוה.

זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע לא אכל מצה כל הפסח מלבד כזיתי המצוה^ה, והיו עוד כמה יחידים שנהגו כך^י, וכן חתנו הרה"ק האריה דבי עילאה לא אכל מצות רק כזיתי המצוה^ה, אבל שאר צאצאי הישמח משה לא המשיכו כולם בזה, והיו אוכלים מצות. גם בצאנז אכלו מצות כל הפסח^א.

הגר"מ גרוס: לכן אמר לו זהו 'לך' האות, כי משה רבינו היה עניו מאד מכל האדם (במדבר יב, ג), ובא ללמד שבלימוד התורה לבני ישראל אין לילך בעונה.

מין שליט"א: ידוע מש"כ החזקוני (שמות יב, יח) שיש מצוה באכילת מצה כל הפסח, וכן מקובל מהגר"א (מעשה רב, אות קפה), וחשבתי דאם יש מצוה בדבר למה לא תיקנו לברך על אכילת מצה כל שבעה כמו שמברכים לישב בסוכה משך כל חג הסוכות, אף שבוודאי עיקר מצות סעודת יו"ט הוא בליל הראשון של סוכות. ואמרת על פי מה שהאריך מין אאדמו"ר זי"ע (שו"ת דברי יציב ח"ו, מקדש וקדשיו סימן קכד) שענין מצות אכילת מצה בפסח הוא כגדר וסיג שלא להיכשל באכילת חמץ ח"ו, כי הלא על הלחם יחיה האדם, וכיון שיאכל מצוה לא יבוא לאכילת חמץ עי"ש^י. והנה אי' בתוס' (שבת כה, ב ד"ה חובה) דאין מברכים על מים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא. ואם כן כיון שגם המצה היא כהצלה וסיג שלא להיכשל בחמץ, אשר מובא בזה"ק שיש סכנה לאכלו בפסח, לכן שפיר לא תקנו ברכה כל החג.

הגר"מ גרוס: יש מקשים על דברי התוס'...

מין שליט"א: ממצות מעקה שתיקנו בזה ברכה (פי"א מברכות ה"ח) אף שהוא להצלה... אבל סוכ"ס כך

וכן האריך כ"ק מין זי"ע (בעידן רעד"ר פרשת צו תשכ"ו) בענין זה ולבאר טעם המנהג, ושם בתוה"ד: ושמעתי מכ"ק אאמ"ר זי"ע שאמר, גם אני היה ברצוני להימנע מלאכול מצה כי אם בליל הסדר, אך אינני יכול לשנות ממנהג זקה"ק מצאנז.

^י ראה באמרי פנחס (ח"ב עמ' קטו): מעשה רב מזקנינו הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל שדרכו בקודש היתה שלא אכל מצוה רק בשתי הלילות הראשונות מחמת גודל הזהירות וכו'. וכן ידוע מעוד כמה צדיקים ואכהמ"ל, ועי' שו"ת התעוררות תשובה (סי' רסג).

^כ ראה בשו"ת שם עולם (ח"א סי' סח): ועי' ד אשר שאלת מאתי במה שהביא בשערי תשובה שם שיש מחמירין שאין אוכלין מצה כלל אחר ליל ראשון של פסח, רק אוכלין מיני תבשילין, ושאלת איך החמירו חששה רחוקה לאסור עליהם המצות ומה יעשו בסעודות שבת דצריך פת ולחם משנה וכן סעודות יו"ט צריך פת. תשובה, ידידי כנפשי לולי אהבתך מאז אשר ידעתי כי יראת ד' מעודך ואך זה חפצך כל היום לא הכנסתי עצמי להשיב בזה מכמה טעמים, אך לגודל אהבתך והפצרתך אענה אותך בזה מה שנראה בעיני ללמד זכות על כמה חסידים ואנשי מעשה אשר ידעתי אשר נהגו בזה להיותם יראים וחרדים לדבר ד' ושומרים נפשם ממשוה חמץ וכל לבבות דורש ד'... ממלא מכ"ש מי שרוצה להחמיר על עצמו להיות נשמר מחשש חמץ שלא יזיק לו את הנפש ע"י כל השנה כאשר מבואר בדברי קודש של האריז"ל דהנזהר ממשוה חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה, בוודאי הדבר ההוא יהיה לו לעונג ולמשיב נפש, ובפרט שיכול לקיים שמחת שבת ויו"ט בבשר ודגים ושאר מטעמים דאין בזה שום חשש כלל, וכן ראיתי שנהגו כן מורנו הגאון הקדוש מהר"ל ז"ל בעהמ"ח ארי שבחבורה (הוא הגה"ק בעל אדב"ע) וכו'.

^{כא} ראה מש"כ מין הדברי חיים לנכדו של האדב"ע, הרה"צ רבי ירוחם טייטלבוים מטארנא, שיפסיק מלנהוג כן, וז"ל מכתבו (נדפס בהוספות לתשובות 'דברי חיים' ח"א סי' ד', מהדורת באבוב): ב"ה, יום ג', ח' ניסן תרכ"א לפ"ק צאנז. שו"ר לידידי הרבני חסיד ירא"ב שלשלת היוחסין הנגיד המפורסם ש"ב מהו' ירוחם נ"י. מכתבו הגיעני, ובנדון מנהגו שלא לאכול מצות ולא שום תבשיל בחג המצות, הנה לא נכון הדבר כך בזמנינו שהדור חלש, ויש שמכך בוטל שמחת יו"ט, ולכן אל יעשה... רק להתיר לו תיכף, ויעיין בשערי תשובה סי' תקי"א ס"ק ה' שזקני הח"ץ ז"ל גזרו עליו חכמי זמנו להתיר מנהגו שהי' לו שלא לשאוף טאבק ביו"ט, והתירו לו שלא לבטל עונג יו"ט, מכש"כ שלא לאכול דבר ביו"ט שהוא צער גדול שצריך התרת נדר, בוודאי מחוייב להתיר לו, והשם הטוב

התורה לבני ישראל לא מצינו שחיפש דרכים להשתמט משליחות זו, כיון שבעבור לימוד התורה אין להתלבש במדת הענוה.

^י ראה שם אות ה': ואתינא להכי שלמ"ד איסור חל על איסור לא נתמעט נבלת עוף טמא, מחמת שכל תאכל נבלה משמעותו איסור נבלה בלבד, אלא דמפשטות משמעות הכתוב שמעינן לה, דמסתבר שלא הוצרך לאסור בטמאה מעיקרא כיון שאיסורו רק משום זהירות דטומאה.

והיה אפשר לומר כן גם לגבי מצוה של טבל דיליף מקרא (דברים טז, ג) דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאיסורו בכל תאכל חמץ וכו' כנ"ל, ועיין בצל"ח שם (פסחים לה, ב בד"ה אמר קרא) שהעיר דהביא קרא דפרשת ראה ושביק קרא דפרשת בא (יב, כ) כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות עי"ש.

ונראה דהנה הך קרא דשבעת ימים תאכל עליו מצות צ"ב שהלא רק בלילה הראשון חובה ולא שבעת ימים, ועיין ספורנו שמפרש דשבעת ימים קאי על לא תאכל עליו חמץ, ובחזקוני (שמות יב, יח) למד מזה שמקיים מצוה באכילת מצה כל שבעה וידוע שכן גם דעת הגר"א, אמנם הפוסקים לא נקטו הכי אלא כפשטות משמעות הסוגיא בפסחים ק"כ ע"א מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות, ויש אריכות דברים בזה ואכ"מ.

ואפשר לפרש ככוונת הכתוב שענין אכילת מצוה היא כסייג לאיסור אכילת חמץ, דכיון דפיתא מזוניתא דליבא ועל הלחם יחיה האדם ולא בדילי מיניה כמ"ש התוס' ריש פסחים, לכן אמרה תורה שבמקום פת יאכל מצוה, ועוד הוסיפה תורה וציותה חובת אכילת מצוה בלילי פסחים כדי שירגיל עצמו באכילת מצוה במקום פת ויהא נשמר מאכילת חמץ כל שבעה.

ולפי זה י"ל דכיון שכל עיקר מצות מצוה רק משום סייג לאיסור חמץ, אמרינן מסברא דלא שייך אלא במה שאיסורו משום חמץ בלבד, אבל טבל שביין כך נבדל מאכילתו אין שום ענין להוסיף בו מצות מצוה, והממילא לא הוי בכלל תאכלו עליו מצות שעניינו רק משום כל תאכל חמץ כמבואר בהך קרא ודו"ק.

^י ראה במכתב שכתב תלמידו הרה"ק מליסקא זי"ע: והנה מה ששאל מעכת"ה בענין הנהגת אכילת מצוה, הנה הרב הגאון מאוהעל זצ"ל ידעתי בבירור גמור שלא אכל מצוה רק בב' לילות של החג כ"כ זיתים כפי המבואר בש"ע או"ח, והרב הגאון מאונגוואר זצ"ל הוא אכל גם בשבת וביו"ט, לפי שרצה לקיים סעודת שבת ויו"ט בפת, הגם שמסתמא גם זה לא אכל רק לצאת ידי חובתו ויתר, יותר ע"כ בזה כל הרוצה לבחור יבחר אם לנהוג כפי שנהג הרב הצדיק מאוהעל או כפי הרב הצדיק מאונגוואר, אבל שלא לאכול בחוה"מ ודאי הוא ראוי ונכון לנהוג כן, כן נראה לדעתי הקלושה.

הגר"מ גרוס: חשבתי לחקור במי שהוא בן חוץ לארץ ונמצא בארץ ישראל בפסח, האם ליל ב' נחשב לגביו כליל שימורים, או שזה תלוי במקום, וכיון שכאן אינו ליל חג הרי אין זה ליל שימורים.
מרן שליט"א: לכאורה תלוי לכל אדם כפי מה שהוא שומר היו"ט.

מרן אאדמו"ר זי"ע ביאר פעם (ביום ב' דפסח שנת תשט"ז) את הפסוק (ויקרא כג, ב) מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי, ודקדק על אומרו אלה הם מועדי שהוא לכא' יתור לשון. וביאר דאיתא בזה"ק (חלק א, דף צב, ב) דבחצות הלילה יש התעוררות רחמים וחסדים בשמי מרום כאשר הקב"ה נכנס אז להשתעשע עם נשמות הצדיקים בגן עדן, ומצינו דעות חלוקות בביאור דברי הזוה"ק, שהרי בכל מקום בעולם משתנים הזמנים, ואימת הוא זמן חצות שבה מתעוררים הרחמים, שהגה"ק רבי יעקב עמדין (מור וקציעה, ריש סימן א') כתב דהזמן נקבע לפי זמן חצות בארץ ישראל, ומביא מהכוזרי ששבתות ה' ומועדות העיקר בנחלת ה', ושאר ארצות טפילות, ושכן דעת הרמב"ן ע"ש. ומאידך הרה"ק בעל התניא בשולחן ערוך (ס"א מהדו"ת ס"ח) כתב דאין הזמן נקבע לפי מקום מסוים כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבקרי"ש ותפלה וקדושת שבת ויו"ט, הוא למעלה מגדר המקום והזמן ומאיר למטה לכל מקום ומקום בזמנו הראוי לו ונעשה אז התעוררות רחמים משמי מרום.²²

וביאר דבוודאי בכל מקום שמצוי שם איש הישראלי המקיים איזה מצוה התלוי בזמן הרי שזהו הזמן הנכון והאמיתי לפי מקומו, שהרי כבר כתבו הקדמונים דכלפי הבוכ"ע לא שייך השתנות העיתים והזמנים כל עיקר, כי עצם הזמן היא בריאה גשמית שקיים רק בעולם הגשמי, משא"כ בשמים ממעל אין שום ענין של השתנות הזמן כי שם למעלה מן הזמן, ומכ"ש וק"ו כלפי האין סוף ב"ה שהוא היה הוה ויהיה ואין שייך כלפיו שום השתנות והתחלוקות הזמנים, אלא שמן השמים נמשכים ומאירים אורות העליונים עפ"י

עבודת ברואי תבל התלוי בזמנים בהאי עלמא, וממילא מאחר שבשמים ממעל אין שייך מושג של זמן כלל א"כ שוב אין נפק"מ כפי איזה מקום בעולם הזה נקבע הזמן, אלא בכל מקום לפי האתדל"ת והפעולה שבאותו מקום.

עפ"י ביאר הכתוב **מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש**, דאמה"כ שהמועדים יקבעו בכל מקום ומקום בעולם לפי מה שתקראו באותו מקום, ואל תתמה בדבר הרי באותו שעה ממש במקום אחר אין זמן זה כלל, דמ"מ במקום ששם היהודי שומר שבת ומועד וכדו' נמשך האורות לפי מקום ההוא, ומסביר הכתוב עצמו שהרי **אלה הם מועדי**, רצ"ל דאצלי בשמים ממעל בלא"ה אין שום מושג של שינוי זמן וכל הזמנים כולם כאחד יחד, ועל כן תדעו שהקב"ה מזריח ומאיר בכל מקום לפי מה שתקראו ותקבעו באותו מקום.

הגר"מ גרוס: והיינו שלכאורה זוכה כל אדם בכל מקום כפי מה שהוא שומר אז את המועד.

מרן שליט"א: ידוע שיטת התניא בשו"ע (סימן א, סעיף ח במהדו"ת) שלא להחזיק באר"י ב' ימים, כי זה שייך רק בחוץ לארץ, אבל לא נפסק כן.

כשהיה הגה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש בארץ ישראל, לא רצה להישאר כאן בחג כיון שאי אפשר לשמור ב' ימים.²³

רא"י שפיצר: כ"ק מרן זי"ע סיפר על הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע שבאחד השנים בליל יום טוב שני של פסח כשנכנס לתפילת ערבית לא אמר ברכו בנוסח ובניגון של יום טוב אלא כבימות החול, וגם משך כל התפילה היתה כדוגמת תפילה של יום חול, ורק כשהגיע לאמירת הלל לאחר תפילת ערבית, אמר אותה בניגון של יום טוב ובהתלהבות גדולה כדרכו. וכל הנוכחים שמה נאחזו בפליאה גדולה על כך, אך לא הרהיבו לומר ולשאול כלום.

באמצע עריכת הסדר ביאר הרה"ק מזידיטשוב את מה שאירע, שכיון שלאחרונה גמר בלבו שמיד לאחר הפסח יעלה לארץ ישראל להשתקע בה ולגור שם,

ישמרהו ממהוהו חמץ. והיה שלום וברכה כנפש ידיו ש"ב מחו'. הק' חיים הלבשרטאם.

²² ענין זה כבר נידון הרבה בספרי קמאי בנידון כל המצוות התלויות בזמן, כגון קביעת זמן השבת שאמרה תורה (שמות לא, יז) וביום השביעי שבת וינפש, לפי איזה מקום בעולם שבת הקב"ה מכל מלאכתו, שהרי בבוא השבת במקום אחד עדיין הוא חול במקום אחר (עיין ספר הכוזרי מאמר ב, אות כ), וראה אריכות נפלאה בענין זה בשו"ת דברי יציב (או"ח, ס' קח) ובשפ"ח מכתבי תורה (ס' ב). ובפרשת דרכים (דרוש כג) פירש בזה בשם הרב מוהר"ר ר' זרחיה גוטא ז"ל, מ"ד במדרש מעולם לא זזה שכינה מישראל בשבתות וימים טובים ואפילו בשבת של חול, ואין לו מובן מ"ד בשבת של חול, וכתב וז"ל: שיש חקירה בין הראשונים ז"ל שהדבר ידוע אצל בעלי המחקר דמשכחת לה דבמקום אחד יהיה ביום הששי עדיין יום והוא חול גמור, ובמקום אחר כבר נטה היום והוא לילה והוא שבת, וכן להפך ביום השביעי משכחת לה שבמקום אחד עדיין יום והוא שבת גמור, ובמקום אחר הוא לילה והוא חול, וטבריא וצפורי יוכיחו, והנה אנחנו נאמין אמונה שלימה דכשם שאנחנו מבדילין בין יום הששי ליום השביעי, כך בשמים ממעל יש הבדלים והפרשים רבים בין יום השביעי לשאר הימים, ומלבד מה שאמרז"ל מענין גיהנם ששבתין הרשעים ביום השביעי ונהר סבטיון, עוד יש הבדלים רבים ודברים מופלאים בשמי השמים בין ימי חול ליום ש"ק כאשר נודע

ליודעי חן, והנה יש לחקור על איזה מקום סומכים בשמים ממעל, והעלו שהמקום האמיתי לזה הוא ירושלים שהיא אמצעית העולם שנקרא טבור הארץ, וע"ז אמרו ואפי' בשבת של חול, כלומר שבמקום אחר הוא שבת ובירושלים הוא חול, אפ"ה לא זזה שכינה מישראל אף שהוא חול לגבי ירושלים שהוא העיקר, ודפח"ח.

²³ ראה בספר מסעות ירושלים (יום ראשון, אות טז): על שאלת הס"ק (רש"א אלפאנדי) עד כמה בדעת אדמו"ר להשתוות באה"ק, השיבו (המנחת אלעזר) כי ערך שבועות שנים ובל"ג בעומר להיות במירון לטובה ועל חג השבועות טעמו ונימוקי עמו להיות כבר בביתו ולא בא"י בעודה בחורבנה בעוה"ר, מפני קושת יו"ט שני החביב גבוה מעל גבוה עוד יותר מיו"ט ראשון עפ"י המקובלים הראשונים ז"ל (ולפי"ד העשרה מאמרות המובא במג"א [או"ח ס' תצ"ד סק"א] נרמז עיקר יו"ט שני של גליות בחג השבועות) ואין רצונו לעבור על דעת רבן של ישראל מן בעל החכם צבי זצ"ל (בתשו' סי' קס"ז עיי"ש) שכל דבני חו"ל הבאים לא"י דרך ארעי שדינם כבני א"י ולא יחוגו שם יו"ט שני ואם לנהוג כמותו להלכה בודאי לא נהוג עלמה ככה (וכמבואר באריכות מזה בשערי תשובה או"ח סוף ס' תצ"ז בשם הברכי יוסף ושאלת יעב"ץ יעיי"ש) וקשה עליו ביותר לעשות כזאת. והס"ק קיבל דבריו בטוב טעם.

וראה שם בסוף הספר תשובה ארוכה לברר ענין זה.

היו אוכלים כל חבורה בנפרד ואין מוציאין מחבורה לחבורה, והרי שזהו מנהג עתיק...

הגר"מ גרוס: לפני פסח הגיע אלי אדם אחד שהוא חולה ל"ע, ורצה שבמכירת חמץ אמכור לגוי גם את המחלה שלו... אני סברתי שאם הגוי ידע מזה, הוא יחזור בו מכל המכירה.

מין שליט"א: גמירות דעת בוודאי לא יהיה.

הגר"מ גרוס: למעשה שאלתי את הגוי אם מוכן לזה, ואמר שאינו מוכן בשום אופן, ושהוא חוזר בו מהמכירה...

מין שליט"א: ברור שצריך להיות מכירה כדת על פי תורה, ואם גורמים לגוי שלא יהיה לו דעת גמור, הרי זהו פקפוק בכל המכירה.

לגבי מכירת חמץ גמור לא הניח מין אאדמו"ר זי"ע ליחידים, רק לבעלי חנויות וכן להנהלת הישיבה שיש להם הרבה חמץ (עי' הליכות חיים, פסח, עמ' קז).

הגר"מ גרוס: אכן חברות גדול מוכרים, כגון חברת תנובה מכרה החמץ אצלי.

מין זי"ע עשה תקיעת כף עם הגוי?

מין שליט"א: לא, אבל כמוכן נתן לו סכום כסף, והמפתח של הדירה. את החמץ שלו היה מוכר בעצמו לגוי ולא על ידי הרשאה.

הגר"מ גרוס: נתעורר אצלם שאלה, שהנה הרבה מהרכיבים שלהם מגיעים בספינות ממדינות רחוקות, ועל פי חוק, ברגע שהספינה יוצאת מהמפעל, הרי זה נחשב שלהם לכל דבר, ואם כן מה יעשו עם הספינות שיוצאות משם בפסח. ואמרתי להם, שמנהל המפעל יאמר בפני שלשה בני אדם, שאינו רוצה לזכות בסחורה היוצאת משם בפסח.

מין שליט"א: אכן אין זה דבר פשוט, ובעיקר שמסתמא כאשר הספינה יוצאת מהמפעל מיד נתחייב המפעל כאן בתשלום, ולכאוף הרי זה כבר שלו. וכבדו מין שליט"א במים.

הגר"מ גרוס: באגרות משה (ח"ד, או"ח סי' עה) כותב

נטלו ממנו מן השמים את האור ואת ההתעוררות של יום טוב שני של גליות, שזה שייך רק לבני חוץ לארץ, ולכן לא הרגיש שום התרוממות בתפילה אף שניסה לפעול ולעשות הרבה עבור זה, ומשנוכח במה שקרה סבר שאין זה כדאי להפסיד את המדרגות של יום טוב שני בשביל לעלות לארץ ישראל, ולכן חזר בו מיד והחליט להישאר בחוץ לארץ, כי הבין שאין זה רצון העליון, ומיד חזרו אליו האורות והיה יכול לומר את ההלל באופן הראוי לליל פסח¹⁰.

מין שליט"א: אולי מן השמים סיבבו זאת כדי שלא יעלה לארץ ישראל...

הגר"מ גרוס: אם כן יש לחקור בכן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ, אם יש לו שם ליל שימורים...

מין שליט"א: אני הייתי נוסע שנים רבות לפסח אל מין אאדמו"ר זי"ע בחוץ לארץ¹¹, והיה מזהיר אותנו ביותר שלא לעשות שום מלאכה, וגם לא בצינעה. וגם התפילין הורה להניח בצינעה.

וכן לאידך, כשהוא היה פעם בארץ ישראל, בהיותו עוד בן חוץ לארץ, עשה המנין של יו"ט שני בחדרו פנימה וסגר הדלת, והתפלל עם מנין מצומצם ולא הניח לבני ארץ ישראל להשתתף, מפני כבודה של ארץ ישראל שלא לנהוג מנהג חוץ לארץ בפרהסיא¹².

הגר"מ גרוס: וכשהיו שם בפסח ישבו בסדר בליל ב'?

מין שליט"א: כמוכן ישבתי שם בסדר, כי אמר לי שלא לעשות שום שינוי בפרהסיא.

הגר"מ גרוס: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל סבר שבן אר"י הנמצא בחו"ל צריך בליל ב' לאכול את כל הכזיתי מצוה¹³.

מין שליט"א: ברור שהוא שאם מקיים ההלכות כתיקונן, זוכים לכל האורות של החג.

מין שליט"א: הענין שבפסח אין אוכלים אחד אצל השני, נפוץ אצל הרבה מתפוצות ישראל, וגם אצל מעדות המזרח¹⁴. ובפשטות מקורו ממה שקרבן פסח

¹⁰ ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשד"מ, פרשת תולדות) שהביא עובדא זו, וסיים: מופלא הדבר עד כמה גדול הרושם שעושים הצדיקים במחשבה לבדה אפילו בלי מעשה בפועל, שכיון שקיבל על עצמו לעלות לארץ ישראל כבר לקחו ממנו את האורות של יום טוב שני, וכיון שחזר בו בלבו והחליט להישאר בחוץ לארץ, מיד החזירו לו את האורות הללו.

¹¹ ראה אגרות משה (ח"ח, אורח חיים סי' כד): הא דבן א"י שבא לחו"ל שמחוייב לנהוג בכל דיני יו"ט ביו"ט שני, ונמצא אצל אביו ואחיו אם צריך לישב ביו"ט שני דפסח להסדר ולאכול מצה ומרור ולומר הגדה, פשוט וברור שחייב, דלא נחשב זה בצנעה ואסור לשנות גם בפני המכירים ויודעים אותו שהוא בן ארץ ישראל, כמו שאסור לשנות בפני אחרים.

¹² ראה בספר מועד לכל חי להגר"ח פאלאגי (סי' ב אות יז): לא תתגודדו ליכא בחומרות דפסח, וגם אין לחוש ליוהרא, כי משפחה ומשפחה מנהג אבותיהם בידיהם, בין בשתיית הקאב"י במקום אחר ובין במיני מתיקה שעושים, וכן שלא לסעוד אצל אחרים, ואפילו מי שאינו נוהג חומרות כשרידים אשר ה' קורא, אפ"ה מה טוב דבימי הפסח יקיים אשרי יושבי ביתך טפי משאר ימות השנה.

¹³ יצויין מהמובא בספר חסידים (אות תמה): מעשה בנכרי אחד שהיה יושב ועצב, א"ל חבירו למה פניך זועפים, א"ל שראה בחלום שהיה רוכב על סוס אדום, והסוס אצל בהמה טמאה, א"ל חבירו זהו שימות מהרה [וירכיבוהו] במיטה. אמר הפותר אם יתן לו לשנות ויקנה חלומו ממנו, א"ל על מנת כן אתן לך שיהא חלומי מכור לך, וקיבל עליו, ונתן לו לשנות, ומת פותר החלום ביום השני. אחד היה חולה עד מות, והיה אחד מתלוץץ א"ל תקנה לי החולי שלך, תן לי כך וכך, א"ל אתן לך, מיד עמד החולה, וזה חלה ומת.

¹⁴ ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשד"מ, פרשת תולדות) שהביא עובדא זו, וסיים: מופלא הדבר עד כמה גדול הרושם שעושים הצדיקים במחשבה לבדה אפילו בלי מעשה בפועל, שכיון שקיבל על עצמו לעלות לארץ ישראל כבר לקחו ממנו את האורות של יום טוב שני, וכיון שחזר בו בלבו והחליט להישאר בחוץ לארץ, מיד החזירו לו את האורות הללו. וראה בדרכי חיים ושלום (הערות לאות תקכג) מעשה זה שהיה עם הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע.

¹⁵ ראה שו"ת דברי יציב (או"ח סי' רכ) תשובה אל כ"ק מין שליט"א בענין זה: ע"ד בן ארץ ישראל שדרכו לבא כאן להוריו מדי שנה עם אשתו וב"ב, ויש לו בכאן דירה מיוחדת לצורך זה, ועכשיו מחמת איזה סיבה אביו מונע בעדו מלחזור ואינו יודע מתי יוכל לחזור, מה דינו לענין יו"ט שני וכו'.

¹⁶ וראה בענין זה בשפע חיים (ר"ה, מאמרי קודש, מאמר ס): ואיתא דבר פלא בספה"ק (עי' חסד לאברהם, מעין ג, נהר יב) דיש גם נשמות ארץ ישראל ונשמות חוץ לארץ, ובן חוץ לארץ שבא לארץ ישראל או בן ארץ ישראל שיוצא לחוץ לארץ, מחליפים את נשמתם. ובזה מובן דעת החכם צבי (שאלת יעב"ץ, חלק א, סימן קסח) לגבי יו"ט שני, דבן חוץ לארץ שבא לארץ ישראל צריך לנהוג מנהג ארץ ישראל, ורבים תמהו על זה, וידוע מה שכתב שם על מהר"ם חגיז שדר ארבעים שנה בחוץ לארץ ונהג מנהג ארץ ישראל, ויעויין בשו"ע הרב (סימן א, סעיף ח במהדו"ת) בשם המקובלים עיי"ש, ואילו דו"ה הרה"ק משינאווא זי"ע כשהיה בארץ

לגבי מים שאינו חמר מדינה, כיון ששותים זאת לצמאון ולהתקרר, ואינו נחשב כחשיבות.

מרן שליט"א: שאינו לשם תענוג.

הגר"מ גרוס: שמעתי בשם הבעש"ט הק' שגם על מים אפשר לומר לחיים.

מרן שליט"א: אצלנו מקובל שמרן הדברי חיים אמר כן, ולאחר זמן הגיע לשם אחד החסידים וסיפר על נס שאירע לו בדרך, שכמעט נפל לתוך הנהר וברגע האחרון ניצל, ונוכחו שזה היה באותו זמן שמרן הדברי חיים אמר שאפשר לומר לחיים על מים...

הרי מצינו בתורה נאמר "מים חיים"...

הגר"מ גרוס: והבעש"ט אמר שבשתיית שכר אין לומר לחיים, כיון שעשוי משעורים שהוא מאכל בהמה^ל.

מרן שליט"א: אצלנו נוהגים לומר לחיים על שכר.

היאך נוהגים לגבי מצות מכונה?

הגר"מ גרוס: אצלנו אוכלים רק מצות עבודת יד^ב.

מרן שליט"א: הרי מרן הדברי חיים כתב שאוסר זאת מטעם הכמוס... אנו עושים מצות כמו שעשה משה רבינו עם בני ישראל במדבר...

הגר"מ גרוס: צדיקים אמרו, מצ"ה ראשי תיבות מ'כל צ'רה ה'צילנו, שהמצה מסוגל להינצל מצרות. וחשבתי שרומז על המצה גופא שזוכה לשמירה שיהיו לו מצות כשרים...

מרן שליט"א: צריכים לזה סייעתא דשמיא... צדיקים זכו למצות כשרות בתכלית, והלוואי יהיו לנו מצות כהרמב"ן שהיה רץ עם העיסה מרחק כט"ו בתים (מג"א תנט, ס"ק ב)... פירשתי פעם מה שאומרים "ברכוני לחיים טובים ולשלום", שמבקשים ממלאכי השרת שישמרו על המצות שלנו לבל יחמיצו^ל, כי "חיים טובים" עולה כמנין מצה, ומבקשים מלאכי השרת

שישמרו שלא יחמיצו המצות. יש מעשה מהבעש"ט הק', ששלח כמה מתלמידיו לראות אצל יהודי אחד איך שאופה מצות, ונסעו לשם וראו שמכין העיסה ואחר שהיא מוכנה לאפיה, אז הניחם ויצא מביתו לחפש עצים להסיק את התנור... והם נחרדו מאד וחזרו אל רבם הבעש"ט וסיפרו מה שראו עיניהם. ואמר להם הבעש"ט: וכי לא ראיתם מלאכים עומדים שם ומתעסקים עם המצות שלא יחמיצו... וזאת כי כוונתו היתה באמת ובתמימות... ברור הוא שבלי תפילות ותחנונים אי אפשר לזכות למצות שיהיו בתכלית הכשרות.

מרן אאדמו"ר זי"ע היה מספר על צדיק אחד שהיה מהדר בחומרות יתירות לחג הפסח, שכארבע שבועות לפני פסח היה מסייד לבדו את ביתו וניקה בעצמו את רצפת הבית מבלי לסמוך על המשרתים, ולא הניח לשום אדם להתקרב למקום שכבר ניקו. כן לא אכל בפסח בשר מבית השחיטה, אלא ממה שעמד בעצמו ליד השוחט, ואת האברים הפנימיים היה מיד משליך לנהר, שמא יש בהם משהו חמץ. אחר כך היה מכשיר ומנקה את הבשר בזהירות יתירה.

באחת השנים בליל הסדר, כשהגישו לפניו את המרק נחרד לראות גרגיר חיטה בתוך המרק, ונחמצו כל כליו ומאכליו. מובן שנתמלא פחד וצער יותר ממה שהיה מאבד את כל אשר לו, והתחיל לבכות מאין הפוגות ועשה שאלת חלום מן השמים שיגלו לו סיבת הדבר למה קרה לו כזאת, כי הבין שזהו עונש מן השמים, שלמרות כל טרחתו וזהירותו קרה לו כזאת. כן ביקש שיגלו לו איך הגיעה שם החיטה למרות רוב זהירותו. השיבו לו מן השמים, שהדרך היאך הגיעה לשם החיטה הוא כי בשעה שעמדה הקדירה בתנור תחת ארובת הגג

^ל וראה בדומה לזה בספר תפארת שמואל (אות טו) עם הגה"ק רבי שמואל מדאראג: סיפר לי איש נאמן, שר' העניך לאדאנגער ת"ח מפורסם בסביבותינו היה אוהב נאמן למו"ז ז"ל ולמדו יחדיו בימי בחרותם, וכאשר נתגלה מו"ז ז"ל ונהרו אליו על שבתות וי"ט, התפלל הר' חנוך ז"ל שדרכו היה בדרך אשכנז, שרעו ר' שמואל שידע שהוא גדול התורה יעשה רבי, ואמר בלבו אלך לבקרו ולשפוט מעשהו. כשבא שמה שמח מאד עמו והשתעשע בדברי תורה. אחר הדברים האלה כיבד אותו מו"ז עם קיתן של מים, ואמר לו, לחיים גם על המים צריכין למאוה לחיים. כשמע זאת התפלא מאד בלבו, וחשב הוא איזהו דרך של הרבי'ס שמעולם לא שמע רק על יין או יי"ש לומר לחיים, אבל לא רצה לפלפל עמו ושתה המים ואמר לחיים. ואח"כ לקח ברכת הפרידה והלך לדרכו, דרך הנהר טייס, ובעברו הנהר עם ספינה קטנה נתהפכה הספינה ונפל בנהר, והתחיל לטבוע ר"ל במי הנהר, כמעט שיצא נפשו. ונפל פתאום בדעתו כי הרב מדאראג אמר לו, גם על המים צריכים ברכת לחיים, ורוח הקודש מדבר מתוך גרונו, וזה החזיק אותו שישוט בתנועה אחת והגיע לשפת הנהר ויצא לשלום, ואז הבין מה שאמר לו לחיים על המים.

וראה עוד שם (ח"ד עמ' קכד) מה שכתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א: שמעתי ממנו (מהחזו"א) שכשנתחדשו המכונות חששו הרבה גדולים לכמה חששות, וחלק מהחששות קיימין גם היום, וזה כל הפסח וכ"ש בליל הסדר.

וראה עוד שם (ח"ג עמ' קלד): אברך בן תורה הזמין מצות שמורה של מכונה אצל אדם ירא שמים, ועלה בלבו של האברך פקפוק הלכתי בנוגע לפי התנור במצות מכונה, ושאל לרבינו, והשיב לו: זו בעייה אחת, ויש עוד בעיות (שלא פירטן) ואמר למכור את המצות האלו ולקנות מצות יד.

עוד מסופר שם (ח"ז עמ' קמט): מעשה שהיה בערב פסח דשנת תש"ח, לא היתה אפשרות להשיג בבני ברק מצות עבודת יד. לא היה תנור לאפות מצות ונילאו למצוא עצה לפתרון הבעייה. הציע אחד האברכים לקחת מצות מכונה שמורות, ואברך שני הציע להכשיר תנור של חמץ לפסח ולאפות מצות מקמח שבשוק, העיקר שיהיו מצות עבודת יד. נכנס הרה"ח רבי יהודה פרסטר זצ"ל - מי שהיה השוחט אצל החזו"א - והציג בפני החזו"א את הטענות, ישנן שתי ברירות האחת לקחת מצות מכונה והשנייה להכשיר תנור לפסח ולקנות קמח מן השוק. הגיב החזו"א על אתר בנוגע לברירה השנייה הנ"ל: כן כן, כך תעשו.

^ב בספר הללו עבדי ה' מביא שמרן הדברי חיים היה רגיל לחזור על המובא בספה"ק אור לשמים (פרשת צו) וז"ל: לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא כחטאת וכאשם. נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה הנהר ממשו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה, ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נקרא מצה שמירה, וזה א"א לאדם שיהיה ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכים ממונים על השמירה וישמרו אותו. וז"פ לא תאפה חמץ חלקם, לשון חלק בלי שום נדנדוד חמץ, נתתי אותה מאשי, דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך, שמלאכים נקראים אישי.

^ל וראה בדומה לזה בספר תפארת שמואל (אות טו) עם הגה"ק רבי שמואל מדאראג: סיפר לי איש נאמן, שר' העניך לאדאנגער ת"ח מפורסם בסביבותינו היה אוהב נאמן למו"ז ז"ל ולמדו יחדיו בימי בחרותם, וכאשר נתגלה מו"ז ז"ל ונהרו אליו על שבתות וי"ט, התפלל הר' חנוך ז"ל שדרכו היה בדרך אשכנז, שרעו ר' שמואל שידע שהוא גדול התורה יעשה רבי, ואמר בלבו אלך לבקרו ולשפוט מעשהו. כשבא שמה שמח מאד עמו והשתעשע בדברי תורה. אחר הדברים האלה כיבד אותו מו"ז עם קיתן של מים, ואמר לו, לחיים גם על המים צריכין למאוה לחיים. כשמע זאת התפלא מאד בלבו, וחשב הוא איזהו דרך של הרבי'ס שמעולם לא שמע רק על יין או יי"ש לומר לחיים, אבל לא רצה לפלפל עמו ושתה המים ואמר לחיים. ואח"כ לקח ברכת הפרידה והלך לדרכו, דרך הנהר טייס, ובעברו הנהר עם ספינה קטנה נתהפכה הספינה ונפל בנהר, והתחיל לטבוע ר"ל במי הנהר, כמעט שיצא נפשו. ונפל פתאום בדעתו כי הרב מדאראג אמר לו, גם על המים צריכים ברכת לחיים, ורוח הקודש מדבר מתוך גרונו, וזה החזיק אותו שישוט בתנועה אחת והגיע לשפת הנהר ויצא לשלום, ואז הבין מה שאמר לו לחיים על המים.

^ל ראה בספר "ספרן של צדיקים" (מערכת א' אות ח): כ"ק אדמו"ר הרה"ק רי"מ מקאזניץ זצוק"ל אמר בשם הבעש"ט, שלא לומר לחיים בשתיית השכר הנקרא ביעור. וסיפר בשם הסטאלינער, כששתה לחיים על ביעור, אמר, ביעור לחיים. ע"כ. וראה בשו"ת שרגא המאיר סימן כ"ה.

^ב ראה בספר מעשה איש (ח"ה, דינים והנהגות, עמ' יט) בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א: פעם נכנס (החזו"א) אלינו וראה על השולחן מצות מכונה שאבא ז"ל קנה לילדים, ואמר: האם אתם מחזיקים חמץ? ואבא ז"ל מיד סילקם מרשותו.

עניני וצרכי החג, ואילו כיום שהכל נעשה קל ממילא נאבד ונתמעט הרגש וההתלהבות בהכנה לפסח... הסוד של פסח הוא "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך", שלא לשנות מדרכי אבות ולעשות כפי שהם עשו. אין להתפעל ממה שרואים אצל אחרים, ולידע שמה שכשר עבור השני אינו טוב עבורי ומה שנכון אצלי אינו טוב עבור אחרים, כי כל אחד צריך לעשות כמסורת בית אבותיו. אין לפסול אחרים אבל גם אין לאכול עמהם, שזהו דרך עקלתון של הדור הזה, או שפוסלים את השני או שמתחברים עמו יותר מדי...

ביקור הגה"צ אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל ובניו להבחל"ח שליט"א

יום ב' דחווה"מ פסח תשע"ד

הגרמ"מ בן מרן שליט"א: אדרבה בתרגום יהונתן (בראשית כז, א) משמע שהיה בלילה.
הגר"ש למברגר (אב"ד מאקאווא נתניה): מרן זי"ע מחדש דבר נפלא בשו"ת דברי יציב (אבן העזר, סימן פג) שכל התפילות שתיקנו האבות הקדושים, שחרית מנחה וערבית, נתקנו כולם ביום א' דפסח.
ראיתי מי שעורר, במי שאכל מכזית ראשון של אפיקומן, והגיע אז שעת חצות, אם יכול להמשיך לאכול הכזית הב' לאחר חצות, שהרי מן הדין די בכזית אחת ורק לחומרא אוכלים עוד כזית נוסף (עי' ט"ז או"ח תע"ז ס"ק א), וכיון שלאחר חצות אין החיוב של אכילת אפיקומן אם כן יהא נחשב שאוכל אחרי אכילת אפיקומן (עי' ביאור"ל תע"ה ובחיי אדם כלל קל סי"ג).
אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב: י"א שאם התחיל לאכול קודם חצות, יכול להמשיך ולסיים לאחר חצות.
מרן שליט"א: כבר דנו בזה מה קובע לענין אכילה, אם הלעיסה או הבליעה (עי' שעה"צ קס"ז ס"ק כה-ל) ולכן אם התחיל האכילה מקודם לכאו' יוכל להמשיך.
הרמנ"נ היילפרין: מהלשון 'בלע מצה יצא' (פסחים

פרח דרך שם עוף וחיטה בפיו ונשמט החיטה דרך הארובה לתוך הסיר. לשאלתו על סיבת הדבר שאירע לו כך, השיבו לו שכיון שחשב שיוכל בכוחות עצמו להיזהר מחמץ בפסח ולא ביקש אפילו פעם אחת מהשי"ת שיעזור לו שיהיה לו פסח כשר, לכן רצו להראות לו שולוא עזרת ה' אי אפשר להיזהר מחמץ בפסח.
הגר"מ גרוס: מצה נקראת לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה (פסחים לו, א), ואפשר הכוונה שצריכים להתפלל הרבה שיצא כשר כדת...
מרן שליט"א: מלפנים היו צריכים לטרוח רבות עבור

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: ראיתי בשם בעל השבט מוסר (הובא בספרו עיני העדה, פרשת תולדות; מנחת אליהו, פרק לג), על מה דאיתא במדרש פליאה, בא אחיך במרמה ויקח ברכתך שהוציא אפיקומן והראה לו, שיעקב אבינו חשש שאחר שיאכל יצחק משלו, יביא לו גם עשו לאכול, ושמא יאכל אביו גם ממאכליו של עשו ויברכו, ולכן נתן לו אפיקומן לאכול כדי שלא יוכל לאכול אחר כך ממה שיביא לו עשו, כי הרי אין לאכול אחר אכילת אפיקומן, וכנודע שהיה אז ליל פסח (פרדר"א, פרק לב).
מרן שליט"א: כבר כתבו רעיון זה בעוד ספרים (עי' בגדי אהרן, פרשת תולדות; מנחם ציון להרה"ק הרר"מ מרימנוב, פסח, ד"ה לפנים בישראל).
אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: ומביא שם, שכל המעשה של ברכות יצחק ליעקב היה ביום ט"ו ניסן ולא בליל, וזהו ראיה לאלו שנהגו לאכול אפיקומן גם ביום הפסח (עי' כלבו, סימן נ; דרכי משה, או"ח סימן תעז).
מרן שליט"א: מגוף הכתובים אין הכרח לומר שזה אירע ביום.

אפה ופרש"י פסח היה, ועיין ר"ה י"א ע"א בתוד"ה אלא מר"מ ש"ץ, ובזר הקודש פרשה מ"ח סימן י"ג [בד"ה פרוס הפסח], וא"כ וישכם אברהם בבוקר [בראשית י"ט כ"ז], שמזה ילפינן בברכות כ"ו ע"ב שאברהם תיקן תפלת שחרית, היה ביום א' דפסח. וכן ביעקב ויפגע במקום [שם כ"ח י"א ובברכות שם] היה ערבית דליל א' דפסח, לפמ"ש בתפארת יהונתן פרשת ויצא עה"פ וישא יעקב דבערב פסח ברח יעקב, כי עשו אמר יקרבו ימי אבל אבי כי בחיי אביו לא רצה לשלוח בו יד, וכיון שנוולד יצחק בפסח והקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום, לכך כל השנה היה יעקב שרוי בלא פחד רק בערב פסח הוצרך לברוח אולי בלילה ימות יצחק ויהרגנו עשו תיכף, ולכן ברח בערב פסח ואז קפצה לו הארץ וכו' והתפלל שם מעריב עיני שם.
ולזה בסידור האריז"ל תפלת ערבית ואח"כ תפלת שחרית ואח"כ מנחה, שלפי סדר היום בפסח כך הוא, ערבית [דליל א' תיקן] יעקב, ושחרית יום א' דפסח אברהם, ומנחה לערב ביום א' דפסח ע"י יצחק ודו"ק.

י"כ באשל אברהם (תנינא סי' רלה ס"ג): מה שיש לקרות קריאת שמע של ערבית לפני חצות, י"ל שבכך העיקר להתחיל לפני חצות ואין קפדא אם גומר גם פסוק ראשון אחר חצות, כיון דהגבול חצות הוא רק לשמירה מפסיק מלאכול גם באמצע, שם י"ל שכ"ה מצד שכל היינו שמחצות מפסיק מלאכול גם באמצע, שם י"ל שכ"ה מצד שכל משהו אכילה הו"ל כמו מצוה בפני עצמו, וכיון דקבע שיעור הו"ל נותר ובאפיקומן י"ל כיון דל"ש בו סגנון נותר, ג"כ די בהתחלה וכו'.

י' ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"ד, פרשת שמיני): אמנם יש לומר עוד, שכיון שהיה עסוק וטרוד כל כך בצרכי פסח, לא היה לו כלל זמן ללמוד תורה ולכן לא זכה לסייעתא דשמיא הנדרשת ונכשל. וזהו לימוד עבורנו שלפני פסח צריכים ללמוד הלכות פסח, ואם אי אפשר ללמוד שולחן ערוך עם הנושאי כלים, אפשר ללמוד שו"ע הרב או משנה ברורה, אבל צריך כל אדם ללמוד הלכות פסח ולבקש מהשי"ת שירחם עליו, שהוא עומד לקנות את צרכי הפסח ואינו יודע אם מותר לאכול את כל הדברים האלו ואם אין בהם חשש חמץ בפסח ושאר מאכלות אסורות, שיעזרהו הקב"ה שלא יאונה לו כל מכשול. ומי שלומד תורה יש לו סייעתא דשמיא שלא ישל בהלכות פסח. לכן על כל אחד לקבוע לו שיעור בהלכות פסח איזה זמן ביום, לכל הפחות שעה קצרה, לדעת את המותר ואת האסור, כי בעצם זה שיקיים שואלין ודורשין, יוכל לקיים את הלכות פסח, כי זהו שמירה שיזכו לסייעתא דשמיא שיהיה לו חג פסח כשר.

י"ה וז"ל: והוה כד סיב יצחק וכהיין עינוי מלחמי דכד כפתיה אבוי אסתכל בכורסיה יקרא ושריין מההוא זמנא עינוי למכה וקרא ית עשו בריה רבא בארביסר בניסן ואמר ליה ברי הא ליליא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין ביה וכו'.

י"ו ראה שם: ולהאמור דנישואי יצחק היו בליל ב' דפסח, א"כ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב [בראשית כ"ד ס"ג וברכות כ"ו ע"ב] היה תפלת מנחה ביום א' דפסח. ונמצא פלא והפלא שכל השלש תפלות נתקנו ביום א' דפסח. דבלוט כתיב [בראשית י"ט ג'] ומצות

קטו, ב) נראה שצריך שיהיה הנאת מעיו, והיינו שהבליעה צריך להיות כבר קודם חצות. **הגר"ש למברגר:** בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' מז-מח) מפקפק בעצה שכתב האבני נזר (סימן שפא, אות ה) בענין אכילת אפיקומן קודם חצות^ל...

מרן שליט"א: אכן העולם אין משתמשים כל כך בעצה זו... אביכם (הגה"צ גאב"ד מאקאווא זצ"ל) הקפיד לאכול אפיקומן קודם חצות?

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: לא, רק הכזית מצה. **מרן שליט"א** (לר"ס טווערסקי חתן אב"ד מאקאווא): ואצלכם (בראחמיסטריווקא)?

ר"ס טווערסקי: אכלו קודם חצות. **מרן שליט"א:** ומה עשית השנה כשהיית כאן בפסח?... **אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל:** הנחנו לו לנהוג כמנהגו... **מרן שליט"א:** גם מרן אאדמו"ר זי"ע הקפיד לעצמו לאכול קודם חצות.

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: אבי זצ"ל האריך יותר בסיפור ההגדה בעניני יציאת מצרים, כמו שראה אצל רבו המהרש"ג זצ"ל, וכן היה אצל החתם סופר זי"ע שלא הקפיד על חצות^ל.

מרן שליט"א: בפשטות כי סיפור יציאת מצרים הוא מדאורייתא ואפיקומן הוא דרבנן.

הגרמ"מ: י"א דענין סיפור יציאת מצרים הוא רק כשיש חיוב אכילת מצה...

מרן שליט"א: בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך... **הגרמ"מ:** ולכן לאחר חצות שאין כבר המצוה של אכילת מצוה אין את החיוב של סיפור יציאת מצרים (עי' במש"ז סו"ס תפ"ו; פתחי תשובה, סי' תעז).

הגר"ש למברגר: ראיתי מהגאון הסטייפלער זצ"ל, דלרבי אלעזר בן עזריה מצות מצה היא עד חצות (ברכות ט, א) ואם חיוב סיפור יציאת מצרים הוא בזמן אכילת מצה, למה האריך כל הלילה במעשה של רבותינו שהיו מסובין וכו'. אלא דכיון שהיה בבני ברק שהוא מקום מושבו של רבי עקיבא (עי' סנהדרין לב, ב)

לכן עשה כמנהגו של רבי עקיבא (עי' ברכות שם). **מרן שליט"א:** בליל הסדר אמרתי דממעשה של רבותינו שהיו מסובין בבני ברק, נראה שמצות סיפור יציאת מצרים הוא כל הלילה בלי שייכות למצות מצה^י. **אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל:** גם במנחת חינוך (מצוה כא) נראה שהמצוה היא עד חצות.

מרן שליט"א: אמרתי עוד בענין זה, על מה שאומרים בהגדה, ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכו', והוא פלא דמהו ההו"א שמכיון שכולנו חכמים ונבונים וזקנים ויודעים את התורה לא נצטרך לספר סיפור יציאת מצרים. אלא דיש מביאים שמצות סיפור יציאת מצרים יתכן לצאת יד"ח על ידי לימוד הלכות קרבן פסח^מ, וכיון שכן היה עולה על הדעת דמוטב לעסוק בהלכות הקרבת פסח ולחדש חידושים וללמוד את הרמב"ם על הלכות הקרבת קרבן פסח, אלא שהדבר הזה טוב ונכון לאנשים משכמם ולמעלה, אך מה יעשה הבן כאשר אם ילפלו בהלכות לא יבין ולא ידע מאומה מדבריהם, ועל כן מן הנכון והראוי לספר ביציאת מצרים לא בדיבורי הלכות וחידושים ופרפראות, אלא לספר בלשון מעשה למען יבינו הילדים הרכים. ולזה הסמך ואמר מעשה ברבי אליעזר וכו', והיינו דלפי גודל מדרגתם היה ס"ד שיהיו עוסקים בהלכות הפסח בליל קדוש זה, ומכל מקום לא עשו כן אלא היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה בדרך סיפור מעשיות לבאר את הדברים באר היטב.

הגרמ"מ: אצל החתם סופר היה כן, שלא אמר פלפולים וחידושים אלא אמר ביאור ההגדה בדרך פשוט בכדי שיבינו הילדים.

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: כל המרבה הרי זה משובח, שיש בלילה זה מצוה של ריבוי סיפור יציאת מצרים.

הגרמ"מ למברגר: המצוה היא 'עד שתחטפנו שינה' (טור או"ח סי' תפא), ויש שחקרו דאם נרדם באמצע, אם

^ל כידוע שנתן עצה לגבי אכילת אפיקומן קודם חצות, וז"ל: ועל כן נראה לדינא, למאן דאמר אין הפסח נאכל אלא עד חצות, והוא הדין מצה, דלאחר חצות מותר לאכול, ובלאו הכי נראה כן דודאי אין חיוב שישאר טעם פסח ומצה בפיו רק בזמן המצוה, ועל כן נראה דאם בתחילת הסעודה או באמצע רואה שהוא קרוב לחצות, יאכל כזית מצה על תנאי, אם הלכה כר' אלעזר בן עזריה יהיה לשם אפיקומן, וימתין עד לאחר חצות ויאכל סעודתו, ואחר כך יאכל שנית אפיקומן ויוצא ממה נפשך, אם הלכה כראב"ע דעד חצות יוצא באפיקומן ראשון, ואחר חצות מותר לאכול דברים אחרים, ואם הלכה כרב עקיבא דעד שיעלה עמוד השחר יוצא באפיקומן השני.

^ט ראה בספר ליקוטי חבר בן חיים (בהקדמה, ח"ג) אודות החתם סופר: בליל פסח האריך עם הסדר עד שעה אחר חצות ברוב השנים, ובלילה שניה בכל שנה, ולא הקפיד על אכילת אפיקומן קודם חצות, וכל אריכתו היה עם הילדים והילדות הצעירים, ותרגם כל תיבה שבהגדה וביאר תוכן הענין, מבלי לומר שום דרוש כלל. וכ"כ החת"ס בדרשות (ח"ב דף רס"ה): ענין הסיפור אינו לפלפל בהלכה, כי הפלפול הוא ברור הקליפות מהקדושה, ולזה בכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה כי חמץ גימטריא חל"ק, רמז על מחלוקת הפלפול אויבים בשער על מנת להעשות מצה שלום בסופו מצה גימטריא קה"ל, היפך המחלוקה, כי בסוף נעשו אוהבים זה לזה כקידושין ל' ע"ב, אמנם הלילה הזה ליל שימורים אין אחיזה לקליפה, כלו מצה ושלום, ורק אך לספר בניסי ה' ונפלאותיו.

^מ בשו"ת משכנות יעקב (או"ח סימן קלט) למד מזה דהמצוה היא כל הלילה, וגם כזית ראשון דליל פסח אפשר לאוכלו כל הלילה, וז"ל: ונראה לענ"ד להביא ראיה נכונה מהך עובדא דמעשה בר"ג ור"א ור' יהושע וראב"ע ור"ע שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותה הלילה עד שהגיע זמן ק"ש של שחרית. והנה הא דמצוה לספר ביציאת מצרים הוא תלוי בזמן פסח ולמ"ד פסח עד חצות, גם מצות הסידור עד חצות, דהא זה בכלל הלל בלילי פסחים דא' ביה עד חצות לראב"ע ומקרא מלא בעבור זה בשעה שיש מצה מרור כו', וכן מפורש במכילתא בשם ר"א שחייב אדם לעסוק ביציאת מצרים עד חצות והיינו משום דאזיל לשיטתיה דס' גם פסח עד חצות. וא"כ הנך חכמים שהסיבו בבני ברק וספרו ביצ"מ כל הלילה ש"מ שהכריעו דעת הסוברים כל הלילה זמן פסח וגם ר"א וראב"ע היו באותו מעמד גם ר"ע ור"י ונראה שדעת ר"ג הסכימה כן והיה נשיא לכן עשו כולם כמותו. עכ"פ נמנו ורבו אז לעשות כן למעשה דאם לא היה מצוה בדבר למה עשו כן.

^מ ראה בגבורות ה' למהר"ל (פרק ב') ע"פ המכילא: מה העדות, רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים שצריכים לעסוק בהלכות פסח עד חצות, לכך נאמר את העדות.

וכן כתב הטור (או"ח סי' תפא): והכי איתא בתוספתא חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה וכו' עיי"ש.

כשנתעורר יש לו עדיין המצוה של סיפור יציאת מצרים. **הגרמ"מ:** בקדושת לוי (סוף כלליות הניסים) ביאר ענין עד שתחטפנו שינה, שיתלהב כל כך בסיפור יציאת מצרים עד שלא ירגיש שגופו זקוק לשינה.

מרן שליט"א: פלא הוא מה שיש ענין לספר לעצמו כשאין לו למי לספר.

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: החת"ס היה מקיים 'עד שתחטפנו שינה' כפשוטו, והיה יושב על מיטת ההיסב ומספר עם תלמידיו, עד שנתנמנם על המיטה, ונשאר שם עד הבוקר.^{מב}

הגר"ש למברגר: ראיתי בשם הגרש"ז אוירבך זצ"ל, שאחד שאל אותו בליל שבועות, שהוא מרגיש עייפות גדולה, אם צריך אפ"ה להישאר ער ללמוד תורה אף שידוע שלא יוכל להשכים למחר ולהתפלל כראוי, או עדיף שילך לישון. והשיב על זה, שאם בניו יראו אותו הולך לישון אזי עדיף שישאר ער, ורק אם יוכל לעשות זאת באופן שבניו לא יבחינו אז ילך לישון.

מרן שליט"א: מסתמא לא היה בזה הוראה כללית, שהרי להיות ער בליל שבועות אינו דינא, ובוודאי התפילה חשובה יותר.

ובמקום מצוה יש מקום לומר כן מצד אין לך מצוה אלא מקומו ושעתו, וכגון בליל פסח דכיון שיש לו כעת מצוה של סיפור יציאת מצרים, אינו צריך לחשוב מה יהיה למחר, וכמו שנחלקו הרמב"ן והרז"ה (הובא בר"ן, שבת נג, א) באישתפוך חמימא, דאם נשפכו המים החמים שהכינו לאחר המילה, דלהרמב"ן צריכים למולו אף שיצטרכו אח"כ לחלל השבת ולהכין המים החמים דאין לך מצוה אלא שעתו, ולהרז"ה אין למול אותו.

הגרמ"מ: מסופר על הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שבלייל שבועות לאחר הסעודה היה הולך לישון עד השעה שתיים לפנות בוקר, ואז קם כמו בכל לילה, ולמד עד תפילת שחרית, ולאחר התפילה כשכולם עלו על מיטתם המשיך הוא בלימודו...

הגר"מ למברגר: היה אחד ששאל אם אפשר לעשות קודם ימי הספירה מסירת מודעה שאם יאמר פעם את הספירה בלי ברכה, לא יהא נחשב כספירה, ועי"ז יוצאים מהחששות שנתעוררים כשאומרים בטעות את יום הספירה לפני שרוצה לספור, שאז אינו יכול לספור בברכה (שו"ע או"ח תפט, ד; ועי' ספירת העומר כהלכתה, פ"ח סט"ז).

מרן שליט"א: לגבי אם סופרים קודם הזמן איתא שיעשו תנאי (עי' שו"ע או"ח תפט ס"ג ובנו"כ, ובדברי יציב או"ח ס"י ר"ד רט"ו), אבל אין לדמות מילתא למילתא.

הרמנ"נ: לא על כל דבר מועיל מסירת מודעה, ובפרט כאן שבמציאות הוציא מפיו את יום הספירה.

הגרמ"מ: יש נוהגים שאחר שסופרים הספירה כרגיל, חוזרים ואומרים שוב רק מספר השבועות, לצאת יד"ח השיטה שצריכים לספור השבועות.^{מג}

הרמנ"נ: הספרדים אומרים תיבת 'לעומר' לפני אמירת השבועות.

הגר"ש למברגר: כן עוררו אם אחד כותב את יום הספירה, אם נחשב כאילו הוציא זאת בפיו ואז אינו יכול לספור בברכה.

מרן שליט"א: כבר דנו בזה (הגהות רע"א או"ח תפט ובאשל אברהם שם; ברכי יוסף שם אות יד), ובפשטות תלוי אם הכותב דברי תורה צריך לומר ברכת התורה (שו"ע או"ח מז, ג ובנו"כ ובשו"ת רע"א סי' כ"ט ל').

הגרמ"מ: י"א דגם כאשר שומעים הספירה מהש"צ, צריך שיהיה היפך כוונה שאינו רוצה לצאת יד"ח.

הר"מ היילפרין: בקארלין הקהל אומר הברכה יחד עם הש"צ, והש"צ מאריך קצת בברכה ומסיים לאחר שהקהל סיימו, ואח"כ מתחיל ואומר 'היום', והקהל אומרים את הספירה ואח"כ הש"צ. ואולי זהו גם מטעם הנ"ל שלא לצאת מהש"צ (ועי' שו"ת המב"ט ח"ט סי' מח).

מרן שליט"א: לכאן היפוך כוונה שייך באופן שעושה מעשה, כגון שאוכל מצה ומכוון שלא לצאת מצות מצה, אבל כאן שאינו עושה מעשה אלא שומע מהש"צ ורוצה אח"כ לספור בעצמו, למה יצטרך היפוך כוונה (עי' שו"ע הרב ריג, ד; ביאה"ל סי' ס).

אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב: וכן כשמגביה הלולב יכול לכוון שאינו רוצה לצאת המצוה בזה.

הרמנ"נ: אולי כיון שעונים אמן יש חשש בזה ולכן צריך שיהא היפוך כוונה.

מרן שליט"א: רק אם מכוון לצאת אז יש לחוש.

הגרמ"מ: מדייקים כך מהלשון בשו"ע הרב (סי' תפט, יב) שבלא היפוך כוונה לא יוכל לברך אח"כ.

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: צדיקים פירשו מה שאומרים, והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת, כי בליל הסדר רואה הבן את אביו בהתעוררות ובהתלהבות גדולה בעת עריכת הסדר, אבל למחר

השבוע ואח"כ הימים, הנה כשיאמר כמו מנהגו שהם שבוע וכן וכך ימים הוה כפירוש ולא עיקר הספירה, ולכן נוהג אני אחר ספירתי כמנהג העולם להוסיף ולומר היום עם השבועות וימים לבד, בלי שהם, אלא כעיקר הספירה, וכשיטת הקדמונים שדקדקו כן וכו'. כגון ביום עשרים אני סופר כמנהג העולם, היום עשרים יום שהם שני שבועות וששה ימים לעומר, ושוב אני סופר היום שני שבועות וששה ימים לעומר, הטעם בזה להחמיר כשיטת הקדמונים שהובאה בטור שצריך לספור רק השבוע והימים ולא לומר עשרים יום כלל, וביאור הדברים שלשיטתם שעיקר הספירה היא רק השבוע ואח"כ הימים, הנה כשיאמר כמו מנהגו שהם שבוע וכן וכך ימים הוה כפירוש ולא עיקר הספירה, ולכן נוהג אני אחר ספירתי כמנהג העולם להוסיף ולומר היום עם השבועות וימים לבד, בלי שהם, אלא כעיקר הספירה, וכשיטת הקדמונים שדקדקו כן וכו'.

^{מב} כ"כ בליקוטי חבר בן חיים (ח"ג בהקדמה): ובין שנים שלש שעות אחר חצות השלים הסדר, ולמד עם התלמידים שיר השירים עם פירוש רש"י, אך היה אומר איזו סנסנים דרוש, ובראות התלמידים כי הוא נרדם אזי סרו ממנו, וישן עד אור הבוקר על המיטה של ההיסב.

^{מג} ראה בתשובות והנהגות (ח"ד סי' קח): מה ששואל על מנהגי בספירת העומר לספור פעם נוספת בה השבועות והימים בנפרד, כגון ביום עשרים אני סופר כמנהג העולם, היום עשרים יום שהם שני שבועות וששה ימים לעומר, ושוב אני סופר היום שני שבועות וששה ימים לעומר, הטעם בזה להחמיר כשיטת הקדמונים שהובאה בטור שצריך לספור רק השבוע והימים ולא לומר עשרים יום כלל, וביאור הדברים שלשיטתם שעיקר הספירה היא רק

ביקש שיביאו לו עוד מרק, ורצו להביא לו מבחוץ אבל הוא אמר שטוב לו גם צלחת המרק ההיא... והביאו לו הצלחת ואכל אותה... ואחר כך אמר שכיון שביזו כאן אדם נעשה מזה קטרוג למעלה, וחשב לעצמו שעל ידי שיאכל מהמרק הזה יוכל לבטל הקטרוג...

מִרְן שְׁלִיט"א: זהו 'חסידות' האמיתית...

הגר"ש למברגר: כן מסופר עליו, שפעם הכניס אחד מנכדיו הקטנים חתיכת חמץ מהרחוב הביתה, וכמובן שנעשה שם רעש גדול, אבל האדמו"ר מטאלנא אמר, הרי כעת יש לי הזדמנות לקיים ההלכה של כופה עליו כלי... ומיד ניגש בשלות הנפש ולקח כלי וכפה אותו על החמץ.

מִרְן שְׁלִיט"א: במצות שלנו שהם דקים, כמעט לא שייך חשש, וזהו רק חומרא בעלמא ומנהג אבותינו בידינו. כידוע שבצאנז הקפידו מאד על שרויה, ונזהרו שלא יהיה מצה על השולחן.

מִרְן שְׁלִיט"א (להר"ס טווערסקי): בראחמיסטריווקא עורכים הסדר ברוב עם?

ר"ס: לא ברבים ממש, אבל אוכלים שם כמה בחורים וחתנים.

מִרְן שְׁלִיט"א: ודודך כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א מספיק לאכול אפיקומן קודם חצות?
ר"ס: לא.

מִרְן שְׁלִיט"א: והכזית מצה הראשונה?

ר"ס: אוכל קודם חצות.

הרמנ"נ: כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל היה מספיק לאכול אפיקומן קודם חצות, בלי למהר...

הגר"ש למברגר: כי בטשערנאביל נוהגים שאין מדברים כלום באמצע הסדר, וגם לא במגיד, ורק אומרים ההגדה.

בויזניץ היה המנהג שגם אמירת הלל בליל הסדר סיימו עוד קודם חצות.

מִרְן שְׁלִיט"א: בפשטות כי עד אז הוא זמן אכילת הפסח (ועי' שו"ע או"ח תעז, א).

הגרמ"מ: ראיתי להגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל בטעם הדבר שצריכים לומר ההלל קודם חצות, כי בהקרבת קרבן פסח אמרו הלל בעת ההקרבה ובעת האכילה, וההלל של שעת השחיטה היה בשעת השחיטה ממש, משא"כ בשעת האכילה שאין שייך לומר כי בעינן ימלא פי תהלתך. והנה בחת"ס דן לגבי אי מותר לבלוע רוק בליל יום כיפור, דאם נשאר עוד ברוק טעם האכילה של ערב יום כיפור אזי אסור לבלוע ורק אם אין כבר הטעם אז מותר. נמצא דכל זמן שיש טעם בפה נחשב כאילו זהו אכילה בפועל, ולכן משאירים טעם מצה של אפיקומן בפיו ואומר ההלל ואז נחשב כאילו אומרו בשעת האכילה. ולכן צריכים לאומרו קודם חצות שאז הוא זמן החיוב של אכילת מצה.

מִרְן שְׁלִיט"א: 'כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא' (פסחים פה, ב)... אין לנו השגה מגודל הרגשת הקדושה שהיתה בירושלים בעת אמירת ההלל.

הוא רואה את אביו כמו שהיה בתחילה, בלי שום רושם, ודייקא למחר ישאלך בנך מה זאת, להיכן נעלם ההתלהבות שהיה אתמול...

מִרְן שְׁלִיט"א: בפשטות כיון שפסוק זה נאמר על הדור של יציאת מצרים, שאותו הדור ראו את הניסים, ולמחר קאי על הדורות הבאים שלא ראו והם ישאלו מה זאת.

הגר"ש למברגר: מובא דבר נפלא מזקנינו הגאון בעל תורת משה נתן זצ"ל, דהנה הרמב"ם (פ"ו מהלכות חמץ ומצה, ה"ג) כתב, אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו עכו"ם או לסטים לאכול יצא ידי חובתו, אם כן מוכח דסבירא ליה מצות אין צריכות כוונה, ובמק"א (פ"ב מהלכות שופר, ה"ה) כתב מי שתקע ונתכוין להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו יצא, שמע מינה דסבירא ליה מצות צריכות כוונה, וסותר את עצמו.

ומבאר דיש להוכיח דמצוות צריכות כוונה מהא דחזינן דהתורה אמרה עשה דוחה לא תעשה אף שלא תעשה חמיר, דכיון שמצוות צריכות כוונה לכן הוא מכוין להעשה ואינו מכוין שיעבור על הלאו, על כן העשה יותר חמור שאצל העשה יש גם כן כוונה. ובתוס' (קידושין לח, א ד"ה אקרוי עומר) כתבו דאין עשה דקודם הדיבור דוחה לא תעשה שלאחר הדיבור, אם כן לפי זה מצות עשה של מצה אינה דוחה לאו, דהרי היא מצוה דקודם הדיבור. ומתורץ שפיר הרמב"ם, בשלמא בשאר מצות עשה דאמרין בהו עשה דוחה לא תעשה, מוכח דמצות צריכות כוונה, דאם לא כן היאך דוחה לא תעשה, אבל במצה שבאמת לא דחי, אינו מוכח דמצוות צריכות כוונה.

ושוחחו בענין המנהג שלא לאכול שרויה.

מִרְן שְׁלִיט"א: שרויה זהו חומרא ולא מדינא.

הגר"ש למברגר: באונגרין לא הקפידו על זה...

הגרמ"מ: זקננו הגה"צ רבי שמואל זצ"ל כן הקפיד.

מִרְן שְׁלִיט"א: אבל אביו (הגה"צ רבי שלמה זלמן זצ"ל) אכל שרויה.

אב"ד מאקאווא אלעד זצ"ל: ידוע המעשה משני חסידי בעלזא שנקלעו לשהות בפסח אצל החתם ספר, והגישו לפניו קניידלעך, ואחד מהם נמנע ולא אכל, ואח"כ אמר לו רבו הרה"ק מהר"ש זי"ע שהפסיד חתיכת קרבן פסח...

מִרְן שְׁלִיט"א: גם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בעצמו ידוע שאכל פעם בפסח יחד עם אמו בקערה אחת, והיא הכניסה חתיכות מצה למרק, ועכ"ז לא נמנע מלאכול הלאה, באמרו שכיבוד אב הוא מן התורה ואילו שרויה הוא קפידא.

הגרמ"מ: ראיתי לספר על כ"ק האדמו"ר מטאלנא זצ"ל, שפעם כשאכל סעודה בפסח, הכניס אחד מהסועדים חתיכות מצה למרק, והנוכחים שם גערו בו על כך, וההוא הזיז הצלחת לצד ולא אכל. והאדמו"ר מטאלנא אחר שסיים את המרק שלו,

**ביקור המחותן כ"ק האדמו"ר מגארליץ שליט"א ובניו שליט"א
יום א' דחווה"מ פסח תשע"ה**

שהי"ג ימים בתחילת ניסן רומזים על י"ג שנים עד הבר מצוה, ושבעת ימי החג מורים על ימי הבחורות, מבין י"ג עד בן כ' שנים^מ.

ב"ה נכדי הבחור הבר מצוה יודע הפלפול היטב, וגם מבין מה שאומר...

מין שליט"א: באיזה ענין הפלפול?

הבחור: בענין קטן שנעשה גדול במוצ"ש, אם מחוייב בתוספת שבת במוצ"ש.

בנו הר"ב: היינו אם שייך תוספת כשעדיין אינו מחוייב בעיקר השבת.

מין שליט"א: מלבד הלימודים הידועים על חיוב תוס' שבת, ישנם עוד ב' לימודים בחז"ל, במכילתא (פרשת יתרו) למדים זאת מזכור ושמור, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקדש, ואילו במדרש (ב"ר ט, יד) א"י ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, אמר רבי יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקודש.

בנו הר"ב: בגמ' למדים תוספת שבת מתוספת יוה"כ שזה מה"ת, כמו שדרשו חז"ל (ר"ה ט, א) מהפסוק (ויקרא כג, לב) מערב עד ערב תשבתו שבתכם^מ.

מין שליט"א: לכן סובר הרמב"ם (הל' שביתת עשור א, ו) שרק תוס' יוה"כ הוא מן התורה ואילו תוס' שבת הוא

האדמו"ר מגארליץ: אנו עומדים לקראת שמחת הבר מצוה לנכדי כמר יחזקאל אברהם אביגדור נחום שיחי' (בן לבנו הרה"ג ר' ברוך)...

מין שליט"א: מתי נעשה בן י"ג?

בנו הרב ברוך: ביום ראשון, היינו שנעשה גדול כבר במוצאי שבת.

מין שליט"א: אמרתי בדרך צחות, שבכל השנים יש בחג הסוכות את הענין של 'שמיני רגל בפני עצמו' והשנה זהו גם בפסח, שיש שבת הסמוכה לשביעי של פסח...

האדמו"ר מגארליץ: אמרתי לנכדי חתן הבר מצוה, שהוא נעשה בן י"ג ביום 'שמיני של פסח', וא"י שהמספר שמונה מורה על למעלה מדרך הטבע, כי המזלות הם שבעה, ובפרט אצלו שזה חל בשבת קודש, שזה מסוגל שיוכל לקבל על עצמו עבודת ה' כראוי.

מין שליט"א: איתא כן לגבי מילה, שהיא ביום השמיני ומורה על למעלה מן המזל^מ.

האדמו"ר מגארליץ: א"י מהאריה"ק (ספר הליקוטים, פרשת שמות) רמז בלשון חז"ל בריש פסחים, אור לארבעה עשר בודקין את החמץ, שרומז למי שנעשה בר מצוה, ששנת י"ג הוא אור לארבעה עשר, וצריך אז לבדוק את החמץ שבלב^מ...

ושמעתי פעם מהגה"צ רבי ישעיה שנייבאלג זצ"ל

הוא לזכר י"ג שנים של אדם השרויים בלא יצר טוב, על כן י"ב ימים קרבנותיהם, ויום י"ג אסרו חג של יום טוב שלהם, ואח"כ באור ל"ד הבדיקה לאור הנה.

ועל הקדמת ש"ך עה"ת: בן שלוש עשרה למצוות, קרי ביה למצות לאכול מצה ולבער חמץ, ולזה רמזו חז"ל (פסחים ב, א) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנה, שהיא התורה שהיא אור ולמצוות שהם נר שנאמר (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור, ואומר (שמות יב, יז) ושמרתם את המצות, שמרו עצמכם מלהחמיץ, ולאכול לחם עוני לענות חומרו ויצרו, עני בא"ת ב"ש עם הכולל בגימטריא הטמא, שהוא היצר, ובזה יאיר נרו שהיא התורה והמצוות.

^מ ועל אברבנאל (שמות יב, טו): והנה איסור החמץ מורה על הרחקת התאוות החומסות, כי החמץ והשאור הוא יצר הרע, והוא אשר קראו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יז, א) שאור שבעיסה... ולזה אמר: "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה הנפש ההיא", שהיצר הרע משחית ומכרית הנפש ממחצבה. והיתה שביתתו ביום הארבעה עשר, להעיר ש"ד שנים הראשונים משנות האדם אינו בהם בר עונשים לא בבית דין של מעלה ולא בבית דין של מטה, האמנם משם ואילך יקבל עליו עול המצות וישבית היצר הרע. ולהעיר על זה גם כן אמרו במשנה (פסחים דף ב, א): אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנה, שהיא הנפש שנאמר (משלי כ, כז): "נר אלהים נשמת אדם", ובאותו נר בודקין את החמץ והיצר הרע להבדילו מהאדם. והזהירו, שלא יהיה האור ההוא כל כך חזק שישרוף את הבית ויחריב את הגוף בהרחקת הדברים הגשמיים בהחלט, וגם לא יהיה אור כל כך חלוש שלא יספיק לגלות סתרי החטאים. ולהיות החמץ רומז ומעיר ליצר הרע, צוה יתברך להרחיקו מבתינו, כלומר מגופינו, כל שבעת ימי החג, רוצה לומר כל ימי שנותינו שהם שבעים שנה. כי זה המספר מהימים שבעה, מורה ומעיר על ימי שנות האדם שהם שבעה עשיריות מהשנים...

ושאר השביעיות כלם, להזכיר לאדם מספר ימי חלדו, כדי שישתדל ללכת למסעיו בחכמה בתבונה ובדעת. הנה אם כן, אסור החמץ והשאור שבעת הימים הוא, להעיר אל ישראל, שבימי שנותיהם הנהוגים שהם שבעים שנה, ישביתו ויבטלו מהם היצר הרע והתאוות המגוננות.

^מ ראה שם: וענינים את נפשותיכם בתשעה, יכול בתשעה, תלמוד לומר בערב, אי בערב יכול משתחשך, תלמוד לומר בתשעה, הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום, מלמד שמוסיפין מחול על קדש, אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין תלמוד לומר מערב עד ערב.

^מ עי' זכר דוד, מאמר א, פרק יט. וכן בספר סוד ה' לרבי דוד לידא: וגם אני לא מנעתי פרי עטי לכתוב טעם לשמונה ימים וכו' כי שבעה כוכבי לכת משפיעים כוחם בדבר הנולד ובא לעולם בשבעת ימים, כל אחד ביומו, לכן צוה הקב"ה להמתין שבעה ימים בכדי שכולם ישפיעו חלק בילד הנולד, וביום השמיני צוה אותו להמולו ולהתייש כוחו לשמו של הקב"ה, ואז מעלת ישראל גדולה ממעלת המזלות. וכן בבני יששכר (מאמרי ניסן, מאמר ד): על כן מצות המילה בשמיני, כי ז' ימים החולפים עליו אזי חולפים כל שימושי הז' כוכבי לכת שהם שצ"ם חנכ"ל כפי סידור ז' ימי בראשית, והמילה אח"כ ביום השמיני להורות כי בן ישראל (החתום בחותם הקדוש הזה) הוא למעלה מהנהגת הטבע הנהוגה על פי ז' כוכבי לכת, והוא מושגח מהמלך המרומם לבדו מא"ז בלי שום אמצעי מהשרים וכוכבי השמים.

וראה בספר בית היוצר (פתח הבית, דרוש לפרשת ויצא): והנה השריטי הזהב כתב הטעם דלמה צייתתה התורה למול דוקא ביום השמיני ולא מקודם, משום דישאל הם למעלה מן המזל, ובמה הם למעלה מן המזל בזכות מצות מילה, כדא"ל הקב"ה לאברהם אע"פ שגולד במזל שלא יהי' מוליד בזכות מצות מילה אמר לו לא מאצטגנינות שלך שבזכות מילה תהי' מוליד, ולזה צוה הקב"ה להמתין שבעה ימים כדי שילך הולד ע"י כל השבעה מזלות שמושלים כל א' ביום א', וביום השמיני יהי' נימול, ובזה יצא מכל השבעה מזלות יעו"ש.

^מ ראה שם: שביור ראשון שנכנס היצה"ט בגופו של אדם כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד, אז הוא מולך באותו היום בהכרה, ויצה"ר נבעת מפניו ונכנע, ולכן אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנה, כי ביום ראשון של שנת י"ד הוא נכנס, ובזכות התורה שלמד בקטנות הנקראת אור, כמש"ה (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור, ובזכות המצות שנתחנך בהם דרך חינוך שנקראים נר, כדכתיב כי נר מצוה, בזכות שניהם, בודקין את החמץ שהוא היצה"ר, ודוחין אותו, ומכניעים אותו, ונכנס בו הנשמה ויצה"ט.

וכן בשלה"ק (פרשת בא): אור ל"ד בודקין את החמץ כו', כי ממשלת היצר הרע י"ג שנים ויום אחד קודם ביאת היצר טוב, על כן אור ל"ד מתחילין לבדוק לאור הנה נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. וכן מציינו שלמדו בדיקה לאור הנה חיפוש מחיפוש כו' (פסחים ז, ב), ועל רמז זה נקרא היום י"ד יום הראשון, כמו שנאמר (שמות יב, טו), אך ביום הראשון תשביתו, כי הוא הראשון של ביאת היצר טוב. ואפשר כוונת הנשיאים להקריב בימים ההם קרבנותיהם

מדרבנן (עי' כסף משנה, הל' שבת ה, ג).

מרן אאדמו"ר זי"ע כתב בדברי יציב (אורח חיים, סימן קיח) שבמוצאי שבת הוא יותר חמור ולכן אין צריך כ"כ סייג כי הוא מוחזק באיסור מיום השבת ולא יעשה מלאכה עד שיהיה בוודאי לילה, משא"כ בערב שבת דלא אתחזק איסורא אז יש לחשוש יותר^מ.

בנו הרח"מ: כל זאת הוא רק אם תוספת שבת הוא ענין של סייג.

מרן שליט"א: הגר"י ענגיל בספר לקח טוב (כלל ה) מאריך בענין אי מצינו סייג בתורה, ומביא שם הך דתוס' שבת הוא ענין של סייג^ט.

ויש לדייק מלשון המדרש הנ"ל שדרשו תוס' שבת מיום השישי, שעיקר תוס' שבת הוא לפנייה, דאז הוא נצרך יותר. אם כי כמוכן שתוס' שבת הוא גם לפנייה וגם לאחריה.

גם דנים בזה אם התוספת נעשה כחלק מיום השבת או שהוא זמן בפני עצמו (ועי' שו"ת דברי יציב או"ח סי' קיז), דידוע פלוגתת הפוסקים, דהט"ז (או"ח תרסח ס"ק א) מביא מהרש"ל בתשו' (סי' סח) שראה הג"ה בשם הר"ר טעביל שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עצרת עד הלילה, דא"כ היה צריך לישב בסוכה כיון דעדיין יום הוא ואין ראוי לברך לישב בסוכה בשמ"ע, ואילו להימנע מלברך עון גדול הוא, ואין לומר דכיון שמוסיף מחול על הקודש א"כ עבר היום, דזה אינו, דנהי דמוסיפין בתפילה כדאשכחן רב צלי של שבת בער"ש, אבל לא להשוות לילה, שהרי קרי"ש של ערבית היה אומר בשעתו, ומש"ה אין ראוי לספור עומר בליל שבת אחר קידוש עד הלילה וכו'. וכתב ע"ז הט"ז שהדברים תמוהים מאד ובוודאי מי שמוסיף מחול על הקודש הוא עושה ע"פ ציווי תורתנו כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והוא כמו בלילה ומחר ממשנא.

בנו הר"ב: בענין אם שייך להיות מחוייב בתוספת שבת כשעדיין אינו מחוייב בשמירת שבת גופא, כתב בחתם סופר (אורח חיים, סימן קעב) דאי אפשר לומר כן, וקטן שפטור מהעיקר פטור גם מתוספת, אבל אמרתי ע"פ

מש"כ בדברי חיים (ח"ב יור"ד סימן קכז) שקטן נאסר אף הוא באיסורי ל"ת, ומה שאינו נענש הוא כיון דרחמנא חס עליה, והביא ראיה לזה מהגמ' בסנהדרין (נה, ב), דלפ"ז אפ"ל דכיון שהקטן יש לו חלק בחלק הל"ת של שבת גופא, א"כ גם יהא מחוייב בתוספת.

האדמו"ר מגארליץ: ובפרט להפוסקים הנ"ל שענין תוספת שבת הוא בכדי להרחיק את האדם מן העבירה, והאריך בזה גם במשנה שכיר (ח"ב או"ח סי' קפז), דנמצא שהתוספת הוא עבור חלק הל"ת של שבת, וכיון שבזה הקטן בר חיובא כמש"כ הד"ח לכן יהא מחוייב בתוספת שבת.

*

מרן שליט"א: הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה ז, א) כתב "מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר זכור את יום השבת", והוא פלא מה שהביא דוגמא מזכור את יום השבת, וכבר עמד בזה במנחת חינוך (מצוה כא, אות י).

ואמרתי דאפשר בא לרמז על חיוב נשים בסיפור יציאת מצרים (עי' חינוך, מצוה כא) אף שזהו מ"ע שהזמן גרמא, שכבר עמדו בזה להביא טעמים לדבר (עי' מנחת חינוך שם), כי חז"ל (ברכות כ, ב) דרשו על זכור ושומר כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, וכן דרשו לגבי אכילת מצה (פסחים מג, ב) כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה והני נשי נמי הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה. ולכן כתב הרמב"ם על חיוב סיפור יציאת מצרים שזהו כמו שנאמר זכור את יום השבת, לרמז על חיוב נשים במצוה זו.

בנו הגרי"א: המנחת חינוך כותב שם לגבי חיוב נשים בסיפור יציאת מצרים "ולא מצאתי זה בשום מקום..."
מרן שליט"א: אמרתי פעם (דרשת שבת הגדול תשע"ב) טעם לחיוב נשים במצוה זו, עפמש"כ הברוך טעם (הגהות על הפנ"י בקידושין דף כט, א) על קושיית התוס' (שם ד"ה אותו) למה בעינן אותו ולא אותה דנשים פטורות

שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאילו כלה בו ביום, עיי"ש, דלפיי"ז י"ל דבתו"ש ליכא בה אלא איסור מלאכה בלבד דאין התוס' נעשה כשבת ממש לכל דבר, אלא דמחמת סייג וגדר צריך לפרוש ממלאכה מבעו"י.

¹ ראה בדרוש הנ"ל בתוך הדברים: ועפיי"ז יומתק דעל כן נקרא שבת הגדול, דעד עתה לא הוי קים להו דין תוס' שבת לאחריו, דהוי ס"ל דשמעינן תוס' שבת מקרא דיום השישי לרבות שעה יתירה, וי"ל שאין חיוב זה אמור רק בתוספת מלפניו, משא"כ לאחריו לא ריבתה תורה דין תו"ש, ולא היה ניחא להו בדרשה דזכור ושומר דהיו סבורים וכו' לא היו זהירים אלא לשמור תוס' שבת לפנייה בלבד, ואדרבא מיד באפוקי יומא נזדרזו לעשות מלאכה שלא יכשלו באיסור ויום ולילה לא ישבותו, יעו"ש.

² ועי"ע בשו"ת דברי יציב חאו"ח (סי' רכ"ו) שהאריך בדברי הט"ז הללו שמצות תוס' שבת מחשיב את חלק התוספת להיות כלילה ממש, ושהט"ז והרש"ל אזלי לשיטתם במה דנחלקו לגבי סעודת שבת כזמן תו"ש, דבטו"ז (סי' רצ"א סק"ו) בשם ספר חסידים (סי' רס"ט) שבליל שבת צריך שיהיה גמר הסעודה בלילה, ורש"ל נהג שלא אכל בליל שבת עד הלילה, ול"נ כיון דתוס' מחול על הקדש הוא דאורייתא ע"כ יצא שפיר אפי' גמר קודם לילה, עכ"ד (עיין מג"א סי' רס"ז סק"א), וראוי להבין במה תליא פלוגתתם.

^מ בדרוש לש"ק צו - שבה"ג העעל"ט, הביא מרן שליט"א בתוך הדברים: והנה אאדמו"ר זצלה"ה בתשו' דברי יציב (או"ח סי' קי"ח סק"ב) כתב בתו"ד די"ל דאי לאו דגלי קרא להדיא תוספת לאחריו הו"א שאינו חיוב להוסיף לאחריו, כיון דתוס' שבת הוא מטעם סייג, וכמ"ש רש"י פ"י בראשית (ב, ב) שהקב"ה שיודע עתיו ורגעיו כתיב ביה ויכל ביום השביעי, משא"כ בוד"ש שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, והו"א דכל זה רק בנוגע לעיולי יומא דקיל וצריך לעשות לו חיזוק וסייג שלא יבואו להכשל בזמן ביה"ש, משא"כ באפוקי יומא דחמיר יותר דאתחזק איסורא, וכמ"ש במג"א (סי' שמ"ב) דחמיר טפי שבות בביה"ש דאפוקי יומא דאיכא חזקה דיממא ואיתחזק איסורא וחמירא טפי מביה"ש דעילוי יומא עיי"ש, וכיון דבלא"ה חמירא ביה"ש דמוצ"ש הו"א שאין צריך חיזוק ולא בעי סייג דתוספת, ועיי"ש שהביא מהאבני צדק (או"ח סי' ע"ח) שכתב ג"כ לדרכו עוד בטעם אחר דס"ד שאין חיוב תוספת רק לפניו ולא לאחריו עיי"ש.

^ט בדרוש לש"ק פ"י וישלח תשע"ג, אמר מרן שליט"א, בשורש דין תוס' שבת, אם הוא מטעם סייג שלא יכנס לבית הספק לעשות מלאכה כשתחשק כמ"ש בשלטי הגיבורים (יומא דף ב' ע"ב מדפי הרי"ף) עיי"ש, ומקור הדברים בדברי חז"ל שהביא רש"י בפ"י בראשית (ב, ב) עה"פ ויכל אלוקים ביום השביעי, א"ר שמעון בוד"ש שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש הקב"ה

האדמו"ר מגארליץ: הבחורים הניחו בברכה... כשאני נעשיתי בר מצוה שלח אבי זצ"ל לשאול את אחיו הגה"צ רבי דוד משה זצ"ל (שהיה דומ"צ בדינוב לפני המלחמה), והוא אמר שיניחו בברכה, ואמר שהגם שהבית יוסף אינו סובר כן אבל האם בדיני ריאה אנו גם מקבלים דעתו של הבית יוסף?... ואמר להניח בצנעא בברכה.

מִרְן שְׁלִיט"א: גם אחר הבר מצוה שלי דן מרן אאדמו"ר זי"ע בזה, וגם הוא סבר מתחילה דהגם שכאן הוא אתרא דמר הבית יוסף אבל כמו שאין בני אשכנז מקבלים את שאר פסקיו אלא כהרמ"א, למה בזה יעשו כהבית יוסף, אבל אח"כ מצא באיזה ספר שבדבר הזה יש סיבה מיוחדת לנהוג כהבית יוסף.

האדמו"ר מגארליץ: ומה נהג מרן זי"ע בעצמו בבחורות? **מִרְן שְׁלִיט"א:** הוא סיפר, כי בהגיע חג הפסח הראשון לאחר הבר מצוה שלו, דן עם אביו הרה"ק מרודניק בענין הנחת תפילין בימי חול המועד, ואמר לו שיניח תפילין. ושאל אותו אם להניח התפילין בברכה כשיטת הרמ"א (אורח חיים לא, ב) או לא, אולם אביו לא רצה להכריע בזה. ומרן אאדמו"ר זי"ע עלה בדעתו מהלך לברך רק על תפילין של יד, כי הלא יש שיטות שאין לברך כלל על תפילין של ראש אלא על של יד (רש"י, מנחות לו, א ד"ה לא סח; רמב"ם, הלכות תפילין ד, ה; בית יוסף, אורח חיים סימן כה, בשם הזוה"ק), ונמצא שבחול המועד שיש שיטות שאין מניחים אז תפילין כלל (שו"ע, אורח חיים לא, ב) זהו כבר בגדר ספק ספיקא, ולכן יברך רק על של יד. אבל כששמע זאת אביו הרה"ק

מובא ע"י נכד המחבר: "סיפר לי ידידי הרה"ג המפורסם הרב מקאפיש שליט"א (הג"ר יעקב לעבאוויטש ז"ל, בעמח"ס משנת יעקב), שהוא היה תלמיד מובהק של כ"ק זקני זי"ע, שלמד בישיבתו בוואלאווע, ובעת ההיא שלמד אצלו שם נכנס לגיל המצות, וביום השבת בא למילוי הי"ג שנים, וציוה לו זקני זי"ע להתחיל להניח תפילין ביום ערב שב"ק, יום אחד מוקדם, ובעצמו הניח עליו את התפילין, ואמר לו זקני זי"ע, שכשהיה טליא זכה לקבל פני כ"ק מרן שר שלום מבעלזא זי"ע, ושמע מפה קדשו, שמי שנעשה בר מצוה ביום שבת קודש יתחיל להניח תפילין ביום עש"ק". ובספר "זרעא קדישא" (לינסק, פרק י) מסופר על הרה"צ ר' אלימלך הורוויץ זצ"ל מלינסק, שנעשה בר מצוה ביום שב"ק בשנת תרפ"ד, וציוה לו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שיתחיל להניח תפילין בערב שבת.

¹¹ כידוע שמרן הדברי חיים הורה לבחורים להניח תפילין בחול המועד, ועי' שו"ת דברי יציב, אורח חיים, סי' י-יד. ובקובץ כרם שלמה (אייר תש"מ) הובא מכתב בענין זה שכתב הגאון רבי משה צבי לאנדא זצ"ל אבד"ק קליינווארדיין ומח"ס שלחן מלכים, וז"ל: סיפר לי הרה"צ מו"ה חיים בנו של הרה"צ מו"ה ר' שלום אליעזר שליט"א נכד מרן הדברי חיים, כשנעשה אביו בר מצוה אמר אביו הד"ח, יען מנהגינו כהרמ"א והוא אמר להניח תפילין בחוה"מ, אליו אנו צריכים לשמוע, ורק יען שהמחבר בש"ע פוסק שלא להניח, והזוה"ק מקלל להמניחם, אפשר דנכון שלא להניח, ועל כן לבחורים היה מורה להניחם, בלא ברכה, כי מעיקרא דדינא חייב להניח, ורק מדת חסידות שלא להניחם, ובבחורים לא שייך מדת חסידות, והניחם. וודו הקדוש משינאווע לא הניח לבניו שיניחו. והוא [ר' חיים הנ"ל] נעשה בר מצוה בחול המועד, ושאל לדודו הקדוש משינאווע, כדת מה יעשה, והשיב לו, אם שמן הדין שתניחם, יען שאבין הניחם בעת בחורות, מכל מקום יען שאתה נעשה בר מצוה בחוה"מ, ולהתחיל להניחם פעם ראשונה בלא ברכה אין לו שום פירוש, ולהקדים להניחם ערב יום טוב בפעם ראשונה בברכה, אי אפשר, שאביו הד"ח הקפיד מאד שלא להניחם קודם שנעשה בר מצוה, ועל כן אין לו להניחם עד אחר חול המועד, וממילא שוב לא יניחם לעולם בחול המועד, עכ"ל.

למול תיפוק ליה דהוי מ"ע שהז"ג, ותיריך דכיון שמצות מילה ניתנה עוד קודם מתן תורה, ואז היו נשים חייבות, אזי במקום שהיה חיוב מעיקרא לא נעקר החיוב מהנשים לאחר מתן תורה רק מחמת שהיא מ"ע שהז"ג, ולכן צריכים הדרש של אותו ולא אותה.

ואמרתי עפ"ז, דהנה מצות סיפור יציאת מצרים נאמר לבני ישראל מיד בצאתם ממצרים עוד קודם מתן תורה, ולכן לא נפטרו הנשים ממצוה זו בשעת מתן תורה אף שהיא מ"ע שהז"ג, ולכן נשארו חייבות במצוה זו.

ואח"כ הראו לי מובא כן בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאמר כן על דעת עצמו (עי' קובץ תשובות, ח"א סימן נב).

בנו הגרי"א: אמנם לפ"ז צ"ב למה צריכים הדרש של כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה לחייב נשים באכילת מצה, הרי גם בזה נצטוו קודם מתן תורה.

מִרְן שְׁלִיט"א: דנו בזה אם היה שייך לקיים בפועל מצות סיפור יציאת מצרים קודם מתן תורה (ראה כלי חמדה, ריש פר' וארא, עמוד עד, טור ד; ובספר סדר הערוך ח"א, פרק סא, אות ו, בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

*

האדמו"ר מגארליץ: מתי נהגו להניח כאן תפילין למי שנעשה בן י"ג בשבת?

מִרְן שְׁלִיט"א: הניחו ביום ראשון.

האדמו"ר מגארליץ: מרן הדברי חיים אמר, שאי אפשר להתחיל להניח תפילין (בערב שבת) ומיד לעשות הפסקה (בשבת)...

בבעלזא כן התחילו להניח בערב שבת.

מִרְן שְׁלִיט"א: הניחו אצלכם תפילין בחול המועד?

²¹ וראה בשו"ת דברי חן (סי' נב): דהא דקי"ל דאשה פטורה מ"ע שהז"ג משום דילפינן ממצה שמחה והקהל, היינו לפוטרים מ"ע שנצטוו מ"ת ואילך, דבהני אמרינן דפטירי, אבל מ"ע שנתחייבו קודם מ"ת ואז לא ה' חילוק בין אנשים לנשים כי לא נאמר להם אז מ"ע דשמחה מצה והקהל למילף מינייהו לפטור נשים, ובודאי היו חייבין, א"כ מ"ת ואילך נמי אף שכבר נאמר לפטור נשים מ"ע שהז"ג מ"מ ממצות שהיו חייבין מקודם מ"ת לא נפטרו... ועפ"ז נ"ל דא"ש דעת החינוך מצוה כ"א שכתב דבסיפור יציאת מצרים בלילי פסח חייבים זכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן והעובר עלי בטל מ"ע, ותמה עליו המנחת חינוך למה יהי' נוהג מצוה זו בנשים הא מ"ע שהזמן גרמא היא שאינו נוהג בנשים... אולם לפמ"ש א"ש, דכיון דסיפור יציאת מצרים בליל פסח ילפינן מקרא דזכור את היום גו' והגדת לבנך גו' שנאמר להם קודם מ"ת ואז לא ה' שום סברא שיפטרו נשים ממצוה זו ע"כ גם לאחר מ"ת חייבין...

²² ראה שם בקובץ תשובות, דכיון שחזרו ונצטוו שוב בערב תאכלו מצות, היה בזה הוראה לדורות ולכן הדר דינא של מ"ע שהז"ג נשים פטורות.

²³ כידוע הקפידא של מרן הדברי חיים שלא להתחיל להניח תפילין לפני מלאכת י"ג שנים (עי' שו"ת דברי יציב או"ח סי' יא ועוד). וכן בספר פי צדיק (עמ' שו): מהראוי לציין שכ"ק אא"ז מרן הד"ח הקפיד שיתחילו להניח תפילין דוקא ביום שנעשה בר מצוה, ואם חל יום הבר מצוה בשבת, צוה להתחיל הנחת תפילין ביום ראשון ולא ביום ועש"ק.

וראה בדברי יחזקאל (הלכות והליכות, עמ' שיג): רבינו הקפיד שהנחת תפילין בפעם הראשונה תהיה דוקא ביום הבר מצוה שמחוייב מה"ת. וכן אביו מרן הדברי חיים הקפיד מאד לא להתחיל לפני שהגיע זמן החיוב מה"ת, ביום השלש עשרה שנה ויום אחד. עובדא הוה אצל הגה"צ רבי בן ציון אונגער זצ"ל מצאנו שיום הגיעו לשנת י"ג חל בשבת, ונסתפק אביו הגה"צ רבי מרדכי דוד אונגער זצ"ל מצאנו בזמן התחלת הנחת התפילין, אם ביום שישי שלפניו או ביום ראשון, ושאל חוות דעתו של דודו הוא מרן משינאווע זי"ע בזה, והשיב לו רבינו להניח ביום ראשון.

²⁴ בהקדמת הספר "היטב איטיב" מאת הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זצ"ל אב"ד וואלאווע (חתן הרה"ק בעל הייטב לב זי"ע),

מרודניק אמר לו דאף שהדברים מוצאים חן בעיניו אבל לדעתו אין זה כדאי להנהיג דברים חדשים...

*

האדמו"ר מגארליץ: הרבנית רייצא ע"ה (א"ח של הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל ז"ע) כשהגיעה פעם ממקום מגוריה ברוסיה אל אביה מרן הדברי חיים, התאוננה על הצרות והרדיפות שיש ליהודים שם ברוסיה מצד השלטונות, ובתוך הדברים התבטאה ואמרה "שזה יותר גרוע מגלות מצרים", ועל זה נענה מרן הדברי חיים ז"ע ואמר שאסור לדבר כך כי כתוב באור החיים הק' (שמות ג, ח) שכל הטעם של 'ולא יכלו להתמהמה' במצרים, הוא כיון שלא היה להם אז את התורה"ק, אבל אנו בגלותינו שיש לנו את התורה"ק אי אפשר שיהיה גרוע יותר ממצרים".

מרן שליט"א: מי שלומד תורה מרגיש זאת... 'דדא ביה כולא ביה ודלא דא ביה מה ביה' (נדרים מא, א) אבל צריכים ללמוד הרבה כדי לידע זאת... 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני' (תהלים קיט, צב)...

*

מרן שליט"א: שמעתי ממרן אדמו"ר ז"ע שבצאנו לא היו חומרות מיוחדות בפסח¹¹, ואמר שאמו (הרבנית חיה מינדל) ע"ה שהיתה מגזע דינוב ששם היו יותר חומרות, היא הביאה לבית כמה חומרות מבית אביה.

האדמו"ר מגארליץ: אבי זצ"ל סיפר, שלהישמח משה היו חומרות מופלגות עד מאד בחג הפסח¹², והוא בעצמו היה מבשל את מאכלי הפסח, כי לא סמך בזה אף על הרבנית. ופעם אירע שמצא גרגיר חיטה בתוך המרק רח"ל, ועשה שאלת חלום על מה הגיע לו ככה,

ואמרו לו שבא ללמד שיכול לסמוך על הבני בית. **מרן שליט"א:** מרן אדמו"ר ז"ע היה מספר על צדיק אחד שהיה מהדר בחומרות יתירות לחג הפסח, וכד' שבועות לפני פסח היה מסייד לבדו את ביתו וניקה בעצמו את רצפת הבית מבלי לסמוך על המשרתים, ולא הניח לשום אדם להתקרב למקום שכבר ניקו שם, וכן לא אכל בפסח בשר מבית השחיטה, אלא ממה שעמד בעצמו ליד השוחט, ואת האברים הפנימיים היה מיד משליך אל הנהר, שמא יש בהם משהו חמץ, ואחר כך היה מכשיר ומנקה את הבשר בזהירות יתירה ומבשלם בעצמו.

פעם בליל הסדר כשהגישו לפניו את המרק ראה גרגיר חטה בתוך קערתו ונחרד מאד כי הוברר שנחמצו כליו ומאכליו, וכמובן שנתמלא פחד וצער והתחיל לבכות ועשה שאלת חלום שיגלו לו מן השמים סיבת הדבר למה קרה לו כזאת, כי הבין דזהו עונש מן השמים, דאף שכל כך טרח ונזהר קרה לו כזאת, וכן בקש שיגלו לו היאך הגיע שם החטה על אף רוב זהירותו. והשיבו לו מן השמים, דהדרך היאך החטה הגיעה לשם הוא כי בשעה שעמדה הקדירה בתנור תחת ארובת הגג [כי מחמת הזהירות לא רצה לבשל במקום שמבשלים כל השנה, והעמידה תחת הארובה] פרח דרך שם עוף וחסה בפיו ונשמט החטה דרך הארובה לתוך הסיר. ולשאלתו על סיבת הדבר שאירע לו כך השיבוהו דכיון שחשב שיוכל בכוחות עצמו להיזהר מחמץ בפסח ולא בקש אפילו פעם אחת מהשי"ת שיעזור לו שיהיה לו פסח כשר, לכן רצו להראותו דלולא עזרת ה' אי אפשר להיזהר מחמץ בפסח.

את שערות ראשה, וכרכה אותן בבגד, ורצה לאביה הקדוש, וצעקה באזניו בזה"ל: "טאטע איך האב מיך שוין אפגעשוירן, דא זענען די האר", ותיכף פתח עיניו והוטב לו ולאט לאט הוטב לגמרי עד שקם על רגליו, ואמר בהתלהבות עצומה בזה"ל: "געלויבט איז השי"ת וואס אין מייענע קינדער ליגט נאך דעס פייער פון דעם הייליגען זיידן דעם חכם צבי".

כששאל אותה אביה מרן הדברי חיים, איך תוכל להמשיך לדור כאן במדינת רוסיה, ענתה ואמרה "בטוחה אני שבכוחו של אבא לבטל הגזירה אם ירצה בכך". נענה מרן הד"ח ואמר: "באם את אומרת כך, מקוה אני להשי"ת שהגזירה אכן תבטל", ואמנם לא עברו ימים מועטים ובטלה הגזירה. גם אח"כ בביקוריה של הרבנית מרת רייצא אצל אביה בצאנו היתה רגילה להתאונן הרבה לפני אביה, על הגזרות הקשות שניתכו על ראשם של היהודים ברוסיה.

¹¹ ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"ג, פרשת ויקרא): אף שאצלנו בצאנו לא נהגו לעשות חומרות מופלגות [אויסטערלישע חומרות], בכל זאת נהגו בהרבה חומרות.

וראה עוד בהגדה של פסח עטרת יהושע, מה שסיפר הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים: אאמו"ר [הגה"צ רבי ישראל אב"ד הוניאד] זללה"ה סיפר לי, שהוא זוכר בהיותו ילד קטן, שאביו הרה"ק מנאסויד זללה"ה היה מחמיר מאד בימי הפסח, ותמיד בעת האכילה היה חוזר ומזהיר את הילדים ששיגיוח שלא יפלו פירורי מצה לתוך קערת המאכל, מחשש מצה שרויה. שנה אחת תמה אאמו"ר ז"ל לראות כי אביו הפסיק להחמיר ולדקדק כל כך, וגם נתן לו לאכול כמו שרוצה מבלי לומר לו מאומה. היה זה מחמת שבשנה שעברה היה הרה"ק מנאסויד בצאנו בימים האחרונים של פסח, ושם ראה כי הרה"ק מצאנו זללה"ה אינו מחמיר בפסח בחומרות יתרות, ולא זו בלבד אלא הוא גם אוכל מאכל הבצים והבצלים עם המצה, ומאז נהפך הרה"ק מנאסויד לאיש אחר, והפסיק להחמיר כל כך.

¹² ראה בקונט' תהלה למשה (ד"ה בחג הפסח): כל חומרא שנאמרה באיזה ספר, נהג בעצמו בחג הפסח.

¹¹ ראה בספר שמחת עולם (פרק י'): באותה תקופה נגזרה גזירה במדינת רוסיה כי אסור לנשים נשואות לגלח שערותיהם, הממשלה הרוסית החמירה מאד ושלחה שוטרים שבדקו ובלשו אם נשתמרה גזירתם, ואת מי שתפסו בעבירה על החוק היו מענישים קשה מאד. לחתונה מפורסמת כמו זו באו הרבה אנשים מכל הסביבה להשתתף בשמחה הגדולה והקדושה הזאת, ובפרט אלו שעד עכשיו רק שמעו מהשם הגדול של מרן הגה"ק מצאנו, ועתה נקרתה להם הזדמנות להכיר את אותו צדיק. המחותן רבי יעקב ישראל מטשערקס, פחד מאד מגזירת גילוח שערות שהיתה אז בשיא תוקפה והחמירו בה מאד, התייעץ על כן עם אנשי סודו כדת מה לעשות. והחליטו כי היות והוסכם בין המחותנים כי זמן קצר אחרי החתונה יסעו הזוג לצאנו לפרק זמן, על פי בקשת המחותן מצד הכלה, על כן בשעת הדחק כזו שהגזירה קשה על כך, לא יגלחו את שערות הכלה תיכף בבוקר אחר החתונה כנהוג, רק אחרי שיסעו למדינת גליציה.

בבוקר שלמחרת החתונה רצו להודיע על החלטתם למרן הדברי חיים, אך לא היה מי שיקבל עליו שליחות זו, וכל אחד ממקורבי הרה"ק מטשערקאס השתמש מזה, כי יראו מאד מהקפדת הגה"ק מצאנו, בדליק ברירה נועצו להטיל גורל ביניהם ומי שיפול עליו הגורל יהיה מוחותן ללכת ולהודיע למחותן מצאנו. נפל הפור על אחד המשמשים של הרה"ק מטשערקס, והוכרח לקבל עליו השליחות. והנה זה האיש שנפל עליו הגורל רצה לסדר את הענין בחכמה, והלך למרן הדברי חיים, ודיבר עמו שיחות שונות, ולאט לאט הסיב את המדובר עד שהגיע לעצם הענין, וסיפר שיש כאן עכשיו גזירה קשה וחמורה מאד שהממשלה אסרה לנשים לגלח שערותיהם, ועל כן החליטו שהכלה לא תגלח שערותיה עכשיו רק אחר שתבוא למדינת גליציה. חשב האיש שהתחממותו תועיל לפייס את הגה"ק מצאנו, אבל לא כן היה, ומיד שמע זאת מרן הדברי חיים נבהל מאד והכה כפיו זו על זו וצעק בקול "אוי וויי מיין קינד", וכן צעק כמה פעמים עד שהתעלף ונפל לארץ. מיד נעשה רעש ובהלה גדולה, והרה"ק מטשערקס התחרט על החלטתו. בני הבית והמקורבים שהיו שמה ניסו בכל כוחם להקיצו, אך ללא הועיל, הכלה שראתה זאת הלכה במהירות לקחה מספרים וגילחה

האדמו"ר מגארליץ: אבי (כ"ק האדמו"ר מהר"ב מגארליץ ב"ב) זצ"ל סיפר, שהרה"ק משינאווא זי"ע והרה"ק מגארליץ זי"ע כשהיו באים לצאנו לליל הסדר, היו מבשלים להם בנפרד. אחד מבני אמר סברא, שאולי זהו כיון שהם לא היו מבני הרבנית בזיוו"ש.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע סיפר על חתנו של הרה"ק מגארליץ זי"ע, הרה"ק רבי פנחס חודרוב צוק"ל, דכשהיה סמוך על שולחן חותנו היו לו בפסח כלים נפרדים משלו ואכל רק מה שבשלה הרבנית שלו עבורו, והרה"ק מגארליץ לא העיר לו על כך מאומה אף שבדרך כלל לא היה סובל את המתחסדים. חסידים אצל רבותיהם היו כן אוכלים בפסח. מרן הדברי חיים כשהיה בראפשיץ על פסח, מסתמא אכל שם...

האדמו"ר מגארליץ: אבי זצ"ל סיפר על אביו הרה"ק רבי אלישע זצ"ל, שכשהיו חסידים עולים אליו בפסח לביתו, היו מניחים כיבוד על השולחן ואמר שמי שרוצה יכול ליקח ומי שאינו רוצה לא יקפיד עליו... והיו כמה שלקחו, והיה אחד שלא לקח ואמר לו רבי אלישע: זייער גלייך...

בנו הר"ב: זקני כ"ק האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל היה אומר, דפלא הוא שדווקא בפסח שנאמר שיאכלו בחבורה, אז נוהגים שלא לאכול אחד אצל השני...

בנו הרח"מ: גם שם אכלו רק הנמנים בחבורה.
מרן שליט"א: כשנמנה הרי הוא שותף ואינו נחשב שאוכל מאחר.

יש הביאו ראיה מהפסוק (שמות יב, מו) 'בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה', שבפסח לא יאכלו אצל אחרים.

האדמו"ר מגארליץ: אבי זצ"ל סיפר ששמע מש"ב שהתגורר בוויען, ששמע מאחד מאדמו"רי בית רוזין שהתגוררו שם רמז לזה שבפסח אין אוכלים מאחרים, כי מצה היא מיכלא דאסוותא, מאכל של רפואה, והרי אסור לאחד ליקח מהתרופה של השני...

אחד מהצדיקים אמר בטעם הדבר שנהגו לא לשתות יי"ש בפסח, כיון שהמצה היא מאכל של רפואה, וכשלוקחים רפואות אסור לשתות אלכוהול...

מרן שליט"א: הטעם הפשוט כי היה חשש ביי"ש.

מרן אדמו"ר זי"ע סיפר על הגה"ק מנאסויד זי"ע שנהג להחמיר לא לשתות יי"ש שבישלו אותו בדוד או בסיר ששהה בו בתחילה סתם יינם, אף שהגעילו והכשירוהו, והיה נזהר בזה מאד לשתות רק יי"ש מכלי כשר מתחילה שלא היה צריך הגעלה.

פעם אחת אירע כשישב הגה"ק מנאסויד בשמחת נישואין שערך אחד שהיה רב חשוב תלמיד חכם וירא שמים מרבים, ורצה לכבדו במשקה יי"ש, אך כיון שחיפש בכל הפינות יי"ש מכלי חדש ולא מצא, הרהיב בנפשו להגיש כוס יי"ש שנתבשל בכלי שהגעילו אותו, ואכן הוא בירך שהכל וטעם קורטוב קטן מן הכוס בקצה שפתיו. כעבור זמן מה התעורר לשאול מהיכן היה זה היי"ש, וכשנתברר לו שהיה זה מסיר מוכשר, נשא קולו בכבי ויללה ולא ידע את נפשו מרוב צער וחלחלה, ולא אבה לדבר יותר עם אותו רב מטוב ועד רע ופקד עליו שלא יראה את פניו. ומאותו היום הירבה בתעניות וסיגופים ולא עלה על ערש יצועו בלילה כדי לסגף את גופו, כן גם לא ערך את השולחנות הטהורים ברבים ולא יצא לתפילה עם

בהמשך מכתבו הנחרץ כותב רע"א: על כן קמתי והתעוררתי ואת חצני נערת לבלתי התמהמה עוד לעשות לד', להודיע צערי ויגוני לרבים ולאסור באיסור גמור לשתות ביומא דפסחא יין שרף העשוי משפיריטוס היוצא מתפוחי אדמה, ועון העובר כעון המסייע יהי כבר מאד כשותה וכמשקה לישראל חמץ דגן גמור, אף אם יהי כתב הכשר שעשוי בלי תערובת חמץ כלל, ואני גוזר על כל הסרים למשמעתי להיזהר ממנו ומתערובותיו. ואליכם אישים החרדים אל דבר ה' קולי אקרא, כל מי שלמד זמן מה בשיבתי מנעורי עד היום הזה, אף להגדיים שנעשו תיישים והמה גדולים וטובים ממני, אני מבקש ופוקד בפקודה חזקה להחזיק במעוז הדבר הזה ולפרסם איסור במקומות ממשלת' לבל יהי לאבן נגף ולצור מכשול לבית ישראל. ולחכמי הדור כולם הקרובים והרחוקים ישרים וצדיקים אשר הוקמו והורמו לרעות את עם ה' על נהרי נהלי התורה והיראה, אליכם אחי ורבותי אישים דברתי ומפיל אנכי שאלתי ובקשתי לשום לב על הדבר הזה ולהסכים דעתכם הגדולח לדעתי הנמוכה והשפלה להרים המכשלה ולהסיר התקלה ולאסור איסור על נפש השותה משקה זו ביומא דפסחא, ולפשט איסורו בכל גלילות, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם כאשר לא יטמאו נפשם רוחם ונשמתם...

אמנם ב"שדי חמד" (מערכת חמץ ומצה, סימן ז, אות כט) כתב שגזירת רבי עקיבא איגר לא נתפשטה במדינתו עיי"ש.

³⁰ וביאר מרן זי"ע: היה זה באותה תקופה שהשלטונות גבו מיסים יקרים מיצרני היי"ש לצורך מסחר, שלכן רבים עשו את היי"ש לבד בסתר בתוך ביתם. דרך הבישול היה שהביאו יין מרומניה שם כידוע היה יין לרוב, הכניסו זאת לסירים והבעירו אש תחתיהם עד שנשרף היין ומזה יצא היין שרף הנקרא 'ברנד'. לשם כך היו משתמשים בסירים ישנים ששהו בהם סתם יינם, אותם הגעילו ברותחין, וכיון שחששו שהוא דבר חריף הכניסו בשעת ההגעלה הרבה אפר כדי שיפגום טעמו. אך מחמת חששות מסוימות שיש בהגעלה זו החמיר על עצמו הגה"ק מנאסויד שלא לשתות מיי"ש שנעשה בכלי מוכשר.

³¹ ראה בספר שבחי ר' ייבי (עמ' לה): פעם אחד ביקר הרב ייבי ז"ל ביום טוב של חג הפסח אצל הרב ר' פנחס מקוריץ ז"ל וכיבדו ביין שרף של פסח העשוי בביתו, ומיאן הרב ייבי ז"ל לשתותו באמרו לא מפני איהו חשש לא רוצה לשתות כי בוודאי כשר אצל הר"ב, רק משום דאיתא בזוה"ק אשר המצות המה מיכלא דאסוותא, ובזמן שעוסקים ברפואות מזהירים הרופאים מלשתות יי"ש ודפח"ח. וכן בספר ארץ החיים (אות שע) על הרה"ק רבי מרדכי ש"ץ מזאסלאב זי"ע מתלמידי הבעש"ט: העולם מספרים שלא שתי יי"ש של פסח בפסח. ופ"א בא לבקר פני גדול הדור כערכו בפסח, וכבדוהו ביי"ש, ואמר כי מצה נקרא בזוה"ק מיכלא דאסוותא ודהימנותא, ומי שלוקח רפואות אסור לו לשתות יי"ש.

³² ידוע מכתבו של הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע לאסור יין שרף בפסח, וזה לשונו (מכתבי רבי עקיבא איגר, סימן ק): הנה זה שנים לא כבירים חדשות נעשה בארץ לא שערום אבותינו, כי הוציאו אמנים (בראנטוויינברענער) להוציא (שפיריטוס) למסוך ממנו משקה יין שרף על חג הפסח מתפוחי אדמה הנקראים ערד-עפפעל, והעד עליהם מבתי דינים אשר במקומות מושבותם שנעשה בהכשר בדקדוק החיובי ליומא דפסחא, יש אשר סמכו ונשענו על הדברים שהוגד להם מפי מגידי אמת ויש המדקדקים אשר לחומר איסור חמץ לא הי' נכון לבם בטוח על עדות אחרים, כי עין בעין ראו מעשי ידי האמן מהחל מעשיהו ער אם כלה לעשות. אפס בכל זאת, אחר עבור שנה או שנתים נודע ונגלה תרמית וערמת האמנים החטאים האלו בנפשותם, והם בעצמם נתנו תודע כי בשאט נפש וערמת לבם הסתירו עצה להמשיך אליהם דבר המחמיץ בלתי יודע גם להעומדים עליהם מהחל ועד כלה, והוא כי הטילו חמץ תוך בארות ואגמים אשר מתוכם שאבו המים אל השפיריטוס, ומאז נודע הדבר כי קשה מאד וכמעט אין ביכולת ידי אמן, גם היותר מהיר במלאכתו, להוציא שפיריטוס מתפוחי אדמה אלו אשר יהיה ראוי למסוך יין שרף בלתי אם נתחמץ...

לעומת זה, בקטניות החמירו מאד, שהרי זה גזירה קדמונית (עי' רמ"א או"ח תנג, א; מהרי"ל הלכות מאכלות האסורות בפסח), וסיפר מרן אאדמו"ר זי"ע שבזמן מלחמת העולם השניה היה מחסור חמור במצרכי מזון בקלויזנבורג, והתירו אז הרבנים קטניות בפסח לצורך שעה, אך לא היה אפילו אחד בעיר שהקיל בזה, והחזיקו את עצמם במסירות נפש ממש.

האדמו"ר מגארליץ: ישבתי פעם בשיעורו של הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, ואמר אז שהוא מגיע כעת מהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ושמע ממנו על גדלותו בתורה של הרה"ק מקאצק זי"ע, וסיפר שנתעורר איזה ענין שהיו שרצו להתיר קטניות, ואמר הרה"ק מקאצק להחידושי הרי"מ מגור זי"ע האם יש מקור בחז"ל לאיסור קטניות, ואמר שאין לזה מקור בחז"ל, ואמר הרה"ק מקאצק דא"כ אי אפשר להתיר, כי אם היה לזה מקור בחז"ל היו יכולים לדון בזה אבל כיון שזהו מנהג ישראל מקובל, אי אפשר להתיר זאת וצריכים לקבל זאת כמו שהוא...

מרן שליט"א: עכ"פ פירות אינו בגדר 'געמושט'...

וכבדו מרן שליט"א בפירות.

בנו הרח"מ: בליל פסח חל היא"צ של זקני הרה"ק רבי אלישע זי"ע (בן הרה"ק מגארליץ זי"ע).

מרן שליט"א: הוא נסתלק בסיביר.

האדמו"ר מגארליץ: הוא היה צלול בדעתו עד הרגע האחרון. ידוע שזקני היה מאוד פרומער, ושם בסיביר לא היה להם קמח שמורה, ולקחו בני המשפחה קמח מן השוק לאפות מצות, אך ידעו שהוא לא יסכים לאכול מזה, לכן הערימו עליו ואמרו לו ששלחו משלוח מלעמברג עם קמח שמורה, אך בעת שהגיע לאכילת מצה נענה זקני ואמר: אין זה מריח טוב... ומשך ידו ולא אכל מזאת, ורק שתה הכוסות, ובעת חצות הליל נסתלק לב"ע.

מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע סיפר על צדיק אחד (הגה"צ רבי חיים זצ"ל אבדק"ק קרעשוב ובילגורייא) שבביל

הציבור, וכמעט שבא לכדי סכנת נפשות. כל זאת בגין מה שאירע לו שטעם טיפת יי"ש שנתבשל בכלי שהגעילו אותו בניגוד לחומרתו וזהירותו כל הימים. לאחר כמה שבועות נקלע הגה"ק מנאסויד לקלויזנבורג ובא לבקר אצל מרן אאדמו"ר זי"ע, ובהזדמנות זו שאל אותו מה כל הרעש שעושה בגין מה שנכשל ביי"ש כזה והאם אכן איסור זהו חמור כל כך שצריך להרעיש עולם ומלואו. ונענה הגה"ק מנאסויד לעומתו ואמר: קלויזנבורגער רב, האמת אגיד לכם, לא עצם החשש של האיסור נגע ללבי, אלא על זה היה דוה לבי מדוע לאדם כמוני יארע מכשול כזה בדבר שנזהרתי בו, פארוואס אָ מענטש ווי יעד זאל נכשל ווערען...

צדיקים הקפידו שלא לזלזל בחומרות של פסח, וגם כשאין להם מקור ברור ושייכות להלכה.

בנו הרח"מ: פלא הוא מה שבאחרון של פסח כבר לא דקדקו כ"כ בשרויה...

מרן שליט"א: בפשטות היה מכוון בזה להראות שזהו רק חומרא ולא מדינא¹⁰. וגם להרבות אחוה וריעות¹¹.

בצאנו ובראפשיץ שהקפידו בפסח שלא לאכול מאחרים כל ימי הפסח, מ"מ באחרון של פסח היו כל אנשי העיר מביאים קניידלעך והיו אוכלים גם מכאלו שבמשך כל השנה לא היו אוכלים מהם¹²...

האדמו"ר מגארליץ: והיו מכינים כבר בחוה"מ עבור אחרון של פסח?

מרן שליט"א: בדרך כלל לא, רק כשחל בשבת כמו השנה אז הכינו בערב שבת כיון שזה ראוי לקטנים.

בצאנו לא הקפידו שרויה אצל קטנים, ומרן אאדמו"ר זי"ע אמר שגם בבית אביו ברודניק נתנו לילדים שרויה בכלים מיוחדים.

במושב זקנים כאן בקרית צאנו התיר מרן אאדמו"ר זי"ע לכתחילה לתת שרויה לאנשים המבוגרים שקשה להם לאכול מצה, ומי שלא רצה לאכול שרויה היה אוכל בנפרד...

¹⁰ כן סיפר מרן זי"ע: שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, שבראפשיץ היה המנהג שבאחרון של פסח הביאו כל בני העיר מהקניידלעך"ך שלהם לשולחנתו הטהור, ואפילו כאלו אנשים שאף בכל ימות השנה נזהרו שלא לאכול אצלם, והרה"ק מראפשיץ היה אוכל מהם וחילק שיריים, ומנהג ישראל תורה היא.

ובספר פי צדיק (עמ' רסב) מובא שגם בצאנו היה כן, שאכלו גם מאלו שלא אכלו מהם משך השנה.

ומסופר (י"ג אורות ח"ב עמ' קנט) בשמו של הרה"ק מראפשיץ שהיה אומר, שמהקניידלעך מכיר את טיב בעליו, והסביר זאת בדרך הלצה, כי הלוא עושים את הקניידלעך עם שומן אווזים, ונמצא שאם קם הבעה"ב לפנות בוקר לומר תהלים נותן גם כן מזון לאווזים אז נתוסף להם הרבה שומן, נמצא שהקניידלעך אלו מעולים, אבל אם יש עד הבוקר ומרעיב את האווזים אזי אין להם די שומן ונמצא שהקניידלעך גרוועים...

ובספר שיח זקנים (ח"ח עמ' ריב) מסופר: סיפר לי הרה"ח ר' פנחס לעזער נ"י, זקני הרה"ח ר' משה מענדיל כ"ץ ע"ה היה פעם אצל הרה"ק מצאנו צ"ל בימים האחרונים של חג הפסח. באחרון של פסח היה המנהג שכל אנשי העיר הביאו קניידלעך להרה"ק מצאנו, ונתערב הכל בקדירה אחת, ואם הרגיש הרה"ק מצאנו בעת שחילק הקניידלעך שאחת מהם אינה בתכלית הכשרות כל כך היה זורק למטה מן השלחן. והנה זקני ר' משה מענדיל ישב מתחת לשלחן, והרה"ק ידע מזה, וכשזרק קניידלעך שלא היה נראה לו כנ"ל, אמר לזקני, משה מענדיל, זה אינו בשבילך, ואחר כך נתן לו קניידלעך...

¹¹ וראה בספה"ק דרך פיקוד (מצוה יב, חלק הדיבור): כל הדברים שאדם מחמיר על עצמו בפסח יותר משורת הדין מהראוי שלא להחזיק בחומרא זו באחרון של פסח, דכיון שנוהג חומרא זו גם ביום אחרון, אם כן מחזיק הדבר לחמץ גמור, ולא נחא למרייהו דישראל דלימרו הכי.

¹² ראה בספה"ק זרע קודש (לפסח): יו"ט האחרון של פסח מורה על התחברות ישראל שאין מחמירים כ"כ ואין א' מחמיר יותר מחבירו ויכול כ"א לאכול עם חבירו, אז מורה מה פעלנו באכילת מצה שבאנו להתחברות והי' ראוי לקרות אז המצ' מצת מצוה שהוא לשון התחברות, אך הוא ע"ד נעוץ סופו בתחילתן ותחילתן בסופן.

וכן בספה"ק צמח דוד (ליקוטי אמרים פסח): מה דנהגו עדת ישראל מנהג של תורה ביו"ט אחרון של פסח להקל מעליהם החומרות בעניני עסק שימור, והנה לכאו' הוא כמיקל על עצמו ביו"ט שני שהוא מדבריהם, וחלילה זאת בישראל. כי ידוע כמה היו רחוקים הת"ק מעמי הארץ שלא לנגוע בהן וכמה דינים נאמרו בזה ובמועדים הקלים חכמים לישא וליתן עמהם ליקח אצלם יינות וכל צרכי יו"ט כדאיאתא במשנה פותח החביות ביו"ט, והטעם כי במועדי השם הי' צריכים ישראל להיות להם התחברות ואחדות ואהבה כנאמר כי כל ישראל חברים. והנה בימי הפסח ראינו שאפילו הת"ח יש להם התרחקות א' מחבירו מחומרת דפסח, לזה בחרו להם עם זה להיות התחברות ואחדות ככל מועדי השם, ולא יגרע בזה כבוד יו"ט שני ח"ו רק אדרבה יתכבד בזה שנתנו לו הכבוד הזה ככל מועדי ה', וכנ"ל.

לידי טעות.

לפני שלקחו אותם לסיביר, היו בסאמבור, וכאשר נכנסו הרוסים לשם, פקדו על כולם שיקחו פספורט רוסי, והאנשים לא ידעו מה לעשות ומה עדיף וכו', והיה בלבול גדול, ורבי אלישע שלח את בנו-אבי זצ"ל אל דודו הרה"ק רבי ישעיה'לע מטשחוב זי"ע לשאול אותו מה לעשות, והשיב רבי ישעיה'לע: שלקחו את הדעה מן השמים.

אבי זצ"ל היה מספר על גודל השמחה שהיה אז אצל היהודים כאשר הגיעו הרוסים, ממש שמחה גדולה, ויצאו מבית המדרש לקבל פניהם וכו', ובצעירותו היה מדמה ששמחה כזה יהיה בעת שיבוא המשיח... **מרן שליט"א:** אכן רובם מאלו שהגלו אותם לסיביר זכו להינצל, ואף שאז בשעת מעשה חשבו שזהו צרה גדולה לילך לסיביר.

זקנתי הרבנית מרודניק ע"ה נמלטה מרודניק והגיעה לאחר זמן ללעמבערג, והרה"ח ר' מאיר וואקס ז"ל מרודניק ידע מתי ברוח משם, ולפי הזמנים שאמר אח"כ למרן אאדמו"ר זי"ע קבע את יום היא"צ שלה ליום ה' ניסן¹⁰.

האדמו"ר מגארליץ: זכורני בעת במלחמת ששת הימים בא אל אבי זצ"ל יהודי א' שעבר את המלחמה ובכה לפניו, להיכן אפשר עוד לברוח...

מרן שליט"א: בדרך הטבע אין שום תקוה, ואנו מייחלים לחסדי שמים. ובאמת שמרן אאדמו"ר זי"ע היה רגיל לחזור על דברי הפסיקתא (פרשה לו), אמר רבי יצחק, שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערביא והולך מלך ערביא לאדום ליטול עצה מהם, וחוזר מלך פרס ומחריב את כל העולם כולו, וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים להיכן נלך ולהיכן נבוא וכו', ואז תבוא הגאולה.

פסח, לאחר עריכת הסדר, בהיותו עדיין עם הקיטל והטלית, אמר לבני ביתו שבמצב כזה טוב מאד להסתלק מזה העולם... ותיכף חלץ מנעליו עלה על יצועו ואסף רגליו אל המיטה וקרא קריאת שמע ונסתלק מן העולם.

מרן שליט"א: באיזה שנה נסתלק רבי אלישע?

האדמו"ר מגארליץ: תש"א. והרבנית שלו (מרת יוכבד רבקה ע"ה בת הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטיפל זי"ע) נסתלקה חצי שנה קודם לכן, בחוה"מ סוכות תש"א, הם הגיעו לסיביר בחודש אלול שלפניה.

אבי זצ"ל סיפר שבסיביר כשנפטר אחד היה אורך כ"א יום עד שיכלו לחפור קבר בתוך השלג הגבוה, שעשו כל מיני פעולות ע"י הצתת אש וכדו', ופעם חפרו ומצאו גופות שנטמנו שם לפני עשרות שנים והיו נראים ממש כבחיים חיותם. וכשנפטרה אמו ע"ה בסיביר ניסו כמה שעות לחפור, ולאחר שלא עלתה בידם החליטו שלמחרת ימשיכו במלאכתם, ונענה א' מהחופרים: הרי הנפטרת היא בתו של רבי מאטעלע ונכדת הרב מצאנז ויש לה זכותים גדולים, וננסה עוד קצת. ואכן ניסו לחפור שוב ואז הלך בקלות, עד שסיימו לחפור תוך זמן קצר.

מרן שליט"א: ויודעים איפה הם קבורים?

האדמו"ר מגארליץ: אין יודעים המקום המדויק, פעם ידעו היכן הוא הכפר, אבל חפרו שם הרבה ע"י השלטונות וכיום אין יודעים המקום המדויק.

ידע שיש ענין ללוות את הנשמה סביב הבית ככלות השבעה, ולאחר הסתלקות הרבנית כשיצאו מן הבית ללוות את הנשמה, אמר רבי אלישע שאין צריכים ללוות כי נשמתה כבר נמצאת למעלה, וחזר הביתה... אבי זצ"ל היה מספר שאביו הרה"ק רבי אלישע זי"ע ציוה לחרוט על מצבת הרבנית שנסתלקה ביום י"ט תשרי, ולא רשם גם שהיה זה ביום ג' דחומה"ס, וכשהגיע לארה"ק הבין כוונתו שהרי כאן הוא כבר יום ד' דחומה"מ, ולכן רשם רק היום בחודש, שלא יבואו

¹⁰ ראה בספר לפיד האש (ח"א, עמ' קלה): שבועות אחדים אחרי פרוץ מלחמת העולם השנייה, השתלשלו הדברים בגזירת מסבב הסיבות, שאמו הצדקת נ"ע נאלצה בנסיבות מיוחדות, כשנשקפה סכנה מוחשית לחייה באופן פרטי, להימלט בחשאי מרודניק, ובעגלה רתומה לסוסים יצאה יחד עם בנה רבי אברהם הי"ד, וכל ב"ב בחסות החשכה באחד השבילים הצדדיים שבפאתי הישוב, באין אדם רואה, דרך נתיבי עקלתון שהוליכו לקרעשוב ומשם אל מעבר לגבול הרוסי. חמשה ימים לאחר-מכן התפרסו הקלגסים הנאצים ימ"ש לרודניק, הציתו אש בביהמ"ד הגדול שעלה בלהבות, והשליכו לתוכן רבים מיהודי העיר להישרף חיים עקדה"ש. הרבנית התגוררה פרק-זמן בעיירה הגאליציאית בערעזאן, ובעיר הבירה לבוב, תוך מאמצים נואשים להחזיק מעמד בצוק-העתים.

בתחבולות שונות הצליח אז מרן זי"ע להחליף עמה מכתבים, ולהעביר אליה חבילות מזון קטנות, שהכילו צימוקים וכיו"צ. גם רבי אברהם אליקים געצל שיף, שניטלטל בימי המלחמה מרודניק לסיביר הרחוקה, קיבל מכתב ממנה בהיותו בעיר טומסק, ובו סיפרה על תלאותיה. לבסוף עלה הכורת גם עליה ביום הרג רב, כשפלשו הקלגסים הנאצים ימ"ש לעיר לבוב, בשנת תש"א. במקהלות קדושים וטהורים רבבות אלפי ישראל שהומתו על קידוש השם ניספתה גם הרבנית הצדקת חיה מינדל הי"ד (וקבע רבינו זי"ע את הי"א צייט שלה ליום י' בניסן הוא יום פטירת מרים הנביאה). לימים, כשסיפר העד הרנ"צ וואקס למרן זי"ע פרטי-פרטים מן הבריחה הפתאומים הכפויה של אמו הצדקת ע"ה, כשנאלצה להימלט על נפשה, נזכר מרן וסיפר לו בהתפעלות רבה, שבאותו יום ממש (כ"ג באלול תרצ"ט) ראה בחלומו שפורצת שריפה גדולה ברודניק, וכל העיר היתה למאכולת אש, ואמו הרבנית יוצאת בעגלה לברוח מן המקום בדיוק באותו שביל שהר"נ וואקס ראה אותה בהקיץ (במנוסתה האמיתית בפועל) ונזרקים לעברה גחלי אש - ויהי לפלא.

**בביקור חדב"נ כ"ק גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א ובניו שליט"א
יום א' דחזה"מ פסח תשע"ג במעון הקודש**

מין שליט"א: אכן, וזה כתוב מפורש בשטר המכירה שהמקח חל בכל מקרה, רק ברצוני שידע שזה לא משחק רק דבר אמיתי.

מין אאדמו"ר זי"ע סיפר שבתחילה היה נהוג בקלויזנבורג שכל אחד מכר בעצמו את חמצו לנכרי, עד שפעם אמר לו אחד שבשעת המכירה אמר לגוי שאם לא ישלם לו אח"כ לא יהא נחשב שנתן לו כלל... ומאז עשה הוא את המכירה...

לכן אני אומר לנכרי שידע כי עסק זה עסק, והמכירה היא מכירה אמיתית, ואין זה משנה מה יקרה, הוא יחויב בתשלום. הוא עובד כאן בבית החולים, ואמרתיו לו שאם לא ישלם יעקלו את כל הפנסיה והפיצויים שלו...

גאב"ד קרית הבעש"ט: יש אנשים שטועים בזה וחושבים שאם לא ישלם מתבטל המכירה, על כן צריך הנכרי לדעת שהמכירה חלה בכל מקרה גם אם לא ישלם.

מין שליט"א: כמובן שזאת אני קורא ומסביר לנכרי כפי שכתוב בשטר, הוא כבר יודע את תוכן השטר בע"פ מכל השנים ע"ב.

מין אאדמו"ר זי"ע הקפיד לכתחילה שלא ימכרו חמץ גמור, רק בהפסד מרובה, כגון בחנויות או בישיבה.

ראש הישיבות הגרימ"ד: זהו בתורת חומרא, אבל אם יודע שהמכירה היא מכירה גמורה ממש, לכאורה מותר למכור הכל (עי' שו"ע סימן תמח ס"ג; שדי חמד מערכת חו"מ סימן ט אות כ).

גאב"ד קרית הבעש"ט: הדיין הגאון הגדול רבי פישל'ה הרשקוביץ שליט"א מרשה לכתחילה למכור יי"ש, גם אם זה חמץ, כי נעשה מזיעה של חמץ.

מין שליט"א: בעיקר יש מוכרים תערובת חמץ וכדו', אבל לא חמץ גמור.

גאב"ד קרית הבעש"ט: במציאות יש אנשים שמוכרים גם חמץ גמור. אני מוכר החמץ דרך הרב לנדאו שליט"א, אב"ד בני ברק, שם בחב"ד מקילים בזה מאוד, מוכרים ממש חמץ גמור.

הרנ"צ מוטצען: יש מביאים שמרן הדברי חיים מכר גם חמץ בעין (עי' דרכ"ח החדש, עמ' קכג).

גאב"ד קרית הבעש"ט: היו מקומות שנהגו לערוך היום סעודה הנקראת סעודת אסתר.

מין שליט"א: אצל מין אאדמו"ר זי"ע נהגו להוסיף מאכל ביום זה^ט, ובדרך כלל הוסיפו מאכל 'חרעמזליך'^ט. כשהיה בחו"ל היה זה כשערך שולחנו לרגל יו"ט שני, וכאן בארץ ישראל כשנטל ידיו לסעודה בביתו.

גאב"ד קרית הבעש"ט: כמדומה שלפעמים שרו 'שושנת יעקב'.

מין שליט"א: מסתמא לא שרו בכל השנים, כי אני אינני זוכר זאת.

הרא"י שפיצר: אני זוכר מאחת השנים ששרו 'אשר הניא' בעת הטיש^ט.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: החתן (הרב יקותיאל יהודה בן הגריש"ב, וחתן הגרא"פ שליט"א) כתב לי פלפול בענין חמצו של נכרי כשקיבל עליו אחריות, היאך מותר לישראל שקיבל הפקדון לשרוף החמץ של הנכרי, הרי זה גזל עכו"ם.

מין שליט"א: לכאורה יכול לשלם אחר כך לנכרי.

הרנ"צ מוטצען: כן תירץ במנחת חינוך (מצוה יא)^ט.

גאב"ד קרית הבעש"ט: בענין זה האריך לפלפל...

מין שליט"א: וחמץ של יהודי אחר יכול לבער, כדי להציל את היהודי השני מעבירה (עי' שועה"ר סימן תמג ס"ז).

אני אומר להגוי בשעת המכירה שאינני מקבל אחריות על מה שאני מוכר לו, יהיה מה שיהיה, וגם אם ישרף הוא יחויב בתשלום, מצידו הוא יכול לקחת את הכל מיד, ואם הוא משאיר את זה הוא יכול לעשות על זה ביטוח, כי מה שלא יקרה יצטרך לשלם על הכל שמכרתי לו^{טא}.

גאב"ד קרית הבעש"ט: מתנים כך שבכל מקרה הוא יצטרך לשלם?

מין שליט"א: המכירה חלה גם בלא זה, רק אני מבהיר לו שידע כי מצד המכירה יהיה אפשר לקרוא לו למשפט.

אב"ד קרית צאנז נתניה: בעצם שייך למכור חפץ גם אם אינו משלם, כשזוקף עליו הכסף במלווה.

^ט רק מזיק גוי, ובזה לא מצינו לכולי עלמא איסור בגוי, דגם בישראל נראה דלא הוי רק מכח דהתורה צייתה להשיב אבידתו מכל שכן שלא להזיקו, אבל בגוי לא שייך זה, ואף דבישראל אפילו רוצה לשלם לו אסור להזיקו, היינו משום מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך ומה דסני עלך וכו', אבל בגוי לא שייך זה, ופשוט, יע"ש.

^{טא} בשטרותיו של מין זי"ע היה כתוב: ורשות בידו לעשות בכל הדברים הנ"ל מעכשיו ככל אדם העושה בשלו בלי שום מוחה ומעכב בעולם, גם יוכל ליקחם לביתו בכל עת, וגם יש לו רשות ודריסת הרגל לילך דרך רשותי למקומות הנ"ל, ובפירוש הותנה ונדבר בינינו שמעתה אין עלי מכל הדברים הנ"ל שום אחריות אפילו מפשיעה, וכל הפסד שבעולם שיארע בהן, הן שכיח הן לא שכיח, אין לו שום טענה עלי ומחויב לשלם לי בלי מגרעת.

^{טב} ראה בשועה"ר (פסקי הסדור, הל' מכירת חמץ) שכתב וז"ל: ולקרות נוסח המכתב הזה [שטר המכירה] בלשון רוסיא באזני הערל וכו', ולהסביר לו היטב כל הענין מראש ועד סוף, יע"ש.

^ט עי' מג"א ריש סי' ת"צ: יש לעשות ביום שני בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן.

וכ"כ בחק יעקב שם, וכן בשו"ע הרב (שם סעי' ב): וטוב לעשות איזה דבר בסעודה ביום שני לזכר לסעודת אסתר שהיתה ביום זה שבו ביום נתלה המן.

^ט ראה בספר הליכות חיים (פסח, עמ' רג) שבשנת תשמ"א כשהעלו על השלחן הטהור לכבוד סעודת אסתר כרעמזליך, אמר מין זי"ע בדרך צחות, שסעודת אסתר הרי היה בפסח וע"כ לא יכלו לאכול חמץ, ואילו מצה גם לא כי המן הרי היה מקטרג על עם ישראל שמעבירים את כל השנה בשבת היום פסח היום (מגילה ג, ב) ואסתר לא רצתה להרגיזם באכילת מצות, ואפשר שעשתה מאכל זה שאינו חמץ ואינו מצה...

^ט ראה בספר הליכות חיים (שם) שלפעמים שרו גם אשר הניא.

^ע וז"ל: בדין חמץ שקיבל עליו הישראל אחריות, נשאלתי איך הישראל יבער החמץ דהא גוזל הגוי, ובפרט להניי שיטות דגזל גוי מן התורה, ואפילו ישלם חשוב גזל. והשבתי דכהאי גוונא לא הוי

גאב"ד קרית הבעש"ט: אך החת"ס דוחה לגמרי החשש, וכותב שבודאי כוונת ישראל למכירה אמיתית ושלמה, אף אם רוצה לקנות החמץ בחזרה אחר פסח, וגם עשו ככל דרכי הקנינים, על כן שוב לא איכפת לן מה חושב הנכרי בלבנו.

הרנ"צ מוטצען: אבל עדיין יש חשש זה אצל המפעלים אשר על פי רוב הבעלים הם חילוניים.

*

מין שליט"א: אמרתי היום, לפי השיטות שמצות אכילת מצה היא בכל ז' ימי הפסח (עי' חזקוני, שמות יב, יח; שו"ת חת"ס יו"ד סימן קצא), ויש בזה סברא כי כן משמע בפשטות משמעות הכתובים בתורה, שבעת ימים מצות תאכלו (שמות יב, טו), וכן (שם יג, ו-ז) שבעת ימים תאכל מצות וגו' מצות יאכל את שבעת הימים, אם כן למה אין מברכים על אכילת מצה בכל ז' הימים, ואף שהיא מצוה של רשות^{ע"ה}.

גאב"ד קרית הבעש"ט: גם הגר"א סבר שיש מצוה באכילת מצה כל שבעה (עי' מעשה רב, אות קפה)^{ע"י}. ולכאורה הטעם שאין מברכים כי אפילו אם יש בזה מצוה, מכל מקום אין חיוב לאכול אז מצה^{ע"י}.

מין שליט"א: גם בשחיטה אין חיוב לשחוט, רק שאם רוצה לאכול צריך לשחוט, ואפילו הכי מברכים על זה, וכן יש עוד מצוות של רשות שעושים עליהם ברכה.

הגרמ"מ: בשדי חמד (מער' חמץ ומצה סימן י"ד אות י') מאריך בענין זה שאין לברך על אכילת מצה בכל הז' ימים, ומביא שאפשר לדייק מספר יפה ללב שצריך לברך, אבל מפקפק על זה^{ע"ה}.

ומשיכה לביתו ממש והאחריות על הלוקח וכו', וכל אפין שווין המכירה גמורה היא וכל המפקפק ראוי לגערה, יע"ש.

^{ע"י} ראה מג"א (סו"ס תרלט) בשם מהר"ל וז"ל: מה שאין מברכין על מצה כל ז' היינו משום שאין מצוה באכילתו אלא שאין אוכל חמץ, משא"כ בסוכה, עכ"ל. ומבואר הטעם שאין מברכים על המצה כל שבעה כמו בסוכות כיון שאין מצוה באכילתו, ולפי"ז צ"ע לפי"ד הסוברים דשפיר יש מצוה באכילת כל שבעה למה אין מברכין כמו בסוכות.

^{ע"י} שם: שבעת ימים תאכל מצות, כל שבעה מצוה ואינו קורא לה רשות אלא לגבי לילה ראשונה שהיא חובה, ומצוה לגבי חובה רשות קרי לה, אעפ"כ מצוה מדאורייתא הוא, וכן פירשו יום טוב א"צ אות, פסח במצה סוכות בסוכה, ועוד כמה ראיות, והיה מחבב מאד מצות אכילת מצה כל שבעה.

^{ע"י} כן תירץ בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן קצא), ושו"ת אבני נזר (או"ח סימן שעז אות ד).

^{ע"י} ראה שם, ולהלן קצת מתו"ד: בענין אכילת מצה בכל ימי הפסח בימים ובלילות חוץ משני לילות ראשונים הדבר פשוט שאינה אכילת חובה, ואי בעי אכיל ואי בעי לא אכל מצה, ולא ראיתי ולא שמעתי להיותי בעיר מולדתי עיר הקודש ירושלים תוב"ב ולא בשכני בעיר גדולה של חכמים מי שברך על אכילת מצה בימי פסח לא בימים ולא בלילות, כי אם בשני הלילות ראשונים אבל בימים אפילו בימים ראשונים וכן בשאר הלילות אין מברכים כי אם ברכת המוציא, אבל לא ברכת על אכילת מצה. והטעם פשוט כיון שאין האכילה בהם חובה או מצוה רק רשות, כדאמרין בש"ס (פסחים דף ק"ע ע"א) וכן פסקו הפוסקים הר"ף והרמב"ם והרא"ם והטור ע"י"ש, ומרן בש"ע סי' עת"ה ס"ז כתב אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד, ואין לדקדק מלשון זה דחיוב הוא דליכא הא מצוה איכא, דכל כי האי איבעי ליה לפרושי בהדיא אלא ודאי סתמו כפירושו דאינו לא חובה ולא מצוה, אלא רשות, וכמו שמפורש בדברי הרמב"ם בפרק שישי מהלכות מצה ובדברי רבינו הטור ע"י"ש, וכן כתבו הפוסקים בס"י תנ"ה בדין מים שלנו אם לשפכן מפני המת או התקופה שיש לחק בין מצה שיוצא בה ידי חובתו בשתי הלילות דקפדינן שלא יהיה נראה כמזלזל במאמר הכתוב שומר מצוה לא ידע דבר רע למצה של הימים

גאב"ד קרית הבעש"ט: גם בראפשיץ מכרו חמץ גמור^{ע"י}. ובשער יששכר (מאמרי ניסן אות לו) מביא כעין זה, שבני הרה"ק מראפשיץ דקדקו למכור דברים שיש בהם חשש חמץ, כדי שאגב זה יוכל לחול המכירה גם על פרורים שבחורים וסדקים.

גאב"ד קרית צאנו נתניה: מהחמץ של אנשי העיר בוודאי מכרו גם חמץ גמור שלהם.

הגר"ב מוטצען: הרב הוא רק שליח, ואלו שמכרו השאירו זאת אצלם.

גאב"ד קרית הבעש"ט: גם בעל התניא סובר כן שאפשר לסמוך לגמרי על המכירה, ולמכור אף חמץ גמור בעין. ויש מביאים שכך נהגו אדמור"י חב"ד.

מין שליט"א: היינו שרצו לחדד את המכירה, להראות שסומכים ע"ז לגמרי. אמנם מרן אדמו"ר זי"ע היה מעורר בדרשותיו ברבים שלא ימכרו חמץ גמור בעין.

גאב"ד קרית צאנו נתניה: זה שאין אוכלים חמץ מהחנויות מיד אחר פסח, זה גם בגלל שאין סומכים על מכירה של חמץ גמור?

מין שליט"א: עיקר החשש הוא כיון שלא כולם יודעים שזה מכירה ממש, על כן חוששים שמא אלו שהחזיקו החמץ בפסח לא נתכוונו למכירה מעליא.

גאב"ד קרית הבעש"ט: בחתם סופר (שו"ת או"ח סימן קיג, יו"ד סימן שי) כבר דן בסברת המפקקים היאך חל המכירה, הרי ישראל רוצה לקנות החמץ בחזרה אחר פסח, ואם כן אין מתכוונים ברצינות כל המכירה (עי' מחה"ש סימן תמח)^{ע"י}.

מין שליט"א: ואם כן חסר גמירות דעת באמת.

^{ע"י} ראה בספר דמשק אליעזר (מנהגי ערב פסח) שאצל הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע מכרו גם חמץ גמור.

וכ"ה בהגדה של פסח זרע קודש, שרבוה"ק מדזיקוב וראזוודוב מכרו חמץ גמור, וראה שם: אצל הרה"ק ר' אלטר'ל מדזיקוב הי"ד נהגו לערוך שלחן במוצאי יו"ט של פסח, ובאתה סעודה היו אוכלים כבר חמץ ושתי י"ש ממש שמכרו קודם הפסח. כן שמעתי מהרה"ח ר' אלימלך פירסט שבבית מדרשו של הרה"ק ר' יצחק מסטיטשין זי"ע בטארנא מכרו בער"פ ככר שלם, ואחר הפסח אכלו הבחורים מאותו ככר.

^{ע"י} ראה שו"ת חת"ס (יו"ד סימן שי) וז"ל: וראיתי מ"ש עוד שם לערער על מכירת חמץ שלנו כיון שאין דעתו של עכו"ם לקנות כי העכו"ם סובר שהיהודי אינו עושה אלא ע"ד מצות אנשים וכל שאין דעת העכו"ם לקנות לא מהי"ש ע"ה"ג לפקפק על קנין אגב שאין דעת העכו"ם סומכת לקנות באגב וכו', אמנם לענ"ד קושיא מעיקרא ליתא, מתרי טעמי, טעמי חדא מה לי אם דעת הגוי לקנות או לא אגב ע"י להקנות לגוי אלא להוציא מרשותו של ישראל וכו', אבל בחמץ עיקר הכוונה שלא יהי' חמצו של ישראל וכל שיצא מרשותו של ישראל אפילו רק בדרך הפקר אינו עובר עליו והרי ישראל גמר למכרו והוציאו מרשותו באמת והא דמשמרו בביתו היינו לצורך העכו"ם ואלו רוצה הגוי להוציא החמץ ולהשליכו לחוץ לא ימחה הישראל בידו כלל א"כ מה לי שלא יהיה דעתו של גוי לקנות, יע"ש.

וכן בשו"ת חת"ס (או"ח סימן קיג), וז"ל: דהערמת מכירה זו היא היתר גמור מן התורה בלי שום פקפוק שהוא מוכר מכירה גמורה באחד מהקנינים שהגוי קונה, אף על פי ששניהם יודעים שרוצים בחזרת החמץ לאחר הפסח, מ"מ השתא מכור הוא ויכול הלוקח למכרו ולאוכלו להקדישו להאבידו מבלי מוחה, אלא שהוא אוהבו ואינו עושה כן ומשמרו עד לאחר הפסח וחוזר ומכרו לישראל היתר גמור הוא בלי פקפוק, ואחריות החמץ כל ימי הפסח על הגוי, ואפילו בפירוש יכול לומר להגוי אם נשאר החמץ בידך עד אחר הפסח ותרצה למוכרו אז קרוב לוודאי שאקחנו ממך במקח השוה, עכ"ל. ובהמשך שם: ועפ"י"ז נהגו בכל תפוצות ישראל למכור החמץ לנכרי המכירו ומחזירו אחר הפסח, אך ימכרו כדינו היינו בנתינת כסף

גאב"ד קרית הבעש"ט: הגר"ע יוסף זצ"ל מאריך בענין זה בספרו חזון עובדיה על פסח בבקיות גדולה. **הגרמ"מ:** גם במהרש"ם (ח"א סימן רט) כותב שאין לברך בכל הז' ימים, ומתרעם על צדיק אחד וחסידיו שהיו נוהגים לברך, וכותב שאין רוח חכמים נוחה מזהה"ט. **אב"ד קרית צאנו נתניה:** לכאורה יש טעם שלא לברך כי אין ניכר שמקיים מצוה על ידי האכילה, דיתכן שאוכל משום רעבון, משא"כ בשאר מצוות של רשות שניכר להדיא שעושה לשם מצוה. **מרן שליט"א:** אמרתי היום לבאר על פי מה שהאריך מרן אאדמו"ר זי"ע (שו"ת דברי יציב ח"ו, מקדש וקדשיו סימן קכד) שענין מצות אכילת מצה בימי פסח אינו מצוה בפני עצמה, אלא בא כגדר וסייג שלא להיכשל באכילת חמץ ח"ו, כי הלא על הלחם יחיה האדם, וכיון שיאכל מצה לא יבוא לאכילת חמץ עיי"ש. והנה איתא בתוס' (שבת כה, ב ד"ה חובה) דאין מברכים על מים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא. ויש

שנתנו בזה טעם למה אין מברכים על מצות עשיית מעקה, כיון שעיקרה להציל מסכנה. ואם כן כיון שגם מצות מצה היא משום הצלה וסייג שלא להיכשל בחמץ, אשר מובא בזוה"ק שסכנה לאכלו בפסח, לכן שפיר לא תקנו ברכה על זה כל החג. **אב"ד קרית צאנו נתניה:** גם במנחת חינוך מבאר שכל ענין אכילת מצה הוא שלא לבוא לידי אכילת חמץ. **הגר"ב מוטצען:** גם בשחיטה יש כעין זה חקירה באחרונים אם זהו מצוה בפני עצמה כשרוצה לאכול הבשר, או המצוה רק מצד הכשר שלא לאכול נבילה, והרי בשחיטה מברכים, ואולי תלוי בזה. **מרן שליט"א:** יתכן שמברכים על שחיטה כי אנו נוקטים שיש בזה מצוה בעצם. **אב"ד קרית צאנו נתניה:** בשדי חמד (שם) כותב יותר מזה, שהתורה רצתה לעשות היכר לכך שאסור לאכול חמץ, ועל כן צייתה לאכול מצה, ואם כן כל מצות אכילת מצה היא רק כדי להראות שאיננו אוכלים חמץ.

אמרו שיעשה מה שלבו חפץ ועליו תבא ברכת טוב שמרבה בברכות ליכול וליחדי כל הימים, אלו דבריו יצ"ל. עכ"ל. וראה להלן מה שדן בדברי היפה ללב באריכות.

^ט ראה שם: מכתבו הגיעני, וע"ד שאלתו היות שנהגו שם כמה אנשים על פי הנהגת א' המכונה בשם צדיק שישב שם איזה זמן לברך כל ז' ימי פסח על אכילת מצה, ורו"מ רעור ע"ז וכו', הנה באמת שגם במג"א (או"ח, סוף סימן תרל"ט) הביא כן בשם מהרי"ל ובתשו' ח"ס יו"ד סימן קצ"א באמצע התשובה הביא בשם חזקוני דס"ל דכל ז' איכא מצוה אלא שאינו חובה, ומכל מקום כתב שאין לברך על אכילת מצה. ובמעשה רב להגר"א ז"ל כתב גם כן שכל ז"י איכא מצוה ולא חובה, וכ"ה באבן עזרא פ' בא וע' בד"ש עה"ת פ' ראה. וכה ראיתי בשדי חמד מער' חו"מ סימן י"ד אות י' שהביא בשם ס' יפה ללב שהמליץ בעד הנוהגים לברך כל ז', והוא דחה דבריו, והביא בשם כמה גדולים שהסכימו עמו. ואני מצאתי בתשו' הריב"ש סי' קנ"ט במפורש דאינו אלא רשות ולא מצוה כלל. ולכן אותו צדיק וחסידיו אין רוח חכמים נוחה מהם (כדאיתא כה"ג בשבת קכ"א, ב) ויש לבטל המנהג. וחוף חשש ברכה לבטלה איכא הפסק בין ברכת המוציא לאכילה ואוכלים בלא ברכה, והנלע"ד כתבתי, עכ"ל.

^פ ראה שם אות ה': ואתינא להכי שלמ"ד איסור חל על איסור לא נתמעט נבלת עוף טמא, מחמת שבל תאכל נבלה משמעותו איסור נבלה בלבד, אלא דמפשטות משמעות הכתוב שמעינן לה, דמסתבר שלא הוצרך לאסור בטמאה מעיקרא כיון שאיסורו רק משום זהירות דטומאה.

והיה אפשר לומר כן גם לגבי מצה של טבל דיליף מקרא (דברים טז, ג) דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאיסורו בבל תאכל חמץ וכו' כנ"ל, ועיין בצל"ח שם (פסחים לה, ב בד"ה אמר קרא) שהעיר דהביא קרא דפרשת ראה ושביק קרא דפרשת בא (יב, כ) כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות עיי"ש.

ונראה דהנה הך קרא דשבעת ימים תאכל עליו מצות צ"ב שהלא רק בלילה הראשון חובה ולא שבעת ימים, ועיין ספורנו שמפרש דשבעת ימים קאי על לא תאכל עליו חמץ, ובחזקוני (שמות יב, יח) למד מזה שמקיים מצוה באכילת מצה כל שבעה יודוע שכן גם דעת הגר"א, אמנם הפוסקים לא נקטו הכי אלא כפשטות משמעות הסוגיא בפסחים ק"כ ע"א מה שביערי רשות אף ששת ימים רשות, ויש אריכות דברים בזה ואכ"מ.

ואפשר לפרש בכוננת הכתוב שענין אכילת מצה היא כסייג לאיסור אכילת חמץ, דכיון דפיתא מזוניתא דליבא ועל הלחם יחיה האדם ולא בדילי מנייה כמ"ש התוס' ריש פסחים, לכן אמרה תורה שבמקום פת איכא מצה, ועוד הוסיפה תורה וציוותה חובת אכילת מצה בלילי פסחים כדי שירגיל עצמו באכילת מצה במקום פת והא נשמר מאכילת חמץ כל שבעה.

ולפי זה י"ל דכיון שכל עיקר מצות מצה רק משום סייג לאיסור חמץ, אמרינן מסברא דלא שייך אלא במה שאיסורו משום חמץ בלבד, אבל טבל שבין כך ובדל מאכילתו אין שום ענין להוסיף בו מצות מצה, וממילא לא הוי בכלל תאכלו עליו מצות שעניינו רק משום בל תאכל חמץ כמבואר בהך קרא ודו"ק.

ושאר הלילות עיי"ש, וכן כתבו מרבני האחרונים, עיין להרב פחד יצחק הובא בעיקרי הד"ט סי' ח"י אות ס"ב הבאתיו בשדי חמד ח"א במערכת אכילה אות ח'.

וזה לשון הרב דרך פקודיך במצות עשה יו"ד בחלק הדיבור אות ד', ובשאר ימות החג אין כאן מצוה לאכול מצה, רק שלא לאכול חמץ, ושם בחלק המחשבה אות א' כתב שבעת ימים דמצות רשות רק אם בא לאכול לחם לא יאכל חמץ עכ"ל, ואם זכרוני אינו מזכיר ראיתי כן בכמה ספרים דאכילת מצה בימים ובשאר לילות אינו אלא רשות, ואי בעי לא אכיל, ומשום הכי אין מברכין על אכילת מצה עליהם, ואף דהרב חתם סופר בחלק יו"ד סי' קצ"א (בד"ה ומ"ש התוס') כתב שדעת החזקוני על התורה דמצוה איכא באכילת מצה כל שבעה, וכתב שבחידושו עשה לו סמוכים וייחס לזה דעת הרא"ש והר"ן, מכל מקום כבר כתב מפורש דרשות היא ואי בעי לא אכיל כלל, ומשום הכי אין מברכין על מצה כל שבעה אלא דמכל מקום אי אכיל מצוה קעביד עיי"ש, איברא דאיני מבין לדעת החזקוני דאי אכיל מצוה קעביד למה לא יברך, ומאי שנא משחיטה דאי בעי לא שחיט ואי שחיט מצוה קעביד ומברך, על כל פנים הרי כתב מפורש דאינו מברך על אכילת מצה, והראשונים הרז"ה בסוף פסחים והרשב"א בתשובה וכמה מרבני האחרונים עמדו לבאר מפני מה אין מברכין על המצה כל שבעה, עיין למרן חיד"א בספר ברכי יוסף סי' עת"ה אות ו' ובמחזיק ברכה וחק יעקב ושלחן גבוה ס"ק כ"ח ובשו"ת בנין ציון החדשות סי' מ"ו שמעת מינה דנקטי בפשיטות דאין לברך על אכילת מצה בשאר לילות ולא בימים כלל. וכל זה היה פשוט מאוד בעיני ולא הייתי צריך לכתבו כלל, לולא שנודע לי שבעירי האת הרבה בעלי בתים וקצת מבינים יש מהם שהיו נוהגים לברך על אכילת מצה בכל ימי הפסח בימים ובלילות, כל זמן שעושים סעודה מברכים המוציא ועל אכילת מצה כדרך שבמרכים בשני הלילות, ויש מהם שהיו מברכין רק בשני הלילות ושני ימים ראשונים, ועמדתי מרעיד לקול השמועה וחקרתי בדבר והנה אמת, והודעתי להם (בהכרזה בכל בתי כנסיות) שלא יברכו ברכות לבטלה, כי מנהג זה לפי דעתי אין לו מקום, ומנהג בטעות הוא, ואף שראיתי להרב יפה ללב בח"ב שמדבריו יש לעשות סמוכים למנהגים הנ"ל נראה לי הדל דאין לסמוך על זה כמו שאבאר בס"ד, והוא שכתב בדף ט"ל ע"ב דמדברי הרב אבן עזרא בפרשת בא על פסוק שבעת ימים מצות תאכלו מתבאר שסובר דאכילת מצה כל שבעה היא חובה וכו', ושם בדף ח"ק ע"ב כתב שכן מתבאר גם כן ממה שכתב בפרשת משפטים על פסוק את חג המצות תשמור ששת ימים תאכל מצות, ושכן נראה מדברי הרב צדה לדרך במאמר ד' כלל ו' פ"א במה שנתן טעם לאכילת מצה שבעת ימים וכתב דאף דמרן חיד"א בשם הגדולים בקונטרס ועד לחכמים (בשם ראב"ע) כתב בשם רבני איטלייא שנתברר שתלמידי הראב"ע שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים אשר לא כן, וכל לשון שימצא בחומש ובנביאים שהוא מתנגד לדברי רז"ל אינו מהראב"ע עצמו רק תלמידיו אחרי מותו שלטו יד זרים שלא בידיעתו לכתוב אשר לא עלה על לבו, והראב"ע וכסאו נקי, מכל מקום בכגון דא דבגמרא לא אמרו אלא רשות שנתנו הבחירה ביד האדם לעשות מה שירצה לא מצי פטר נפשיה שלא לאכול שהרי יש אומרים שמצוה לאכול ואין זה מנגד לדברי רז"ל, כיון שהם

הענין של שרויה הוא חומרא, כי יש לנו היום מצות דקות אפויות היטב. אמנם בצאנז החמירו בזה מאד, אך בודאי אין להחמיר גם במי פירות כשאין בו טיפת מים שבאופן זה אינו מחמיץ (עי' במקראי קודש פסח ח"ב סימן טו שדוחה חשש הנ"ל).

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע נזהר ביותר עם הפירוורים, ואכל המצה כשהיא מכוסה היטב, וכשהכניסו שאר המאכלים הורידו את המצות מהשולחן ויותר לא אכל מצות בסעודה.

מרן שליט"א: בשינאווא אכלו ממאכל הבצל והביצה יחד עם המצה, אבל בצאנז לא אכלו כן.

הגר"ב מוטצען: הב"י (יור"ד סימן צה) מביא מתשובת הרשב"א שקליפת הביצים ברור שמנוקבות הם, והראיה שכאשר מבשלים ביצה בתוך יורה של צבע, לעולם ימצאו הביצה עצמה צבועה מאותו צבע, יע"ש. והפוסקים דנו בזה לענין תערובת איסור (ועיי' ט"ז שם סק"ב). לפי זה כשמבשלים ביצה נכנס מים בפנים הקליפה, ואם כן יש בלחות הביצה שבתוך הקליפה משום שרויה במים.

אב"ד קרית צאנז טבריה: אכן אלו שאוכלים ביצים קשים עם מצה נוהגים מקודם לנער את הביצה היטב ולנגבם.

גאב"ד קרית הבעש"ט: בספר חמדה גנוזה מביא שהרה"ק משינאווא ביאר ענין מחלוקתו עם אביו מרן הדברי חיים בכמה ענינים, לפי שאביו היה מנשמת הבל ואילו הוא מנשמת קין, ולכן יש ביניהם חילוקי דעות.

מרן שליט"א: הדברים שבספר חמדה גנוזה הם מוסמכים, שהרי היה עוד בימי צאנז.

אב"ד קרית צאנז נתניה: מרן זי"ע היה מעיין בספר דרכי חיים וכדומה?

מרן שליט"א: בדרכי חיים היה מעיין.

גאב"ד קרית הבעש"ט: בתשובה בענין סעודה שלישית בערב יו"ט שחל בשבת (דברי יציב אורח חיים קפט) כתב מרן זי"ע 'והגם שבעמח"ס דרכי חיים מוה"ר רפאל ז"ל היה איש ישר ונאמן מ"מ לעת זקנותו נתחלפו לו כמה דברים פ"א.

ונראה דמסתברא טעמא דמילתא, כי סבר המחבר שאינו צריך לכן, הואיל ונסמך ממרן הד"ח במכתב קדשו, ועל כן הדפיס את המכתב בהקדמת ספרו שתשמש כעין הסכמה. והראיה על כך, שהלא דיבר אודות הספר עם בן רבינו הרה"ק מטשחויב זצ"ל וכאמור אף צוהו לנקוב את שמו "דרכי חיים" כפי שכתב המחבר בהקדמה, ועכ"ז לא הדפיס ממנו הסכמה בכתב. ע"כ מהמבוא הנ"ל.

ומסופר כי כשהגיע הספר לידי הרה"ק מהרא"ש מסטראפקוב זי"ע, עיין בו ואח"כ הגיב ואמר שמחברו לא כתב בו שום גוזמאות, רק כתב בפשטות כפי הבנתו, דברי אמת כפי שהשיג. וכששהה המחבר בחצר כ"ק אדמו"ר הקדושת ציון מבאבוב זצוק"ל היה מספר ענינים וסיפורים ממרן הד"ח, והקדו"צ היטה אזנו אליו להקשיב לדבריו, וחקר ודרש אצלו על כל פרטי הדברים.

ובספר פו צדיק (שריג א) מסופר על כ"ק האדמו"ר רבי לייבוש מטאמשוב זצ"ל, חתנו של הרה"ק מציעשינוב זי"ע, שהיה אצל דודו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בזמן שיצא הספר דרכי חיים, וראה את הספר מונח על שולחנו, והדבר היה לחידוש שהרה"ק מבעלזא יעיין בזה, ובעת שיחתם שאלו לפשר הדבר באמרו האם דודי יודע שהמחבר הוא אחיו של ר' משה צימעטטובים [אחד מהיושבים בבעלזא] ואינו בעל מדרגה ובעל השגה יותר ממנו. ואמר לו הרה"ק מהרי"ד: ידעתי גם ידעתי, אמנם אעפ"כ כדי לראות גם ההשגה של איש פשוט בזקינך מצאנז, וגם מזה מבצבץ ועולה גדולת וקדושתו.

הגרנ"צ מוטצען: אם בכל הז' ימים יש מצוה באכילת מצה, אולי צריכים לאכול המצה לבד, בלי תוספת או מירוח, כדי שלא יהא רשות מבטל מצוה. שמעתי כך על הגר"ח קנייבסקי שליט"א שמקפיד בכל יום לאכול הכזית הראשון לבד בלי תוספת.

מרן שליט"א: אפילו אם יש מצוה באכילתו, וכי צריכים בשאר הימים שיהא טעם מצה בפיו (עי' מג"א סימן תסא סק"ז).

הגר"ב מוטצען: גם בסוכות נוהגין כן רק בליל ראשון, כיון שילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות (ראה הליכות חיים, סוכות, עמ' רה).

גאב"ד קרית הבעש"ט: על החזון איש זצ"ל מסופר שלא עשה פסח'דיג בכלל אצלו בחדר, ורק לפני בדיקת חמץ באו כמה בחורים וניקו שם...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה מספר על הבני יששכר זי"ע, שגם בימים של ערב פסח לא יצא מפתח חדרו החוצה ולא ביטל אף לרגע מלהעמיק בתורה, ובחדרו לא היו מנקים את הרצפה בשטיפת מים וכדומה, אלא הרבנית ע"ה באה בערב פסח והשתטחה לארץ וכבדה את הקרקע עם נוצה של אווז ואת השולחן שעליו אכל כל השנה ניקתה עם סמרטוט לח, ובזה כבר הוכשר החדר לפסח, ואף בתוך אותו זמן מועט שהיתה עוסקת בנקיון החדר היה מתחנן בפניה שתמהר ותחוס על זמנו היקר...

*

אב"ד קרית צאנז נתניה: יש רוצים להחמיר אפילו בענין שרויה במי פירות, אף על גב שמי פירות לבד אינו מחמיץ, כי יש לומר שמתעורר כח המים שבמצה ועם המי פירות ממהר להחמיץ, וכעין מש"כ הביה"ל (סימן תסב ד"ה אין ללוש) בנפלו מי פירות על חיטים ונתייבשו, כשילוש אח"כ במים, יש לחוש שמא יתעורר כח המי פירות, ותמהר להחמיץ (עי' פסקי תשובות סימן תנה, ו).

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה מתיר להשרות מצה בחלב טהור (עי' שועה"ר שו"ת סימן ו). הרי כל

^{פא} ראה במבוא לספר דרכי חיים החדש, שמסופר שהרה"ק מגארליץ זי"ע אמר על הספר שאין זה 'דרכי חיים' כי אם 'דרכי רפאל', והרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע אמר שזהו 'דרכי חיים' עפ"י השגותיו של ר' רפאל, אולם בקונ' שלשה שריגים לכ"ק אדמו"ר מציעשינוב זצ"ל (שריג א, אות מא) מפריך לגמרי שמועה זו, כיון שהספר נדפס לראשונה בשנת תרפ"ג, הרבה שנים אחרי פטירת הגאון ה"ק מצאנז הנ"ל. ויש להוסיף, כי המחבר כתב בהקדמה שהרה"ק מטשחויב ציוה לו לקרות את שם הספר "דרכי חיים", ובוודאי אילו היה אחיו הגדול הה"ק מגארליץ בחיים חיותו היה שואל את חוות דעתו בזה. ואגב יצויין, כי בקובץ כרם שלמה (ניסן תשמ"א) הובא השגה שכתב כ"ק אדמו"ר בעל הקדושת ציון מבאבוב זי"ע הי"ד בגליון הספר, בזה"ל: ק"ל. כדי להשלים למספר המכוון [היינו שבחלקו הראשון של הספר ישנם קכ"ט אותיות, והוסיף הקדו"צ אות ק"ל], אכתוב עוד אחד מדרכי רבינו ז"ל, והוא העיקר. - רבינו ז"ל הי' מלמד לאדם דעת איך לעבוד את הבורא ב"ה וב"ש ביראה ואהבה כדת מה לעשות, והי' מזהיר ללמוד ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים וספרי מוסר מצדיקים אמיתים, אבל ספרים עם מעשה'ליך כאלה לא היה רבינו סובל כלל...

ויצויין כי בקונ' שלשה שריגים הנ"ל (שריג ב) העיר, על שלא נמצא בספר הסכמה מבני מרן הדברי חיים שהיו עדיין בחיים עיי"ש,

"האדם על הירח" להוכיח שיכול להיות דבר כזה.²⁹ היו אז כאלו ששאלו הרי אומרים 'כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך' והיאך נתברר שאפשר לנגוע בירח. זה קושיא של הבל, עוד לא נמצא מי שיוכל 'לרקוד' ולנגוע בלבנה...

הרא"י שפיצר: אז בתקופה ההיא כשעשו הכנות להעלות אדם אל הירח, היו שטענו שאי אפשר להיות דבר כזה, ולא יתכן שיצליחו, ואמר על זה הגה"צ ר' מיכאל בער ווייסמאנדל זצ"ל שבדברים אלו אני מבין יותר גדול, ואומר אני לכם שזה כן אפשרי ואין לזה שום מניעה...

מרן שליט"א: ועם הכל, עם כל הטכנולוגיה והלוויינים, כשעולה ברצון הבורא יכול להיעלם מטוס מלא עם כמאתיים נוסעים, וכל העולם מחפשים אחריהם, עם השקעה אדירה, ואין לאף אחד שמץ ידיעה מה עלה בגורלם... לפעמים מזכירים מן השמים את מוגבלותו של האדם...

הרא"י שפיצר: מרן זי"ע אמר אז שכל מה שהטומאה עושה, זהו חיקוי מהקדושה, ומה שהם עושים פעולות לעלות יותר ויותר גבוה, זהו דוגמא וחיקוי מעין דמעין ממה שהצדיקים בעבודתם מתעלים מעלה מעלה, וסיפור הסיפור ממרן הדברי חיים שדרכו בקודש היה שלא לקבל פתקאות לפני התפילה, ופעם היה שם אדם עשיר שהיה אף לדרכו ושיחד את הגבאי שיכנס אל מרן הד"ח שהיות ועליו לנסוע בדרך ארוכה של שמונים פרסאות הוא רוצה להיכנס עכשיו. וגער בו מרן הד"ח וצעק בלבט קדשו, דו גאלגאן, מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע, למעלה מהן חיות הקודש וכו', וחזר על כל לשון הגמרא (חגיגה יג, א) וסיים, ואני צריך להגיע לשם, אם כן תאמר לי מי יש לו דרך יותר ארוכה אני או אתה...

כן האריך אז מרן זי"ע על ההתפתחות בזמנו שיכולים לראות למקומות רחוקים ביותר, שגם זה

מרן שליט"א: ימים אלו של חג הפסח, מה נפלא היה בירושלים כאשר כל ישראל עלו לרגל... היה התרוממות דקדושה, 'בבית אלקים נהלך ברגש'...

גאב"ד קרית הבעש"ט: יש את התיאור של בן הנכר שכתב מה שראו עיניו מסדר הקרבת קרבן פסח, וכותב שגם מלך ישראל היה צריך לעמוד בשורה יחד עם כל ישראל, ולא היו מקדימים אותו.

מרן שליט"א: מטעם שאין גבהות לפני המקום... לפי מה שיוודעים היכן היו חומות ירושלים בזמן הבית, אי אפשר להבין איך נכנסו כל ישראל בגבולות העיר. לפי החשבון היוצא מחז"ל (פסחים סד, ב) נראה שהיו כמליון ומאתיים אלף קרבנות פסח, ואין לך פסח פחות מעשרה (שם), ובהכרח שהיו שם עשרות מליוני אנשים, וכולם היו צריכים להסב ולאכול הפסח בין החומות...

גאב"ד קהלתנו הק' בארה"ב: ארץ הצבי...

הרא"י שפיצר: הרי אחד מהעשרה ניסים שנעשו היא שלא אמר אדם צר לי המקום שאלון בירושלים (אבות ה, ה), ורואים מזה שגם היה מקום לכל אחד ללון שם. **גאב"ד קרית הבעש"ט:** היה בזה ענין להמשיך האמונה... מרן זי"ע היה רגיל לומר שמי שהאמונה שלו בעת ביאת המשיח תגדל יותר ממה שהיה מקודם בזמן הציפיה לישועה, לא יזכה להיות אצל משיח, כי האמונה צריכה להיות חזקה ואיתנה בלי שום ספק, באופן שלא יבואו כלל לידי התפעלות בעת ביאת המשיח³⁰.

גאב"ד קרית צאנז נתניה: מרן זי"ע אמר פעם בענין שהרה"ק מגארליץ זי"ע נסתלק חודש אדר, כי ידוע שבסוף ימיו היה מדבר על הצרות העתידיים לבוא רח"ל על כלל ישראל, וכשהתקרב ובא חודש ניסן וראה שאין רואים סימני גאולה, לא היה יכול לסבול זאת...

הרא"י שפיצר: זכורני כאשר הרוסים עשו הכנות לשלוח אדם לירח, הגיע איזה אמעריקאנע ראביי למרן זי"ע שיחזקו באמונה.

מרן שליט"א: הג"ר מנדל כשר ז"ל שוחח אז עם מרן אאדמו"ר זי"ע בענין זה. הוא הוציא אז קונטרס

²⁹ ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשד"מ, פרשת חיי): אמרתי כבר ואחזור על הדברים שוב, שאותם יהודים אשר בזמן ביאת משיח צדקנו יבואו לידי התפעלות ויספרו בהשתוממות: "הראיתם, משיח כבר פה, הוא אכן בא", חלילה לא יהא בזכותם לראות פני משיח. כי מה זה חידוש אצלם, וכי לא האמינו ולא ידעו בבירור, עוד קודם לכן, שמשיה יבוא. אדם מישראל אשר אמונתו בביאת המשיח תתחזק בשעה שיראה את מלך המשיח עין בעין עומד כבר בהר הבית בירושלים, יותר מאמונתו בזמן הגלות, נחשב כאינו מאמין.

³⁰ וראה שם דף 7 הערה 2: "כ"ק אדמו"ר מוה"ר יקותיאל יהודה הלברשטאם שליט"א אבד"ק צאנז (נתניה) העיר לי מישל הוסיף רמז בקרא (ישעיה כד, כג) וחפרה הלבנה, שהיא מלשון חפירה בקרקע, שכן עשו האנשים שעלו על הלבנה וחפרו בה. ויפה כוון לדברי הרמ"ע מפאנו ז"ל בספרו אמרות טהורות (מאמר אם כל חי, חלק א סימן כד דף יט), וז"ל: וכיון שהעידו הכתובים ופירשו רבותינו שנתמעטה האורה בעונותינו, אין תימה שימשך זה מהתכנס גופי המאורות עצמם והקטנתם בפועל, וההגדל במאורות מזה לזה בין רב למעט. והוא טעם וחפרה הלבנה לפי שעה כטעם ואל תכלמי כי לא תחפירי האמור בארץ, ואף על פי שג' ג"כ ובושה החמה דברים כפשוטן שכנגדה כל העולם כולו לקה הלא השאירה עוללות לתת שכר בעה"ז למונין לזה.

ובפי' יד יהודה לס' אמרות טהורות כתב: והוא טעם מה שאמר הכתוב וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בירושלים וגו' (ישעיה כד), שלשון וחפרה בעצם הוא ענין חפירה בקרקע, וזמה יאמר ג"כ על ענין בושה כאלו המתבייש יחפור חפירה להתחבא שם לפי שעה עד יעבור זמן הבושה וכו', עיי"ש.

³¹ ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשד"מ, פרשת חיי): אמרתי כבר ואחזור על הדברים שוב, שאותם יהודים אשר בזמן ביאת משיח צדקנו יבואו לידי התפעלות ויספרו בהשתוממות: "הראיתם, משיח כבר פה, הוא אכן בא", חלילה לא יהא בזכותם לראות פני משיח. כי מה זה חידוש אצלם, וכי לא האמינו ולא ידעו בבירור, עוד קודם לכן, שמשיה יבוא. אדם מישראל אשר אמונתו בביאת המשיח תתחזק בשעה שיראה את מלך המשיח עין בעין עומד כבר בהר הבית בירושלים, יותר מאמונתו בזמן הגלות, נחשב כאינו מאמין. כעין זה מסופר בגמרא (בבא בתרא עה, א), יתיב רבי יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות, שהם שלושים על שלושים וחוקק בהן עשר על עשרים, ומעמידן בשערי ירושלים. לגלג עליו אותו תלמיד וכו', לימים הפליגה ספינתו בים, חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהן עשר ברום עשרים. אמר להו, הני למאן. אמרו ליה, שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה, דרוש רבי, לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי. אמר לו, ריקא, אלמלא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות, ע"כ.

נורא הדבר, כי אותו תלמיד בוודאי לא היה אדם פשוט, שהרי זכה לראות את מלאכי השרת מנסרים ומכינים את האבנים טובות ומרגליות, ואף זכה לשוחח עמם, ואף על פי כן הקפיד רבי יוחנן על

את כל התורה, בוודאי מי שניחון בחלק אלוקי ממעל יכול להגיע לידי כך.

אב"ד קרית צאנז נתניה: מרן זי"ע היה אומר שכל אדם היה מוכן שיעשו לו ניתוח בראשו ויכניסו לו שם ש"ס קטן. רק שבלי יגיעה אי אפשר להשיג כלום...

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע היה אומר שיר השירים לאחר הסדר?

מרן שליט"א: אולי בשנים הקודמות, אבל לא מהשנים שאני זוכרם.

גאב"ד קרית הבעש"ט: על מרן הדברי חיים מסופר שאמר שיר השירים, והיה בוכה הרבה כשאמר הפסוק (ג, ה) 'פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את

הוא חיקוי מצד הקדושה, כידוע מצדיקים שהיו יכולים לראות מסוף העולם ועד סופו, והאריך לבאר שזה היה ראייה טבעית שזכו להם הצדיקים¹⁹.

מרן שליט"א: יש כן בזוה"ק, שהטומאה עושה מה שרואה אצל הקדושה.

אב"ד קרית צאנז נתניה: ידוע מהחפץ חיים זצ"ל שאמר על התפתחות הטכנולוגיה, שכיום המציאו יכולת לראות ולשמוע במרחקים ולאחר זמן, מה שלא היה בדורות הקודמים, והסביר שמן השמים סיבבו כן, כי בדורות שלנו נצרך יותר לחזק האמונה בעין רואה ואוזן שומעת וכו'²⁰...

מרן שליט"א: אמרתי פעם שהאדם יכול ללמוד מהקאמפיוטער, שאם חפץ דומם יכול להכיל בקרבו

שכלו קטן וכמעט שאין לו דעת כלל נגד חבריו עד שמפני מיעוט שכלו היה מוכרח להראות לו כל כך מה שלא הורגל כן עד היום. כן הדבר בענייננו, כל מה שאנו רואים שמתרבים יותר דברים כאלו, מזה נוכל להבין ולשפוט כמה נתקטנו במדרגה, עד שמן השמים צריך להראות לנו אותות מופתיות על כל דבר שורשי של אמונתנו הקדושה, מה שלפנים עד דורותינו אלה בעת שהיתה אמונת ה' ותורתו חזקה אצל כל אחד ואחד מבני ישראל לא היה צריך לכל זה, כי כל זה הוא להורות נגד המתווכחים והכופרים בהשגחה, ועל ידי כל אלו נתברר שיש למעלה עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשך בספר נכתבים.

ונבאר דברינו אחד לאחד: הנה על דבר כלי המחזה (הטלסקופ), הענין הוא כך, מתחילה בדור שלפנינו כשהיתה האמונה בהשגחה חזקה מאד, והיה כל אחד מאמין בשלימות שהשם יתברך אף שהוא שוכן למעלה בערבות מכל מקום הוא משגיח ממכון שבתו אל כל יושבי הארץ וכדכתיב מי כה' אלקינו המגביהי לשבת וגו', לא היו צריכין מלמעלה להראות לנו עניינים כאלו. אבל עכשיו בעו"ה שנמצאו מתפקרים וכופרים בהשגחה ואומרים לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב, כי איכה יוכל לראות כל כך למרחוק מן השמים עד לארץ, מראה השם יתברך בחוש שאפילו בן אדם שהוא אין ואפס נגדו הוא יכול לעשות עצות על ידי הבריאה גופא שיהיה יכול לראות מרחק רב מן הארץ עד לשמים, הרי דהוטבע בבריאה גופא עצות לזה, ואם כן כל שכן הבורא יתברך עצמו שהוא ברא הבריאה גופא שהוא יכול להביט מלמעלה למטה על כל דבר, וכענין שכתוב משמים הביט ה' ראה את כל בני האדם וגו' ונאמר ביחזקאל (ח, יב) כי אומרים אין ה' רואה אותנו וגו'.

ועתה נדבר אודות כלי השמיעה (הטלפון) גם כן באופן זה. מתחילה כשהיתה האמונה חזקה מאד, היה כל אחד זהיר בתפלה, כי כל אחד האמין שהשם יתברך אף שהוא בשמים ממעל מכל מקום הוא שומע שועה אף למרחוק, וכענין שנאמר ותעל שועתם השמיעה. אבל בעו"ה שנמצאו מתפקרים וחושבים שאין ישמע מלמעלה את תפלתו, מראה השם יתברך שהטביע עצות בבריאה שאפילו בן אדם יכול לשמוע כמה מאות פרסאות למרחוק, וכל שכן השם יתברך בעצמו בורא כל ועתה נבאר אודות אומנות התמונה הנ"ל (פוטוגרפיה). ועיי"ש עוד באריכות נפלאה.

¹⁹ וראה מה שסח מרן זי"ע בענוותנותו (שפע חיים, רעד"ר ח"ד, פרשת ויקהל מאמרי י, אות ז): וזקה"ק מצאנז זי"ע היה אומר שיר השירים לאחר עריכת הסדר בהתלהבות עצומה שכל הקירות רקדו עמו. ואני לעצמי מה אעשה אשר לרוב חולשתי אין מספיקין בידי, ונתקיים בי מאה"כ (תהלים נא, טז) מה לך לספר חוקי, ושללא לקרית צאנז רוצה לומר, כי תמיד הייתי אומר שיר השירים, אבל זקני ע"ה כל זמן וכו' (קנים ג, ו) ונטלו כוחותי ממני וככלות הסדר בקושי אני מסוגל להיכנס לביתי, ובעוה"ר אינני כאותם הצדיקים הק' שהרגישו חיות ונתקיים בהם הכתוב (משלי ג, ח) רפאות תהי לשיריך ושקוי לעצמותיך, דהם ישבו מיד לאחר הסדר ללמוד תורה כל הלילה, וכחמשה בהגדה מרביתנו שהיו מסובין בבני ברק ועסקו בסיפורי יציאת מצרים כל אותו הלילה ושכחו לגמרי מהוויות דהאי עלמא והרגישו ממש מעין עולם הבא עד שהוצרכו תלמידיהם להזכירם שכבר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

²⁰ וראה בענין בשפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"א, פרשת שלח): הרה"ק מלובלין זי"ע העיד על עצמו שהיה רואה מסוף העולם ועד קצהו כאדם הרואה בתוך ד' אמות שלו, עד שפעם אחת ראה מעשה אכזריות של גוי שקשר את רגל אביו הזקן לעץ ואת הרגל השנייה קשר לעגלה רתומה לשני סוסים והריץ את הסוסים עד שאביו נקרע לשני גזרים, ונדדעזע מאד מגודל האכזריות [ואז עדיין לא היה היטלר ימ"ש בעולם ולא ידעו מרציחות משונות כאלו], וביקש מהשי"ת שיקח ממנו את המדרגה הזאת, ומאז לא היה לו המדרגה הנ"ל לראות כבתוך ד' אמות שלו, אלא עד מרחק של ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ומשם ואילך ראה רק כמו דרך כברה. ואין זו ראייה מסוג מחזה הנבואה, כי לא היו מראים לו נבואה איך שגוי קורע את אביו לגזרים, אלא זו ראייה גשמית כפשוטה. וככה הארכתי בזה ע"ד פלפול בסוגיית הגמ' (מכות ה, א) לגבי גמלא פרחא, דכאשר מסתכלים באור הגנוז אפשר להביט מסוף העולם ועד סופו, ובראייה כזאת אין רואים מה שאסור לראות ואף דבר גשמי שאינו נחוץ לעבודת ה' אין רואים.

²¹ ראה בספרו שם עולם (ח"א פרק כד): וצריך האדם לידע, שהדורות שלפנינו כל מה שהוא מוקדם בזמן הוא מוקדם במעלה, וכמו דאיתא בעירובין (נ"ג) ליבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנן כמלא נקב מחט סדקית... וידעתי גם ידעתי שיקשו איזה אנשים החכמים בעיניהם על דברינו, אם כן שהדורות כל מה שהוא מוקדם בזמן הוא מוקדם בחכמה, הרי אנו רואים שבזמננו נתגלו הרבה חכמות מה שלא נתגלו בדורות שלפנינו, כגון שבזמננו יש כלי המחזה של חוזה הכוכבים [משקפת טלסקופ] שנעשה באופן היותר נעלה ורואים בו למעלה לגבוה מאד מאד, וכן נתחדש בימינו כלי השמיעה [טלפון] שנוכל לשמוע בו כמה עשרות פרסאות למרחוק, וכן נתחדש בימינו אומנות התמונה [מצלמה] שעל ידי השמש נוכל לצלם תמונת האדם בדיקנות על הנייר אף שהאדם בעצמו לא היה יודע מזה דבר, ואם בעת זו עושה איזה פעולה בידי או בשום אבר מאבריו נתפסת תמונת הפעולה גם כן, וכן נוכל לצלם תמונת כל דבר. וכן נתחדש בימינו הכלי של דבור [פטיפון, טייפ] שמכניס האדם את קול דבוריו לשם, ואותו הקול לא נאבד, ולאחר זמן אף משנפטר נוכל להוציא את כל הדבורים בקולם ממש מן הכלי ההוא.

הנה הרחבתי הקושיות, ואתה שמע היטב מה שאשדבך בעו"ה. כי הנה באמת נהפוך הוא, ואמשול לך משל למה הדבר דומה, למלמד תינוקות שלומד עם תלמידיו אל"ף ב"ת, ובקיאים בצורת האותיות ומלמד אותם את הנקודות. אם התלמיד הוא בר חכים מראה לו רק שתיים שלוש אותיות הראשונות של השורה הראשונה, ומעצמו יוכל להבין ולקרוא בנקודה ההיא כל האותיות של השורה. וכן מראה לו הניקוד של השורה השנייה רק שתיים שלוש אותיות וממילא יוכל לקרוא כל אותה השורה בניקוד, וכן כהאי גוונא כל השורות. אבל אם התלמיד הוא בן לא חכם, מוכרח רבו ללמוד עמו כל השורה בניקוד, וסובר רבו שעל כל פנים בשורה השנייה יהיה די להראותו שתיים שלוש אותיות ומעצמו יבין השאר. אבל לא היה כן, כי לא היה חכם כלל, והוכרח רבו לייגע את עצמו ולהראותו היטב כל השורה. וחשב רבו שעל כל פנים בשורה השלישית יהיה די לו שיראהו איזה אותיות, אבל סוף דבר היה שהוצרך להראותו כל האותיות של השורה ההיא, וכן כל השורות עד סוף הא"ב. והתחיל רבו לתמוה על התינוק כמה

חסידיים אצל רבם לא הקפידו זיך נישט מישען, כי רבי אינו מהות בפני עצמו...

גאב"ד קרית הבעש"ט: ידוע המעשה שפעם בליל בדיקת חמץ, כשישבו שני המאורות מרן הדברי חיים זי"ע והרה"ק מקאמינקא זי"ע בבית התבשיל בהיכל קדשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע וקילפו תפוחי אדמה, נכנס פתאום הרה"ק מראפשיץ ומבלי רואה חטף סכין אחד מעל השולחן והחביאו, ואחר כך פקד עליהם למנות את הסכינים לראות אם לא חסר מהם כלום. כשגמרו לספור ונוכחו לדעת כי חסר להם סכין אחד, החל הרה"ק מראפשיץ לטעון אליהם כי חייבים המה על פי דין לשלם לו על הסכין האבוד, אבל הם פטרו את עצמם בטענתם כי יש לזה דין של שאלה בבעלים, בהסתמכם על פסק דינו של הטורי זהב (או"ח סימן תכ"ט), דשלושים יום קודם החג משועבד הרב לתלמידיו ללמדם הלכות החג. אבל הרה"ק לא הרפה מהם וטען לעומתם בטענות חזקות, ככה התנצחו שלשתם בהלכה כל הלילה עד שעלה עמוד השחר, והתפוחי אדמה נשאר בלתי מקולפים... על כל פנים רואים מזה סברא זו שהם טענו כי הרב משועבד לתלמידיו...

אב"ד קרית צאנז נתניה: מסופר על צדיק אחד שאמר שאינו סובל מי שעושה חומרות כמו שלו, משא"כ בפסח. **מרן שליט"א:** איתא כן שבפסח לא יזלזלו בחומרות, ואף שבכל השנה צריכים להיות ראויים לזה, וכידוע מש"כ הערבי נחל (פר' עקב, דרוש א, ד"ה ואומר אני) לגבי חלא בר חמרא^צ.

^פ ראה מהמתואר מחג הפסח תש"כ במעון הקודש (בגליון צאנז, ניסן תשס"ג): מי יוכל לתאר את גודל עבודתו הקדושה של מרן זי"ע בעת אמירת ה'הלל' ו'נשמת'. עכשיו עמד לרשותו כל הלילה, ובנעימות וקדושה ובהתלהבות עצומה אמר את כל סדר ההלל והפיוטים במתינות, כשהוא חוזר כמה פעמים על פסוקים שונים, תוך כדי שהוא מפרשם בדברי תורה מתוקים מדבש. בהתלהבותו הנוראה אפך ורקד ממש בכל גופו הטהור, והרגשנו שאף מיטת ההסיכה שעליה ישב ורקד יחד עמו... פני קדשו בערו בלהב אש קודש, ונראה היה שהוא איננו נמצא כאן כלל, אלא אי שם במחוזות שמימיים נעלים, ויחד אתו העלה אותנו ואת כל המשתתפים והגביהנו טפחיים מעל גבי הקרקע... וראה מה שמתאר החתן סופר (הגדה של פסח חתן סופר עמ' קעב), וז"ל: שמעתי על ק"ז החתם סופר זצ"ל דמרחק הרבה בשוקי בראי היה נשמע קולו בקודש מרוב רגשת רשפי אש שלהבת יה בעת אמירת ההלל בלילה זה, עכ"ל.

^ז ראה בספר אמרי פנחס (פסח, אות קע): בשם הרב ז"ל [הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע], שהקפיד שלא להחמיר חומרות יתרות כי בזה ממשיך על עצמו הגלות ח"ו כי החומרות הם מסיטרא דדינא... לכן אין לאדם להחמיר יותר מהשו"ע אף אם יש איזה דעה בהשו"ע להחמיר, אם אין המסקנא כך אין להחמיר, רק בפסח יש לתפוס כל החומרות הזכרים בשו"ע...

^צ ראה שם: ואומר אני על פי ההוא דפרק כל הבשר (חולין ק"ה ע"א) דאמר אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא כו' ואלו אנא בהא סעודתא כו', וקשה בשלמא אדם אחר שאינו נוהג בהנהגה זו יש לומר שאינו יודע זאת כי לא שמע עדיין שראוי לנהוג כך, משא"כ הוא שכבר ראה או שמע מאביו שנהג כך, והיה לו געגועין על אותה הנהגה עד שקרא לעצמו חלא, אם כן מדוע לא נהג כך.

אך הענין, עבודת ה' צריך להיות בהדרגה ולא כל הרוצה ליטול כו', ויש מדות חסידות דאסור להתנהג בהם רק מי שמוחזק כבר בחסידות, וזהו מרומז ג"כ בפסוק ואורח צדיקים כאור נוגה, שפירשתיו תחלה כפשוטו על הטובה שעושה הש"י עם הצדיקים שנותן הטובה בהדרגה כדי שלא תשלוט עין הרע, אך מרומז בו ג"כ

רגלי איככה אטנפם^פ. ויש מספרים שגם אצל מרן זי"ע ראו שבכה מאד בפסוק זה^פ.

מרן שליט"א: אולי זה היה בשנים הראשונות. **גאב"ד קרית הבעש"ט:** כשאמר כ"ק מרן זי"ע הפסוקים הודו לה' בהלל בעת הסדר, ממש רקד על מקומו מרוב התלהבות^פ.

מרן שליט"א: גם אחרי הסדר רקדו הקהל. **אב"ד קרית צאנז טבריה:** נדפס כעת (בגליון צאנז) מפי אחד המשמשים בקודש, שבשנה ששימש בקודש, כשעה אחרי עריכת הסדר, בשעה 5:00 לפנות בוקר, העיר אותו מרן זי"ע משנתו כי רצה ללכת למקוה, ולתמיהתו על השעה המוקדמת אמר לו מרן זי"ע: ס'איז א נייע טאג, מדארף אנהייבען פון פריש"ם... **מרן שליט"א:** אני גם זוכר מכמה שנים שכשעתיים אחר הסדר כבר הלך למקוה. **גאב"ד קרית הבעש"ט:** מיעוט אכילה ומיעוט שינה לא היה חידוש אצל מרן זי"ע...

*

מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע היה מספר על חתנו של זקה"ק מגארליץ זי"ע, הרה"ק רבי פנחס חודרוב צוק"ל, שכשהיה סמוך על שולחן חותנו היו לו בפסח כלים נפרדים משלו ואכל רק מה שבשלה הרבנית שלו עבורו, וזקה"ק מגארליץ לא העיר לו על כך מאומה.

גאב"ד קרית הבעש"ט: וזה היה 'חידוש'... **מרן שליט"א:** כי בדרך כלל לא היה זקה"ק מגארליץ סובל את המתחסדים.

^פ ראה בספר מקור חיים (אות צט): ואחר הסדר אמר שיר השירים בהתלהבות גדול, ואצל הפסוק פשטני את כתונתי בכה מאין הפוגות. ובדרכי חיים (אות פח) כתב: ואחר הסדר היה אומר שיר השירים בקול רם. ובהגדה של פסח דברי חיים בקונטרס עקבי חיים הביא שיר באידיש עה"פ (שיר השירים ו, א) אל גנת אגוז ירדתי וגו' ששרו בצאנז אחר הסדר, בזה"ל: "די מאמע האט געהייסן ניסלעך אפרייסן, או ווי הויך זענען די צווייגעלך, או ווי נידעריג זענען די קינדערלך, מיר קענען נישט דעגרייכן".

ובספר "שיח זקנים" (ח"ח עמ' רב) מסופר: בליל שבת הראה לנו [הרה"ק מהרש"א מראצפערט זי"ע] על סידור אחד שהיה מונח על שלחנו, שהוא מאביו הרה"ק מצאנז זצ"ל, והראה לנו שבדפים של שיר השירים ניכרים דמעות, ואמר, דער טאטע האט זייער פארפירט ביי שיר השירים פסח אויף דער נאכט.

בספר "דברי ברוך" מסופר על הרה"ק מגארליץ שלא נהג לומר שיר השירים בערב שבת, וכשראה פעם אחד שאומר בערב שבת, פנה אליו ואמר לו: "אני אומר שיר השירים פעם אחת בשנה בליל התקדש חג הפסח לאחר הסדר, וכשהנני אומר רק כמה פסוקים מתחילי כל איברי לרנות ודא לדא נקשן, ואתה יכול לומר כל ערב שבת, היתכן?".

אגב יצויין מספר "החכמה מאין" שהרה"ק רבי יצחק מסיטיטשין זי"ע סיפר, שכאשר אביו הרה"ק רבי משה מראזודוב הגיע בחג הפסח של שנת תרל"ו לפסוק בשיר השירים (ו, יג) נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן, הכה ראשו בשלחן שלא כדרכו בקודש, והסביר אח"כ שאיתא במדרש (ילקוט שמעוני על שיהש"ר, פ"ז רמז תתקצ"ג) שפסוק זה רומז לצדיקים, ואז הבינו שהמצב בצאנז אינו טוב. ואכן בחוה"מ הגיעו מברקים בהולים לעורר רחמים עבור מרן הדברי חיים.

^פ ראה בגליון צאנז (ניסן תשע"ד) מזכרונות הרה"ג רבי אשר רייך שליט"א מרבני אנ"ש בביתר: זכית להשתתף פעם בעריכת הסדר אצל כ"ק מרן זי"ע, אבל כשקבלתי ממנו המצה נשפך עליה קצת יין, ומרן זי"ע אמר לי שבשינאווא סברו שאין שום חשש ביה, אבל בכל זאת נתן לי מצה אחרת. בסיום הסדר ראיתי את מרן זי"ע אומר שיר השירים בדבקות גדולה, ובמיוחד בכה בפסוק פשטני את כתנתי איככה אלבשנה וגו'.

*

ולא יוכל לאכול... האריה דבי עילאה נהג כחותנו הישמח משה זי"ע ולא אכל מצות בכל ימי החג, מלבד כזיתי החיוב^צ, וחשש שאם יהא נוכח בשעת האפייה לא יוכל גם את זה לאכול...

מרן שליט"א: בצאנז הקפידו כן לאכול מצות בכל ימי החג^צ.

גאב"ד קרית הבעש"ט: הרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זי"ע אמר פעם באחרון של פסח, הן עוד היום יש לנו מצוה לאכול בו מצה ותו לא, וצוה להביא לפניו הרבה מצות ואכל ל"ו מצות. וכעין זה מובא במנהגי הגר"א שהיה מחבב אכילת מצה עד שביו"ט אחרון היה אוכל סעודה שלישית אף שבכל יו"ט לא נהג כן.

שתו לחיים, ואמר מרן שליט"א: יין זה יש לו יחוס קטן, כי הענבים באים מחו"ל...

גאב"ד קרית הבעש"ט: פעמים הרבה כשהיה מרן זי"ע אוכל בשוה"ט ליל שב"ק בפירות טיש ענבים מחו"ל, היה מתבטא 'שטרורי שטרורי'... שאין לזה שום טעם...

אחד הנוכחים: האם אצל מרן זי"ע היו משתמשים בפסח בכלים ומפות של חד פעמי?

מרן שליט"א: מתחילה לא הרשה מרן אאדמו"ר זי"ע להשתמש בזה כלל בפסח, לא כאן באר"י ולא בחו"ל, אך אחר שנכנס הרה"ח ר' שלמה כץ הי"ו שהיה לו מפעל לפלסטיק ותיאר בפני מרן אאדמו"ר זי"ע את כל סדר והליך היצור במפעלו, ונתברר לו שאין בזה

הגרנ"צ מוטצען: נתפרסם (בגליון צאנז) שפעם הביאו למרן זי"ע קוגל באחרון של פסח, ואח"כ התרעם שזה היה עם צוקער...

מרן שליט"א: אכן הקפיד שלא לאכול צוקער.

הגר"ב מוטצען: גם אם בשלו הצוקער מלפני הפסח? **מרן שליט"א:** אכן, גם כשבשלו לא אכל.

היה תקופה של כמה שנים שחותני זצ"ל בעת שהתגורר במונטריאול היה הולך יחד עם הגה"צ הרב מטאב זצ"ל להכשיר מפעל קטן לצוקער שהיה שם במונטריאול, וזה היה מפעל ישן שהיו יכולים לבדוק כל החלקים, והיו נוכחים בכל מהלך הכנת הצוקער וכו', והכינו זאת כמו שהכינו מלפנים שלקחו קנים וטחנו וכו', ומצוקער זה היה מרן אאדמו"ר זי"ע אוכל אחרי שהרתיחוהו וסיננו וכו', אבל בשנים שלא היה צוקער זה, לא היו משתמשים בצוקער בפסח, ובמקום צוקער היו משתמשים בדבש, שגם זה הביאו במיוחד ולא מבית חרושת.

הרה"ק משינאווא אמר, הלוואי שהמצות ערב פסח שלי יהיו כשרים כמו הצוקער... ועם כל זה נמנעו מלאוכלו...

גאב"ד קרית הבעש"ט: אכן המצות שאופים בערב פסח צריכים שמירה מיוחדת...

הגה"ק האריה דבי עילאה זי"ע אמר שאינו הולך להיות נוכח באפיית המצות, שמא לא ייטב בעיניו

וכן ראיתי שנהג כן מורנו הגאון הקדוש מהר"ל ז"ל בעהמ"ח ארי שבחבורה (הוא הגה"ק בעל אדב"ע) וכו'.

וכן נהגו עוד צדיקים, ראה באמרי פנחס (ח"ב עמ' קטו): מעשה רב מזקיניו הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל שדרכו בקודש היתה שלא אכל מצה רק בשתי הלילות הראשונות מחמת גודל הזהירות וכו'. ע"כ. ועי' שו"ת התעוררות תשובה (סי' רסג).

^צ ראה מש"כ מרן הדברי חיים לנכדו של האדב"ע, הרה"צ רבי ירוחם טייטלבוים מטארנא, שיפסיק מלנהוג כן, וז"ל מכתבו (נדפס בהוספות לתשובות 'דברי חיים' ח"א סי' ד', מהדורת באבוב): ב"ה, יש ג', ח' ניסן תרכ"א לפ"ק צאנז. שו"ר לידידי הרבני החסיד ירא"ב שלשלת היוחסין הנגיד המפורסם ש"ב מהו' ירוחם נ"י. מכתבו הגיעני, ובנדון מנהגו שלא לאכול מצות ולא שום תבשיל בחג המצות, הנה לא נכון הדבר כן בזמנינו שהדור חלש, ויש שמכך בוטל שמחת יו"ט, ולכך אל יעשה... רק להתיר לו תיכף, ויעיין בשערי תשובה סי' תקי"א ס"ק ה' שזקני הח"ץ ז"ל גזרו עליו חכמי זמנו להתיר מנהגו שהי' לו שלא לשאוף טאבק ביו"ט, והתירו לו שלא לבטל עונג יו"ט, מכש"כ שלא לאכול דבר ביו"ט שהוא צער גדול מצד התרת נדר, בוודאי מחוייב להתיר לו, והשם הטוב ישמרהו ממהו חמץ. והיה שלום וברכה כנפש ידיו ש"ב מחו'. הק' חיים הלברשטאם.

וראה באוצה"ח מנהגי צאנז שהדברי חיים היה מקפיד על אלו הנהגים סלסול בעצמם ומתנזרים מאכילת מצה זולת בליל הסדר, יע"ש. ובהגדה של פסח דברי חיים מביא שהרה"ק רבי משה יוסף זצ"ל אב"ד אוהכל נכד הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע מנהגו היה שלא לאכול בכל הפסח מצה רק בלילה הראשונה, כמנהג זקה"ק הישמח משה. פעם אחת כשהיה בצאנז בא וישב אצל שוה"ט של רבה"ק מצאנז זי"ע אשר מנהגו היה שאכל מצה גם בכל ימי החג. והביט רבה"ק מצאנז זי"ע על כל היושבים בשלחן, ואמר שהרב מאוהעל יברך ברכת המזון על הכוס, וכשמע הרה"ק מאוהעל כך, רץ תיכף ונטל ידיו ואכל מצה וברך, וזה היה באמצע יו"ט אבל בערב יו"ט האחרון של פסח אמר רבה"ק מצאנז עוד פעם שהרב מאוהעל יברך יברך על הכוס, ולא היה לו די זמן בכדי שיפסיק לילך וליטול ידיו ולאכול מצה, ואז נתוודע רבה"ק מצאנז מכל הענין שמחמיר על עצמו ואינו אוכל מצה בשאר ימי החג, פתח רבה"ק זי"ע ואמר לו, שמע, כל שבעת ימים אכילת מצה בפסח רשות, אמור לי וכי רשות של תורה אצלך הוא דבר קטן, יותר אל תנהג כך, וכך עשה.

על מעשי הצדיקים שמוכרח להיות בהדרגה, ולא שמי שמתחיל לעבוד ה' יעשה תיכף כל מיני החסידות, ולכן מאחר שישראל מדקדקים בזה להיות עבודתן במתון, לכן במדה זו עצמה יתנהג הש"י, ויתן הטובה במתון ובהדרגה מעט מעט, עד נכון היום שיהיה האור מתוק ורב וכאמור.

^צ ראה בספר ארי שבחבורה (פסקים ומנהגים, עמ' קט): לא הלך בעצמו לאפות את המצות מצוה לפני חג הפסח רק שלח את בניו, כי אמר שהוא אינו יכול לילך בעצמו בגלל חומרותיו הגדולים, כי שמא לא יטבו מעשה האפיה בעיניו ולא יהיה לו כזית מצוה לברך עליו. רבינו צוה את בניו שבעת עריכת המצות יקחו בצק קטן ויגלגלו אותו רק פעם אחת ותיכף ישימו אותו לתנור גדול.

^צ כן כתב תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע במכתב (הובא בדרכי הישר והטוב): הנה הרב הגאון מאוהעל זצ"ל ידעתי בבירור גמור שלא אכל מצה רק בב' לילות של החג כל כך זיתים כפי המבואר בשו"ע אור"ח וכו'. עכ"ל.

הטעם הפשוט היה כיון שאכילת מצה כל שבעה היא רשות, לכן היה עדיף אצלו שלא לאכול מצה מחשש שמא אינם בתכלית הכשרות. וכן האריך כ"ק מרן זי"ע (בעידן רעד"ר פרשת צו תשכ"ו) בענין זה ולבאר טעם המנהג, ושם בתוה"ד: ושמעתי מכ"ק אאמ"ר זי"ע שאמר, גם אני היה ברצוני להימנע מלאכול מצה כי אם בליל הסדר, אך אינני יכול לשנות ממנהג זקה"ק מצאנז.

ועל מנהגו של האדב"ע ראה בשו"ת שם עולם (ח"א סי' סח): ועד אשר שלת מאתי במה שהביא בשערי תשובה שם שיש מחמירין שאין אוכלין מצה כלל אחר ליל ראשון של פסח, רק אוכלין מיני תבשילין, ושאלת איך החמירו חששה רחוקה לאסור עליהם המצות ומה יעשו בסעודות שבת דצריך פת ולחם משנה וכן סעודות יו"ט צריך פת. תשובה, ידידי כנפשי לולי אהבתך מאז אשר ידעתי כי יראת ד' מעודך ואך זה חפצך כל היום לא הכנסתי עצמי להשיב בזה מכמה טעמים, אך לגודל אהבתך והפצרתך אענה אותך בזה מה שנראה בעיני ללמד זכות על כמה חסידים ואנשי מעשה אשר ידעתי אשר נהגו בזה להיותם יראים וחרדים לדבר ד' ושומרים נפשם ממהו חמץ וכל לבבות דורש ד'... ממילא מכ"ש מי שרוצה להחמיר על עצמו להיות נשמר מחשש חמץ שלא יזיק לו את הנפש ע"י כל השנה כאשר מבואר בדברי קודש של האריז"ק דהנזהר ממהו חמץ מובטח לו שלא יחסא כל השנה, בוודאי הדבר ההוא יהיה לו לעונג ולמשיב נפש, ובפרט שיכול לקיים שמחת שבת ויו"ט בבשר ודגים ושאר מטעמים דאין בזה שום חשש כלל,

גאב"ד קרית הבעש"ט: שמעתי לאחרונה על הגר"ח קנייבסקי שליט"א שמקפיד שלא לאכול מצה עם מי פירות (כגון אבוקדו וכדו'), מחשש שלא לאכול מצה שרויה במי פירות שממהר להחמיץ.

מין שליט"א: אנו קבלנו להלכה שמי פירות אינו מחמיץ כלל ואין בזה חשש שרויה (עי' שו"ע או"ח תסב, א; שועה"ר בשו"ת סימן ו). ואם אין כלל מים בתוך המי פירות אין בזה חשש¹³.

גאב"ד קרית הבעש"ט: סברת החוששים בזה היא מאחר דקיי"ל (סימן תס"ב ס"ב) שמי פירות אינם מחמיצים רק בפני עצמם, אולם בתערובת מים ממהרים להחמיץ, ולפי"ז במצות שנאפו במים (ולא עם מי פירות לבד) יש לדון שמא ע"י כח המים שמעורב במצה, כששורה אח"כ המצה במי פירות מממהר הקמח להחמיץ ע"י כח המים שמעורב בעיסה (-על הצד שנשאר קמח במצה שלא נילוש היטב). ויש דוחים סברא זו מאחר שבשעת השריה במי פירות כבר נתייבשו המים וא"כ גם אם יש קמח במצה אינה מממהר להחמיץ ע"י מי פירות לבד¹⁴.

מין שליט"א: אלו שהתירו להשרות מצות במי פירות בהכרח שלא חששו לזה, דהרי לעולם נילושו המצות במים, ואעפ"כ התירו להשרות המצה במי פירות (עי' שועה"ר שם בשו"ת סימן ו), וכן זכורני אצל מרן אאדמו"ר זי"ע שהיו טוחנים המצה ומכניסים במי פירות, כמו מיץ תפוזים וכדומה¹⁵.

גאב"ד קרית הבעש"ט: מפני שהיה קשה לו לאכול המצה בשנים האחרונות, או גם קודם לכן?

מין שליט"א: זכורני כן עוד מהשנים שהיה בבריאות, ובפשטות שהיו מצות עבות והיה קשה ללעוס, אבל עכ"פ אם היה מרן אאדמו"ר זי"ע חושש שיש בזה איזה ענין להחמיר בוודאי לא היה מיקל לעצמו.

וכן מובא על כ"ק האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, שבזקנותו היו טוחנים לו המצה וערבבו היטב עם מי פירות עד שנעשה כמו עיסה.

ובפרט בזמננו שיש מצות דקות שנאפות היטב, דלכאורה החשש הוא פחות ממה שהיה בזמן שעשו

שום חשש חמץ, מני אז לא אסר להשתמש בהם, אף שעל שולחנו לא עלה זאת כלל, ואם היה מפה מפלסטיק הקפיד שיניחו על זה נייר, אך לבני הבית הרשה מאז להשתמש בהם.

גאב"ד קרית הבעש"ט: גם על דבק סלוטייפ נתעורר שיש בזה לפעמים חששות. גם בצוקער לא השתמש מרן זי"ע.

מין שליט"א: היה תקופה של כמה שנים שחונתי זצ"ל בעת שהתגורר במונטריאול היה הולך יחד עם הגה"צ הרב מטאב זצ"ל להכשיר מפעל קטן לצוקער שהיה שם במונטריאול, והיו נוכחים בכל מהלך הכנת הצוקער, והכינו זאת כמו שהכינו מלפנים שלקחו קנים ובשלו וטחנו וכו', ומצוקער זה היו אוכלים בבית מרן אאדמו"ר זי"ע אחרי שהרתיחוהו וסיננו וכו', אבל בשנים שלא היה צוקער זה, לא היו משתמשים כלל בצוקער בפסח.

יסוד כל ענין החומרות בפסח הוא שלא לשנות ממה שנהגו אבותינו, ואף אם אין בזה טעם, ואם מתחילים לפקפק בכל דבר שטעם האיסור אינו שייך בזמננו, אין לדבר סוף.

כגון מה שאצלנו אין אוכלים 'קנאבל' בפסח, שכבר כתב על זה בפרי מגדים (א"א אורח חיים תסד, א) "יש נוהגין שלא לאכול שום בפסח ואיני יודע טעם למה, ומ"מ עתה אין להקל"ציה.

גאב"ד קרית הבעש"ט: הרי יש קפידא לאכול בפסח רק לעבעדיגע פיש (עי' פרמ"ג שם), ובכל השנים היה מצוי כאן דגים חיים רק מהנקראים קרפיון, וזה מה שנהגו לאכול בפסח, ושמעתי שבשנים האחרונות יש גם מהדגים סלומון עם השגחה מהיותם חיים. אולם בוויזניץ ובעוד מקומות לא אכלו כלל דגים בפסח, רק אכלו "פאלטשע פיש".

מין שליט"א: בגאליציא אכלו דגים, ולכא' באותן מקומות שהיה מצוי דגים טריים היו אוכלים שם דגים בפסח, ורק במקומות שלא היה מצויים דגים טריים לא אכלו דגים בפסח, כי היו שורים את הדגים עם ספירט (עי' פרמ"ג או"ח א"א סימן תמ"ז ס"ק מו).

*

¹³ שומן או שאר מי פירות אין לחוש, ולפע"ד נראה דמאן דמחמיר אפ"י במי פירות בבישול בפסח או שרוי לא משתבש, לפמ"ש במשבצות סי' תנג סק"ב ובא"א סק"ו שמתרץ דברי ע"ש המובא במ"א סי' תנ"ח, ובח"י שם דמאן דמחמיר לאפות המצות קודם פסח אין לבשלם ג"כ בפסח, ושם כתב דגם המהרי"ל סובר כן דחזור וניער ויהב טעם מחדש בפסח, ואפ"י לחשש שמא נשאר קמח ג"כ יש מקום להחמיר לפמ"ש במשבצות ס"ס תס"ז אות א' די"ל דנתעורר כח המים שבמצה ועם מי פירות מממהר להחמיץ, ולפמ"ש האר"י ז"ל מובא בתשובת הרב סי' ו' להחמיר כל החומרות בפסח ע"כ הנוהג כן תבוא עליו ברכה, יע"ש. וכ"כ בשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' פ"ז). וכן מובא בארחות רבינו (עמ' נ') שכך היה נוהג הגאון רי"י קניבסקי בעל הקהילות יעקב זצ"ל, שלא לאכול מצה שרויה אפילו במי פירות.

¹⁴ וכן היה מנהג מרן הדברי חיים כמובא בקונטרס עקבי חיים שבסוף הגדת דברי חיים אות צ"ד.

¹⁵ ובשו"ת חמדת משה (סי' כ"ב פתחא זוטא סי' ב' אות ז') כתב שהגה"ק מהר"ש מבעלז' כששאלוהו שהרי אין בשום חשש חמץ השיב משום לא תטוש תורת אמן, וכן היה המנהג בבית אביו ואמו שלא לאכול שום, ע"ש.

¹⁶ בשו"ת הרב התניא (סימן ו') כתב לענין שרויה: ובמי פירות פשיטא דאין להחמיר כלל כל הפסח, עכ"ל. וכ"כ בשערי תשובה ועכ"פ נראה דאף המחמיר מהאי טעמא אין צריך להחמיר וכו', ומכל שכן לטבל בתוך יין שהוא מי פירות, ע"ש.

¹⁷ כתב הפרי מגדים (מ"ז סוף סי' תס"ז סק"א) קמח ממצה טחונה עם שומן וביצים ומצאו חטה אי הוה מי פירות יש לדון בו הואיל וכבר היה מים במצה אף על פי שנתייבש באפייה מכל מקום מעוררין כח המים עם השומן ומחמצין החטה, ע"ש. ובספר סמא דחיי (סימן י"ג ס"ו) כתב: יש אנשי מעשה שמחמירים על עצמן שאין אוכלים מצה שרויה או מבושלת במים בפסח, משום שחוששין שנשאר מעט קמח שלא נילוש, ויתחמץ ע"י השרויה או הבישול, אבל לעשות מיני טיגון עם

מרן שליט"א: חז"ל דרשו (פסחים קכ, א) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלקיך, מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות וכו' יכול אף לילה הראשון רשות ת"ל על מצות ומרורים יאכלהו, ולרוב הראשונים ליכא כלל מצוה באכילת מצה בשאר הימים, אמנם שיטת החזקוני ידוע (שמות יב, יח) דשפיר מקיימים מצוה באכילת מצה כל הפסח אלא שאינו חובה, וכן מקובל מהגר"א (מעשה רב, אות קפה, וראה שו"ת דברי יציב ח"ו, מקדש וקדשיו סימן ככד, אות ה). והנה הרמב"ם פסק (פ"א מחו"מ ה"ז) דהאוכל מן החמץ בפסח כל שהוא הרי זה אסור מה"ת שנא' לא יאכל וכו', הרי דדרש משמעות לא יאכל לאסור אף פחות מכשיעור, ונראה דלשון יאכל מורה על איסור כל שהוא, ולפי"ז הרי גם במצה כתיב (שמות יג, ז) 'מצות יאכל את שבעת הימים', ובמצה בוודאי בעי שיעור כדי לצאת יד"ח, ואין לומר כאן הכוונה דבכ"ש סגי.

ואמרת עפמ"ש האחרונים דכמו שיש איסור חצי שיעור בכמות שייך גם איסור בחצ"ש באיכות (עי' חת"ס ביצה יז, א ד"ה ממלאה אשה, לענין מרבה בשיעורין, עפמ"ש הרמב"ם פ"ז ממ"א הט"ז, בדין קרומי חלב שהן כמו חצי שיעור באיכות באיסור חלב, ועד"ז ביאר המהר"ם שיק עה"מ מצוה קי"ח אות ב', מ"ש רש"י ויקרא ב, י"א, דכל מתיקת פרי קרוי דבש דכוונתו דס"ל לרש"י דכל דבר שי"ב מתיקות הו"ל בכלל חצ"ש באיכות עיי"ש), וכן הוא לגבי אכילת מצה בשאר הימים דהו"ל כעין חצי שיעור באיכות המצוה, דאכן אינה חובה גמורה ככל מ"ע, מ"מ אם אוכל מצה מקיים מצוה, ועל כן נקט הכתוב דייקא בלשון מצות יאכל את שבעת הימים, לומר דאע"פ דאינו מצוה בחיוב גמור מ"מ יש בה מצוה.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: הפוסקים דנים באריכות בנוגע לשביעי של פסח שחל בערב שבת כמו בשנה זו, אם מותר לבשל אז קטניות לצורך שבת שלאחריו שהוא למחרת הפסח.

מרן שליט"א: אכן היה פעם אצלנו שלום זכר בליל שבת מוצאי שביעי של פסח, ואחד מבני עדות המזרח הכין אז הארבעס, שזה לכו"ע אתי שפיר מאחר שהם נוהגים בזה היתר גם בפסח עצמה.

ונתייבשו שנשאר בהם טעם של מי פירות, ומכיון שנשאר הטעם אפשר שיש בו כח להתעורר, משא"כ אם היו קודם מים שנתייבשו שלא נשאר שום רושם שנאמר שחכ המים יתעורר, ע"ש.

^{קפ} וכן הביא בשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' פ') שהמנהג בפולין שלא החמירו בזה בילדים. וכ"כ בילקוט אוהב ישראל שלא הקפידו על קטנים ואורחים שאכלו שרויה על אותו שולחן בכלים מיוחדים, ע"ש.

^{קב} וכן מוכח מתוך דברי התוס' בפסחים (קטו, א ד"ה אלא) שכתבו דהוא הדין דאתי מצה דרשות ומבטל מרור דרבנן, ע"ש. ומבואר דגם מצה יכול לבטל טעם המרור, כי היכי שהמצה רשות והמרור מדרבנן, ואע"ג שהמרור חריף טפי. וראה במנחת חינוך (מצוה ו' סק"ב) שהאריך בזה טובא לדון בצדדים אלו, ע"ש.

^{קג} עי' בזבחים (ע"ח ע"א בסוף תוד"ה אלא) שכתבו בתירוץ השני, וז"ל: ועוד דהתם כשאוכל כזית מצה דכי מבטל ליה מרור ליכא טעם כזית מצה, אבל אם אוכל הרבה שרי, ע"ש.

התקנה להחמיר בשרויהצ"ט. הרי כל ענין השרויה הוא חומרא, ואין צריכים להוסיף על זה במקום שאין צריך. לילדים הורה אמו"ר זי"ע שאין להחמיר כלל על שרויה^{קא}, אך הקפיד שיהיה להם כלים מיוחדים לזה.

*

הגר"ש אוברנלנדר: היה אחד שהעיר שאין לאכול מצה עם אבוקדו וכדומה, כיון שמבטל טעם המצה, ולמ"ד שיש מצוה באכילת מצה כל שבעה וזה מצוה קיומית (עי' חזקוני שמות יב, יח) אין לעשות כן, וכמו שאמרו חז"ל (פסחים קטו, א) לגמי המרור שמבטל טעם המצה.

אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב: אפשר דדוקא לגבי מרור שייך דבר זה מפני שחריפות המרור מבטל טעם מצה (עי' תוס' זבחים ע"ח ע"ב ד"ה אלא), אבל בשאר דברים אפשר דלא שייך ביטול טעם המצה.

גאב"ד קרית הבעש"ט: לכאורה זה תלוי במחלוקת, אם הטעם מחמת שחריפות המרור מבטל טעם מצה (כנ"ל בתוס'), או מחמת שדבר רשות מבטל מצוה, והה"נ מצוה דרבנן מבטל מצוה דאורייתא דהוי כמו רשות לגבי מצוה^{קב}.

מרן שליט"א: י"ל עוד, דהנה כל מה שאמרו חז"ל (פסחים שם) דמרור מבטל טעם מצה היינו לענין קיום מצות אכילת מצה ומרור בהדי אהדדי, וא"כ מיירי כשלוקח כזית מהמרור וכזית מן המצה, שזה כמשקל זה, על כן מסתבר שהמרור מבטל טעם המצה, אבל כשמורחים מאכל מועט על המצה אפשר דאינו מבטל טעם מצה שהוא הרוב^{קג}.

אבל גם בלא זה י"ל דאפילו למ"ד שיש מצוה קיומית באכילה מצה כל שבעה, מ"מ אין הכרח לומר שזה כולל גם החיוב להרגיש טעם מצה כמו בליל פסח.

הגר"ש אוברנלנדר: ראיתי בספר מצה שמורה (אות ב) שכל הענין של לחם עוני הוא רק בלילה הראשון אבל בשאר הימים מותר גם מצה שנילושה במי פירות, ולכן מצינו (פסחים לו, א) שרבי אליעזר ורבי יהושע לשו מצה ביין שמן ודבש, וזה היה לאחר יו"ט ראשון, ואם היה מצוה שיהא לחם עוני גם בשאר הימים בוודאי לא היו עושים מצות כאלו, ובוודאי היה להם תענוג מאכילת מצה שהיא מצוה יותר ממצה שנילושה ביין שמן ודבש.

^{צט} עיין בשערי תשובה (סימן ת"ס סק"י) וז"ל: נראה שהתחלת חומר זה שלא לאכול שרויה יצא ממה שהיו נוהגין מקדם לעשות על פסח מצות עבות הרבה, אף שלא היה כשיעור טפח מ"מ היו עבות הרבה, ומהם היו עושים הקמח לפסח, והוא מילתא דשכיחא טובא שימצאו מהם מה שלא נאפה יפה באמצע כפי הצורך, וגם ע"י שהעוזרים בעריכה אין הידים עסקניות כ"כ בעיסה שבקל גומרים מלאכתם ושוהה לפעמים כמה מצות על השלחן בלא עסק טרם נתינה לתנור כידוע, אבל האידנא איכשר דרא ורובא דאינשי אין אופין מצות עבות כלל רק ריקים דקים, ואזלו להו החששות הללו, ומסיים שם: והוא ברור לפענ"ד שבמצה אפויה וכתשה הנעשה ממצות שעושין ריקים דקים אין לחוש בהם, עכ"ל.

^פ וכ"כ במקראי קודש (ח"ב סי' ט"ו) דאין להחמיר במי פירות, דכל עצם האיסור הוא רק חומרא, והבו לון דלא לוסיף עלה. ובהררי קודש שם מוסיף עוד, דיחל חלק בין אם המי פירות היו קודם

במהרה בימינו, כי על ידי בנין ביהמ"ק במהרה יתברר שקיימנו מצות הספירה מדאורייתא.
מין שליט"א: לכאורה זה תלוי אם אמרינן בכה"ג די ש ברירה לענין קיום המצוה.
הגרמ"מ: יש שדנו אם משיח יבוא באמצע ימי הספירה, אם יהיה לכולם דין קטן שהגדיל באמצע ימי הספירה כי עד אז היה מצוה דרבנן, ומכאן ואילך אפשר דנתחייבו בזה מדין תורה.
מין שליט"א: יה"ר שנוזה לזה כבר, ויתברר שאלה זו...

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: שמעתי על הגאון בעל שבת הלוי זצ"ל שהחל לשמור מוצאי שבת כשיטת ר"ת אחר שמרן זי"ע דיבר עמו בענין זה בעת שביקר אצלו. **א' הנוכחים:** השבט הלוי קרא אז להרה"ח ר' משה אשר אליאס ז"ל שהיה בעל מנגן אצלו, ואמר לו, שמעכשיו יתחיל יותר להאריך בתורה שאומר בסעודה שלישית, והוא יאריך יותר בניגונים, וכך יתחילו לשמור על זמן ר"ת.

הגר"נ מוטצען: שמעתי מהגר"ר יוסף בנימין וואזנר שליט"א (אב"ד סאטמאר בלונדון), שסיפר שמרן זי"ע אמר אז לזקנו הגר"ש וואזנר באמצע השיחה אודות שיטת ר"ת, דמה שיש אומרים שאין רואים בארץ ישראל השיעור של ד' מיל, אפ"ל כיון שארץ ישראל היא ארץ הצבי נשתנה צורתו ממה שהיה פעם, ועל כן אין רואים זאת כל כך בחוש.

א' הנוכחים: הרב (הגר"פ מוטצען) שליט"א שאל פעם את להבח"ח הגר"ע יוסף זצ"ל, אם מי שאוחז שיטת ר"ת מותר לו לבקש ממי שאינו שומר ר"ת, שיעשה עבורו מלאכה במוצ"ש, ואמר הגר"ע שמותר, כיון שמקבלים את ר"ת כחומרא, וההוא אינו מחוייב להחזיק חומרא זו. אמר לו הרב, שאצלנו קיבלו זאת להלכה ממש, ואמר הגר"ע שאם כן ודאי אסור לבקש מאחרים שיעשו מלאכה.

יש מדובר מזה גם לגבי להכין לשבת קניידלך שהם שרויה. **הגר"נ מוטצען:** הגאון הרב מטשעבין זצ"ל סבר שזה אסור משום מוקצה (עי' שו"ת דובב מישרים ח"א סימן מ"ט).
מין שליט"א: והלא זהו ראוי לקטנים...
הגר"נ מוטצען: הוא מחדש שם בשיטת התוס' (שבת קכ"ז ע"ב ד"ה כיון) דכל היכי שהסיבה שאינו ראוי לגדולים היא מחמת גריעות הדבר, אז שפיר הוי מוקצה אפילו אם חזו לאחרים ק"ד.
גאב"ד קרית הבעש"ט: זה חידוש גדול מה שכותב שם, והרבה פלפלו בדבריו ק"ה.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: יש מהאחרונים שחקרו אם משיח צדקנו יבוא בין פסח לשבועות, אם יוכלו להקריב את שתי הלחם בשבועות, כי הרי שתי הלחם צריכים להקריב אחרי ספירת העומר, ואילו בזמננו ספירת העומר מדרבנן מחמת שלא הביאו מנחת העומר, ואם אחד תלוי בשני נמצא שגם לא יוכלו להביא שתי הלחם בחג השבועות. אלא דמ"מ כיון שעיקר מצות הספירה היא בשביל שתי הלחם אז אדרבה כאשר יבוא משיח יתברר למפרע שהיה המצוה של ספירת העומר מן התורה ק"י.

מין שליט"א: בירושלמי (פסחים פ"ח ה"א) מובא שאם יבנה המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, אם יוכלו להקריב קרבן פסח בפסח שני. ומשמע שהזמן מסוגל לזה בימי הספירה...

גאב"ד קרית הבעש"ט: ולפי"ז ביארו למה אומרים בנוסח שלפני ספירת העומר, הנני מוכן ומזומן לקיים "מצות עשה" של ספירת העומר, והרי נקטינן דספירה בזה"ז היא רק דרבנן, אלא שאומרים כן על שם העתיד, מתוך תקוה וציפיה שבמהרה יבנה המקדש עוד קודם חג השבועות, ואז יתברר למפרע שהיה הספירה מדאורייתא. ועל כן אומרים מיד אחר הספירה הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש

^ק ראה בשו"ת קול אליהו (או"ח סי' כ"ט) הובא גם בספר עיקרי הד"ט (סי' כ"א אות ט') וז"ל: נסתפקתי אם אירע הדבר בזמן הבית שלא מנו ספירת העומר בירושלים אם מקריבין מנחת העומר מן החדש בחג השבועות או לא וכו', ע"ש. ודן בזה בשו"ת בית יצחק (חיו"ד ח"ב סי' קי"ט), ודחה דבריו, והעלה דמקריבין שתי הלחם אף שלא הביאו מנחת העומר, כי אינם תלויים זה בזה, ולא אמרינן שאם לא עשה מצוה אחת לא יעשה גם מצוה האחרת, ע"ש. וכן שו"ת בזה בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ה סימן יח, ובהוספות לנימוקי או"ח בסוה"ס), ובתוה"ד שם כתב וז"ל: וגם אם נימא כסברת הקול אריה דלהקרב שתי הלחם בענין ספירה העומר דייקא, הנה אדרבה לפי"ז נימא דמיד שיבוא משיח ויהיה אפשרות להקריב שתי הלחם, הנה מאז מתחיל מצות ספירת העומר מן התורה בכדי שיוכלו אח"כ להקריב שתי הלחם, ע"ש. ועפ"ז כתב בליקו"ש (חל"ח חגה"ש עמ' 12) וז"ל: ואף שבשנה זו לא הקריבו העומר בט"ו ניסן - משמע מדבריו (של הנימוקי או"ח) שספה"ע תליא גם בהקרב שתי הלחם בשבועות וכו', וכיון שנבנה המקדש צ"ל ספירה לפני הקרב שתי הלחם בחג שבועות, עכ"ל. ומציין שם לספר המכריע (סי' כ"ט) שכתב וז"ל: אנימיר מני יומי לא מני שבוע אמר זכר למקדש הוא, פירוש שלא נצטרכו לספור אלא כדי להקריב עומר ביום החמישי, עכ"ל. ומבואר דספירת העומר היא למטרת הבאת שתי הלחם בחג השבועות שלאחריה.

^{קד} ע"ש שכתב תוה"ד וז"ל: ואין לומר דפירות יבשים לא הוי מוקצה משום דחזי לקטנים, וכבר האריך בזה השער המלך בה' לולב [פ"ז הכ"ה] היכא דחזי לאחרים אי הוי מוקצה, מ"מ נראה היכי דבעצם לא חזי מחמת איסור לא מחמת היום, אז אפילו חזי לאחריני אסור לזה שהדבר אסור לו לטלטל, ועיין ברשב"א יבמות דף קי"ד [ע"א שם] שמחלק כעין זה לענין אין מערבין בטבל מדרבנן [עירובין ל"א ע"ב] כנודע. ובאמת השער המלך שם העיר מהא דמבואר בש"ס שבת דף קכ"ז [ע"ב] דמפנין תרומה טהורה משום דחזי לכהן, אך לדעתי יש לחלק מתרומה לשאר איסורים, הדנה התוס' שם בד"ה כיון הקשו מבגדי עניים לעשירים לא [שם מ"ז ע"א], ותירצו דהכא לא חזי מחמת איסורא אבל התם לא חזי מחמת גריעותא ע"ש, וי"ל בכונת התוס', דלעולם אין לחלק בין היכא דלא חזי מחמת איסור או מחמת עצם, רק התם בתרומה מה דלא חזי לישראל אינו מחמת גריעותא דהחפץ, דאדרבה מה דלא חזי הוא מחמת מעלת החפץ שהוא קדוש ביותר ולא חזי רק לכהנים, וע"כ שפיר מהני מה דחזי לאחריני שיהיה מותר גם לישראל לטלטל, אבל באיסור דהא דאסור לגדול הוא מחמת גריעותא, שפיר הוי כבגדי עניים לעשירים לא.

^{קה} עיין בספר מנחת שלמה (סימן מ"ב אות ד') שו"ת להורות נתן (ח"ח או"ח סימן כ"ט) ובספר עירוב תבשילין הערוך (סימן כ"ב ס"ט) ועוד, שדנו בדבריו באריכות.

השלשה נכנסו בפנים, והרה"ק מבלאזוב נהג בחצי שעה הזאת לעשן במקטורת שארכו היה לערך שתי אמות והגיע עד לסוף השלחן, וכשהתחיל ר' יצחק לדבר הוציא מפיו עשן רב, ור' יצחק אמר: רבי, באתי על ענין קדוש, לטכס עצה איך להציל בני ישראל שנופלים יום יום בידי הפולנים, כל לילה נשחטים היהודים של כפר אחר. ר' יצחק הוציא ספר מסויים והראה להרה"ק מבלאזוב שנכון בעת כזאת לשאול שאלה מן השמים ויודיעו התשובה דרך חלום, והוסיף ואמר אמת כי צריכים להתענות ארבעים תעניות עם מקוואות ולהיטהר ולהתקשר עם שמות הקדושים, ואמר, אנחנו נקיים התעניות, והמקוואות ושאר הענינים יעשה הרבי, עד שידעו העולם מה רוצים מן השמים, אני יודע כי הרבי יכול לעשות דבר זה.

במשך זמן קצר לא ענה הרה"ק מבלאזוב מאומה ועישן בחזקה ופניו נהיו מאד חוורים, ואחרי זה ענה בזה הלשון: תאומים, אתם מאמינים כי הרמב"ם היה בעל רוח הקודש, וענה ר' יצחק כי בוודאי הוא מאמין, והמשיך הרה"ק מבלאזוב לשאול, הטורי זהב, הבעש"ט הק', רבי אלימלך מליזענסק ותלמידיו החוזה מלובלין (ומנה עוד) זי"ע, ועל כולם ענה הנני מאמין כי היו בעלי רוח הקודש, וסיים הרה"ק מבלאזוב: תאמין לי, אילו היו כל אלו בעלי רוח הקודש קיימים אתנו היום, גם הם לא היו יודעים יותר מצדיקי דורנו. והוסיף ואמר: עוד בשנת תרע"ד הכניסו את שר העולם להיכל אחד, ויוצאים משם קולי קולות, מלאכים ושרפים עומדים מאחורי ההיכל ורוצים לשמוע משהו אבל אינם שומעים כלל מה הצעקות, תאומים אתם מפחדים מזה שהורגים יהודים בכפרים, יגיע עוד זמן, נעבעך נעבעך, אבל ה'זקן הלבן' (ותפס בזקנו) כבר לא יהיה אז...

מין שליט"א: הרה"ק מרודניק אמר כבר בזמן מלחמת העולם הראשונה, שאם היה יודע 'אז דאס מיינט מען' היה רוקד משמחה...

מין אאדמו"ר זי"ע אמר פעם בשם הרה"ק מרוזין זי"ע (עי' ייטב פנים, אבני זכרון, אות לה) שפירש הכתוב (כמדבר כג, כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א"ל, כי

גאב"ד קרית הבעש"ט: גם ראש ישיבת טשעבין, הגרב"ש שניאורסון זצ"ל, החל לשמור שיטת ר"ת מאז שמרן זי"ע פעל בענין זה.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: נורא ואיום מה שהיה בהלוויה... (היה זה ימים ספורים לאחר הלווייתו של הגאון הגדול בעל שבט הלוי זצ"ל שבמהלכו אירע אסון כבד וטראגי שנמחצו למוות ב' אנשים מישראל הי").

מין שליט"א: מצינו בגמ' (פסחים סד, ב) מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוכין... ובאמת שגם שם היה נס שלא אירע כן רק פעם אחת. ההסתר פנים גדול מאד ה"י.

גאב"ד קרית הבעש"ט: ראיתי מעשה נורא שהיה בימיו של הרה"ק הצבי לצדיק מבלאזוב זי"ע, שבשנת תר"פ חזר מפעסט לפרעמישלא, ובאותו הזמן עדיין היה קיים ממשלת פולין, ושונאי ישראל שקראו לעצמם 'אלרצוקס' עשו עם בני ישראל ככל העולה על רוחם רח"ל, וכמה מאות יהודים שגרו בכפרים נהרגו. ובבוטשאטש גר איש מפורסם גדול בתורה ועשיר גדול ממשפחה מפורסמת, ושמו ר' יצחק תאומים ע"ה, וגם הוא סבל מהצרה בהיות כי ילדיו שגרו בכפר שליד בוטשאטש נהרגו כולם בלילה אחד רח"ל, וכששמע ר' יצחק כי הרה"ק מבלאזוב חזר לגליצא והוא הכירו כצדיק הדור וגדול בתורה ובקי בחכמת הקבלה, נסע אליו לפרעמיסלא, ואף כי ר' יצחק לא היה חסיד שנסע לצדיקים אך מכל מקום האמין בהם.

הרה"ק מבלאזוב נהג שבכל לילה נתן רשות להגבאים משעה שמונה וחצי עד תשע לפתוח דלתו להכניס תלמידי חכמים בעלי בתים שמבקשים לדבר בעניני עולם הזה או עניני קבלה, ור' יצחק פעל אצל הגבאי ר' אהרן סאק שבזמן שהוא יהיה בפנים לא יתן לשום אדם להיכנס כי הוא צריך את הזמן ההוא לעצמו. ר' יצחק הזמין עוד שני אנשים חשובים ותלמידי חכמים חסידים מפרעמיסלא, ולא הגיד להם בשביל מה הוא זקוק להם, אך זאת הגיד להם כי הוא קרא להם משום שאין רצונו להיות לבד כשהוא בפנים, והם עשו כרצונו.

סד נאכט

כולט נכרז 'קדש' בעוד
72 שעות, השאלה היא
רק אם נגזר אם שלנו
יחיד אז.
הסדר
נאכט
שלחם -
בייזים
שלנו
עכשיו.
פתחו
את הלב
והערו
להם סדר
שטח
וחגיג!

מפעל הצדקה והחסד
דחסידי צאנז בארה"ק
בשיאות נ"ק מין ג' עור'ד הגר'ק מ'מיר'א

1-700-720-750

לא משאירים אחים לבד בחג!
מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

שעולה בדעתו על אתר יוצא תמיד מכוון, אבל היום בערב פסח שחל בשבת קודש, כיון שסיימו התפילה והסעודות מוקדם בבוקר טרם מועד איסור אכילת חמץ, הלך מעט לנוח אחה"צ, ואז עלה בדעתו גימטריא זו וחישבה. וכך אמר:

אומרים בהגדה, ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים וכו' אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן, דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין ברד ארבה חשך מכת בכורות, רבי יהודה היה נותן בהם סימנים, דצ"ך עד"ש באח"ב. ויש לדקדק מהו 'אלו הן', שהרי כבר כתוב מקודם 'אלו עשר מכות'. וכן צ"ב לשם מה נתן רבי יהודה בהם סימנים, דמה התועלת בזה.

אלא שהפסוק הנ"ל "ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים" עולה בגימטריא כמנין עשרת המכות "דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין ברד ארבה חשך בכרת". לכן נקט 'ואלו הן', רצ"ל שעשרת מכות אלו רמוזים ממש בפסוק הנ"ל. אמנם אם מחשבים גם תיבת 'מכת' של 'מכת בכרת', אין החשבון עולה יפה, ולכן בא רבי יהודה ונתן סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב, לרמז שאין לכתוב תיבת 'מכת' ואז החשבון כהוגן...

גאב"ד קרית הבעש"ט: לומר גימטריאות כאלו זהו ממש תורה מן השמים...

מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע היה אומר בטעם הדבר שחיבורו של הטור על התורה נקרא 'בעל הטורים', כי רק מי שיכול לחבר את הטורים הוא יכול לעשות גימטריאות, כי גימטריא אינו ענין למי שיש לו ראש ממולח או שיכול לחשב ערך כל אות ותיבה, ורק צדיקים והעוסקים בתורה יש להם כח לעשות גימטריא שיש בזה אמת.

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע סיפר שפעם בילדותו ראה בבית מסחר ספרים ספר רב האיכות בחשבונות וגימטריאות, ודימה בדעתו שבודאי אביו הרה"ק מרודניק יהנה מזה, וקנהי את הספר והגישו אליו, ומיד כשפתח והסתכל בו במבט עין אמר לו לסלק את

בימים הקדמונים אף שהיתה הנהגתו ית' נעלמה מעיני המונים אבל גילה סודו אל עבדיו הנביאים הצדיקים, משא"כ עתה בעוה"ר באות צרות תכופות זה לזה עד שגם בעיני ישראל הצדיקים יפלא מה זה ועל מה זה עשה ה' ככה. וז"ש כעת הזאת יאמר ליעקב ולישראל, ב' מזדגות של המונים ושל בני עליה, בלשון תמיהה, מה פעל א"ל, והיינו שבעקבתא דמשיחא יהא הנהגה מסותרת וגם הצדיקים שבבחינת ישראל לא ידעו מה פעל א"ל.

*

גאב"ד קרית הבעש"ט: מרן זי"ע היה מדבר הרבה מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע...

מרן שליט"א: הוא היה אצלו כמה פעמים. פעם אמר לו הרה"ק מבעלזא שיש לחזור על כל דבר שלומד, ד' פעמים. **גאב"ד קרית הבעש"ט:** הרה"ק מרודניק זי"ע ראה שם את נכדי בעלזא לובשים קאלפיק, ומלבוש זה מצא חן בעיניו, ולכן אף הוא הלביש את מרן זי"ע בקאלפיק. הצבי לצדיק מבלאזוב היה חסיד נלהב של מרן הדברי חיים זי"ע.

ראיתי בשם הגאון רבי מרדכי גרשון שפאלטער זצ"ל מו"צ סאנוק, שראה פעם את הרה"ק מבלאזוב אוחז בזקנו ואומר בהתמרמרות ובשברון לב בזה"ל: די ווייסע בארד איז געווען ביים הייליגן צאנזער רב ביי שלש-סעודות און זי האט נאך נישט תשובה געטוהן [הזקן הלבן היה אצל הרה"ק מצאנז בשלש-סעודות ועדיין לא עשה תשובה]...

מרן שליט"א: הכרתי את בנו הרה"ח ר' הערש מיילעך ז"ל שהיה חסיד בלאזוב. הוא הו"ל ספרו (אמרי מרדכי ועטרת מרדכי) של אביו זצ"ל שהיה רב בסאניק.

שמעתי מכ"ק האדמו"ר מבלאזוב זצ"ל, שזקנו הצבי לצדיק העיד על עצמו שמעולם לא חישב את הגימטריאות שאמר - וזה מבהיל על הרעיון ופלא גדול, שהרי כל תורתו מלאים בגימטריאות וגם על פסוקים שלמים וכו' - אמנם זה היה מלבד פעם אחת, והיה זה בליל פסח שחל במוצש"ק, ואמר בעת עריכת הסדר בתוך דברי קדשו גימטריא מופלאה, ואמר אז כי אמנם אין דרכו להכין תחילה גימטריאות אלא מה

בן חרין

פוא טואל
פמי יגיע
זמן פרומני:
כי אד
פוא יטב
על כרסא
בדרך
חידוש
כשאין
לך לישלם
שליחת?
אין ווא
יחיש
חלכת?
כשאין לך
שיפת חזית?

מפעל הצדקה והחסד
דחסידי צאנז בארה"ק
נשואות נ"ק פון גאון ד' מברק פריטא

הפעם יעזר לקהל במודיק

1-700-720-750

לא משאירים אחים לבד בחג!
מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

הספר כי מחברו אינו יודע מהו שח. המרן שליט"א: שמעתי פעם מאחד שאמר שגימטריא הוא כדוגמת צ"ק, שכל אחד יכול לכתוב מספר, אבל השאלה מה מונח תחתיו ואם יש לזה כיסוי...

בחצרות קדשינו

פסח זה שאנו אוכלים:

הצלחה מרשימה והדים רבים למפעלות החסד והצדקה של עזר לקהל דחסידי צאנז לקראת חג הפסח הבעל"ט
הסיבה של מצוה קמחא דליבאי למען אחינו ובשרינו

כפי שפרסמו בעזר לקהל לקראת ימי הפסח, המטרה היא לתת מקום של כבוד – לאחינו ובשרינו, אלו שזקוקים לעזרה ותמיכה לקראת ימי הפסח. ואם בימים כתיקונם, מדובר במקרים חריגים של אחים שנקלעים למצבים מורכבים, הרי שכשמגיע חג כמו פסח, מצטרפים רבים וטובים אל מעגל הזקוקים לסיוע כשהם אינם מסוגלים להעמיס על היכולת היומיומית שלהם לשרוד – גם את הוצאות העתק הכרוכות בחג הפסח הבעל"ט.

לאחר שגיבשו גבאי הצדקה בכל עיר ועיר את רשימות אחינו ובשרינו שזקוקים לתמיכה וסיוע לקראת החג, יצאו הם במסע גיוס תרומות כל אחד בקרב אנשי שלומנו בעיר מגוריו, כשכל אחד מוסיף עוד תרומות רבות ממקורות אחרים של ידידים ותומכים הפותחים ליבם כאולם למען עזרת אחים.

בכל עיר ועיר נקבעו יעדי גיוס גבוהים במיוחד, כאשר הגבאים בכל אתר מקווים בכל לב כי ציבור אנשי שלומנו יירתם בעוז ותעצמות בנתינות הגונות למען אחינו ובשרינו, כדי שיוכלו אכן לעמוד ביעדי הגיוס והתמיכה הגבוהים מאד אותם הציבו לעצמם לראשונה השנה, שכן חובה להדגיש ולחדד את העובדה, שעד השנה התמיכות היו מעורבות בתוך כלל החלוקות והמכירות למיניהם בכל עיר, כך שלא הרבה נותר לגבאים לחלק, ואלו שזקוקים לכך באמת נותרו בלי תמיכה על חשבון מכירות וחלוקות קהילתיות.

השנה חילקו איפה בעזר לקהל את הפעילות לשני חלקים מקבילים, כאשר מצד אחד הוגברו סכומי היעד

במוצאי השבתות בשבועות האחרונים התקיימו בערי הארץ כינוסים מרוממים ומרגשים שנקראו בשם 'כולנו מסובין', לטובת מפעל הצדקה והחסד עזר לקהל דחסידי צאנז, לקראת ימי הפסח הבאים לקראתנו לטובה.

במסיבות אשר נערכו בתבנית ודמות 'סדר נאכט' עם קערה ערוכה לכל סועד, המחישו גבאי הצדקה בכל עיר ועיר את דבר החוב המוטל על כולנו לפתוח את הלב כדי שנוכל לקיים באמת את הקריאה המהדהדת בכל בית בליל הסדר 'כל דכפין ייתי ויפסח', כאשר המטרה העליונה היא להביא בס"ד לכך שלא יהיה אחד מאחינו ובשרינו שאינו יכול להסב בשמחה ובדרך חירות כבני מלכים.

בכל עיר ועיר הופיעו ועלו בזה אחר זה, נואמי הכבוד אשר פתחו בפרפראות ודברים נפלאים אודות ההכנה הראויה ללילה הזה בו כולנו מסובין בקדושה וסילודין, והדרך להקנות את ערכי החג ומצוות סיפור יציאת מצרים לדורות הבאים בצורה הראויה והמשובחת ביותר. בכל מקום עמלו מתנדבים אשר בעם לעריכת המסיבות בפאר והדר ראויים לציון, כאשר רבים מבני הקהילה פתחו ליבם או הושיטו ידם לעזר במזון ודמים מרובים תרתי משמע, לעריכת כינוסים אלו אשר הפכו למפגן קהילתי מרהיב ומרגש כשכולם כאחת במוצאי שבת אחים גם יחד למען עזרת אחינו ובשרינו.

עם סיומם של המסיבות, פתחו כל בני הקהילות בכל אתר את ליבם והתחייבו סכומים ניכרים ונכבדים ביותר למען עזרת אחינו ובשרינו המכחים לעזרתנו כדי שגם הם יוכלו לחוג בדרך חירות ובהרחבה כבני מלכים.

אי סיכנו!

צאנז
ברידערס -
לא ישאירו
אף אחד
חאריט
ובשרינו
עצוב בליל
התקדש
החג!

72 שעות
אחרונות
לפתוח לב
עבר אחינו
ובשרינו.
אל תתחננה
ואל תחכה
תן לאיך
לשוחח כבר
מעכשיו!

לא משאירים אחים לבד בחג!

מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

מפעל הצדקה והחסד
דחסידי צאנז בארה"ק
בשיתוף נ"ק פון שומוד גוה"ק פלורידא

1-700-720-750

הקו עזר לקהל מודיעין
דחסידי צאנז בארה"ק

ארוכים בלילות כבימים, על מנת להוציא תח"י דבר נאה ומתוקן לרווחת אלפי אנ"ש המברכים ומודים על פעילותו החשובה והמבורכת בעין טובה ולב זהב.

בימים הקרובים ממשיכה להיערך הסדרה השניה של איסוף ההזמנות – עבור מוצרי הפירות והירקות שהוזמנו בכל הארץ, כאשר המועדים והמיקומים המדויקים מתפרסמים בכל עיר בקווי הקהילה ובמוקדי אושר וכבוד. יש לעקוב אחר ההודעות כדי להתעדכן בפרטים. במקביל, חולקו אף תלושי סבסוד של מלבושי כבוד לבני מלכים ברשתות המובילות רויאל ודסקל, שם רכשו אלפי פריטי ביגוד בסבסוד עתק של מאות ₪ על כל קניה, בסכומים מצטברים של מאות אלפי ₪ בס"ד.

מהתגובות הנלהבות והמשוב החיובי הרב שהתקבל, עולה כי עזר לקהל זכה בס"ד להביא אורה ורווחה לבתי אנשי שלומנו, כאשר הציבור בהמוניו רוכש באמצעות המכירות המוזלות בסכומי עתק, כאשר אף סכומי הסבסוד עומדים על קרוב למיליון ₪ - מהם כספים רבים שהוענקו באופן ישיר לאחינו ובשרינו עבורם שולם כל סך ההזמנה בדרך כבוד ובאחוות אחים.

פעילות זו לכל קהלא, מתאפשרת הודות לנדבת ליבם של ידידים נאמנים נדיבי לב ושועי עם אשר פתחו ליבם כאולם רחב ידיים והוזילו זהב מהונם למען שמחת יו"ט בהרחבה וברווחה לכלל אנשי שלומנו בעז"ה, כאשר גבאי ועסקני עזר לקהל עודם טרודים בגיוס משאבים לכיסוי עלויות העתק למימון פעילות זו למען אנשי שלומנו.

תשורות הוד וברכות קודש

התרגשות וציפיה דרוכה בקרב נדיבי הלב, עם התפרסם דבר תשורות הקודש אותם זוכים השנה הנדיבים הנכבדים לקבל בהערכה והוקרה מאת אבינו רועינו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, אשר הביע חפצו להעניק תשורת וברכת קודש לאלו המוזילים זהב מכיסם ומהונם למען אחינו ובשרינו, כאשר אנשי שלומנו אשר יפתחו ליבם כאולם בסך לכה"פ 1500 ₪ יזכו לקבל תשורת קודש מיוחדת – וייסע קאפיל ארוג ומיוחד לליל הסדר, תשורתו של כ"ק מרן שליט"א כדי שיוכל הנדיב

לחלוקה כתמיכות ועזרה לאלו הנצרכים לכך, ומאידיך נערכו פעילויות רבות למען כלל הציבור כדי להביא שמחה ורווחה לציבור כולו בס"ד.

לכל קהלא - הפרויקט האדיר לרווחת הקהל

כידוע לכל, נערך השנה ע"י עזר לקהל פרויקט החסד האדיר 'לכל קהלא' שהכיל בתוכו סיוע ועזרה לרכישת כל צרכי יו"ט בהרחבה לאנשי שלומנו, הן במוצרי מזון ויסוד בשיתוף עם ארגון אושר וכבוד, בסבסוד והוזלה משמעותית של סל הקניות במאות עד אלפי ₪ לכל משפחה, והן במכירת מלבושי כבוד מכובדים לבני מלכים כבשנים עברו, עם הנחה של מאות ₪ לכל רוכש כדי שיוכלו כולם לחוג את החג בדיצה, בכבוד ובדרך חירות – כבני מלכים.

במסגרת הפרויקט, נערכו בריכוזי אנ"ש מכירות מוזלות במיוחד, כאשר סל הקניה הבסיסי לחג לכל משפחה, סובסד למחיר הפחות ממחיר הקרן, כשכל משפחה זוכה לחסוך בין מאות לאלפי ₪ עבור רכישת כל צרכי החג בהרחבה.

הדגשים המיוחדים ששמו לעצמם בעזר לקהל, היו בראש ובראשונה מכירות בדרך כבוד – שם יכולים כולם כאחד לרכוש את כל צרכי החג, בלי הבדלים כלל בצורה מכובדת וראויה לכל אחד ואחד. בנוסף שמו דגש מיוחד לאפשר לכל אחד לרכוש כדי צרכו, מצד אחד לא להעניק סתם למי שאינו צריך או אינו חג את החג בביתו, ומאידיך לאפשר לכל אלו המארחים בביתן וזקוקים לכמויות גדולות יותר בעבור אירוח הילדים וכדו', כך יכל כל אחד לרכוש כפי צרכו ללא הגבלות וזכאויות למיניהם.

ואכן, בשבוע שעבר פורסמו הקטלוגים המיוחדים בריכוזי אנ"ש, כאשר הציבור הזמין את צרכי החג דרך מערכות טלפוניות וממוחשבות בקלות ובנוחות, ובמשך השבוע נקרא הציבור בכל הארץ לאיסוף ההזמנות בצורה מאורגנת להפליא, בקלות וביעילות, כאשר נציגי עזר לקהל עומדים הכן לשרת את הציבור במקום, תחת ניהולו וארגונו המופלא והמבורך של העסקן ואיש החסד הרב יחזקאל רייך הי"ו – מנהל מוסדותינו הק' בבני ברק – אשר הקדיש את ביתו וזמנו היקר משך שבועות

נעלים

כ"כ פשוט
 וחתיבתך,
 נעליים
 נבדלים
 חדשים
 ליו"ט
 אין סוף
 ילד שלא
 חניע לו!

ים

מפעל תצוקה וחסד
 דחסידי צאנז בארה"ק
 בשיאוה נצ"מין שמועד נהגים מניכ"א

הסניף עזר לקהל במחנה
 יריבו, נהרעני

לא משאירים אחים לבד בחג!
 מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

1-700-720-750

שולחן ערוך כשבבית השכן עומד אחינו בראש שמוט ואפוף דאגות על תשלום השכירות של החודש הקודם? עדיין לא מאוחר, אנחנו יכולים לשנות את זה! זה הזמן לקבל החלטה ברורה. אין ילד בצאנו שלא מגיע לו לחוש בן מלך בחג הפסח. אין אברך שלא מצווה להסב בדרך חירות ושמחה. אנחנו כאן כדי לדאוג שזה יקרה בס"ד. זה הזמן להושיט יד ולפתוח את הלב, להעניק לאחינו ובשרינו את המינימום שהם זקוקים לו, את המקסימום שאנו יכולים. כדי שלא יהיה בגבולנו ח"ו אח ששרוי בצער בליל התקדש החג.

פנו עוד היום אל גבאי הצדקה בכל אתר, והעניקו את נדבת לבכם הטוב למען אחינו ובשרינו, וזכו לברכות הקודש אותם האציל מרן רבינו שליט"א בקדשו: "בזכות הצדקה שעושין אלו עם אלו, זאלן אלע האבן א לעכטיגע יום טוב ברוחניות ובגשמיות, בגוף ובנפש, נחת פון די קינדער, און סיעתא דשמיא בכל".

שערי בשורות טובות

מישיבתנו הק' לצעירים 'שפע חיים' באלעד

בישיבה"ק הק' לצעירים שפע חיים באלעד סיימו את זמן החורף בין כותלי בית המדרש באוירה של התעלות ברוחניות, וסיפוק גדול על כל התורה והתפילה שנשמעו ברמה בכל שעות היום, וביתר שאת בשבועות האחרונים כשהבחורים הלכו מחיל אל חיל בעבודות השי"ת מתוך שמחה וחדוה.

גם לרבות הפעילות הרוחנית לחיזוק והתעצמות החיבור להתענג על ה' שעשתה רושם כביר על ליבות התלמידים היקרים נ"ו.

לקראת ימי הפורים נערך 'זיץ' בשירה וזמרה יחד בכלי שיר אותה ניהל ביד רמה בעוז ובתעצומות המגיד הנפלא הרה"ג ר' מנחם מנדל טוסיג שליט"א, ששילב בדברי חרוזין את גודל ימי הסגולה, ואת האופן לדעת את יקרת הזמן וניצולם כראוי. החבורה ערכה שעה ארוכה כשבני הישיבה מתעלים בקודש לאין שיעור.

ביומא דהילולא רבא של מרן רביה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע לעיתותי ערב, נערך סעודת הילולא

להסב מלכות בראש המשפחה עטור בבגדי לבן כנהוג וכראוי למי שהעניק לאחינו ובשרינו את היכולת להסב כבני מלכים בחג הפסח.

עבור התורמים סך 620 ₪ ומעלה, תשוגר תשורת הקודש שני 'מה נשתנה ליכט' גבוהים וארוכים כנהוג בתפוצות ישראל בליל קדוש ונורא זה, כאשר נדיבי הלב המאירים בתי אחים יזכו להאיר שולחן ליל הסדר בביתם באור יקרות מתנת קודש מאת רבינו שליט"א.

כפי שמפורסם בגליונו זה, נערך בקודש פנימה השבוע מעמד נורא הוד, במהלכו האציל מרן שליט"א מברכות קדשו על תשורות הקודש אשר שוגרו לאחר מכן בשליחות הקודש לכל גבאי עזר לקהל אשר יעניקו את התשורות לתורמים הנכבדים.

בעת נעילת שער

בעוד ימים אחדים נעמוד כולנו, כל בית ישראל ונכריז ברגש וברטט של קדושה והתעלות את המילה 'קדש' הפותחת את הלילה הקדוש בשנה עבור כל אחד בראש בני המשפחה, בחיקה החמים של המשפחה אשר מתלכדים יחדיו בקיום מצוות החג בהידור ובהתרגשות של העברת המסורת בשרשרת הדורות מדור לדור כפי אשר ציוונו הבורא בתורתנו הקדושה.

"כולנו אכן נכריז 'קדש' בליל התקדש החג", אומרים גבאי הצדקה בכל אתר, "אבל השאלה היא איך כל אחד מאתנו יזכה להכרזה זו. האם בשמחה ובהתרגשות, או שמא בצער ועגמת נפש ובאנחה קורעת לב. עכשיו זה בידיים שלנו!".

בקריאה של חיבה הם קוראים לכולנו:

עומדים אנו בישורת האחרונה של מגבית פתחון לבב למען אחינו ובשרינו, ועדיין לא זכינו להגיע ליעדי ההתרמה בכל אתר, ולצערנו ישנם עוד משפחות רבות שאין לנו יכולת עדיין להביא לביתם שמחה ורווחה לקראת חג חירותנו.

איך יכולים אנחנו לגשת לליל הסדר בשמחה כשיש לנו אחים שאין ידם משגת לכדי רכישת מצות או מנעלים לחג לילדים? איך נוכל לברך בהתרגשות שהחיינו סביב

געבורארטס

שזייה
כשחצות
פוגשת
דמעות...
אין לב
שלא
תחייץ,
אין כיס
שלא
נפתח.
כי אין
ברוך ער
שלא
מגיע לו!

הפטו עזר לקהל מודיעין
דחסידי צאנו בארה"ק
בשירותי נ"ק פון אגודת הנה"ק פריטא

לא משאירים אחים לבד בחג!

מוקד 'עזר לקהל' בארה"ב: 845.738.1117

1-700-720-750

לאחר מכן יצאו בריקודים של שמחה זמן מה, בתחושה של רוממות נסעו הבחורים לבתיהם לשלום. בחודשי החורף העעל"ט יוסדה בישיבתנו הק' חברת 'משכימי קום' לעידוד וחזקת לימוד קודם התפילה וההשכמה בשעות הבוקר המוקדמות, פעילות המיזם היא לעורר את בחורים החשובים נ"ו להשתתף בסדרי הבוקר ע"י פירסום דברי ותורת רבוה"ק ז"ע תלמידי הבעש"ט ז"ע בחשיבות הדבר הזה ועוד הגרלות וחלוקת מתנות צנועות ועוד ועוד.

ביום ראש חודש ניסן נערכה סעודה ר"ח לבחורי המשכימי קום בבית המדרש בית החסידים באלעד שהוכנה ביופי ובהדר להוקיר את עמלי התורה ולחזקם להמשיך בעבודת הקודש.

ראשון הדוברים היה המשגיח הרה"ג ר' יוסף זרח קלוגר שליט"א שנושא בעול המסגרת הזו, ולאחר מכן נשא דברים הרה"ג ר' חיים האגער שליט"א מאנטניא במעלת הקימה והלימוד שעושה רושם על כל היום, כמו"כ דיבר בשם המשכימים הבה"ח משה אברהם מתתיהו לייזער נ"ו כשבדבריו הודה לצוות הישיבה שעושים אך טוב למעניהם.

מעמד סיום הזמן התקיימה בהיכל הישיבה כשבמהלכה שיחת הכנה לימי הפסח הרה"ג ר' יהושע העשיל קוגל שליט"א משגיח רוחני בישיבת תפארת ישראל באיאן, על העבודה שאנו צריכים בכל ימי השנה לזכור יציאת מצרים כדי לדעת שכל מעשה ודיבור הוא היציאת מצרים הפרטית של כל אחד ואחד.

לאחר דבריו נערך מעמד חלוקת פרסים לבחורים החשובים עמלי התורה שלמדו שעות ארוכות בתענית הדיבור בימי השובבי"ם העעל"ט, נדבת ליבו הטוב של הנגיד המפואר הרה"ח ר' מנחם מנדל רייך שליט"א לע"נ אימו ע"ה, בחלוקה חילקו סטים יקרים של ספרי רביה"ק הבני יששכר ז"ע, בהודיה להשי"ת על כל הטוב ובבקשה על העתיד הסתיימה הזמן המורמם בין כותלי הישיבה.

בהיכל הישיבה, כשרבני הישיבה שליט"א מעלים בקודש מדבריו הק'. במהלך הסעודה כובד האורח הרה"ג רבי יחזקאל שרגא שניאורסון שליט"א בן הגה"צ ראש ישיבת טעשבין שליט"א לשאת דברים במשנתו של האי צדיק, ובדברים המתוקים ביאר את דרך החסידות בשפה ברורה ונעימה באור תורת בעל ההילולא. בבכרת המזון כובד הרה"ג רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א נכד בעל ההילולא.

חבורה מיוחדת התקיימה לקראת שבת החודש מברכים ניסן. במהלך החבורה נשמעו דברים נפלאים על שבת החודש מפי הרה"ג רבי ישכר (בר"א) רייך שליט"א שו"מ בישיבתנו הק', ועוד הוסיף על זכות אביו הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אפרים רייך שליט"א שנדבו ליבו להוקיר את הבחורים המתייגעים על התורה ונבחנו במסגרת מבחני 'ושנתם' לשנת תשפ"ב בתשורת שי ספה"ק אגרא דכלה.

בערב ר"ח ניסן יצאו כלל תלמידי הישיבה לנסיעה לצפון, במהלך הנסיעה חזרו על דפי גפ"ת שנלמדו בזמן האחרון בשקידה נפלאה. תפילת מנחה ויו"כ קטן התפללו בקול רם ובהתלהבות בחצור, בחצר קבר התנא חוני המעגל, ולאחר מכן נסעו לטבילה במעיין ספסופה ועלו להשתטח בציון הרשב"י באתרא קדישא מירון, שם התפללו תפילת מעריב מרוממת.

לאחר תפילת הפרטיות של בחורי הישיבה התכנסו כולם באולם מרווח לסעודת ראש חודש בהרחבה גדולה בלווי כלי שיר. במהלך הסעודה נשא דברים המנהל הרוחני הרה"ג ר' אברהם חיים פרנקל שליט"א, ברום הזכיה לשהות בראשון לחודשי השנה באתרא קדישא הדין, ולאחר מכן ביקש מאת הבחורים הי"ו שיקבלו עליהם קבלות טובות ליומי דניסן הבעל"ט, כפי שביקש ועורר כ"ק מרן שליט"א במעמד רצוף אהבה, ותיכף ומיד ישבו כל תלמידי הישיבה והעלו על הכתב את קבלותיהם הטובות שנשלחו ונמסרו לידי כ"ק מרן שליט"א.

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

אנשי אמנה אבדו

ברגשי כאב וצער, מבכים אנו מרה את פטירתו של היקר שבאדם, צנוע וישר דרך, מאיר פנים לכל אדם, אהוב וחביב נחמד ונעים, תהלתו בקהל חסידים

הרה"ח ר' שרגא איצקוביץ ז"ל

מיקירי אנ"ש פעיה"ק

כסא דנחמתא

מקירוב לבבנו משגרים אנו את תנחומנו הכנים לבנו הנודע בשערים לשם ולתהלה,

מחשובי ויקירי קהלתנו פעיה"ק, ה"ה

הרה"ח ר' גרשון הי"ו

וכל בני המשפחה החשובה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ומהרה נזכה שיקויים הכתוב בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעיה מעל כל פנים

בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

**התכנסות מרוממת "רצוף אהבה" להמוני בחורי צאנז
בארה"ק לרגל סיום ימי השובבי"ם**

ביום שלישי, כ"ח באדר, יום שנכפל בו כי טוב, התכנסו המוני בחורי חצר קדשנו, תלמידי ישיבותינו הק' ובני החבורות, להתכנסות אדירה "רצוף אהבה" שנערך על ידי בחצרות החיים, במטרה להוקיר את הבחורים שהשקיעו את כל מרצם וכוחם ועשו חיל בלימוד מאות שעות רצופות כל אחד בימי השובבי"ם, ולקראת ימי בין הזמנים של חודש ניסן הבעל"ט. זכו הבחורים וההתכנסות נערכה בראשות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א שהופיע בהדר קדשו למרות חולשתו ואשפוזו ימים אחדים קודם לכן במרכז הרפואי.

'היכל רוזנברג' בקרית צאנז היה מלא מפה אל פה, ובראש החבורים ישבו הרבנים הגאונים שליט"א, ראשי הישיבות, המנהלים הרוחניים, מגידי שיעורים ומשגיחים, לצד ראשי החבורות בכל אתר ואתר, ולפניהם הוגשה סעודה רחבה כיד המלך. בין פרק לפרק הנעימה מקהלת 'אזמרה'.

דברי פתיחה נשא הרה"ג ר' חיים רפאל אייזנבך שליט"א, מראשי 'בחצרות החיים'. בשם צוותות הישיבות דיבר הרה"ג רבי חיים מיכל הלברשטאם שליט"א, המנהל הרוחני של ישיבתנו הק' לצעירים 'דברי חיים' בעיה"ק ירושלים.

שעה מאלפת הייתה נחלת חלקם של המוני הבחורים שעה שנערך פאנל מרתק בנושא 'חסידות' והתקשרות לרבי על ידי מילוי הוראותיו הק'. את הפאנל הנחה נכד רבוה"ק הרה"ג ר' יצחק אייזיק פרנקל שליט"א, ר"י 'באר מים חיים' בעה"ק צפת. חברי הפאנל היו ראשי החבורות הרה"ג ר' דוד זלמנוביץ שליט"א ר"מ בישיבת היכל התורה פעה"ק, הרה"ג ר' מנחם לוי שליט"א ר"מ בישיבה לצעירים שפע חיים באלעד והרה"ג ר' אברהם צבי זילברמן שליט"א מראשי החבורות בביתר.

דברי התחזקות מרוממים ומאירים נשא המשפיע הגה"צ רבי חיים יוסף בידרמן שליט"א, רב דחסידי לעלוב בבני ברק, שהרחיב אודות השפעתם של ימי השובבי"ם להמשך השנה.

בהדרת כבוד ובחרדת קודש, קיבלו אלפי המשתתפים בהתרגשות עצומה את פני הקודש, כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, שלמרות חולשתו העצומה ואשפוזו רק ימים אחדים קודם לכן, התאזר בכוחות לחלות את פני תלמידיו אהוביו, לחזק ולאמץ לבב המייחלים לה'. הגר"מ לוי שליט"א קיבל את פני הקודש בדברים אחדים נלהבים שרוממו את הקהל לפסגות ושירה אדירה פרצה בכל ההיכל 'כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך' וינועו אמות הסיפים.

בהגיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, זימרו ניגון התעוררות 'שימני כחותם על לבך' ולאחר מכן נשא דברים הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א שפתח בשבח הבחורים על עמלם בלימוד התורה ובשקידתה והביע את הזכות הנשגבה שהייתה לו להכניס אל הקודש פנימה את השעות צעטליך. בהמשך הרחיב אודות מ"ש 'להודיע לבני האדם גבורותיו, שע"י השובבי"ם רואה בחור עד היכן יכול להתעלות בהשכמת הבוקר, בלימוד רצוף, בשמירת הדיבור, ובכך יכול להמשיך ההשפעה לכל השנה.

"אשרינו ואשרי חלקנו ומה נעים גורלנו וירושנתנו, אשר זכינו לצדיק אשר הוא כמלאך העומד על קדקדנו, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שאומר לנו גדל, והוא מגביה השגתנו ושאיפתנו, ומחדיר בנו הכוחות עד שאנו זוכים להגיע למצב המרומם" - אמר ברגש. בדבריו הודה לכל צוותות הישיבות וראשי החבורות שמשקיעים כוחות מרובים למען התעלות הבחורים. כן שיגר ברכות תהילה קדם מוה"ר יואל טוביאס הי"ו העומד בראש 'בחצרות החיים', אשר כל השנה מתעסק בקדשים לרומם ולהגביה נפשות ישראל ובעיקר צעירי הצאן בחורי החמד הי"ו, וביותר בימי השובבי"ם שמשקיע בכך הון ואון רב. ובוודאי

תהלה לראשו עטרת

ברכות נאמנות למזל טוב שגורות בזה קדם ידידי עוז, מופלא בתורה ובחסידות, תורה וחסד אצלו משולבות, מוכתר בכל מדה נכונה וישרה, מסור באופן נפלא לכל צרכי בית מדרשנו בבארא פארק, ה"ה

הרב חיים רייך שליט"א נ"י

לרגל יום שמחתו שמחת סיום הש"ס - כולא תלמודא,

והיבחנו עליה בידיעה ברורה במסגרת מבחני 'דרשו' חודש בחודשו בעקביות בלא פשרות

ברכותי שגורות בזה מקרב הלב, שאך ששון ושמחה ישכון באהלך תמיד, ותזכה לשבת באהלה של תורה כל הימים מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, אך טוב וחסד ירדפום כל הימים, ובכל אשר יפנו יראו הצלחה מתוך סד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א.

**המאתל מקרב הלב, ידיך עוז
משה מאיר אורנשטיין - בארא פארק**

ישיבה מהם ולומדים ונבחנים בחודש ניסן במסגרת לימוד ש"ס גפ"ת על כל מסכת תענית ומסכת גיטין טו-מח ע"ב, ובמסגרת שלימות בהוראה טור ושו"ע הלכות פסח תסח-תצד, ובמסגרת 50 דף במס' פסחים עירובין ונדריים.

צוהר לראות מעט את אהבתו הגדולה של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע לכוללי הש"ס, ניתן לראות עם הדאגה לקמחא דפסחא לעמלי התורה. שלא הסתפק בהקמת "כולל ש"ס" והדאגה להצלחתו וקיומו התמידי; גם את העול לרווחתם של בני ביתם של אברכי ה"כולל ש"ס", שבעליהן שקועים בעולמה של תורה העמים על שכמו. מתוך כך הגה על רעיון מיוחד, וכפי שסיפר עליו במהלך שיחת קדשו ב'דינר' שנערך בשכונת וויליאמסבורג שבברוקלין, בחודש ניסן תשד"מ וכה אמר:

"זאת לדעת שאם פועלים ועושים רואים סייעתא דשמיא. וברצוני בזה לספר לפני הקהל דוגמא מאלפת אחת שאירעה אצלי השבוע. בקומי בבוקר חלפה מחשבה במוחי, הנה באר"י ישנם אברכים הנבחנים במסגרת כולל ש"ס, ואשר מרוב טירדת הלימוד שעליהם ללמוד ולחזור בע"פ על 70 דף גמרא עם פי' תוס' אינם יכולים לעזור בבית בהכנת צורכי הפסח, והנשים אינן רוצות להפריע להן בלימודם. וידוע לכל גודל הקשיים הכרוכים בהכנות החג, ועלה בלבי רעיון לתת להם 'קמחא דפיסחא'. והבנתי שזה דבר טוב, ושבודאי כך רוצים מן השמים. ומיד התקשרתי טלפונית לבני הרב הצעיר דקרית צאנז שליט"א והצעתי בפניו את הרעיון, והוסכם שאני אתן שני שלישי מהסכום הנדרש והוא ישלים את השלישי. ולפי החשבון חילקו בחדש זה בלבד למעלה ממאה אלף דולר, ומיד התחלתי לגייס את הסכום שהתחייבתי, וב"ה חפץ ה' בידי הצליח. ובעצם לא אני נתתי זאת, אני רק עמדתי מן הצד והסתכלתי ברוב קנאה על ישראל קדושים הנתבעים ונותנים בעין יפה ורוח נדיבה, וכפי שנמסר לי עורר הדבר שמחה רבה בקרב האברכים, וראיתי בזה סייעתא דשמיא במדה מרובה. ותפילתי ערוכה להשי"ת שכשם שאני רואה סייעתא דשמיא כן יתברכו כל העוזרים והמסייעים לבני ישראל ללמוד תורה יקוים בהם הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו ויראו סייעתא דשמיא שיוכלו לתת ולהרבות עוד כהנה וכהנה".

מאות משפחות האברכים היו מלאים בדברי תודה למנהל הרה"ח ר' שמואל בורד הי"ו על היוזמה הברוכה לעריכת המבצע שהוסיף אורה ושמחה במשפחות עמלי התורה, ואיתו עמו כל הנדיבים בעם ידידי כוללי הש"ס שעמדו בעין יפה ובנפש חפצה, זכות התורה וזכות רבוה"ק יעמוד להם לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו מתוך שמחה וטוב לבב.

שכרו ישולם לו מן השמים, ויוכל לפעול עוד דברים טובים רבות בשנים. עוד הודה להרה"ג ר' נפתלי צבי פרוש שליט"א יו"ר דגל ירושלים, העומד לימין כל מפעלות הקודש, וכן לארגון 'משכנ' הפועל גדולות ונצורות בקרב בחורי הישיבות בעולם החסידות, לחיזוק חבורות האברכים והבחורים, ולמנהל הארגון בארה"ק הרב יוסף גרליץ שליט"א וסיים בדבריו במילי דתפילה לבריות גופא ונהורא מעליא עבור אבינו רוענו שליט"א.

הס הושלך בקהל כאשר החל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לשאת במשא-קודש. במשך ארבעים דקות דיבר בקדשו אודות מעלתם העצומה של הבחורים שהשקיעו עצמם בלימוד התורה והוסיף בדברי הדרכה מפורטים להתנהגות נאותה של בן תורה המשתייך לחצר קדשנו, בימי בין הזמנים הבאים עלינו לטובה, והיה הדברים כמים קרים לנפש עייפה. תוכן דברות הקודש פורסם במלואה בגליונו בשבוע העל"ט, ואף נשלחה ע"י 'בחצרות החיים' בערכה מיוחדת לכל הבחורים, במסגרת המבצעים הגדולים של בין הזמנים עליהם הוכרז ע"י בחצרות החיים.

מוה"ר יואל טוביאס הי"ו מנהל 'בחצרות החיים' - שניהל מערך עצום של פרסי עידוד והוקרה לבחורים המצטיינים ויזם את ההתכנסות הגדולה - מודה בסיפוק לבורא-עולם, על שזכה ליטול חלק בעידוד ובשימור אווירת הקודש של השובבי"ם, מתוך מטרה שלא יכבה נר הקדושה לעולם ועד ותמשיך לבעור באש של תורה, עבודת ה' וחסידות. "התורמים החשובים שנוטלים חלק בפעילות של בחצרות החיים נותנים לנו כוח להוסיף לעשות חיל", הוא מציין לשבח את השותפים של 'בחצרות החיים' שרבים מהם הצטרפו בחודשים האחרונים להיות חלקם עם המבצעים הכבירים למען הדורות הבאים.

מבצע קמחא דפסחא בכוללי הש"ס

שמחה רבה מתוך שבח והודיה להשי"ת הבוחר בתורה שררה בהנהלת כוללי הש"ס, על שלאחר מאמצים וקשיים מרובים חפץ ה' בידם הצליח לקיים רצון צדיק למלאות שליחות הקודש, ולהעניק מענק מיוחד ומכובד לעמלי התורה המופלגים הלומדים בכוללי הש"ס, כתוספת לקראת חג הפסח להקל במעט בהוצאות המרובות למשפחות האברכים.

הערכה והערצה רבה הביעו התורמים הנכבדים לקבוצה הנבחרת של כ-200 אברכים בני עליה הלומדים במסגרות 'כוללי הש"ס' במסלול 70 דף ובמסלול הוראה, ובמסגרת החדשה שהוקמה ע"י כ"ק מרן שליט"א "ידיעת הש"ס" לימוד 50 דף בחודש, המתייגעים בלימוד התורה בהשגות נעלות. ת"ח מופלגים אלה גם בימי בין הזמנים לא פסקה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,

הר"ר מרדכי משה ניימאן הי"ו

אב"י בבארא פארק

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבן נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הרב שפחה שליט"א - אב"י פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,

הרה"ח ר' חיים לעפלער הי"ו

אב"י בבארא פארק

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת אירוסי בתו הכלה תחי

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,

העומד לימינו בהפצת הגליון ביוניאן סיטי

הר"ר חיים שלמה שטרן הי"ו

אב"י ביוניאן סיטי

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבן נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' מענדל הי"ו - פאנסי

לחותנו הרה"ח ר' ליבוש שווארץ הי"ו - יוניאן סיטי

ולסב הרה"ח ר' שמשון פרידמן הי"ו - פאנסי

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,

הר"ר חיים שרגא רוזנברג הי"ו

אב"י בפאנסי פארק

לרגל השפחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבן נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' ישראל הי"ו - בארא פארק

לחותנו הרב מרדכי שבתי אייזנברג הי"ו - וילפ"ס

לזקינו הרה"ג רבי אברהם יצחק אייזנברג שליט"א
ולמשפח' רוזנברג תחי ומשפחת קורנפלד תחי

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

מערכת "בצילא דמהימנותא"

מואחלת לכל הקוראים הנכבדים, ואנ"ש די בכל אתר ואתר!

א'פריילעכן כשר'ן פסח !